

Biblioteka: Muzeum im. Dzieduszyckich
we Lwowie.

S 14.a N° 5.

14 - 1310

**Digitization of the scientific library of the
State Museum of Natural History of NAS**

Bielski Ian 1714-1768 Widok Krolestwa Polskiego ze wszystkimi
województwami, xięstwami y ziemiami, monarchami y monarchiniami,
iako też monarchow tychże, y monarchin prawami, Rzeczypospolitey
stanami y tychże stanow / I. Bielski. – [Poznań]: W druk. F. K. MCi.
Collegium Poznańskie. Societatis Jesu. Roku od Narodzenia
CHRYSTUSA PANA, 1763. T. 1, ks. 2. – 354 s. T. 2, ks. 3, 4. – 130,
224 s.

Download a copy of the book from the site:

<http://libsmnh.com.ua>

Permanent link to the book page:

http://libsmnh.com.ua/books/bielski_ian/widok_krolestwa_polskiego/

1984
1990.

~~№. Inventarna~~
A-1310.

11.864

MUZEUM
IM. DZIERZYSKIEGO
w LWOWIE.

W I D O K

KROLESTWA POLSKIEGO
Ze wfzyskimi WOIEWODZTWAMI,
XIĘSTWY y ZIEMIAMI,
MONARCHAMI y MONARCHINIAMI,

iako też

MONARCHOW tychże, y MONARCHIN
Prawami,

RZECZYPOSPOLITEY STANAMI
y tychże STANOW

Urzędami, y uroczyskami, Seymikow, Sey-
mow, Senatu rad, Związkow, Okazywań,
Pospolitego ruszenia, Sądow, skarbu,
Woysk, w pokoiu, y woynie zabawami.

W krotkim zgoła, a rzeczywistym Du-
chownego y Swieckiego rządu Opisie,
Rodowitym ięzykiem Polskim
Szkolney Polskiej Szlachetney Młodzi

WYSTAWIONY.

Przez X. IANA BIELSKIEGO S. J.

TOM I. KSIĘGA II.

*W Drukarni J. K. M.Ci. Collegium Poznań-
skiego Societatis JESU. Roku od Naro-
dzenia CHRYSZTUSA PANA. 1763.*

3161

T O M U
PIERWSZEGO
K S I Ę G A
W T O R A
O KROLU KROLOWY
y JCH POTOMSTWIE.

*K*Siega ta z czterech części składa się będzie. Pierwsza o Monarchach Polskich w powszechności najprzod, a potem w szczególności opowie. Druga o Krolewskiej wakancyi, (interregnum zowiemy) y o Seymach pod nie składanych. Przedwybiernym, (czyli Convocationis) wybiernym, czyli Electio- nis, uwieńczenia Krola, czyli Coronationis, ugodnym czyli pacificationis, iako też o Namieśniku Krolewskim, czyli Interreiu nauczy. Trzecia, Krola tytuły, Dwor, Herb, Intraty, Prawa, wytłomaczy. Czwarta o Krolowy y Krolow potomstwie, iako też y o ich prawach, rozdziałami, tylaż uwiadomi.

2

K S I E Ą I

W T O R E Y

C Z E Ś C

P I E R W Ś Z A

Część ta dwiema się zawiera rozdziałami. W pierwszym z tych, pytania się niektóre Monarchach Polskich w powszechności rozciągają. Drugi, Monarchow nam Polskich liczbę, następowania po sobie, dziecie ichże przedniejsze, krotko zawrze.

ROZDZIAŁ I.

Pytań cztery odpowiedziami tylaż ułatwia.

§ I.

Jak dawny Przodkowie nasi rządu y sprawowania swego przez Monarchy początek ukazują? *Odpowiadam.* Lubo nazwisko y Polakow y Polski, nie zdaje się być dawniejsze od Lecha, zdaniem prawie powszechnym Dzieciopisarzy, iakoż też y Blondus u Sarnickiego (a) na rok Chrystusa 594. pod Maurycego Cesarza cesarza, Sławow naznacza podział, na Polakow.

kow y Boiemow, czyli Czechow, Narody. Atoli Przodkowie nasi, czyli to pod nazwiskiem Sławow, którym Jornand siedlisko po nad Wisłą naznacza, y między Winidy ie zalicza, czyli pod imieniem Gotow, Wandalow, Wiflogotow, y innych, dzielnicy Sarmackiey y ięzyka Słowackiego Rodakow, uważani będą, zdawna swoje Xiążęta, Monarchy y Krole mieli.

Sarnicki Krolow Gockich (b) tych liczy: I. Sirmusa, który z Alexandrem Wielkim wojnę toczył: II. Dromicheta, Lyzymacha Alexandrowego Następcy wojownika. III. Waresła, Rzymskich woysk pod Flakkusem wodzem zwycięzcę. IV. Kotysona ktoremu August Oktawian Juliusz corkę zaślubił, a Sam wzajemnie Kotysona siostkę w Małżeństwo pojął. V. Dziurpana, inni go Ducebalem zowią, mężnego y w potyczkach z Rzymianami długo szczęśliwego, aż też odmianie szczęścia podległ w bitwie z Traianem. VI. Kanaba od Rzymian zwyciężonego. VII. Atanarycha, domową ten wojnę z Frytygerem Bratem osłabiony utracił wraz z nimże Oyczyste Kraie, otrzymawszy dla

blady swym ludem od Walensa Cesarza
 Mizia y Tracya. VIII. Alarycha, który
 Rzym po dwuletnim oblężeniu wziął, ro-
 ku Chrystusa 410. od iegoż założenia 1166,
 y Gockiego panowania we Włoszech za-
 łożył początki, szeroko po Europie ro-
 zniósłszy swe zwycięstwa. IX. Ataulfa,
 któremu się Placidya Arkadyusza y Ho-
 noryusza Cesarzy Siostra, wraz z Rzymem
 w niewolę wzięta, w Małżeństwo dostała:
 Ten z Wandalami iednoplemiennikami
 swoiemi woyny wiodł w Hiszpanii, aż na
 koniec zabity, y Żonę Placydyę, y Państwo
 Konstancyuszowi Walentyniana 3: Oycu
 zostawił. X: Teodorycha Gockiego ro-
 du, Domu Amalozunthow, to jest złote-
 go runa Jazona Następców. XI. Theo-
 data którego y krótkie panowanie było,
 y swawolne. XII. Witygefa którego Bel-
 lizary Hetman Rzymski zwyciężył. XIII
 Totyle, który upadające we Włoszech pa-
 nowanie Gotow meństwem swoim dzwi-
 gnął. XIV. Teiafa który przez Narseta zwy-
 ciężony władzy Gockiey uczynił koniec
 we Włoszech.

Tenże Sarnicki Wandalskich Mo-
 narchow

narchow, (c) to jest tych którzy z Gota-
 mi, Wislygotami, część szlachetnieyszą
 zkladali Narodu naszego Przodkow; po-
 rządkiem następnym liczy: I. Gandary-
 cha, który z Modygilem Oycem z na-
 szych Kraiow wyciągnawszy, około ro-
 ku Chrystusa 412. Trewir opanował, y
 wkrótce zwycięstwa Wandalskie rozsze-
 rzył daley. II. Genseryka, albo Gąsiorka,
 który zwycięstw y chwałę, y korzyść
 przeniósł aż do Afryki, y rozszerzył. III.
 Honoryka: IV. Gundabunda, Gonzagow
 Domu w Hiszpanii Przodka. V. Trazy-
 munda. VI. Jlderyka. VII. Gilimera kto-
 rego panowanie kresem było Wandal-
 skiey władzy w Afryce. Czaśy zaś upa-
 dłych Gockiego w Rzymie, Wandalskie-
 go w Kartaginie, Słowiańskich Narodow,
 ukazują kolebkę odrodzonego w swych
 siedliskach pierwszych Narodu Sarmat-
 ckiego, a to, iak niektorzy Dzieiopisarze
 twierdzą, za przyzwaniem Lecha do rzą-
 du Sarmatow dawnych gniazdowych, y
 ichże obrony naprzeciw potędze Rzy-
 mian, gdy tych siłą, Gotow w Rzymie, a
 Wandalow w Afryce, obalona moc, Rzy-

miany uczyniła śmielszemi: I zaiste na ten sam czas wypadają początki wezwania do rządów naszych Lecha, pod które, lub tym bliższe Wandalowie y Gotowie rządy swoje we Włószczy y w Afryce zakończyli. (d) Nazwiska dawne Gockie ieszcze teraz kwitnące u nas, następowania naszego z Gotckiego y Wandalckiego rodu czynią dowody.

Bal, Barzy, Dembrodes, Derśniak, Ciotek, Firley, Fredro, Frykacz, Farurey, Garmrath, Gutthowie, Garnisz, Harynek, Hinek, Herborth, Jaxa, Jordan, Klofas, Kula, Niemsta, Ozuryto, Plaza, Rozen, Szary, Szafraniec, Swidwa, Smolin, Strzala, Turlo, Talaphus, Zareba, Wyssogota.

Jakie też Litewskich starożytnych imion zachodzi podobieństwo, z dawnemi Wandalckich Krolow nazwiskami: W Litewskich dawnych Xiążąt (ktorzy też Sarmatami byli) porządku, znajdujemy: Wcydewuta, Zywbunda, Gelimunda, Romunda, Narymunda, Giligina, ktore to nazwiska iako y inne, ktore czytay u Nieścieckiego, iako też w podpisach złączenia Litwy z Polską; wielkie podobieństwo ukazują:

z Gun-

z Gundabunda, Trazymunda, Lewigilda, Hermenegilda, Wandalckich Krolow nazwiskami.

(a) Lib. 4. c. 23. f. 1015. (b) Ibid. c. 5. f. 964. (c) Ibid. c. 7. f. 989. (d) Ibid. à f. 956. ad f. 994?

§ II.

Jak dawno Monarchowie Polscy, Krolami się zwac poczeli?

Odp. Różne są w tey mierze Dzieciopłsow zdania: Długosz y inni Pisarze Polscy, y z Cudzoziemcow niektórzy (a) twierdzą, że Otto. Cesarz, nawiedzając grob S. Woyciecha w Gnieźnie, od Bolesława Chrobrego ze czcią przyjęty, odwdzięczając gościne, koroną skronie jego uwieńczył w roku 1001. O czym nadgrobek tegoż Krola w Poznaniu położony świadczy. Atoli według tychże zdania Bolesław Smiały dla zaboystwa Stanisława S. Biskupa Krakowskiego. wyklęty przez Papieża, sobie y Następcom godność tę utracił: Lubo niektórzy dowodzą, że dopiero po śmierci Bolesława Krywoustego.

A4

stego ustało Krolow nazwisko; gdy Kraie Polskie na podział poszły między Syny Krywoustowe, ci podług Ziem rozności, ktore im się dostały, Xiążętami pisać się zaczęli: Jakoż na dowod tego, Wincenty Kadlubek przywodzi list Władysława Hermana Następcy po Bolesławie Smiałym, do Oycow Klafztoru S. Jdziego we Francyi, w którym Władysław tenże Krolew się pisze. (b) Baroniusz, a z niego X. Skarga w rocznych dzieiach Kościelnych pod rokiem 1000, dowodzi: że Bolesław Chrobry wziął koronę nie od Ottona Cesarza, ani za jego czasow, ale od Papieża Benedykta VIII. za panowania Henryka Cesarza, który też Bolesławowi do otrzymania korony przeszkadzał, y na Posly jego straż miał: y dla tego Mnicha iednego poimiał, który od SS. Pustelnikow y Męczennikow w Polsce pod Kazimierzem na puszczey międzykaiących do Rzymu posłany był, dla duchownych nieiakich potrzeb: Co wszystko X. tenże Skarga świadectwem S. Piotra Damiani Kardynała wspiera, wypisanym w żywocie S. Romualda. Helmolde Bolesława (albo iak Damiani go zowie

wie Busklawa) Chrobrego Krolew nayprawowiernieyszym nazywa. (c) Statecznie iednak Monarchowie Polscy Krolami się zwać y pisać zaczęli od Przemyśława drugiego roku 1295 w Gnieźnie uwieńczzonego koroną: Sarnicki twierdzi, (d) że Władysław Herman przez Brata utraconą Krolewską dostoyność odzyskał od Grzegorza siodmego: Co też przyczyną było niesnasek między Cesarzami Niemieckimi y Polskimi Krolami.

(a) Hartnoch *L. 1 c. 2. de Pol. Eor. reb. ges. à f. 37. edit. 1698.* (b) *Lib. 2. Epist. c. 23.* (c) *L. 1. Chr. Slav. c. 1.* (d) *L. 6. c. 11. f. 1062.*

§ III.

Czyli kiedy Krolowie Polscy, Cesarzy Rzymskich daniakami byli?

Odp. I. Niemieccy Dzieiopisowowie, ktorych przywodzi Hartnoch, ieszcze od czasow Karola Wielkiego hołdownikami Cesarzy Rzywskich Polskie Monarchy czynią: Co iak być może, gdy tenże Karol ubezpieczając swoje Kraie od najazdow Słowiańskich Sorabow, nad rzekami Zulawą

Jąwą y Elbą mocne położył strażę; Poka-
 zuie się ztąd albowiem, że zwycięztwa
 Karolowe nie siagnęły z tey strony mia-
 nowanych rzek: A też gdy Pifarze o
 zwycięztwa Karolowe wypisują, mianu-
 ją wyraźnie, Welatow, Wilzow, Boiemow,
 rodu Slawinkiego, zwoiowanych od nie-
 goż, o Polakach wzmianki żadney nie
 czynią. Eginharda także powieść, twier-
 dzącego że Narody leżące między Rhe-
 nem a Wisłą, Karol wielki swey władzy
 podbił, utrzymać się nie może, ponieważ
 Kronikarz Belgicki u Hartnocha (a) wy-
 raznie od rządów Karola wyłącza Polskę;
 Poźniejszy zaś po Karolu czasami gra-
 nic Polski, Zulawy y Elby siągających,
 starożytność, słupami żelaznemi tam zabi-
 temi przytwierdzał Chrobry. II. Ale ani
 następne wieki, tego daniństwa y hołdu,
 mogą ukazać gruntowny dowod: Bo to,
 co niektórzy Niemieccy Kronikarze świad-
 czą; iakoby Otto II. Cesarz zhołdował
 Mieczysława, pierwszego z Monarchow
 Polskich Chrześcianina, y że iego Następca
 Konrad Mieczysława wtorego zwoio-
 wał, y Brata iego Ottona na państwo wfa-
 dzał,

dził, daleko usunięte od prawdy: Bo nay-
 przod Mieczysław drugi Brata żadnego
 nie miał: (albo iezeli miał, tedy ten, iako
 świadczy Pistorius, śmiercią (b) swoją u-
 przedził Oycy, w dzieciństwie zszedłszy)
 (c) hołdu Cesarzowi żadnego nie płacił,
 y woyny z nim żadney nie ztoczył. Błąd
 to jest pozniejszy pifarzy, którzy w da-
 wnteyszych czytając, iako Słowiańskie
 niektóre Ziemie, podbili sobie Cesarze
 Niemieccy, (iakoż Konrad Cesarz Wilzow
 zhołdował) rozumieli, że tym samym Kro-
 le polskie sobie pod hołd puścili, nie chcąc
 w Słowiańskich Narodow rozliczności
 czynić ichże rozdziału: Sarnicki przywo-
 dzi list Heryka Cesarza (d) do Krywou-
 sta pisany, w którym upomina się daniny
 trzechset grzywien od niegoż, ale na kto-
 ry przywykła do oręża, nie do dani Kry-
 woustego ręka, taki czyni odpis: *Hery-
 kowi Cesarzowi, Bolesław Xiążę Polskie:
 Pokoy, wprawdzie przyjmuję, ale nie w na-
 dziei iegoż się dokupowania: W waszey to
 Cesarzkiej MCI woli położono, odciągnąć
 ztąd, albo się zatrzymać, ale umnie każdy sz-
 łąg drogi, gdybym pod iego zakładem dla
 boiażni*

ie się zaś, że krwi spadkiem rządy Narodu Polskiego Piastowi potomkowie brali. Z tych mianowicie przyczyn: że Następcy krwi Piaśta Ziemię Polskie między Syny niekiedy dzielili: taki uczynił podział: z woli Władysława Ojca Bolesław Krywousty, Ziemię Mazowiecką, Łęczycką, Kujawską wypuszczając pod rząd Zbigniewowi Bratu: (a) tenże też Bolesław umierając, między Syny swoje podzielił Polskę. (b) Także gdy Kazimierz Syn Krywousty Syny swoje odumarał młodo; a niektorzy Panowie dla dziecinnych lat niezdolności do rządu, od panowania ich przeto oddalić chcieli, Fulko czyli Peśka Biskup Krakowski odpowiedział: że lata młode na przeszkodzie są do tego, żeby Meżom panowało dziecie, ale w ten czas, gdy Krola wybieraia: nie kiedy zachodzi prawo następowania y dziedzictwa: Jakoż zdanie to pochwalone od całego ziazdu, (c) y Leszek młody, a nie Mieszko stary wstąpił na państwo. Ukazuje się iednak z Kronik świadectwa, że prawo to Następowania Synow po Rodzicach na rządy Krolstwa

lestwa, ustawać zaczęło od Przemysława Krola, iakoż po śmierci Łokietka zgromadzonym Panom y Rycerstwu Karola Węgierskiego Krola Postlowie zalecali Kazimierza Łokietkowego Syna, na co też śawstwo przystały stany, w wybieraniach Krola zawsze względ pierwszy mające na potomstwo Krolow, iak czytać możesz u Kromera lib: 12. A bardziey ieszcze wolność wybierania ztwierdzona, gdy Kazimierz Wielki bez potomka pćci męskiej zchodził: ktorey też wybierania wolności skutkiem, iuż Ludwik Węgierski, iuż po nim Jagellończykowie, pominawszy Piastydow, do Korony wezwani: Wolność ta wybierania Krola ztwierdzona, ugodami (*paſta conventa* zowiemy) Henryka Walezyusza, y po nim Następcy Krolow; także uchwałami w rokach 1607. 1609. 1631. 1662. 1667. 1670. 1699. 1736. stanowionemi. W ugodzie (czyli *paſtis conventis*) Michała Krola, dodano, żeby się Krolowi nie godziło, za życia Krolestwa zkladać, ani nawet o tym do Stanow donosić, co też Uchwała Seymu 1669 ztwierdza. (d) Wszakże to co się

o następowaniu do Krolestwa rządu krwi spadkiem mówiło, tym ograniczeniem być ma przyjęte, á żeby się nic nie uwle- kło dawney w stanowaniu praw Stanow tego Krolestwa wolności. A też są Pi- farze co świadczą, że prawo dziedzictwa do rządów Polski na zieżdzie owym Kra- kowskim, Panowie niektorzy zgromadze- ni tamże za niepewne osądzili, y że Pełki Biskupa Krakowskiego zdanie się utrzy- mało, sprawiła raczey jegoż y Brata razem Mikolaia Woiewody Krakowskiego, mo- y powaga: (e) I ieszcze nawet mówić się może; że tę Ziemię podziały zachodziły nie bez wiedzy y przyzwolenia Stanow. Wstępowanie także Synow po Rodzicach na tron, z osobnego szła Family panujących uszanowania, y Polakow do nich przy- wiązania, którzy też tą dobrą ku swym Monarchom chęcią powabieni Kazimie- rza iuz Mnicha y Dyakona wezwali do rządów, szukając dla niego uwolnienia od ślubow w Rzymie; żeby go tylo mieć mo- gli Krolew. Ani się temu nie żprzeciwia nazwisko Dziedzicow Polski, z którym się pisywali Piasta Następcy, Władysław Her- man,

man, y Władysław Łokietek (f) y inni. Ponieważ Jagellońskiey krwi Krolowie, gdy iuz wolność Polska zmężniała, tegoż Dziedzicow Polski nazwiska używali, y pierwszy Zygmunt August zrzeczenie ie- goż uczynił, lubo się y potym ieszcze Pol- ki y Litwy dziedzicem pisał, (g) á do- piero w ugodzie Polakow z Walezym Hen- rykiem wybranym Krolew, to tytułu *hæ- redis* zrzeczenie ztwierdzone (h)

(a) Kromer t. 2. Lib. 5. tit. Boleslaus
3. Cognomentó Crivoustus f. 470. (b) *Ibid.*
f. 490. (c) Kadłubek Lib. 4. c. 21. f. 805. (d)
Vol. Leg. t. 5. f. 19. in Art. Pact. Conv. n.
64. y *Vol. Leg. t. 6.* (e) Kromer t. 2. lib. 17.
tit. *Lescus Albus cum Helena Matre* f. 515.
(f) Kromer; Długosz, Januszewski u Har-
tnocha Lib. 1. c. 2. f. 61 & 62. *Vol. Leg. t. 1.*
f. 90. *f. Omnia jura: y indziey.* (g) *Vol. Leg.*
t. 2. f. 643. (h) *Ibid.* f. 897.

ROZDZIAŁ II.

O MONARCHACH Polskich w szczególności

Monarchow Polskich osmnaście się sze-
regow liczyć może, y uważać, á to
B podług

podług liczby Familyi różnych, z których Monarchowie y Krolowie nasi pochodzili, czyniąc tyleż rządu Polskiego odmian, w tyluż u nas panujących Familyach. O których równym paragrafow wymiarem mówmy: Z przypomnieniem ich dzieł.

§ I.

LECH y LECHOWE PLEMIE.

I. Pierwszego w porządku Monarchow Polskich kładziemy Lecha; nie żeby przed Lechem Przodkowie nasi Monarchow swych y Xiążąt nie mieli, których władzą mądrą sprawowani byli: (o czym nie dawno się mówiło) ale że po wyciągnienu z Gandarychem Wandalow: Z Alarychem Gotow; Wodzami, obiema rodu Słowackiego Sarmatow, z siedlisk swoich: to jest dawney Europeyskiej Sarmacyi, pozostali w tym Kraiu Sarmatow, albo Arystokratyczny rząd mieli, y tylko gdy woyny czas nadchodził: dawnym Lacedemończykow zwyczajem, pewnych z pomiędzy siebie, lub postronnych wybierali woyny Wodzow, (ktory rządu

tryb

tryb [po zesłym Lecha plemieniu dwakrotnie zawrocony) albo jeżeli Monarchicznym, to jest iedynowładnym rządow podlegali, tedy do szabli, nie do pióra przywykła ręka, pamięci ich żadney, na piśmie nam nie zostawiła: I lubo Wandalskich w Afryce, y Gotkich Krolow w Rzymie; wypisy mamy: Czasow iednak tamtych Pisarzy, albo brak y niedostatek; albo inna wada sprawiła, że wiedzieć nie możemy których rządu Następcow mieli; Gandarych y Alarych, gdy ci z rodowitego Kraiu wyciągali na wojowanie Rzymskich. Dopiero gdy panowanie Wandalow w Afryce z Gilimcrem zwojowanym przez Bellizarego upadło: a Godzkie w Rzymie pod Witygesem ku upadkowi się nachyliło: y z Teiasem Tótym Następcą, przez Narfeta Hetmana Justynianowego zwyciężonym; y zabitym koniec wzięło, w lat dzieścię po obalinach Wandalskiego Państwa w Afryce; y gdy reszta pozostałych Wandalow y Gotow, do pierwszych wracała dziedzin, dużo w męstwie odrodzona od swoich pierwiaftków, (co sprawowała chwały tryumfow y dost

B2

tku

tku w zawoioowanych Kraiach sytość Sarmatowie gniazdowi, ażeby dawnych sobie przez Ziomki swoje wyrządzonych krzywd, nie mścili się nad nimi Rzymianie w samym Gotow y Wandalow Sielisku dawnym, a tym samym żeby ubiepieczyli granice swoje, Mężow Męstwem sławniejszych Lecha y Czecha Sławimskiego rodu do sprawowania Państwa przyzwali: z których Czeskiemu Krolestwu Czech dał początki, a zaś Polskiemu Lech

II. Lech dopiero mianowany, z Dalmacyi, czy z Illiryku, lub Sklawonii pochodził, pytania nie wznawiam: dosyć mi na tym że Przodkowie nasi, to jest Sarmackiego rodu, cząstka iedna y najznakomitsza y naysmożniejsza, godnym go y zdolnym być osądzili, ktoremuby obrenę Ziem swoich polecili. Jakóż mądrze y spokojnie rząd Polski sprawował: Gniezno założył, niby iedno swojego Narodu gniazdowe Miałto: ktore też przez kilka wiekow, Monarchow y Krolow Polskich Stolicą zostawało: Panowania Lecha początki kładą pospoliciey Pisarze na rok Chrystusa 550, a zaś y życiu y panowaniu kres

wyzna-

wyznaczaią na rok blisko fześcietny. Klemens Janicki życia Krolow wypis krotki, wierszem Łacinskim nam podał, ktorego też smaku y chwały żebyś iakożkolwiek dochodził, przyłączam iegoż wierszy wykład, y tym też Krolom y Xiążętom Polskim, ktorych albo pominął, albo ktorych czasu nie dosięgł Janicki, (iakoż na Zygmuncie pierwszym stanął, a pominął kilku,) rodowitym rytmem pracy Janickiego dopelniam, y ostrzegam iako pierwszy Opis Lecha przeciwi się powszechniejszemu Dzieiopisarzy zdaniu.

*Pustym Kraiem to byto, Sarmacka co strona
Zawiera, po powodzi Deukaliona.*

*Lech pierwszy w tę wygnaniec lud zprowadził
Kraie,*

*Gdy nań w Oyczyźnie wtaajnych Ziomkow bunt
powstaie.*

Z Dalmacyi początek Męża rod wysoki.

Bierze, gdzie bystry krupa pędzi swe potoki.

Na ślicznego pagorku wierzchu zbudowane.

*Chciał on od gniazda Gniezнем miasto mieć nas
zwane.*

*Wrożką wzruszon: albowiem gay leżący blisko
Rozrodzonych tam ortow był iedno siedlisko.*

Początek dał Krolestwu wygnaniec, ciż dali

Junym: Rzym złego toża Bracia, zbudowali.

III. Po Lechu wstąpił na Państwo Wyzimir Wnuk, czyli Syn Lecha, nie pe-

B3

wna.

wna. Ten Sywarda Duńskiego Krola zwy-
cięzwyży hołdownikiem swym uczynił,
y Syna jego w zakładzie do Polski wziął,
a gdy mocne woysko zebrałszy Syward
chciał się z pod hołdu wybić, zwyciężo-
ny, utracił wiele Duńskiego Kraiu, y w
krótce życie, które Jemuż żal ciężki wy-
darł: Na wieczną zwycięstwa tego pamięć,
Miała dwa Wizimir założył: jedno Wi-
zymiryą czyli Wizmarem od imienia swo-
iego nazwał, Gdańskiem drugie, dla Duń-
czyko w tam zwoiowanych: umarł bez-
potomnie około roku Chrystusa 700.
Pierwszy on wodney bitwy dał przykład:
wielki y na morzu, y na ziemi Woioownik
y Zwycięzca.

WIZIMIR

*Wizimir Syn był Lecha czy Wnuk, wieki dawne
Ukryty, bronią w boiu, a nie piorem sławne.
Ace Wizmarg, Miasto, pamięć walecznego Męża
Zuchowicie, zaś chwale bitnego oręża
Gdańsk wstrzeższ, y zwycięstwa nad bliskimi
Dan, y
Których Krol Syward na tym placu zwoiowany.
Pierwszy on z Przodków naszych zostawił przy-
klady
Wodney bitwy: patrz iako meštwa jego ślady.
I wodu zatrzymuje: Lecha on rodowi
Swą śmiercią koniec, ale nie chwale signowi.*

Dane

*Dane Imię Narodom, iak Czeskiemu Czecha
Tak polskiemu, czy Lachow, wiecznym czyni La-
cha.*

§ II.

WOIEWODOWIE.

PO zeszłym Lecha rodzie rząd y spra-
wowanie Polki na dwunastu prze-
dnieyzych Panow przeniesione, ktorych
też Woiewodami, to jest woyny Wodza-
mi, nazwano: teraz w Łacińskim ięzyku
Palatinos zowiemy. Woiewodowie ci
iak długo rządili Polską, pewności nie
mają. Urząd ich, zdaie się być podobnym
urzędowi dziesięciu Mężow Rzymskich,
Decemviratum go oni nazywali: gdyż y
tych panowania u nas początki szczęśli-
wsze nim koniec, y prawami iak tamci
Rzym, tak ci lud sobie podległy ograni-
czyli rownie: ktore nie na tablicach wy-
pisane, ale wyobrażone w pamięci, y w
obyczajach ustawom tym posuszniego
Narodu, wyczytane być mogły: Wszakże
Woiewodowie ci gdy piękniemi prawami
ozdobili państwo, ledwie go swarliwą wza-
jem wyniosłością nie zgubili: gdy się Je-
dynowładztwa albowiem dobiiaią wzy-
scy:

B4

scy: domowe zamieszki uzbroidy nieprzy-
iaznych Sasniadow, y ichże uczynily sil-
nieyzemi. Do naiadzow y ku pustosze-
niu Kraiow naszym, dobra ci upatrzyl
pogode w tych iego zawieruchach.

Po smierci Wizimura trou ofierocony

Dwunaftu Woiewodom do rządu zlecony.

Pod temi szczęście Polski w tey władzy dziełnicy

Rozwre bylo isk Rzymu, gdy w nim Dziełtynicy

*Rządtrzymali: początek rządow ich był wdzie-
czny*

Czas krotki panowania, a koniec niezręczny.

Prawami tak iak tamci ni mocnemi waly

Mądrze ograniczyli y ludy kray cały.

Alęgdę pyśze żaden granicy nie kładzie,

*Ledwie Polska nie ginie w. pyśznych Rządcom
zwładzie.*

Gdy się kłocą, ich władza zgaszona: tak wtaśnie

Węgiel wzajem od Węgla oddzielony gaśnie.

§ III.

KRAK y Jego POTOMSTWO.

I. **S**Mutnym doświadczeniem ostrzeże-
ni Polacy, iako iedney Rzeczypo-
spolitey ciało, iednym powinno być oży-
wione duchem, y iedną rządzone głową:
rząd państwa dwunaftu Woiewodom od-
jęli, a Krakusa, możnego y przezornego,
Pana do Xiążęcey całego Narodu wynie-
śh

śli godności. Krakus czyli iak go niekto-
rzy nazywaią, Gracchus, ktorzy też rod
iego od Rzymskich Gracchow prowa-
dzą (inni go czynią Xiążęciem wraz Cze-
skim, z domysłu y bez gruntu iak ukazuje
Kromer.) (a) nieprzyiacioły polskie, iednę
oreżem do pokoju przymusił, a baczniey-
sze drugie, oreża polskiego postrachem
zwyciężone przed bitwą, w pożyteczne
Narodowi zprzągl foinuze: domowym zaś
rozterkom ludzkość y powaga, dzieląca
mądrze między siebie Krakusa, uczyniła
koniec. Chcąc zaś imienia swojego pa-
mięć uczynić wiekopomną, wystawił za-
mek na gorze Wawel, y pod nim Miaofo,
od swego imienia Krakow nazwane, w
kfszałt takowy, ktorzyby ułożeniem zam-
ku, miaofo, y przedmieści, wizerunek czy-
nił, orła z rozciągnionemi skrzydłami
zkładającego herb Polski. Monarcha ten
y z nieprzyiacioł zwoiowanych szablą, y
z smoka ludzi y bydłeta pożeraiącego
sztuką, sławny zwycięzca, umarł w Kra-
kowie, pochowany za Wisłą, na gorze
gdzie się widzieć po dziś dzień daie Mo-
gila iegoż grzebiąca ciało, ale też razem

wi-

widokiem swoim zwycięstw y dzieł chwalebnych Krakusa zatrzymująca pamięć nieśmiertelną.

*Złożowana od iarzma ztych rządow, y zgonu
Szczęściu, Polska przyzywa Krakusa do tronu.
Rząd bierze: Gallow ktorzy mieczem ogniem
śmiela.*

*Zwastyżyli Panny, swym orężem ściele.
Rząd z myśli rad Czechami przyjął sobie dany,
Dion Państw Rządca, obydwom rownie ukochany.
W tea czas mowia, drapieżay że Wawellu skały
Smok posiadał w tup okrutny Kray bi racy cały:
Bydle, śia: kę, żywica wytyka, tak prawie
Gd; Smok bydle pożera śmierć bierze w potrawie
Kratow Musko zakłada: iuż Rzynie Gracchusa
Zamilcz, on iedną bayką względem dzieł Kra-
kusa.*

II. Rząd państwa po Krakusie, iego Syn, Lech tym imieniem drugi, odziedzzył: Ten ieszcze za życia Rodzica swego, zazdrością panowania natchniony, Krakusa starszego Brata zdradliwie na łowach zabił, nieszczęśliwym tym dla siebie skutkiem, że gdy się być stara wtak okrutny sposób Następca tronu po Oycu, iego zaś cnot naśladownika Bratoboyca, razem tron traci, y życie w smutnego wygnania cieniu: Niegodny rządow po Oycu, obrzmierzły od cnot, Oycu odrodek, Siostrze ustąpił panowania. (a) Cromerus Lib. 2 tit.

Lech

*Lech drugi po Krakusie Oycu rządy bierze
Syn odrodny w skromności, w cnotie w manierze.
Ale Nieba zkróciły Jego panowanie
Na zbrodni ukaranie tron niemiąc w wygnanie,
Miał on Brata: ktorego, cnota, wysłł staj
I przy tym lat starszeństwo do tronu dzwigaly
Tego on panowania chucią podżegniony
W poświęcone Dyanie wywabiwszy strony.
Ugniatącego, Sarny, Łosie, Daniele,
Niespodzianie oszczepem Bratoboyca ściele.
Ale gdy się odkryła zbrodnia, tey poczwary
Nie wypuścili Nasi Przodkowie bez kary.
Krwia się Braterską murą, Krakowa oblaty,
Taz się też twoie niedgys Rzynie rumienialy.*

III. Wanda po Bracie wysadzona do rządow Polskiej, nad pięci niewieściey flabosc mężnieysza Panna. Tę gdy Rytgier Niemieckie Xiąże do odstępu czystości swym Bogom ślubney, y do zamęłtwa z sobą przymuszal woyną: do panieństwa tryumfow przywykla Krolewna, łatwo naiecznika państw swoich zwoiowała orężem, ktorego nierządną napaść odparła od serca. Dwoiaki tryumf y państwa y panieństwa obronionych, gdy do Krakowa wnosi, ozdobiła trzecim, życia swoiego Bogom ofiarę czyniąc, y ukazując, że iey milsza życia, niż czystości utrata: Obawiając się albowiem rownych natarczywości, y panieństwu, swoiemu y Polsce

fce

fce ruina grożących, z mostu się zrzuciła w
wisłę. Monarchini nad swoje Bogi nieczy-
ste szlachetniejszy. Ciało iey milę od Kra-
kowa znalezione, y tamże na przyległej
gorze pochowane, nad którym wysypana
Mogila wsi przyległej y założonemu tam
potym WW. XX. Cyterfow Klasztorowi
nazwisko daie: przykład dziwny, zamiło-
waney bardziey czystości, niżeli życia,
żał się Boże że w niedowiarstwie położy-
ny, zawłtydzą wierne, á nie poprawia.

*Zamęściem gdy pogardza Wanda Ritygiera,
Gniew swoj woyny wydaniem Ritygier popiera.
Bitwę ztacza, zwycięża Panna, á tak szpada.
Podniesiona wstuszenie Xiąże w grobie zktada.
Dobycie ten, na Wandę y woysk licznych Męże,
Zawstydzony zatapia w swoich pierściach oręże.
Wszakże których obroną czystość zachowana
Jest Bogow, tryż czystości niech będzie oddana
Ofara tymże Bogom: rzekła: á te żale
Razem zkracając, życie rzuciła na fale.
Niech Baktr Semiramida, niech Tamirę stawia
Tatarzyn, na czci celu Polska Wandę stawia.
Bądź że tamtych jest rowne Państwo, władza, siła,
Lecz ie Wanda zaszczytem śmierci uprzędziła.*

§ IV.

WOIEWODOWIE znowu.
WAndy czystość poświęcona Bogom,
chwa-

chwalebniejszy Polakom, niż pożyte-
czniejszy była. Śmiercią Jey ofierocy
rząd polski, powtornie na dwunastu Wo-
iewodow przeniesiony y podzielony, kro-
tki był y zamieszania pełen: Pannonowie
y Morawcy Kray Polski pustoszyli; gdy
tym czafem Woiewodowie szczegulne
swoie opatrywali pożytki, puszczając po-
wfzechne Oyczyzny dobro w zaniedba-
nie: Co też do piątey rządow polskich
odmiany uczyniło pohob.

*Znowu Polska po Wandzie w rząd ofierociła.
Woiewodow do niegoż dwunastu wezwiała.
Ale iak łatwo tamiejsz pojedyncze strzały,
Ktorych żadne, gdy w związku siły nie ztamały;
Tak rząd Polski na różne gdy się dzieli Pany
W sioy mocy osłabiony y prawie ztamany.
Każdy swoie powiększa pożytki, á zdanie.
Powiększania powszechnych puszcza w zanie-
dbanie.
Taki Rzynieś tnie kleśki rozpościeraśz wszędy,
Gdy odmieniaśz, przerabiaśz wladzące urzędy.*

§ V.

LESZEK I.

GDy łakomstwo y niezgoda Woiewo-
dow nieprzyjacielskim naizdom
wrota otwiera, y łupow Narodu bezpie-
czeń-

ezeństwo czyni, Przemysław, Leszkien
 potym pierwizym nazwany. Rycerz y
 mądry y mężny (lubo go niektorzy zło-
 tnikiem mieć mienią) zebrawszy nieco
 bitnego y odważnego ludu, a iako Sarni-
 cki świadczy, od Woiewodow naprzeciw
 Panononom y Morawcóm Kraiu naieznik-
 kom wyprawiony z wóyskiem, pod gorą
 tyłą (teraz S. Krzyża zwaną) Nieprzyja-
 ciela sztuką y bronią zwycięzył: Nawie-
 szał albowiem zbröi y szyszakow w lesie
 przyległym na pniakach w nocy do tego
 zgotowanych naprzeciw wschodowi słoń-
 ca: Co zaiste, za uderzeniem promieni, gdy
 się woyska nafze przybliżały do bitwy, u-
 czyniło im widok niby nadeszłych no-
 wych posilkow, w lesie dla zdrady zafa-
 dzonych, y tak mocno przestraszyło, że
 ci bez rządu y wodza pierzchneli nagle,
 goniącemu ie Przemysławowi i, y mocny in-
 ie szabli razem, iak których dogonić
 mogli, walącemu, zostawili wolne do
 zwycięztwa pole, y bogate w opuszczo-
 nym obozie łupy. W nadgródę tak szczę-
 śliwey y zwycięzkiej zdrady: Monarchią
 ogłoszony Przemysław, ile godzien: rzą-
 dow

dow tego Narodu, który zachował. Ube-
 spieczywszy Leszek (to przy swoim wy-
 braniu do rządow nazwisko on wziął)
 granice polskie, spokojnie sprawował pań-
 stwo: tym tylo iednym mniey Narodowi
 swojemu zasłużony, że żadnego któryby
 w Oycowskiego Męstwa wstępował strze-
 mię, nie zostawił potomka. Zwycięztwa
 sposob inszy kładzie Janicki.

*Dzwinął z ruin Oycyznę Leszek do swey rady
 Woicamey, pomoc dziwney przyzywając zdrady.
 Pod gajem nieprzyjaciel miał oboz: tam swöie.
 W nocy Leszek rozwiejsza szyszaki y zbroie.
 Słońce wschodzi, na zbroie blask rzuca: do bronii
 Zwidziony nieprzyjaciel bierze się y koni.
 Rozumiejąc że Leszek szykuie do bitwy
 Woysko, uprzedza chcöwy pierwszeństwa goni-
 twy.*

*Nikogo nie znajduie: pień był każdy goty,
 Mniemał, że Leszek umknął zwycięzon na pöty.
 Wesołość brzmi w obozie: pią iak po woynia.
 Nagle spadłszy, tnie Leszek uraczone hoynie.
 W wszystkie wiecznie usypia: tak szczęśliwą w lesie
 Zdradą: postronnym boiazñ, Polsce pokoy niesie.*

§ VI.

LESZEK zdradliwy.

PRzemysława albo Leszka I. śmierć, na-
 wego Xiążęcia wybieraniu uczyniła
 miejsce. Zgromadzone do Krakowa Ry-
 eerstwo

cerstwo Polskie zazdrośnym o tron flaraniem zabiegając, nowy wybierania Monarchy przedsięwzięło sposob: ażeby ten rządy odbierał Państwa, któryby na placu do gonitw naznaczonym, pierwszy do kresu dobiegł: Leszek, ktoremu zdradliwego nazwisko przywłażczyła, przymięszana do biegu zdrada, pole zawodnikom wymierzone, ostremi gwoździami nabiła całe, y przysypuie piaskiem, dla siebie pewną ubezpieczywszy drogę: Jakoż się zdradliwy przemyśl udał, wyznaczoną drogą gdy konia w zawody Leszek pufszcza, pierwszy dobiega mety, Monarchą zatym obwieszczony, rządy Narodu obiał. Ale zdradą nabytym panowaniem nie długo się cieszył: trefunek tę odkrył, Przodkowie zaś nasi, szczerości Miłośnicy, a zawsze w obrzydzeniu mający chytrność, y z tronu wyzuli Leszka, y z życia: oboygą tego niegodnym być sądząc Męża, który podeysciu y zdradzie u nas przetorował gościniec.

*Polska do rządów Kraiu tych zawsze wzywała
Których mestwa y zwycięztwo zalecała chwala.
Pierwszy Leszek, od dzieła nazwany, zdradliwy
Mniemał, że inną ścieżką być może szczęśliwy.*

Plac

*Plac był, na którym kresu kto pierwszy w zawo-
dzie*

*Dopędziłby, miał Polskie rządy brać w nadgro-
dzie.*

Ten gwoździami nabiła, a sobie do biegu

Zostawia ścieżkę: tak gdy staneli w szeregu.

Panowie: pierwszy mety dobiegł: wykrzykniony

Monarchą, ale zdradą nabytej korony

Nie dźmierzył długo: wkrótce odkryła się zdrada

A tak z tronu y z życia zgromadzona rada

Wyzwała Leszka: zbrodnie być muszą: tę ale

Zawsze karać należy ku Narodu chwale.

§ VII.

LESZEK II.

I. **D**Nia następującego po podwyższonym na tron Leszku zdradliwym. Rzemieślniczowie dwaj wybrali sobie plac tenże do pieşey gonitwy pod zakładem miary pewney napoiu, którąby obowiązany był przystawić wşpol zawodnikowi swemu ubieżony przez niegoż: Z tych ieden szczęśliwie w umowionym biegu na Leszkową trafił ścieżkę, y kresu zawodniczego pierwszy dobiegł; drugi, trafiwszy na ostre żelaza, zkaliczył nogi. Trefunek ten nie był tak zakopany w pólspółstwa gminie, żeby do wiadomości Pa-

C

ROW

nów nie przyfzedł, ostrzeżeni ci o Lefzka
 zdradzie, koni go rozszarpać kazali, ile
 tego, który iedynym koni szwankiem do
 chodzil swego wyniesienia. Ponieważ
 zaś w Rzemieslniczku owym, który
 zdradę y odkrył, y o niey doniosł, nie
 zwyczajne się z twarzy okazywały przy
 mioty, zaczym osądzili u siebie Panowie
 że szczęście, ktore iegoż doprowadziło do
 krefu, toż w państwa sprawowaniu iemu
 hołdować będzie. Zgodnie go zatym
 swoim ogłosili Monarchą, y nazwali Le-
 fzkciem. Jakoż, wąpiałbyś, czyli większym
 on szczęściem otrzymał Państwo, czyli me-
 stwem y radą większą toż sprawował.
 Poddane swoje dobrodzieystwy, nieprzy-
 kacioły zwyciężał mieczem: y który mu
 szlachetności umkneła rodu niskość, cno-
 ty korzyścią nadgrodził. Skromność daw-
 ną przy odmianie szczęścia zachował,
 y áżeby iey nie złożył kiedy, suknie po-
 dle ktoremi był przyodziany, w ten czas
 gdy go szczęście dzwignęło do tronu, za-
 wieszzone w pałacu chował, á tak dawne-
 go stanu przypomnaniem trzymał się w
 obęgie cnoty, ani się panowania wyfo-
 kością

kością unosił: Zyciu chwalebnie prowa-
 dzonemu śmierć wyrownała chwałą, z
 Długosza się bowiem ukazuje, że Słowa-
 ki y Hunny posilkuiąc naprzeciw Karo-
 lowi, gdy się mężnie pótýka, na placu pa-
 da: Lubo się temu zprzeciwia Sarnicki,
 (a) y raczej twierdzi, że gdy Karol Wiel-
 ki Syna swojego Karola także z mocnym
 woyskiem wysłał naprzeciw Polakom, Ka-
 rol ten, widząc zwykowne y mocne Lefzko-
 we woyska, potyczki uniknął, y bez chwa-
 ły tryumfu, spuštofzywszy niektore mieya-
 sca, w swe Kraie powrócił. (a) Lib. 5. c. 1.
*Koni wysłcił Lefzkowi państwo dat szerokie
 I szczęście dobrze widne á nie ślepookie.
 Lubo krew brat z wieśniaka godzien Krolow szar-
 rzy
 Na roli szczerupley dzierzząc chwałę gospodarzy.
 Był stawny y orężem y dziełem pokoju:
 Z tąd, że oręża nie znał, dziwniejszy mąż w boir.
 Zatrzymał gunią wiejską, ktora zastrzała
 Dawnego mu uboštwa pamięć ponawiała.
 A przecię on czytaniem ani siągnął śladu
 Godnego wiekowania Rymotworcy zktadu.
 Niechay szczęście szanuje, y nad nim niech czu-
 wa,
 Kogo toż z niższych szczebli, wyżej nagle su-
 wa.*

II. W Lefzku trzecim waleczne-
 go Oycy walecznym Synie y na tron Na-
 stępcy

Rępy, znalazła Polka, co utraciła w dr-
 gim: Monarcha ten posilkował nayprze-
 Pannonow na przeciw Karolowi Wielki-
 mu z chwałą zwycięstwa odniesionego
 nad Karolowym wojskiem. Potym na
 pomoc przybył Sorabom gdy z niemi na
 rzeką Elbą y Zuławą Syn Wielkiego Ka-
 rola, także Karol, prowadził wojnę: Wo-
 jna ta iuż do Slawinskiich, iuż do Karolo-
 wych woysk, nakłaniającym się szcze-
 ściem, nie zaraz zakończona. Potrzeb-
 łączył siły swoje przeciwko Niceforowi
 Cesarzowi wschodniemu z Bulgarami, kto-
 ra też wyprawa Mizyi zwoiowaniem y za-
 biciem Cesarza wykonana, wschod całą
 postrachem Slawinskiego oręza napełniła
 y chwałą. Miał Leszek Syna Popiela z
 prawego, a zaś z nierządno go łoża, dwu-
 dziestu, między ktorych, ziem Polskich u-
 czynił następujący podział: Pomorze Bo-
 lesławowi, Barwinowi y Bogdaliowi: Ka-
 zimierzowi y Władysławowi Kaszuby: Ja-
 xie y Semianowi Sorabia, Wratysławowi
 Rugia, Przybysławowi, Kazimierzowi y
 Otce Luzacya, Przemysłowi, Ziemowito-
 wi y Ziemomysłowi Zgorzelec, teraz Bran-
 deburgią

deburgią zowiemy: Wisławowi Mierzy-
 borz, teraz Magdeburg: Sobesławowi Da-
 le, taraz Dalemburg zwane, Wizmarowi
 Mizmarg: innym inne Kraie dostały się. Na
 wszystkie te iednak Xiążęta obowiązek
 włożył Ociec, postuszeństwa, ktoreby od-
 dawali wszyscy, Synowi prawemu Popielo-
 wi. Umarł około roku 810. tym iednym nie-
 zafużony Oycyźnie, czyli bardziey nie-
 szczęśliwy, że w tey Synow gromadzie
 nie zrodził naśladownika męstwa.

*Jakie się w sercu Leszka zarzyły pragnienia
 Wojny, mierz, zwykłe mierzyć jak bieg słońca
 z cienia.*

*Za jego bowiem czasow, spokojney Lemiesz
 Pracy, gdy żadna zprzeczných woysk burza nie
 miesza.*

*Tych od wojny proznował Leszek niecierpliw-
 Na Rzymiany y Greki miecz bierze krzywa
 mściwy.*

*Zwycięzca: Lecz mu Synow złe łoża gdy daie.
 Tych krzewiną zatłumia palm zwyciężckich gaie.
 Czytasz iednak, że z Bogow, nie iden gdy bie-
 rze.*

*Zmierzcy honor. sprosney holdnie Wenerze.
 Alexandra, Achilla, Masz marsa przykłady,
 W też wstąpił Batwochwalca Batwochwalcow
 śladg.*

III. Popiel I. inaczey Offeryk zwa-
 ny, od męstwa Oycowskiego odrodny Syn-
 na

naśladowca występku, wstąpił na pa-
stwo po Oycu: Ten Stolicę z Krako-
wa do Kruzwicy przeniósł, áżeby umkni-
ny od publicznych zabaw, y od sąsiedztwa
Pannonow, y Niemcow Polski naiezniko-
bezpieczniej się wydawał na roskofzy
zbytki. Ale odmianą tą mięszkania pi-
żno szukał y roskofzy y życia bezpiecz-
stwa: nagle w młodości umarł, wieku
dziwego nie godzien: zostawił gorzkiego
Syna zły Ociec.

*Czyż tylo, tożę miękkie Monarcho wszeteczny,
Nie broń, nie zbroie, Ociec zostawił waleczny?
Do służby cie, Włnery nie raczey Gradywa
Swego, ostatnim Ociec rozkazaniem wżzywaw?
Ponieważ ty sam z tożę, w licznym Braci gę-
nie,*

*Prawego urodzony, miałeś sieć na tronie,
Nie służysz byś był Oycę Następcę pochwały,
Nie same na cie zbrodnie z rządami zpadają,
Ale w tey częstce dobra, y Oycę y wielu,
Nad nie szczęśliwesz nader, zwyciężasz Popielę,
Sądząc że się odradzać grzegolce nie godzi.
Od grzegolki, Syn w zbrodniach rowny gę,
się rodzi.*

IV. Popiel drugi młodo od Oycę
odumarł, pięknie przez Stryie wycho-
wany, z Niemiecką Xiężniczką w Ma-
żeństwie postanowiony, poki opieką Stry-
iow, y radą rządzony był, wrodzone ze
krwią

krwią złe namiętności iakożkolwiek się
do czasu utaiły, ale gdy im ten egiel od-
ięty, na wszystkie się roskofze y wszete-
czności wylał, panowania szczęścia nie u-
zywając, tylko ku swawoli: Gnufnością
Oycę zafspecony tron, nowemi zbrodnia-
mi niesławnieyzy uczynił: Stryiow pod
pięknym pozorem uczynienia ostatnich
woli rozporządzeń, y zlecenia opiece ich-
że niedorośliych Synow, Lecha y Popiela,
zaprosił do siebie, y gdy ci zmyśloną przez
niegoż chorobą oszukani przybyli do Kru-
zwicy, zaproszonych do siebie zniósł
wszystkich, daną im w napoiu truczną.
Jak inne występki karmiła w Mężu zła y
chciwa panowania żona, tak y do tego
przywiodła okrucieństwa. Rozumiała fro-
ga niewiašta y chytra, że tronu dla Synow
inaczey nie ubezpieczy, chyba śmiercią Stry-
iow: osobliwie gdy tey utratą panowania
ustawicznie zagrażało fumienie, szkara-
dnemi zbrodniami przeświadczone. Wszak
że Stryioboystwa tego sprawiedliwe Nie-
ba nie puściły bez kary, ale iako powsze-
chne Kronikarzy Polkich świadectwo
twierdzi, z ciał Stryiowskich wynikłemy-
szy,

fzy, y Popiela, y Zonę, y potomstwo jego
 pożarli: Ukazała się niewieścia serca je-
 go gnusność, w zwoiowaniu swoim przez
 myfzy: y wypełniło się na Synie tym, O-
 cię jego zwykle przeklęstwo: Boday mie-
 (tak Popiel starszy Ociec tego wyrzekł)
 myfzy ziadły. Dzieła tego prawdy Nie-
 mieccy Dzieiopisarze zapieraia, ale się
 to y wiekow podaniem wspiera, y ukazują
 się też podobne przykłady w tyłu Narodach,
 zaśzyczone wielkich świadkow powaga-
 y nad to obftawa za zdaniem Dzieiopifa-
 rzy naszych surowość wyrokow Boskich,
 przyproszadzona do skutku w Osobie Fa-
 raona: fzkardne Bog występki, przez o-
 kropne kary rodzaje karze.

*Gdy się zguby ten leża, niezdołny, de rady,
 Na pomoc wżgwa Zony przywykły do zdrady.
 Zmyśla chorobę: Stryjow dwudzieftu zaprasza:
 Gdy pią, gubi w fzyfkie iadu pełną czasza:
 W fukla: z ciał zabitych Stryjow, myfz gromada,
 Na Meza, Zonę, dzieci, mściwym zębem spada:
 Darmo ognia ftofami otarza się cały,
 Darmo życie na byftrę Gopla, rzuca waty.
 Nauczcie się wy, którym dla zysku y złota,
 Nauszkaradniczych niecnot wdzięczna ief ro-
 bota.
 Ze Bog mściwy, że kara czuwa przed złych
 wroty.
 Ani zgadniefz zkąd spadnie na zemfste niecnoty.*

§ VIII.

§ VIII.

PIAST y Jego Rod.

I: **Z**Guba Popiela, y całego z nim iegoż
 plemienia, zawieruch y długiego
 niepokoju początkiem była: Popiela Stry-
 ieczni Bracia, frogim przez niegoż swych
 Rodzicow zaboiem rozufzeni miefzali
 wfzyfko, ofobliwie gdy zrozumieli, że ich
 od wfępu na tron po okrutnym Bracie
 odrzucaia Polacy: Już drugi Seym Mo-
 narchy wybiernicy, na fzkodliwych Qy-
 czyźnie swarach rozchodził się: Aż
 przecię bez Pana być niechcąc, zgodzili się
 na Piafła, miasta Krufzwicy Qbywatela,
 Męza Rzepichy, á Syna Kofzyczkowego,
 (Kofyfkonem go niektorzy zowią:) Co
 się nie bez ofobnego Nieba daru ftać mia-
 ło, á to w nadgrode uczynności Piafutowey,
 gdy ten nieprzyiętych do zamku nie zna-
 iomych Męzow dwu, w dom fwoy przy-
 muie z ochotą, napawa y nakarmia. (Dłu-
 gofz, Kromer, Miechowita, y inni pifzą,
 (a) że Goście ci albo Aniołowie byli,
 albo Jan y Paweł Męcennicy Chryftufo-
 wi, ktorych Święto 26 Czerwca obchodzi

Ko-

Kościół: cudowne albowiem, za błogosławieństwem tychże, stał się żywności y napoju w Domu Piastowym pomużenie którą, Piast ogłodzonych przez dwuletnie Seymowanie Panow, opatrując hojnie obwieńczony za Monarchę: Ani się albowiem zestanie Aniołów, lub Męczenników, w dom Piasta y Rzepichy, Mieczczan hojnością na ubogie y innemi cnotami zaleconych, albo cud mięsa y miodu nadrażliwych, niepodobną komu rzeczą zdać wniemien, gdyż wiemy z pisma, iak do Abimelecha, do Kornelego, Anioły swe y do innych tylekroć wysyłał Bog, y iako Eliza w Sarepcie Sydończykow, a Elizeusz w Samaryi dziwnym dziełem, tam ten oleu y mąki, ten oleu, nieustanne sprawili nadrażliwanie, a też podobne dzieje wspominają Dzieiopisarze postronni, przez cudowne rownie wieśniakow do tronow swoich dzwignienie, o czym u Długosza czytaj.

(b) Jakoż, Piasta y długi wiek, y spokojny rząd, y zwoiowani bez oręża nieprzyjaźni Polsce sąsiedzi, y w Domu Piasta przez kilka wiekow zatrzymana Krolewka godność, rozpościerająca swe ozdoby

by po całej Europie, ukazują: że dzieło Piastowego do tronu wyniesienia, nie mogło być, tylko Boskie, y cudowney jego opatrności pełne. Monarcha ten Stolicę zmazaną szkaradnym Popiela okrucieństwem z Kruszwicy przeniósł do Gniezna, y pełen, lat rownie iak chwały wdzięcznego ludowi panowania; umarł także roku życia swojego setnego dwudziestego, od Chrystusa 861, panowania 19. (a) *Croquerus t. 2. l. 2. f. 428. Długosz lib. 1. f. 80.*

(b) *Ibid. ff. 80. 83. 84.*

*Starożytne zwycięzkie, od pychy proflato
Daleka! miłości! dziwna dawnych Mężow cnota!
Panowie y Xiążęta dzwigają do Tronu.
Rolnika pod Kruszwicą małego zagonu.
Dla samego dostatku cnoty, którą w chacie
Kwitnął znaczną, na Krolów siada maiestacie.
Z tego zródła wynikłych y Xiążąt potęga
I Krolow, nasz Auguste Krwi twoiey dosięga.
Miasto dawne Kruszwica: Polskich Ziem ro-
winny.*

*Wasze dwu Xiążąt dzieła, szlachcą obaliny.
Kto o Krolu z Wieśniaka, o Krolu przez myszy
Ziedzonym słyszy, rzeczy rownie dziwne słyszy.*

II. Piasta mądrze spokojnego, Seymowit, albo iak inni Ziemowit, (tak nazywaný, że się narodził pod czas Seymu, w Kruszwicy, iak gdyby, rzeczono, Seym-

mo-

mowi, albo też, Ziemiańskie mówią) Syn
 mądrze waleczny, którego mu godna Mę-
 ża Rzepicha Zona, godnego rządow po-
 Oycu Następcę wydała na świat, Monar-
 chą przywitany: Wątpiłbyś, czyli za cza-
 sów Oycy pokoju miłośnika większego,
 czyli po tego śmierci, Woioownika nie-
 przyjaciół y zwycięzcę: oderwane od Pol-
 ski nie tak oręża mocą, iak domowych ro-
 zterków skutkiem, y powiększanym przez
 dwu Popielow rządu gnuśnego niezcze-
 ściem, Kraie, (Niemce, Morawy, Węgry,
 zwyciężkim ustrafywszy orężem) do da-
 wney zwrocil Monarchow Polskich osia-
 dłości. (a) O wżem szerzey nad dawne gra-
 nice Polm, swoje rozprzestrzenił pano-
 wanie: Gdy on albowiem rządzi swym
 narodem, y Hetmani woyskom, Węgrow
 część znamienita, y Morawcow Kray ca-
 ły, podbite Polsce: I znagła znowu prze-
 niesioną zwyciężką bronią ku pułnocy,
 oderwane Ziemie od Polski, przez Leszko-
 wego nierządneho rodu Następcow, á na
 zemstę swojego od tronu Polski wydzie-
 dziczenia, zaczynające przywykać do rzą-
 du sąsiedzkich Niemiec, woioowniczą tych

Kra-

Kraiow szablą odzyskał, y w iedno sfodkie
 dawney Monarchii, czyli Jedynowładztwa,
 znowu zprzagnał iarzmo: Pod czasy pa-
 nowania Ziemowita wspomnionego, Sla-
 wów Pannonow panowanie, koniec wię-
 ło, których (o czym Sarnicki) (b) o-
 statki, ichże zwycięzca Konstantyn Mo-
 nomach do Boznii przeniósł: Wandalow
 część także, y Serbowie pod hołd pufzczeni
 przez Niemcow: Sami Przodkowie nasi,
 którzy też Słowiańskiego Narodu prze-
 dneyszą część składali, związkową całe-
 go Słowiańskiego Narodu chwałę, aż do
 naszych czasów, ślicznym ustawicznym
 tryumfow pomnażaniem, nienaruszoną
 zachowali, lubo nieco ścięsnioną, przez o-
 derwanie od Polski, różnemi czasy, ro-
 żnych Sławinskich osiadłości. Monarchy
 tego śmierć zbyt wczesną, nim dalszych
 iego zwycięstw y nadzieia tuszyla, y wy-
 ciągała potrzeba, składaiają pospoliciey, na
 rok Chrystusa 892 panowania 31. Ciż
 Dzieiopiśowie twierdzą, że Woyskom Oyc-
 ca, w starości iegoż hetmanił, y dodaią nie-
 ktorzy, że szykownieyszy woysk Pol-
 skich porządek ustanowił pierwszy. Śmierć
 tego

tęgo Monarchy dała woynami znużonyra
 sędziom odpoczynek, y nieiakię od woien
 Kraiowi zacifze. Śmierć ięgo ztąd żało-
 śnieyfa naybardziej była, że lat Oyca nie-
 doślęgi, ktorego chwale dostępięną poko-
 iu zafczytem, walecznego oręża sławę u-
 biegl daleko. Sarnicki śmierć Zie-
 mowita zklęda na (c) rok 902, á Oyca ię-
 go na rok 897 na tym fundamencie Jani-
 cki. (a) *Dłudosz l. i. f. 85.* (b) *L. 5. c.*
VII. ff. 1029 & 1030. (c) *Id: Ibid:*

*Taki Alexandrowi swa młodość śmierć niesie.
 Gdy stawa w lat przysionku, widzi się w ich kresie.
 Jak giniesz Ziemiowicie, lzy ciśnież w żal ży-
 zne.*

*Wczęśnie ofieracając śmiercią twą Oycyżne.
 Za Karpackie y daley gory, twych oręży
 Zwycięzką moc niechętnych nam sięgnęta Męży,
 Całe tobie dań płaci podbite Pomorze,
 I Kray pęszystek, przyległe ktory liże morze.
 Lat czterech są tę dzieła: przedłużona siła!
 W lata dłuższe iakichby zwycięztw nie sprawiła?
 Wszakże ktorego życie cnot licznosc przeplata,
 Dosięgi sędziwych, młoderachite choć lata.*

III. Bitnego Oyca Syn Lefzek,
 tym imieniem czwar ty, przychylone bar-
 dziey ku pokoiowi wyczerpnął przyro-
 dzenie Dziada: od cnoty ięgoż niewyro-
 dny tronu Naftepa. Ale z ktorego, chwa-
 ty

ty nie pomału to zciera, że Zgorzelec (Bran-
 deburgia zowiemy teraz, y Ziemie nie-
 ktore nadmorskich bliskie, pod rząd Nie-
 miecki, za ięgo panowania przeszły, zwąt-
 piwszy bowiem sprawiedliwie, żeby łoża
 nierządno Naftepy mieli kiedy
 przyić do rządow tego państwa, ktorego
 sprawowanie, Boska Opatrzność zleciła
 Piaśtowi w nadgrode cnot y niewinney
 życia starożytnego prostoty, Xiążęta tych
 Kraiow, trzeciego Lefzka Wnukowie, y
 Prawnukowie, u sędzi Niemcow bezpie-
 czeństwa swych dzierżaw, imię poddaię,
 szukali. Umarł roku od Chrystusa 913 á
 zatym wedle pospolitzego Pifarzy zdania
 panowania 21.

*Ktorą Kraiom Sarmackim przynosi sęwita
 Chwała szabli y zwycięztw Oyca Ziemiowita.
 W tey się Syn dziwnie kocha, poki życia kroki
 W biegu nie są ztrzymane przez śmierci wyroki.
 Był Monarchą, w ktorego naganę ten hojny
 Jeden, ktoremu mile otrabienie woyny.
 Ale za coż masz bitwy ztaczać! gdyś w pokoiu
 Chlebać gdy z gobę: za co potok toczyć znoiu?
 Chwały chuć zbytńia iedne wyżywa do bitwy,
 Nadzieia zysku inne zprzaga do gonitwy.
 Nieśluszná woyna która z przyczyn tych p-
 wstaie:*

Ta iężna sprawiedliwa, która pokoy daie.

IV. Ziemo-

IV. Ziemomyśl Oycu w enotach podobny Syn, y równie iak on miłośnik wielki pokoju, nastąpił po Oycu: Ani ta godności jego y spokoyności życia niech nie poczytywa kto, za gnusność: spofobami pokoju ukazał, co bez wojny śliczne dowcipy dokazać mogą. A też zdaie się, że Bog spofobiąc Narod Polski do poddania się prawu łaski y słodkiemu Chrystusiarzmu, w wnętrzościach Monarchow Polskich miękzse nieiako utwarzał serca, y do cichości Chrześciańskiej ukształcone dawał przyrodzenie. Umarł Ziemomyśl roku pańskiego 964 panowania 51. Zostawiwszy Miecysława Syna, swoię największą chwałę, y zaszczyt Domu nieśmiertelny.

*Pan ten między naszymi był ostatni Pany,
Ktorzy czcili w ślepotie za Bogi Bałwany.
Temu żona nieplodna gdy potomka rodzi,
Na wzroku państwy obzernych Dziedzicowi
zchodzi.*

*Był zwyczaj, że dziecina gdy w lata powstaie,
Los rzucano, iakie mu Ociec imię daie:
Czas ten gdy nadszedł, ludu nie bez podziwienia
Wzrok bierze, y ślepoty zrzuca dziecie cienia.
Ze Polska, pod nim Boskie oznaczyły dary,
Po nocy bałwochwalsstwa, światło przyimit,
wiary.*

Jakoż

*Jakoż, żeśmy przeyrzeli ktoż oszczędza wiary?
Patrzając, iak Bog darami swoie uprzedza dary?*

V. Miecysław Oycę śmiercią ofierowane obiał Narodu rządu: Monarcha ten w kalećtwie ślepoty wydany na świat, y dla tego nazwany Mieczkiem od Oycę, iakoby miał zamiejszać Polskę: gdy iednak wzrok potym cudownie bierze, imię Mieczka zamienione w Miecysława, iż Wroźkowie bałwochwalscy rokowali Oycę, że ten Syn jego, mieczem sobie na świat zarabiać będzie, a tak zwycięztwami swoimi świetniejszą uczyni Polskę: Przywykły do pieszczot Matki język Mieczkiem też go nazywał: A toli inaczey o Miecysławie rozporządzał Bog: Dopuścił najprzed na zawstydzenie wroźkow, y wieścziarskich kłamstw hańbę, że Monarcha ten podroźszy w lata, nie chwały o ręża szukał w żołnierskich gonitwach, ale zwoiowany gnusnością y wszetecznością, żon siedm sobie w małżeństwo przybrał: Wielożeństwo to gdy Bog nieplodnością wszystkim tym niewiaśtom powszechną karze, Monarsze, o Następcę trokliwemu, z Chrześcian niektorzy w Do-

D

FRU

mu tego, Dworzanie, czy Goście, rzec
 przed wiadomością ukryta, radę zbawie
 ną poddawaiają, ażeby swiego prze
 Chrysta Święty szukał najprzod odrodze
 nia, a potom był pełen nadziei, że mu
 brządkiem prawowiernym zaślubi
 Małżonka, da Potomka, Państwa y sław
 Następcę y Dziedzica: Mądrą y Świętą
 dę, ani zwłoka, wykonał. Zony nierz
 dnie zprężone odprawił daleko, Bolesł
 wa y Bereny Xiążąt Czeskich Corę D
 browkę zrekowawszy sobie; wiary świa
 tło wraz przyjął do serca y do państwa
 tym szczęśliwym żniwa Ewangelyi zebra
 niem, na ktore tym obfitsze coraz, zapo
 trywać się dotąd godzi, z tą jedną wzro
 stu no jego przeszkodą, że w przesłuczu
 Polski pola, swoy wiały kękol kacerstwa
 Mieczysławowi temu Pan Zastępow na
 Rusią y Czechami dał zwycięztwo, z kto
 rych chwały lubo zciera wiele Przemys
 miało, y przyległe Przemysłowi Kraie
 przez Włodzimirza Ruskie Xiąże od
 ięte Polsce; ale iednak mnieyby do
 kazał Mieczysław, podbiwszy szablą pod
 panowanie Polski świat cały; iak gdy bał

wochwał-

wochwałską Polkę, oddał pod panowanie
 Chrystusa; y Narody te natze do wybicia
 się z niewoli piekła swym przykładem za
 chęcił. Postanowił Mieczysław Arcy-Bi
 skupstwa dwa: Gnieźnieńskie, y krako
 wskie, Biskupstw siedm: W Kruszwicy Ku
 iawskie, (teraz do Wrocławka Stolica jego
 przeniesiona) Smogorzewskie, teraz Wroc
 ławskie, Poznańskie, Łockie, Chełmin
 skie, Lubuskie y Kamieńskie. O czym in
 dziey: wszakże wniesiona do Polski wi
 ary światłość zasiągnęła daley. Mieczy
 sław natz Adleidę Siostrę swoię wydał w
 Małżeństwo za Geyzę Krola Węgierskie
 go, czy Xiążęcia, ktorych Syn Krol tak że
 Węgierski, Stefan, między Święte Boże
 policzony od Kościoła, iak wyfoko Dom
 Piaśtowy wyniosł, widzimy, y w nim, y
 w tylu Piaśta Rodakach: I tym Siostry po
 stanowaniem całe Węgry pozyskał Chry
 stusowi. Od czasow Monarchy tego wy
 płacanie dzieścicin początek bierze: Za
 iegoż czasow zakwitnął zwyczaj doby
 wania szabel do w puł pochw, pod czas
 Ewangelii, na oświadczenie, że każdy Po
 lak ma oręż na obronę wiary zgotowany,

D 2

ze-

Żeby ją utrzymując albo ginął, albo zwa-
 ciężał. Wyprawił tenże do Rzymu Pa-
 pieżstwo, Lamberta Arcy-Biskupa Krak-
 wickiego, prosząc Namieśnika Chrystu-
 sowego, ażeby ten, któremu powierzo-
 klucze do wiecznych Krolestw, Jego
 ziemi, przyślaną z Rzymu Koronę uwie-
 czył. Ale inaczej przepisały Nieba.
 czyliż nie dosyć szczęśliwa Polska, gdy
 wo bierze do wiecznych koron, choć
 razem do doczesnych nie wzięła. Um-
 Mieczyśław roku Chrystusa 999. pan-
 wania 35. są którzy twierdzą, iż Rzym
 knął w ten czas Mieczyśławowi hono-
 korony, nie dufając iego przy Wierze
 statkowi, ale gorliwość Monarchy tego
 przy wierze kto ma w podeyrzeniu, nie
 chay się obeyrzy na dobyte pod czytanie
 Ewangelią Polako w szable, a swojey sie-
 posądzaniu bezpieczeństwa ułęknie. Mie-
 Mieczyśław pierwszym związkiem za żo-
 nę Dąbrowkę, y z niey Syna Bolesława
 Chrobrego: Drugim związkiem Ode, nie-
 rządnie poiętą, y z Synami trzema z pa-
 stwa potym wygnaną. *Pist. in Gen. Reg.*
Pol.

Gdy

Gdy ten najwyższe trzyma w Polsce panowanie
 Litościw, do nas Jehcow piekła, zszedłes Panie.
 Ustąpiły twej władzy, Ladona, Marzany,
 Nii, Ziewiany, Jessa, Zyzylly, Batwany.
 Niewiasta nam cie pierwsza Chryste ukazała,
 Z Krwi Czeskiej, pierwsza ucząc, iaka Krzyż
 chwata.
 A tak wy Nieba pierwszym zbawienia iesteście
 Początkiem, a powrotny wiśniemy Nicwieście.
 Mąż Mieczyśław z zbawienney Chrzest bierze
 Jcy rady,
 Poddani zaś wstąpili w swego Pana ślady,
 I tak znówu iak niegdyś nawróciwszy Męza,
 Niewiasta piekielnego depce głowę węza.
 Dziecięć Katedr, Kościoło wieś tobie stawia,
 Boże: z których część piękną Kacierz zmarno-
 trawia.

VI. Bolesław Chrobry, to jest mo-
 cny, imieniowi wyrownał: wstąpiwszy
 bowiem po Oycu na Państwo, zwycięstwa
 swoje, a z nimi oręża polskiego y chwale
 y postrach szeroko roznioss: A nayprzod,
 gdy Krol Czeski także Bolesław naieźdza
 Kray Polski, przez Hetmana swojego Kraf-
 sotę, y upomniony szkod poczynionych
 nadgrody nie czyni, wojnę nań Bolesław
 nasz podnioss, y Czechy całe z Moraw
 Polsce uczynił hołdownicze; lubo za
 wstawieniem się Henryka Cesarza, spu-
 ścił toż Krolestwo Bolesław Oldrzychowi

D3

Syno

Synowi złożonego z tronu Bolesława, w
debrałszy od niego przysięgę, że Król
Polskim posłuszen będzie z swoiemi p
tomkami, y włożoną daninę corocz
płacić. (a) Z Czech wojnę do Rusi prz
nioś, iuż wygnanego przez Jarosława
Xiążę, Swiatopelka Brata iegoż, chcąc
państwo wrocić, iuż odzyskać utrac
za Mieczysława Kraie, iakoż zwycięż
Jarosława, Kiiowa dobył, y gdy osadz
na Państwie Swiatopelk uchodzi z Kii
wa, przyciśniony boiaźnią kary, zdrad
nad Polakami knowanym, należytey, Ru
całą pod hołd y posłuszeństwo Króla
Polskim Bolesław puścił, y zabiwszy tr
wielkie żelazne słupy w rzece Niepra
granice polskie niemiż wymierzał: kilk
krotaie Ruś z hołdu się wybiła, ale zw
cieżona zawsze postąpiła dań. (b) Zwyci
stwa swoje do Saxonii przenioś z Ru
Bolesław, y Kraie te, które Leszek IV. m
dzy Syny nierządne go łoża podzielił,
które, po ich przez Popiela morderstw
do Niemców z czafem odpadły, nazad do
Polski przyłączył, y ich obywatele przy
sięgą obowiązane pod posłuszeństwo przy
jął

jął: y także zabitemi w Elbie y Sali słupa
mi żelaznymi, granice polskie oznaczył,
rozciągnawszy ie przez Maydeburg, Mis
sya, albo Myfzno, Mekielburg, Holfztyn,
aż do wyspu Cymbryki, gdzie dziś Duń
skie Krolestwo, (c) y wypędziwszy z tam
tąd, na trzydzieści tysięcy Niemców, kto
rych osadził na Podgorzu y Spiżu, y ile
lud gruby á nie waleczny obrocił do roli,
do Krow y przedzy, z kąd też płotna do
bre z Podgorza y Spiża dotąd pochodzą.
Do Pruss się ieszczę z woyskiem swoim
puścił Bolesław, na zemstę śmierci Woy
ciecha S. Arcybiskupa Gnieźnieńskiego,
y zwoiowane samym oręża swego postra
chem, gdy mu postąpili dani, poddaność y
posłuszeństwo przyrzekli, w pokoju zo
stał: A w rzece, którą zowią Qsa, słup
żelazny postawił, na znak granic, mila od
Rogoźna Miasteczka: Pamiątkę dzieła te
go zachowuie wieś dotąd słupy zwana, po
nad rzeką tą y słupami w niey położona.
(d) Od zwoiowanych Prussakow, przo
dy nim wojnę ieszczę na nie podnioś,
wykupił Monarcha ten Ciało S. Woycie
cha, które na wagę złożone przez nichże

tyle się złota dopominających, ile zawad-
 ciało, tylko zaważyło czerwony złoty,
 najprzód ię w Trzemesznie złożył, po-
 do Gniezna przeniósł: A zaś, iak gdyby na-
 bożeństwo y wiara wypłacały się Bole-
 wowi, Otto Cesarz gdy grob nawiedzi-
 Woyciecha S: koronę w zawdżęczeni-
 gościny, y bogatych darow sobie od B-
 lesława ofiarowanych, iemuż daie, y prze-
 Gaudencyusza Arcy-Biskupa niaz uwie-
 cza: ale o tym obszerniey wyżej. Kadłuba-
 twierdzi że Monarże temu Anioł miec-
 z Nieba przyniosł, y oddał w ręce, y ieszcze
 miecz ten ma się znaydować w skarbie-
 szcherbicem ztąd nazwany, że się troche-
 nad szcherbił, gdy przy zwyciężkim swy-
 do Kijowā wieździe, ciął nim w złotą br-
 mę, y ię połowicę przeciął. (e) Gwoździ-
 też Chrystusa Pana, y włócznią Maurycy-
 go S. odebrał od Ottona Boleśław. A za-
 procz naczynia stołowego ze srebra y ze
 złota, y bogatych szat. Ramię S. Woycie-
 cha podarował Cesarzowi Krol: Prze-
 tryumfami brzęzem otrzymanemi, nie daią-
 się zwyciężyć podarunkow szacunkiem.
 Co zaś Bielski wspomina iakoby w ten

czas

czas Otto od posłuszeństwa uwolnił Pol-
 skę, to inaczej przyimowane być niema,
 tylko że Cesarze Rzymscy prawo holdo-
 wnicze płonnie sobie rozścili do Polski, a
 nigdy go nie mieli. Monarcha ten uspokoi-
 wszy swoy Narod od woien, chwałę na-
 bytą w boiu, w pokoiu powiękzył: Sądy
 y Sędziow dwunastu postanowił, którzy
 podług zdania swoiego, gdyż ieszcze pra-
 wa pisanego nie miała Polska, sprawiedli-
 wie, nikomu ani Krolowi nie folgując,
 rozszdzali sprawy. Miał także Rzeczniki,
 którzy od ludzi prostych rzecz mowili,
 bez żadnego datku, bo ię sam Krol opa-
 trywał, y czterdzieści stołow pospolitych
 zastawiał, do których każdy który chiał,
 stołownikiem zasiadał. Woiewody tenże
 Krol postanowił, aby każdy czasu potrze-
 by, lud swoiego Kraiu wiodł do woyny.
 Starostow, dla rządu dobr Krolewskich y
 dla karania złoczyńcow; Urzędnikow ziem-
 skich po Woiewodztwach dla uslugi mia-
 sto nadwornych, gdy tam przyjeżdza: Pod-
 wod od Miast przystawianych, gdy ich wy-
 ciągała prętsza iazda z listami Komorni-
 kow Krolewskich, wzmiankę czynią, tych

cza-

czasow Kronikarze. Sieciechowski, Świętokrzyżki Klafztory, iego szcudrobliwosci pamiątką są wieczną: Umarł Bolesław zafug y chwiał y pełen, nie lat: roku Chryfusa Pana. 1025. panowania 26. opatrzony Świętymi Sakramenty, przy pięknym y Świętym Syna napominaniu, z wielkim ludu płaczem: Zeby się albo nigdy był nie rodził, albo nie umierał nigdy, wołającym w ofobie swej rzadko widziany naychwałebnieyzego krolowania przykład zostawiwszy. Był Bolesław wzrostu szredniego, włosow gestych, kędzierzawych, oblicza cudnego, szcudroblivy, datny, meżny, szczęśliwy, w życiu wstrzemięzliwy y mierny. Nadgrobek mu w Poznaniu, gdzie dzieł nieśmiertelnych pełny, dług wypłacił śmiertelności, takowy, Goeka starożytność położyła.

(a) *Cromerns Lib. 3. tit. Bolesl. 1. f. 438. & seq.* (b) *Jd. Ib. f. 440. & seq.* (c) *Bielski w Kronice f. 60.* (d) *Jd. Ibid.* (e) *Jd. f. 62.*
Hac jacet in tumba Princeps, gloriosa columba.
Chrob. i tn es dictus, sis in xci um ben dictus
Fonte sacro lotus, servus Domini puta totus.
Pracidens comam septenni tempore Romam
 Resztę u Hartnocha czytaj L. 1. c. 2. ff. 36.
 31.

Puszczone pod hold, mego panowania czasy.
Czechy z Krolem widziały, Morawce y Sasy.
Kaszuby y osada, ktorey Baltyd siega
Mnie hold y postuszestwo Zwycięzcy przysiega,
Slupy z miedzi, zakochzać chcąc graniczne zwoda,

Państw, gdy kładę, wstepnie w Herkulesa, ślady.
Me o Kościol starania, woyskowim zrownaly,
Ubieżanym być niechęc krokiem Oycy chwaly.
Gościem w Gnieźnie gdy bawi Otto, moie skronie
Jego darem widziane świetnie: szę w Koronie.
Którykolwiek podobne ukazuje czyny,
Z tey, tegoż zdaniem, godzien korony: przy-
czyny:

VII. Polakow. Izy, ktore patrząc na śmierć Bolesława, wylewali rzewne, nie fama zdami się wytrącała z oczu szkody wielkość, w stracie Monarchy tego uważana: Serce ich przeczuwało podobno, że się szczęście Narodu odmieni z rządem: ktore się też zwykło z człowiekiem mienić: Jakoż Mieczysław drugi, dużo od Męstwa Oycowskiego odrodzony Syn, nastąpił na państwo. Prawda że świeża pamięć zwycięztw Oycowskich sprawiła w tym Krolu, że Ruś, ktorey Xiążęta, Jarosław y Mieczysław, wojować pierwej zaczęli dzierżawy Krolewskie, do postuzestwa y holdu orężem zwycięzkiem przyci-

przycisnął: I że Pomorzany zrzucali go
 powołności i arżmo zwoiował przez Be-
 lę Krola Węgierskiego Stefana Wnuka
 który naszym woyskom w tey wyprawie
 hetmanił, y który też po zabiciu w boju
 Xiążęcia Pomorskiego, rżady Xięstwa te-
 go obiał, wraz z Cerką Mieczysława sobi-
 za Zonę daną. Wszakże Monarchę tego
 zawoiowanego przez Zonę, Niewiastę
 pylną y chytrą, y Narodowi polskiemu
 niezyczliwą, gnusność y wygod pilność
 zwyciężyły. Z tego leniwości nałogu
 ocucony niby ze snu; wyciągnął z wo-
 skiem w nieposłusznych Polśce Morawcow
 Kray; ale wyciągnięcie to, raczey Mora-
 wskiego Kraiu łupieztwem było, a niżeli
 woyną y zwycięztwem. Umarł Mieczy-
 sław roku Chrystusa 1034. panowania 9.
 życia 40. Z Ryxą Zoną zostawiwszy Syna:
 W Monarżce tym widziany przykład, po-
 danie starożytne ztwierdzaiący: Ze przy-
 rodzenie, po zacnych Mężow na świat
 wydaniu, iak gdyby w płodności ichże o-
 sfabiałe, ustawa: I że, nymężnieyszych
 Woioownikow potomkowie, z Oycow-
 wskiego Męstwa, nymniej dziedziczą.

Odro-

Odrodny ten od Oycy Następcy Korony
 Nie tak Krol, iak występkiow, iak Niewolnik Zony;
 Zona w jejszym rządziła: bardzicy niżeli węża,
 Rodowitego z Polski nie lubiąca męża.
 Na siew tylo Niewiasta wżgląd Tentony miała
 O Narodzie zupełnie Polskim zapomniata.
 W ten czas nam Bol sławie prac twych korzyść
 spada.

W ten czas Kray zwoiowany i arżmo holdu
 zklada.

A też tego gdy wczesna śmierć zabiera Pana,
 Matka z Synem złożona z tronu y wygnana.
 Mąż z Zoną płacą karę zbrodni, żal Miecz-
 sława,

Z życia wyzuwa: Ryxę frogości niestawa.

VIII. Po śmierci Mieczysława gdy
 Syn iego Kazimierz dla lat niedoyrzałych
 pory, niesposobny był iefczeze do rządow,
 Matka Rixa sprawowała Krolestwo łako-
 mie, y przez wysadzanie Niemcow na u-
 rzędy z uciemieniem Polakow. Dla cze-
 go widząc się na celu położoną, powfze-
 chney narodu całego nienawiści, zabra-
 wszy skarby Krolęwskie umkneła z Pol-
 ski do Niemiec: Kazimierz też nayprzód
 udał się do Węgier, a ztamąd do Matki,
 która go na nauki do Paryża wysłała.
 Gdzie szczęścia świeckiego niestateczność
 zważaiąc głębiey, pogardził światem, y
 Mnichem Benedyktynem został w Kluni-
 aka

aku. W Polsce tym czasem pefno rozbro-
 chów było: Jarosław z iedney strony Xiąg
 że Ruskie: Brzetyśław z drugiey, Syn O-
 drzycha Cześkiego Krola, woiowali Kra-
 j Polski, Wrocław, Poznań, Brzetyśław
 wziął y wszystko okrutnie łupił, nie prze-
 puszczając nawet Kościołom: Gnieźnie-
 skiemu mianowicie, gdzie wiele srebra
 złota, y klejnotow kosztownych nabrali
 Nie przepuścili SS. Bożych Ciałom: Ciała
 SS. pobitych Pustelnikow wzięli: A Cia-
 ła S. Woyciecha gdy szukaia, w ukazanym
 Gaudencyusza Arcybiskupa grobie, Jegoż
 z sobą wzięli Święte zwłoki, miasto Woy-
 ciecha: Maslaus także Podczaszy Mie-
 czyśława, Mazury, dawnych Massagetow
 plemię, oderwał od Polski, y Xiążęciem
 się ich uczynił: Pomorzanie także odpa-
 dli od posłuszeństwa, y Kujawy niszczyli
 mieczem: Całe sześć lat nie miała Polska
 odpocznienia od nieprzyjaciół. W tylu
 nieszczęśliwościach widząc się Polacy
 położonemi, Seym złożyli w Gnieźnie, y
 tam (z kąd też przyśłowie to początek
 wzięło: Polak po szkodzię mądry) jedno-
 słaynym głosem zezwolili na to, á żeby
 wysłali

wysłali Posły do Kazimierza: Co też y
 nieodwłocznie uczynili: Posłów dwu
 Duchownego y Świeckiego wysłali: do
 Papieża nayprzod, żeby uwolnionym być
 mógł Kazimierz od obowiązku ślubow,
 y do Kazimierza potym, żeby uwolnio-
 nym być chciał. Pozwolił Papież pod za-
 kładem, á żeby Polska na lampę S. Piotra
 corocznie z kaźdey głowy grosz płaciła:
 która to dań Święto-Piotrzem nazwana:
 Potym żeby Polacy na wzor Mnichow
 golili okrągło głowy: Nakoniec á żeby w
 dniu uroczyście białą chustę, ktorey używa-
 ła Dyakoni, (iuz też bowiem Dyakonem
 był Kazimierz) gdy Świętą przy Ołtarzu
 posługę sprawuia, zawieszali na szyi. Ka-
 zimierz też prozbą Posłow y Oyczyzny
 zgubą zwyciężony, zezwolił na swoje od-
 ślubow przez Papieża rozwiązanie. Pro-
 wadzony zatym z weselem do Polski, o-
 kazał przyięty w Krakowie, á w Gnie-
 źnie namaszczony na Krolestwo y ozdo-
 biony koroną, roku 1041. Cały się za-
 raz wydał do ratunku Oyczyzny; y ma-
 drym, iuz dobroci, iuz sprawiedliwości sza-
 funkiem, pokoy domowy nayprzod przy-
 wrocil.

wrocil, a myslac obrocić szablę przeciwko nieprzyaciolom, na zemstę krzywd Pol-
 sce poczynionych, z Jarosławem Xiążęcicem
 Ruskim, przymierze nayprzod zawarł. Po-
 tym powinowactwo, poiąwszy w przyia-
 dożywotnią Maryą (przyiąwszy ta Rzym-
 skiego Kościoła obrządku Dobrogniew
 nazwana) Siostrę Jarosławia, Włodzimi-
 rza y Anny, Cesarzy wśubodnich Bazyli-
 go y Konstantyna Siostry, Córę. Pierw-
 Onuczynił wojenną wyprawę na Masłau-
 fa: y gdy ten z mocnym woyskiem Kro-
 lowi drogę zaszedł, ztoczona bitwa, o-
 żwawością y męstwem, do iakiego Masłau-
 usowych pobudzała wiadomość zbrodni,
 y rozpacz odpuszczenia, a zaś Krole-
 wskich sprawiedliwość wojny y słuszna
 nad buntownikami zemsta, aż też szczę-
 ście do strony sprawiedliwszey przychy-
 lone zwycięztwo Kazimierzowi dało.
 Uszedł Masłaus w ten czas: Jadzwingow
 z Prussakami, ukazując, że niezczęście ie-
 go szwankiem podobnym nieochybnie im-
 że grozi, do spolney niby obrony namo-
 wił, y otrzymał co radził. Liczne ci ze-
 brawszy woysko ztoczyli bitwę z Kazi-
 mierzem,

mierzem, ale porażeni y placu y zwycię-
 ztwa ustąpili Kazimierzowi: Chcąc zaś
 gniew zwycięzcy zwycięzeni zatrzymać,
 Masłausa Autora wojny, błagalną niby
 ofiarę, zawieśli na szubienicy, y pnącego
 się do tronu haniebnie podwyższyli: O-
 detchnęło w ten czas od woien y prze-
 dłużonych klęsek Krolestwo: W pokoju
 miłym lat resztę panowania Monarcha
 ten pędząc, założył y bogato uposażył
 Kłasztory dwa: Tyniecki nad Wisłą, sto-
 wsi y zamkow cztery iemu nadawwszy: y
 w Lubaszu nad rzeką Odrą, zakonu, w kto-
 rym sam był w Kluniaku. Biskupią także
 Stolicę z Smogorzewa, (Byczyną to mia-
 sto teraz zwiemy) przeniósł do Wrocła-
 wia: Wiele innych rzeczy ustanowił
 Kazimierz ku chwale Bożey, y ku zaszczy-
 towi Narodu: Aż też dług śmiertelności
 wypłacił roku 1058. Miesiąca Grudnia, po-
 chowan w Poznaniu. Krol, iako o nim
 Bielski, wzrostu młęgo, urody dostatney,
 wlosow gestych, twarzy cudney, trzeźwy,
 mierny, bogoboyny, uczony iako on wiek
 niosł: A ten naypierwszy Krol w Polsce
 czytać umiał. Zostawił z Dobrogniewy

Xiążęcia Ruskiego **Corki** **Bolesława** **Smiałego** **Władysława** **Hermanną**, o których niżej **Mieszka** y **Otona** młodo, zmarłych y **Świętochnę** **Core**, **Zonę** **Wratisława** **Czeskiego** **Xiążęcia**.

*Kazmierz z Matką wraz, dobrze niewiome Pania
Na zemstę zbrodni Matki idzie na wygnanie.
Wzgardził służbę świata: do Chrystusa zbiegł
Zaciągnął się Młodzieniec Święty w Klunicku
Tym czasem Ziemia Polska została bez Pana
Nieszczęściom, któż ie zliczy? bezmiernym po-
dania.*

*Zbiedzona Polska, Krola na wygnaniu szuka,
Nie Oycu lecz Dziadowi podobnego Wanka,
Masłausa ten nayprzed wstępni gromi boiwa,
Lat rejstę pándwama zajączył pokoiem
Niewinnych Bóg obrówa: y widzi jak tużnia,
Powstawa, gdy niewinny w szczęściu podupadnia.*

IX. **Bolesław** **Smiały** nazwany **tron** **Polki** po **Oycu** osiadł. **Lata** ten młode, doyrza-
ła **Rycerskiego** **rzemieśla** **umiejętnością**, u-
biegł. **I** zdaie się, że go **szczęście** **fano**, rzą-
dow **Narodu** osądziłoby **godnym**, **gdy** **mudo**
okazania **męstwa**, **pole** **szerokie** **otworzyło**
w **famych** **panowania** **początkach**: **Jaromir**
Czeski, **Bela** **Węgier** **ski**, **Krolewiczowie** **Jza-**
ślaw **Syn** **Jarostawow** **Xiąże** **Kiiowskie**,
przybiegli do niego **razem**, **znaczeni** **z** **trzech**
miejsc **Zbiegowie**, **pomocy** **y** **obrony** **szu-**
kając: **Czechy** **nayprzed** **naiezniki** **Polski**

połkromił y **przymusił** **Wratisława** **ich**
Krola że **Jaromirowi** **Bratu** **Praskie** y **Olo-**
munieckie **Biskupstwa** **spuścił**: y że **Świę-**
tochnę **swoią** **Siostrę** **za** **Zonę** **pojął**. **Pruf-**
ślakow **potym**, **ktorzy** **Pomorze** y **Krainę** **na-**
ieźdzali, **uskromił** y **poraził**. **Po** **Pruskiey**
woynie **zwycięzkie** **woyska** **przeprowa-**
dził **Bolesław** **do** **Węgier**, **ztoczył** **z** **woyska-**
mi **Jędrzeia** **Węgier** **skiego** **Krola** **bitwę**, y **ie-**
goż **nad** **Cisą** **rzeką** **zwycięzył**. **Wratisław**
Xiąże **Czeskie** **w** **ten** **czas** **poimany**. **Jędrzy**
Krol, **w** **ucieczce** **zamordowany** **od** **swoich**:
Zniesione **Henryka** **Cesarza** **z** **Niemcow** y
Czechow **zebrane** **woysk** **posiłki**. **Bela** **Brat**
Jędrzeia **przez** **niegoż** **wygnany** **z** **Węgier**,
na **toż** **Krolestwo** **uwięnczony** **w** **Biłagro-**
dzie **Krolewskim**: **Nieprzyiacioł** **łupami** **zbo-**
gacane **woysko**, **pełen** **zwycięstwa** **chwały**
Bolesław **do** **Rusi** **przeniósł**; y **bieg** **zwy-**
cięztw **nad** **nią**, **przerwawfzy** **do** **czafu**, **zno-**
wu **ku** **Węgom** **ciągnął** **z** **zwycięzkim**
woyskiem, y **tan** **Belowe** **Syny**: **Geyze**, **Wła-**
dyśława, y **Lamperta**, **z** **Synem** **Jędrzeia** **Kro-**
ła **Salomonem** **pogodziwfzy**, **znowu** **do** **Ru-**
si **broń** **wfzędzie** **zwycięzką** **zwrocił**: **ktorą**
woiując: **woyska** **Wfelowolda** **zniósł**: **Ki-**

Tow, Łuck odebrał, y całą Ruś zhoł-
 wał sobie Zwycięzca: Ale w Kiiowie g-
 bawi, przy wielkim dostatku swoim, y Ro-
 cęstwa swego, to się Jemu y woysko
 tego przydało, co niegdys Hannibalowi
 woyskom iego w Kampanii, że znikca-
 mnieli z zbytku y rokoszy. Wrocil
 Polski Bolesław, y zwycięztw chwate
 Węgrach, Prussach, Czechach, Moraw
 Pomorzanach, Rusi, roznieśoną szeroka
 występkami wielkimi, a nakoniec, go-
 go o też zbrodnie strofuie Stanisław Szcza-
 panowski Krakowski Biskup, tegoż Swię-
 tego Biskupa frogim pod czas Mszy zaboy-
 stwem zespecif y ztarł. Złożony za to przy
 Grzegorza VII. Papieża z trónu, widzając
 być w pogardzie y nienawiści Narodu, po-
 szedł do Karyntyi, gdzie, iako u Sarnickieg
 Maci Strykowiki dowodzi, w Klasztorze
 Ossyak nazwanym, nie daleko od Miasta
 Felckirchen rzezonego, u WW. OO. Bene-
 dyktynow resztę życia na pokucie y uslu-
 gach kuchennych nieznałomy, aż dopiero
 przed śmiercią, przepędził, pochowany tam
 że z nadgrobkim; *Boleslaus Rex Polonie oc-
 aisor S. Stanislaw Episcopi Cracoviensis.* Pa-
 rował

nował lat 22. zostawił z Wizełławy, Sy-
 na, Mieczysława, który od Stryia z wygna-
 nia do Oyczyzny wrocony, umarł bez-
 dzietnie roku 1089 w ośm lat po Oycu, a
 roku iednegoż z Matką: Bolesława tego
 koniec inny, nieco okropnieyzy, Pisarze
 niektorzy być mienia: Ale iakiżkolwiek
 ten był, godzien też wiek iego doyrzalszy,
 odrodzony od swych początkow: a też o
 ułomności człowieka upominający nas
 razem, ktoremu sama mocno upragniona
 szczęśliwość niebezpieczeństwem grozi.

*Jak wielką zwycięztw chwata pozaszczycal
 woyny*

*Bolesław, tak był niemniey w krwi szafunku hoyny
 Morawcow, Węgrow, Czechow y Ruskie Narody
 Zplądrowal, swemu rowne uczyniwszy szkody.
 Lubieżpością, łupieztw, Kray napelnil cały,
 Krowią postrachem, ohydą nieśmiertelną chwaty.
 Biskupa, gdy ten zbroanie Krola gani śmiecie,
 Przywyktym do zaboiu Mieczem śmiały ściele!
 O zbrodnio! o straszdyto! o Polski nieślawo!
 Nie schnie ręką w Biskupa gdy uderza żwawo!
 Gdzie? y iak legł? wiekawy nie baday Polaku,
 Lethę, w ktorey pograżon, nie zostawia znaku.*

X. Władysław Herman Brat Bo-
 lesława od Polaków Ruską uciśnionych
 woyną, a nie znaydujących obrony przez
 swego tronu, sieroctwo, poniewolnie na

two władzony, sławniejszy gdy
 Sieciecha słuchał. Woyny miał
 z Pomorzany, y z Prussakami, których
 zwycięstwa swego bieg długo zatrzym
 ych, upokorzył nakoniec, y do danie
 a posłuszeństwa zwycięzca pra
 wiadł: Władysława także Czeskiego Kr
 la, gdy ten bezprawą Henryka 4 daro
 zna, prawo sobie do Polski rości, y w g
 nice jego z wojskami wciąga, przez Sie
 ciecha. Woiewodę Krakowskiego zni
 Znajdował się w Sieciecha zwycięstwa
 warzyłstwie dziewięcioletni Bolesław, He
 manna Syn lata ubiegający mełtwem ni
 utraconym. Z Synem też Zbigniewe
 Sieciecha zbytniej władzy nie cierpiący
 krwawą nie daleko. Kruszwicy bitw
 Władysława ztoczył, y wygrał. Wszak
 Syn nieprzyjaciel po przegranej znał
 łościwego sobie Ojca w Zwycięz
 Miał ten Monarcha pierwszą Zonę Judy
 tę Corkę Władysława y Adelheidy Kr
 łow Czeskich, y z niej długo nieplodnej
 za modlitwą Mnichów Opactwa S. Jdzie
 go we Francyi, do których Posły z dano
 mi wysłał, Syna Bolesława Krywoustego
 zosta-

zostawił. Drugą Zofią Corkę Henryka
 trzeciego Cesarza, a czwartego Siostrę, po
 Salomonie Węgierskim Krolu, albo iak
 Sarnicki twierdzi, po Jędrzeiu Wdowę,
 ktora mu corki trzy powiła: Umarł Her
 man roku Chrystusa Pana 1102 panowa
 nia dwudziestego. Szczęśliwszy ztąd czy
 nie szczęśliwszy nie wiem, że podniesio
 ney naprzeciw sobie broni, z przyczyny
 Sieciecha przez Syna Bolesława, szczęśli
 wym na Ruś y Pomorzany przeniesie
 niem, y domowy przez odprawę y odbo
 ku y od rady swej Sieciecha, y zewne
 trzny przez Ruś y Pomorzany pogromio
 ne, ubezpieczony widział pokoy.

*Okrutnego ten Brata poznosił wyroki,
 W cnot Nuny Łacimika wstępujący kroki:
 Syn toż nierządnego, na Ojca powstał,
 Lecz jego nabożeństwu zwyciężtwo Bog dał.
 Na bliskiej Goplu zbrodzień zwyciężony roli,
 Z broni wyrzutą rękę zklada do niewoli.
 Ty który wiele czytasz, powiedz, wieluz chwalił
 Godnych, toż Rodzicow nierządne wydaty?
 Uliśa rod, co Ojca gubi w ryb potrawie,
 Corce, nierządnicy podlega niesławie.
 Eneasż swoich zdrayca, niesłuchay Marona,
 I Romul Bratobójca z złego wyszli tona.*

XI. Bolesław 3. Krywousty od
 krzywych ust nazwany, obiał rządu Pań
 stwa

Awa po Oycu. Polskiego tronu' godzien
 choćby też do niego prawa z krwią by
 nie wziął. Mężny y woienny Monarcha
 y który życia roku dziewiątego uprosi
 wszy sobie u Oycy, áżeby Sieciechow
 Hetmanowi woysk przydany był za to
 warzyfza woynę naprzeciw Czechom
 swoje nad nieprzyaciółmi zwycięztwa
 arcywcześnie zapoczął, wszakże nade
 szczęśliwie y z równym zawfze meństwem
 okazaniem. Po zakończoney Czeskiej
 wyprawie, na ktorey dziewięcioletni Bo
 lesław wszystkie żołnierza urzędy pełnił,
 ieszcze za życia Oycy roku dwunastego
 naprzeciw Pomorzanom wyprawiony z
 tymże Sieciechem, do mocnego iednego
 zamku poddania (gdy o wzięciu iego Sie
 ciech już był zwątpił) nieprzyacióły
 przymusił. Lat licząc 18. roku 1103 ohe
 rocone po Oycu odebrawszy rządy, na
 przeciw Czechom, ktorých Xiążęcia Bo
 rzywoia Zbigniew Syn Hermannow zle
 go łoża, naprzeciw Bratu pobudzał, wy
 ciągnął z woyskiem, y gdy opuszczony
 od Czechow, niesprawiedliwością woynę
 brzydzących się, Borzywoy, wrocil do
 Czech

Czech, na zemstę zamyślow iego złych,
 przez Zelisława Wodza, Morawy zplądrowa
 wał, y złupił, poraziwszy przody Swiato
 pełka Morawskie Xiąże: Pomorzany po
 tym, przeniesioną na nie z Morawy wy
 prawą, pogromił. Wszakże y ci, y Cze
 chowie, pokoy, do ktorego zawarčia mie
 czem polskim przyciśnieni byli, zerwali:
 Nowe na nich czynił znowu wyprawy
 Bolesław: Czechowie nayprzod porażeni:
 korzyścią y łupami zwycięzkie woysko
 zbogacili: Nie były mniej szczęśliwe z
 Pomorzanaми potyczki, ktore wszędzie
 Bolesław gromił, miasta im y zamki od
 bierając: I takowe naprzeciw Morawcom
 y Czechom z iedney, z drugiey zaś na
 przeciw Pomorzanom y Prussakom wy
 prawy powtarzane często, dla częstego
 poniewolnych Soiuszow przez nieprzya
 cióły targania, zawfzę y korzyść wielką,
 y zwycięztwa chwałę przynosiły Pola
 kom, im hańbę: w roku 1113 w porazce
 pod Nakłem Pomorzan y Prussakow 27000
 trupem od miecza legło. Białogrod, Kol
 berg, Kamin, Wolin, y wiele innych miast,
 wzięte. Równym niezczęściem Cze
 chow

chow podnoszone przez nich woyny
kończył Bolesław. Wiodł woynę Krol
z Henrykiem 5 Cesarzem: Naiechał C
farz z woyskiem Kraie polskie: szukał prze
Posła pokoiu Bolesław: ktorego chcąc
straszyć Henryk, przywiódł go do skrzy
ni złota pełny: *Mamio czym, mowiąc, Pa
na twego uszafzyć: na co Posel, nazwa
skiem Skarbek, zdięty z palca złoty sy
gnet wrzuciąc do skarbu: Idź złoto od
powiedział, do złota: Ni nacz to u nas
gdyż więcey my się w ostrym żelezie kocha
my, niż w złocie.* Czym zadziwiony Ce
sarz, *Habdank*, rzekł, to jest dziękuie, y
ztał herb Domu tego *Habdankiem* zowie
my. Gdy tedy Bolesław od Posła wi
domość bierze, że trudny do pokoiu Ce
sarz, chyba że mu Krol daninę płacić przy
rzecze, (takowy bowiem przez Cesarza za
kład pokoiu dany) y nad to, do swych
dzierżaw *Zbigniewa* wroci, (był ten z Pol
ski dla zdrad y zbrodni wygnany). Obie
rając raczej woynę, niżeli szpetnie oku
piony pokoy, woyska w pole wywiódł:
ztoczona w polach *Wrocławskich* bitwa
krwawa, na ktorey przywykła do zwy
cięztw

cięztw Bolesława szablą y mełtem po
gromieni. Niemcy, trupami z obydwu
stron poległych żołnierzy zasypane pola,
ktorych gdy nie grzebią, moc wielką pšov
zwabili: zkad też mieyscu *Hunds feld* to jest
psie pole, nazwisko dane: nastąpił pokoy
roku 1110 zawarty: Krol Cesarzowi Ry
cerze iegoż, ktore miał w niewoli, obiecał
wypuścić: Cesarz zaś, ktory od Bolesława
daniny się przed woyną dopominał, Je
muż dał za Zonę *Adleide* swą Siostrę, gdy
nieco przed tym *Zbysława* Małzonka iego
pierwsza umarła: Synowi zaś Bolesławowe
mu, *Władysławowi* *Krystynę* swą Corkę
ielseze w ten czas niedoroślą zaślubił. Ta
po bitwie do zawarcia powinowactw z
Bolesławem, Henryka Cesarza łatwość, y
wyżey wspomniona przed bitwą do po
koiu szukanego od Bolesława trudność, u
kazuje, iako *Dzieiopisowie* Polscy, naprze
ciw Niemieckim słusznie Bolesławowi
przypisują zwycięztwo: Monarcha tenże
Włodzimierza *Przemyskiego* Xiążę pogro
mił, y do posłuszeństwa przywiódł: I oko
ło roku 1124 zwycięztwa swe z *Rusi*, aż
do *Danii* przeniósł, a postrachem samym
swey

swey broni do ustąpienia z Państwa, kto
 re bratoboystwem Henryka zmaszał był
 Abła Brata iegoż, przymusiwszy, y nowo
 danego Duńczykom zmocniwszy na tro-
 nie Krola, z wielkimi skarbami, y z Pio-
 tra Dunina, (ktory się nieco przedtym do
 Polski przeniósł był, y tu iuż osiadłym be-
 dąc, do zemszczenia się Bratoboystwa te-
 go nad Bratoboycą, poradcikiem Krolowi
 był) rodem całym wrocil do Polski: chwa-
 ty wiekopomność w Danii zadziedziczo-
 ną zostawiwszy. Piotr ten Dunin Graff
 na Skrzywnie, wielkich dobr w Polsce za-
 kupionych Dziedzic, Kościołow 77 swym
 nakładem wystawił. Piszą niektorzy, że
 mu przez Władysława Bolesławowego
 Syna oślepienemu, wzrok był cudownie
 przywrocony. Miałam tu inne Bolesława
 zwycięztwa, liczą znaczniejszych. Pisarze
 nasi powszechnie, pięćdziesiąt. Ostatnia
 Jego potyczka była z Ruskiemi Xiążęty
 pod Haliczem, gdzie od nieprzyjacielskich
 woysk licznych, w małym swych ludzi
 poczcie obkoczony, (iuż bowiem część
 większą woyska odprawił był od siebie,
 zaśłym z Rusią przymierzem ubezpieczo-

ny

ny) y od Wissebora nad to Krakowskięgo
 Woiewody odstąpiony, z małą swoich gar-
 sztką, wielkiego iednak meštwa pełnym
 boiem, przez Nieprzyjaciela się przebił, nie
 zostawując na placu przez siebie opuszczo-
 nym, inney dla nieprzyjaciela zwycięztwa
 chwały, tylko że nie on z niego zwycię-
 zcą zchodził. Są, ktorzy świadczą Pisa-
 rze, że wrocilwszy do Polski, Wisseborowi
 Woiewodzie Krakowskiemu kądziel y za-
 ięczą skorkę posłał, y miejsce w Senacie
 Woiewodom Krakowskiim pierwsze ode-
 brał, Kasztelanom ie Krakowskiim dając.
 Bolesław, przyjmując, tręfunek za napo-
 mnienie Boskie, żeby resztę życia dożyła na
 ubezpieczenie dla siebie wiecznych Kro-
 lestw, różniłszy tak szeroko swego imie-
 nia y oręza chwałę, wydał się cały na po-
 bożne uczynki, na Święte dobremi uczyn-
 kami Nieba się dobieranie. Jakoż S. Jdzie-
 go we Francyi w Narbonie, (ktorego Ja-
 ską, swey Matki Judyty odwrocona nie-
 płodność) S. Stefana w Węgrzech: S. Woy-
 ciecha w Gnieźnie, z nabożeństwem na-
 wiedził groby. Pościł o wodzie y chle-
 bie, w włosiennicy chodził: a w swoim

piel-

pielgrzymowaniu Kościoła żadnego nie
 miał bez upominku, ani ubogiego be-
 iałmużny. Na trunne Si w oyciecha SS
 kości wyłożył 80 grzywien srebra, y dro-
 gich pereł, y kamieni niemało. Umarł
 Sakramentami SS. opatrzony, roku Chry-
 stuśa Pana 1139. Zycia 54 panowania 37
 Boga y Narodu chwaly Miłośnik wielki
 Miał Krywoulty pierwszym związkiem
 Zwisławę Xiążęcia kiłowskiego Corkę y
 z niey Judytę y Świętosławę Corki, y Sy-
 na Władysława. Drugim Adelheidę Cor-
 kę Henryka IV. Cesarza V. a Siostrę, y z niey
 Kazimierza młodo zmarłego w roku 1132
 Bolesława Kędzierzawego: Mieczysława
 staręgo. Henryka w Syrii wojownika bez-
 zennego: y Kazimierza sprawiedliwego.
 Przed śmiercią między Syny takowy
 Polski uczynił podział: Władysławowi
 naystarszemu. Krakowskie, Sieradzkie, Łę-
 czyckie Woiewodztwa, Śląsk y Pomo-
 rze, y naywyższy rząd całej Polski
 Mazury, Kujawy, Dobrzyńską y Cheł-
 minską Ziemię, Bolesławowi Kędzierza-
 wemu: Poznańskie, Kaliskie, czy iak w
 ten czas zwano Gnieźnieńskie, Woie-
 wodztwa

wodztwa, Mieczysławowi: Sendomirskie
 y Lubelskie Ziemię Henrykowi: A zaś
 piątemu nazaczył mieysce, iakie ma mię-
 dzy czterema kołami na wozie siedzący,
 w Boskiey, y w Braci opatrzności. Jakoż
 gdy Bracia częściami dzierżyli Polskę, po-
 ich śmierci, na trzymanyh przez nie-
 czterech częściami osiadł, iako na wozie.
 Pogrzebiony w Płocku z wielkim a cale-
 mu Narodowi powszechnym płaczem.
 Był Bolesław, miernego wzrostu, serca na-
 zbyt wielkiego, miłośnierny, czuyny, szczę-
 śliwy, y nader waleczny, nowy Hektor, y
 Annibal Polski, wyjawyży, że Naszego ni-
 gdy nie zwoiowały reskosze, y pieszczoty.

*Pędziesiąt walnych, szczęściem, procz mnię-
 szych gonitew,*

Zawsze rownym, odprawił Krywoulty bitew.

Nie wojen, lecz tył z zwycięstw: którą Księżę

Zawrzał Narody, których oręż jego siega.

Zbite kusce Henryk, rzeczy by zbywały

Jmne, do Jego waleczny wystarżają chwaty.

Gdy cale bezbronnego łamiący przysmierze

Rusin zdradą zwycięża, żal mu życie bierze.

Zwycięztwa wielkie Rzymie litz Pompeusza,

Do ustąpienia chwaty Bolesław przynusza.

Tam ten w bitwie z Cezarem wstepnym botem

padł,

Naszego, sama zwycięztwa bleg, strzymał

zarada?

XII. Stany do Krakowa na Sejm
 zgromadzone, podział Polski na Syny przez
 Bolesława uczyniony, pochwalify, y naj-
 wyższy Państwa rząd zlecify najstarfzem
 Władysławowi. Woien zagranicznych
 żadnych ten nie prowadził, zaczęta przez
 Sobiesława Xiążę Czeskie, śmierć jego za-
 kończyła: Ale domowych zamieszek
 początkiem się stała Krystyna Władysław
 zona, rządziocia wielka: Za tey natchnie-
 niem wyniosłości y łakomstwa pełnym
 nalegał u Panow Władysław, ażeby w sz-
 fkie po Oycu posiadł państwa: W czym
 lubo Senat przeciwny znalazł, atoli we-
 zwawszy Xiążęta Ruskie z sobą zpokre-
 wnione na pomoc; podatki na Xięstw
 Braterskie włożył, y niektore im pod-
 bierał zamki y miasta. Udali się Bracia
 do przelubowia, nayprzod do proźby, ta gdy
 odrzucona, y gdy większa Panow czę-
 na stronę możniejszego Władysława prze-
 szła, iuz tracill nadzieję utrzymania się na
 państwach: Henryk y Bolesław wyrzucił
 z swych Xięstw, aż do Poznania zapędzi-
 ni; dla spolney z Mieczysławem obrony:
 Gdzie obleżeni od Brata Ruskiemi posili-

kami

kami zmocnionego, postanowili wycie-
 czkę uczynić, y albo zginąć, albo się mo-
 cą nieprzyjacielowi wybić: Zamyssom
 ich, Bog, ktory niewinnym na pomocy by-
 wa, poszczęścił; y nagła rzeczy uczynił
 odmianę. Bo gdy bezpieczny Braci y ca-
 łey Polski zwycięzca Władysław, z Xią-
 żęty Ruskiemi biesiaduje, y całe woysko
 bez porządku się tu y owdzie błąka: y ie-
 dni pią, spią drudzy, ci grają, tańcuia owi:
 Obleżeni Bracia wycieczkę z zamku uczy-
 niwszy, na niegotowe napadli, zapalili o-
 boz, y iedne pobili, powiązali drugie:
 Władysław z przednieyszemi Xiążęty le-
 dwie w kilka koni do Krakowa uszedł;
 Zwycięzcy Bracia gdy się łaskawie z po-
 imanemi obchodzą, więcej dokazuia do-
 brocią, niż mieczem, wkrótce cała się do
 nich obrociła Polska. Władysław, nie-
 widząc się być bezpiecznym w Krako-
 wie od Braci nadciągających z woyskami,
 uszedł do Niemiec do Konrada Cesarza,
 pomocy u niego y bezpieczeństwa szuka-
 iąc: Dokąd mu też, po wziętym Krako-
 wie, Zona z dziećmi odeślana; wyrok wy-
 gnania na wszystkie dany. Tak swoje

E

dzier-

Zierzawy utracił Władysław, gdy w
 dziera cudze. Konrad Cesarz, a po nim Fry-
 deryk Barbarossa starali się o przywró-
 nie Władysława, ale ci nie otrzymali wy-
 cej, tylko że Śląsk Władysławowi wy-
 szczony, którego jednak odzienia na-
 doszedł, w drodze z Niemiec ku Śląskowi
 dług śmiertelności wypłaciwszy, rok
 pańskiego 1156. panował lat 6. do roku
 1145: refztę na wygnaniu przepędził
 Szczęśliwszy, gdyby żony nie słuchał, po-
 chowany w Aldenburgu w Holandii.
 Trzem Synom jego Śląsk się dostał; na
 trzy Xięstwa podzielony: Bolestawowi
 Wyłokiemu nazwiskiem, Wrocław się do-
 stał: Konradowi Głogow y Krosno Mie-
 czysławowi, Raciborz, Tęszyn y Opole.
 Po ich zaś śmierci nastąpił Śląska na li-
 czniejszy Xięstwa podział, przez rozrodzo-
 ne Władysława wygnanego Wnuki y Pra-
 wnuki, których rodu tablicę u Pistoriusza
 czytaj: Ostatni rodu Piastowego we Ślą-
 sku, był Xiążę Lignicy y Brzegu Jerzy Wil-
 helm, który też roku 1674. Władysława
 tego, swą śmiercią zakończył Familii.
*Na cztery części, równym działem podzielona,
 Polska, czterem też Synom do rządu zlecona.*

*Tobie się Władysławie Krakowska dostała,
 Ziemia, z lat, z dzierstw, pierwszeństwem, lecz
 nie Marja chwata.*

*Bracia gdy łupisz z ich dobr, zapomniawszy
 sławy,*

*Pomiarkowania, własne utracasz dzierzawy.
 Po wygnanym rodzicu nieszczęście Rayczyzny,
 Żony równe, zaprzagnęło do rownegoż Syny.
 Gry kości, czyliż nie znał z tej wulfz pospolicia
 Z: się pędz: spokojne przy wtajsności życie:
 Grucz pieniąży, dla zysku gdy gry nie unika,
 Często jmutny do domu wraca bez Fenika.*

XIII. Bolestaw IV. tym imieniem,
 Syn wtory Krywousta, z działu Oycy,
 Mazowieckie y Kujawskie Xiążę, od wło-
 sów przyrodzonego utrefienia w Kędzio-
 ry, Kędzierzawym rzeczony, po wygna-
 nym Władysławie do rządów państwa
 przyzwany od Stanow, y do opieki Brata
 najmłodszego Kazimierza: Monarcha ten
 miał zatargi długie, z Konradem y Fryde-
 rykiem Barbarossą, Cesarzami, którzy wy-
 gnanego Władysława do tronu Polskiego
 przywrócić chcieli: już, przez wyprawio-
 ne umyślnie poselstwa, wyprawy swoiey
 nigdy nie biorące zamierzonego skutku:
 już przez powtarzane wojny postrachy:
 Wojska ich y liczne y mocne, podiazda-

ni, y przy zwlaczaniu bitwy, niewygodami niſzczył Bolesław, a teſz niekiedy chętnie brodzieiſtwy zwyciężał. Aż na koniec pokoy z Barbaroſſą ſtanął, w ten zakład: Ażeby Śląsk Władyſławowi był powrocony: y żeby Ceſarzowi pomoc Polacy dać, wojną Medyolańską zarzuconem. Jakoż Bolesław Wrocławskie Xiążę, Władyſława Syn, z wybórną polską iazdą poſiłkował Fryderyka, y cudnego meſtwa w różnych potyczkach dał dowody; oſobliwie gdy olbrzymiego prawie wzroſtu męża, Fryderyka w Rycerze nie bez urągania wyzywającego do pojedynčey bitwy, mocą zwyciężkiego oręża zwał z konia, y zabiwſzy, pełen chwały meſtwa z pola powrócił do obozu: Stryi tegoż Bolesława Henryk Sandomirskie y Lubelskie Xiążę z Konradem III. Ceſarzem przyjąwſzy krzyż na woiowanie pogan w ziemi świętey, uczestnikiem był chwały zwyciężtyw, tamże przez Konrada odnieſionych. Bolesław Kędzierzawy Pruffakow odpadłych od Polſki po śmierci Krywoſtego do poſtuſzeńſtwa, y do Wiary Świętey przyięcia ze chrztem, zwyciężką przy-

ciſnął

ciſnął bronią. Ale ci, iak ſię tylo od poſtrachu ſzabli polſkiey dalekiem być obaczyli: Nayprzod Kapłany Katolickie z pańſtwa wypędzili, a potym zoſtawione polſkich żołnierzy ofady z zamkow rugowali: przyległe Mazoſze naiechawſzy, złupili. Zebrał Bolesław woysko, ale to przez zdradę Pruffakow czterech, którzy w Polſce żołd zdawna wiedli, niby wiadomſzych połozenia mieyſc, na biota y ieziora naprowadzone, y od Pruffakow na zaſadzie czuwających obſkoczono, prawie całe poległo z Wodzem ſwoim Henrykiem Xiążęciem Sandomirskim y Lubelskim, Bolesława Bratem, po korego śmierci Xięstwa jego doſtały ſię Synowi najmłodſzemu Krywoſta Kazimierzowi. Już śmierć Henryka, iuż porażka Polakow przez Pruffaki, zamięſzek domowych początkiem była. Xiążęta Śląskie dopominali ſię cząſtki w podziale dobr po Stryiu: ale nakłoneni do pokoiu, gdy im Bolesław zamki niektore dotąd dzierżone w Śląsku, ſolgując zgodzie, pod rząd wypuſcił: Jaxa teſz y Świętoſław Panowie możni y rodowici, Kazimierza wynieść zamysłali do-

F3

nay-

naywyższych rządów, odebrawszy je
 tu tegoż, ile takowemu Panu, którego
 ni mniej być walecznym osądził u siebie
 a bardziey do pokoiu skłonnym. Ale ki
 ziuierz tey samey Panow tych ku sobi
 przychylności użył, na utrzymanie y Br
 ta przy rządzie, y Poliki przy pokoiu. Z
 panowania Monarchy tego, Werner Ro
 żyć Kuliawski Biskup zabity, z napraw
 Bolesty Kafztelana Wiskiego przez Bienu
 aza tegoż Kafztelana Brata: za co, z wy
 roku Bolestawa, żywo w Gnieźnie spals
 ny. Nieśnasek między Biskupem a Bole
 stą przyczyną była, wleś Kraśko, nieślu
 żnie od Bolesty Kościołowi wydarta,
 przez Biskupa odzyskana prawem. Bi
 skup ten chwala życia świętobliwości
 za życia, a cudow po śmierci sławny.
 Umarł Bolestaw Kędzierzawy roku Pał
 kiego 1173. życia lat licząc 46 panowa
 nia 27. Pogrzebion w Krakowie na Zam
 ku. O czym Bielski a f. 118 ad 126.
 Miał Bolestaw pierwszym związkiem za
 Żonę Anastazya, Corkę Wsle-Włodzimie
 rza Halickiego Xiążęcia, y z niey Bole
 stawa przed Oycem zmarłego, y Leszka

ktory

który Mazowieckie y Kuliawskie Xięstwa
 sobie od Oycy dane umierając bezzennie
 spuścił dziedzictwem Kazimierzowi Stry
 łowi. Umarią Anastazya roku 1172. Po
 iej śmierci złączył się powtornie z He
 leną Corką Rościslawa Przemyńskiego
 Xiążęcia, z którą nie długo żyjąc, Wdo
 wę zostawił.

*Mieczem gdy nagli Prusowie do wiary: dostatk
 Traci, y woyska na rzez wydaie y iatki.
 Zaryca prowadził woyska, ten zaś chciwy złota,
 Na przyległe ie Ofie zaprowadził błota.
 Przed oczyma zieloność pokrywała kępy,
 Swoe zaś za woyskiem czynił nieprzyiaciel wstepy.
 Napada na walczące z samym ziemi gnoim,
 I zdrada samą naszych zwycięza, nie boiem.
 Tak jest Narodow od zarád, usunionych wada,
 Ze ie często podchodzi oszukane, zrada.
 A iż miarkuią wszystkie swoiey sznurem cnoty,
 W pełne sami nieszczęścia wpadają: obroty.*

XIV. Naywyższy rząd Polski po
 Bolestawie Kędzierzawym na Brata. Jego
 Mieczysława przeniesiony. Temu w dzie
 ciństwie odziedziczona statku dziwnego
 chwala starego przyswoiła nazwisko. Ale
 on, gdy nowemi podatkami obciąża Pol
 skę, y odmienioną pierwiastkowey state
 czności zaletą, na Inne się wylewa zbro
 nie: gdy dostojenstwa Narodu nie zafsu

FA

gona

gom osob daie; ale pieniądzom: Łakome
nad to Urzędniki stawia, ktorzy wybiera
niem dani, y monarchy y swoje nasyca
łakomstwo, w nienawiść powzięchu
wpadł: Upominał Mieczysława Gedeona
Krakowski Biskup, ale się napominaniem
nie poprawiał. Za powodem zatym Ge-
deona wspomnionego, y Stefana Woiewo-
dy Krakowskiego, y za radą a pomocą in-
nych Panow złożony z Państwa, y przy-
muszony do jegoż ustąpienia godnieysze-
mu rządów Kazimierzowi. Trzykrotnie
małżeńskie śluby odnawiał Mieczysława z
Eudoxyą Xiążęcia Halickiego Corą, Siostrą
Zony Bolesława Kędzierzawego bezdzie-
tny. Z Alheidy Beli ślepego Krola Wę-
gierskiego Cory, Giezy Brata, zostawił
między innemi Władysława Laskonogie-
go, o którym niżej, y Ottona z którego
krwi pochodzący Przemysław roku 1295
26 Czerwca honor Korony przywrocil
Polsce: O czym także niżej.

*Bądź niegdy dzień się śmieie wschodząc, wszakże
chmurą,*

*Nagle spadł tenże sam przerobią w ponury,
Zencio uderza gradem: Wstrząsa świat grzmo-
tami,*

Drzewa, lasy, budynki tamie piorunami,

*Tak nasz stary Mieczysław, gdy rząd Państwa
bierze,*

*W łagodney, był obrazem Brata, manierze,
Ale mnożstwem potomstwa, zięciow szczęściem,
złota,*

*Dostatkiem, z domu jego wyruszona cnota.
Zbrodniami, okrucieństwem, frogłością oręza,
(Wylącz śmiatego) wszystkie Monarchy zwi-
cięza.*

*Wszakże złożony: nigdy frogosci poczwary
Nie bywała u Sarmat puszczane bez kary.*

XV. Kazimierz tym imieniem dru-
gi, sprawiedliwym, iakoż w rzeczy był,
nazwany, na mieysce złożonego Miecz-
ysława wyfadzony do rządow Narodu: Sa-
ma Monarchy tego skromność daleka od
ubiegnięcia Brata do naywyższej władzy,
przywiodła Panow, że go jednomyślnie
dzwignęli na tron: Osądzili u siebie, że
unikający przed władzą, sprawować ją nay-
chwalebniey będzie: Ani ich nadziei o-
szukał Kazimierz. Naypierwsze on przed-
sięwziął staranie, ugaiac domową niezgo-
dą głęboko zadane Oyczyźnie rany: Mie-
czyśława Brata do Qyczytych Państw
przypuścił, który przecię w nadzieię po-
mocy mocnych Zięciow, nie zaniedbał ta-
iemnych o tron starań, y zasadek na Bra-
ta: Jakoż gdy się Kazimierz woyną z Ru-
sa

Na y Węgrami bawił, Krakow, krom Za-
 ku, Mieczyflaw ubiegł, z ktorego za-
 wrótem Kazimierza z Rusi Ociec pols-
 shea, Syn Mieczyflawa Otto orężem na
 przod, w niewolę z swoiemi żołnierzami
 zagarniony w Krakowie, ludzkością po-
 tym y dobrodzieystwy, (gdy wszystkie
 wolno wypuszcza, przody obdarzone
 zwyciężeni wszyscy, ustąpili, y tą Kazimie-
 rza łaskawością zadumieni, spokojne is-
 mu nad całą Polską zostawili rządy. Do-
 mowe zamieszki uspokoiwszy Kazmierz, z
 wojskiem na Ruś ciągnął, Mściślaw z
 Halickiego Xięstwa przez Bracią wygna-
 nego, chcąc na państwo wrocić: iakoż
 bitwę z nimi pod Haliczem wygrał: y
 Mściślaw w Haliczu osadził: który gdy
 wkrótce umarł, otruty: Bela Krol Węgier-
 ski Syna swego Andrzeia na Haliczu prze-
 łożył. Zkąd nowa Kazimierzowi z Wę-
 gramy urosła woyna, gdy z więzienia z
 Węgier uszedłszy Włodzimir, pomocy u
 niego naprzeciw Andrzeiowi szuka, y o-
 trzymuje, wczesnie, nayprzod trzyletnim,
 a potym w Spiżu zawartym wiecznym
 przymierzem zakończona: Pisze Długosz

Le Kazmierz około roku 1183 Brzeście Li-
 tewskie, Drohiczyn, Włodzimierz y Prze-
 myski Kray przyłączył pod swoje rządy.
 Uspokoiwszy rzeczy wszystkie na Rusi y
 w domu, na zemstę Krwi Brata Henryka,
 zabitego przez Pruffakow, do Prus we-
 zbrał się z wojskiem, y przycisnął do pod-
 dania się y ugody, y dani zatrzymaney
 wypłacenia. Monarcha ten nad Pomo-
 rzem, gdy to odstawszy od Mieczyflawá,
 pod rząd się iego udąło, przełożył Sambo-
 rą Zyry Grabię, a nad Stolpeńskim Kra-
 jem Bogusławá z domu Gryfow, którzy
 obydwá potym nie Namieśtnikami Krola,
 ale Panami tam z czasem być chcieli. Mo-
 narcha ten duchowne dobrá od dawaniá
 podwod uwolnił, Biskupich dobr z wykle-
 go przez Szlachtę kupieztwá, po Biskupow
 śmierci, zábronil, y toż na Seymie w Łę-
 czycy złożonym utwierdził. Wystawił
 w Sulejowie y w Pokrzywnicy Klasto-
 ry: Ciało S. Floryana uprosił z Rzymu, y
 do Krakowa zprowadził. W ktorego też
 uroczystość, gdy po odprawionym nabo-
 żeństwie obiadaue, (Bielski dzień S. Gotar-
 da kładzie) omdlewa nagle, y umiera, roku

pańskiego 1194. w wielkim Kościele
zamku w Krakowie pochowany. Pan
wyrznięty wdzięczny, przy szredniej
rodzie: Narodu naszego II. Oktawiusz Au-
gust, którego też w osobę swoją zebrał, y
całomyślnie wrodzone do pokoiu y łaski
wości przychylenie, y na woynach szcze-
ście. On, mowić Sarnicki, po odebranych
nieprzyjaciółmi zwycięztwach: y po zawar-
tych z Sagiadami pokoiu przymierzach, Ko-
ściół Janusow zamknął. Godząc Monarcha
ten Śląskie Xiążęta, Mieczsława y Bolesła-
wa, darząc Mieczsławowi dał Xięstwo O-
święcimskie: y od tego dopiero czasu Oświe-
cim przyłączon do Śląska, y nierychto do-
nas z tamąd się nawrocil. Miał Kazimierz
za Żonę Helenę, Corkę Wfzewolda Xiążę-
cia Bełzkiego, y z niey zostawił: Bolesława
młodo zmarłego: Leszka, o którym niżej,
białego, y Konrada, który zapoczął rod
Xiążąt Mazowieckich.

*Do rządów Polski, proźbą, łzami zniewolony,
Skarb upadły podzwignął zwyciężkami plony,
Zwarat zbrodni braterskich slug: zaś Kaptani,
Uwolnil od ciężarów y lud, im poddany. (cami,
Ktorzy dotąd w swych ołostwach, nie tak Dziedzi-
śki raczy był. woyskom podwod Szafarzami
Wprowadzone z Rzymu Floryana ciato,
Nam się ka czci, Polakom, za niego dostało.*

*Trucizny w uroczysty dzień dał się nie leża,
I Panu ieraz y zdradzie służebnie za ręką;
Ale z żalem po ofszecnym ztrąca go do grobu,
I Oyczyznie Monarchę milego, y Bogu.*

XVI. Leszek biały, Kazimierza
Sprawiedliwego Syn starszy, na państwo
wstąpił, w młodym wieku, któremu za O-
piekunow y radnych przydani są, krom
Heleny Matki, Fulko, albo Pełka Biskup, y
Mikołaj Brat jego Woiewoda, Krakowscy:
Młodszemu Leszka Bratu Konradowi, Ma-
zowieckie y Kujawskie Xięstwa działem
się dostały, y Opiekun mu dany, Krystyn,
herbu Gozdawa, Woiewoda Plocki. Miał
woyny Leszek: Domową z Mieczysła-
wem starym, na ktorey Syn jegoż Boles-
ław poległ, y sam Ociec raniony, y pla-
cu zwycięzkiego y tronu uściąpił Leszko-
wi: Drugą, z Rufią y Litwą, wraz złączo-
nemi naleznikami Polski, ktorych przez
Sulisława Sendomirskiego Kasztelana zna-
mienicie pogromił, y Haliczany przymu-
sił, do przyięcia Romana za Pana, gdy ten
posłuszeństwo Monarchom Polskim przy-
sięgą ztwierdził, a Haliczanom przyrzekł
łaskawie się z nimi obchodzenie: Leszek
ten, za radą Matki, obietnicami wielkimi

Miecysław staro oszukany, Jemioła
 ustępował Polski najwyższy rząd
 dwakrotnie: Po rządach tych, odzierzo
 niu przez niego pier szym, gdy się Nie
 wiasta z Synem oszukaną być widzi, za ra
 dą y pomocą Mikołaja Woiewody Krako
 wskiego tron odzyskał Leszek z Matką.
 Ale gdy Matka też długi raz się zwodziła
 Miecysławowi dała, y przytym za jego
 radą Mikołaja Woiewodę, niby podeyrza
 nego w podchodzeniu Leszka do tronu,
 złożyć z urzędu zamyśla. Za tegoż Miko
 łaja sprawą. (ktory nie znajdując obrony
 niewinności u sądu Heleny, łatwo ją zna
 laż u ieyże Nieprzyjaciela,) mocą y radą,
 którą tylekroć pnącego się do rządów
 Państwa odrzucił Miecysław, znowu ten
 że do tychże rządów przywrocony, które
 jednak prętką śmierć trzykroć zawracane
 zkróciła: Dokonał roku pańskiego 1202
 życia 73 pogrzebiony w Kaliszu w Koście
 le S. Pawła, korego tylko w Xięgach pa
 miątka: zostawił państwo, nie Leszkowi bia
 łemu, ktoremu odjął ie sztucznie, ale szczę
 ściu y Panow na nie wybierających, mo
 żniejszey w obieraniu nowego Monar

chy

chy potędze. Jakoż oświadczać się zwyki
 był Helenie Leszka Matce Miecysław: Ze
 Synowi Jey państwa nigdy nie spuści, kto
 re nie iey winien, ale Krakowskiemu Wo
 łewodzie. Dla różnicy Miecysława sta
 rego potomstwa, od Potomstwa Kazimie
 rza sprawiedliwego, przez Syna tegoż Kon
 rada, masz dwie tablice, iedną Xiążąt Ma
 zowieckich po Konradzie, a drugą Wiel
 koPolskich po Miecysławie: u Pistory
 usza.

XVII. Po śmierci Miecysława rząd
 najwyższy Polski iednostaynie wszyscy
 ofiarowali Leszkowi Białemu, gdyż mu
 też zdradą odebrał go był Miecysław:
 Mikołaj Woiewoda Krakowski y Brat
 jego Fulko Biskup, przydali ten zakład, a
 żeby Goworka Woiewodę Sandomirskie
 go od siebie wygnał: Ale Leszek wolał Kro
 lestwa odstąpić, nim sobie zasłużonego stu
 gi. Wyfadzony zatym na państwo Wła
 dysław, tym imieniem trzeci, od cienkich
 nog Laskonogi nazwany, Miecysława
 staro Syn, tym godnieyszy panowania,
 że go godnieyszemu Leszkowi, dobrowol
 nie wetry lata ustąpił: Gdy bowiem Krzy
 woprzy-

weprzyjęzca Roman Halicki y Włod-
 mierski Xiążę, nie tylo przysięgą utwie-
 dzone posłuszeństwo y wierność Pol-
 ztargał, ale też, Xiążęta Ruskie, wy-
 traciwszy lednę, przymusiwszy inne do
 ucieczki, wtargnął w Kray polski z wo-
 yskiem, y Lubelską ziemię pułtoszył, Lesze-
 z Bratem Konradem zebrał lud, y gdy W-
 sę Roman, z woyskami swemi przebył,
 derzył nań tak walecznie, że po dwu-
 dzinney bitwie, w ktorey Roman ludu
 wielością, męstwem celowali Polacy, zo-
 stawil zwycięzcy Leszkowi plac trupami
 zastłany, y bogate w obozie opuszczonym
 łupy. Roman też w ucieczce zabity. Sła-
 wa zwycięztwa tego gdy się po Polsce ro-
 zeszła, i kutek ten sprawiła, że Polacy zło-
 żywszy Seym, z wolą dobrą y chętną La-
 skonoga, do naywyższych Narodu rządow
 wynieśli Leszka. Ustąpiwszy dobrowol-
 nie Laskonog Władysław państwa, roku
 1206, iachał do Poznania, y tam Xięstw
 swemi różnym szezęciem władał. Wy-
 gnany na koniec przez Władysława Plwa-
 cza, Syna Ottona, swego Synowca, w Ra-
 borzu bawiając lat cztery, zebrał nie tak

woysko

woysko, iak raczey ludzi swawolnych ku-
 pę, y wciągnął do Wielkieu-Polski, obległ
 Gniezno, ale gdy uslyszal, że przeciwko
 niemu Swatopelk Pomorskie Xiążę ciągnie,
 odstąpił od obleżenia, y wkrótce z smutku
 umarł w Szrodzie, pochowany w Lubin-
 skim Klasztorze: drudzy piszą że w Rac-
 borzu, za panowania wstydliwego Bole-
 sława; wżetecznik wielki roku pańskiego
 1232, bezdzietny.

*Cnotą brata zostales na państwo wsadzony
 Władysławie, nad samą cnotą wyższą trony.
 Zostawał mąż przy Leszku, y radą w pokoju,
 Wierną sławny, y mężną walecznością w boju.
 Ten ażebym był wygnany: z Pełkowi Braci rady,
 Chcieli rządzić, Leszkowi dane są zakłady.
 Państwem ten gardzi takię podległym nie sławie,
 Ty go za tym przyzwany bierziesz Władysławie,
 I uczynność wypłacasz: Wkrótce uzbroiony,
 Srogi łupieżca Romz w nasze wkroczył strony
 Zwycięzca Leszek: takty Państwo przez ugodę
 Leszkowi spuszczaasz, słuszną zwycięztwa nad-
 grodę.*

XVIII. Leszek Biący zawrotem trze-
 cim do rządow Polski wezwany, nie prę-
 dzey ie obiał, aż się dowiedział, że mu do-
 browolnie Laskonok ichże ustąpił. Wo-
 ny miał: z Ruskiemi Xiążęty pierwszą:
 Dał był Państwo Halickie, po zwyciężo-
 nym

G

nym Romanie Kolomanowi z Corą
 ią Salomeą, iemu za Zonę daną, w po
 (iakoż Kadłubek Biskup Krakówski z
 nem Odrowążem Kanclerzem Koron
 posełstwo tam od Lefzka sprawował,
 maścił na nie Kolomana y z Salomeą,
 siali się Ci, Krolami Halickimi y Lodo
 ryi, to jest Włodzimierskiemi.) Ruskie
 żęta lud niemały z Rusi y Polowcow
 brawszy rugowali Kolomana, z Halic
 tego posiłkował Lefzek, y wziąwszy H
 licz, bitwę nasi złączeni wraz z Węgra
 Ruskim Woyskom wydali, y poraził
 prawe skrzydło, gdy się zagonili za uc
 kającemi, od tych co lewe skrzydło z
 żone z Węgrow przełamali, zwyciężen
 y pole y Halicz zwycięzcom zostawił
 Acz się nie długo wygrana swą cieszył
 Wyprawił na nich mocne woysko Lefze
 pod sprawą Sulisława Hetmana y Sende
 mierskiego Kasztelana, który wydawsz
 Ruskim woyskom bitwę, znacznie ie po
 gromił, y przednieysze Xiążęta wziął w
 niewolę, z wielką w febrze y złocie ko
 rzyścią roku 1211. Za panowania Lefzka
 tego Tatarowie, od wschodu słońca lud

tu

tu przychodni, ztoczywszy bitwę z Poł
 wcami y Rusią, która posiłkowała Poł
 wcow, y znaczne otrzymawszy zwycię
 zstwo, ich mieysca osiedli, to jest Przekop:
 Krym, Mankop, Azow, Kierkiel, y inne.
 Za iegoż panowania, na czasy Bolesława
 wstydliwego przyzwanie to Krzyżakow
 zkładają inni na rok 1227. Konrad Mazo
 wieckie Xiążę nie mogąc się oprzec Prus
 sakow mocy, y łupom przez nie swojego
 Kraiu zabezpieć, przyzwał na ich wo
 iowanie Kawalerow Teutońskich, czyli
 Krzyżakow, w ten czas z Ziemi Świętey
 przez Saraceny rugowanych: Ziemię im
 Chełminską do czaśu w osiadłość dając, y
 obiecując; że z Ziem zawoiowanych ro
 wnyż z niemi uczyni podział: Co długich
 y krawawych na potym woien początkiem
 y niby nasiennikiem było, gdy pomocnicy
 ci zwycięzką nad Prussakami broń na swo
 ie Dobrodziecie podnieśli, zwykłym państw
 nieszczęściem, którym strasznieyszemi się
 stawaiają ci, których oni dla posiłkowania
 przyzwali, niżeli nieprzyiaciele ci sami, na
 których woiowanie onych przyzywano.
 Lefzek tenże, Swiátopełka, herbu Gryff nad

Gz

Pomor-

Pomorską Ziemią przelożył, z obow-
 zkiem coroczniey dani tyśiąca srebra gr-
 wien: Ale dobrodzieystwo to świadczy
 czemu ie, smutnie wyszło: Wiarołomny S-
 topekł przysięę złamał, y rząd nád
 morzany naywyższy sobie przywłaszcz-
 Przeciwko ktoremu, na iegoż sądowne
 káranie gdy Seym w Gafawie, wsi Tr-
 meżyńskiego Opata, Leszek zklada, S-
 topekł przez Władysława Płwacza Zię-
 swego ostrzegany o wszystkim, co się
 Gafawie dziecie, z niemałym ludu zbroj-
 nego poczem, nagle na Pany nic się tak-
 wego niespodziewaiące napada, biie, siecz-
 y łamego Leszka, który (iak pisze Bielski
 w swey Kronice) wypadłszy z łąźni, koni
 był dopadł, po mocney y żwáwey obronie
 zabija, u wsi Marcinowa: Henryk brodaty
 Xiąże Wrocławskie, gdy go po ciężkich
 iemuż zadanych razach, za zabitego od-
 chodza, ocalony przy życiu. Ciało Le-
 szkowe do Krakowa wiezione, y na zam-
 ku w Krakowie pochowane, z płácem
 powżecznyim Narodu: roku pańskiego
 1227. rok inni u Hartnocha przeciw Bielskiemu
 1226 naznaczią, zosławił z Grzy-

missawy

missawy, Corki Jarosława Xiążęcia Ru-
 skiego, Syna Bolesława, o ktor ym zaraz, y
 Core Salomeą, od Kościoła Bożego mię-
 dzy Święte uroczyście zaliczoną, która z
 Kolomanem Halickim y Ludomirskim
 Krolem w małżeństwie postanowiona, za
 spólnym zezwoleniem, panieństwa niena-
 ruszonego do śmierci dochowała.

*Z Stryem woynę toczyłem: to, kto zbrodnią
 zowie.*

*Czy błdzi, sprawiedliwi osądzcie Mężowie.
 O rząd Polski naywyższy waika zachodziła,
 Te zaś iedyna miłość Oyczyzny sprawiła.
 Cierpićże miałem wilka w Państwie? który przody
 Od nich z państw wygwan groził rozszarpanie
 trzody?*

*Gdy się kąpie Pomorczyk, mnie z moimi w łąźni,
 Bęzbronnego poddawa śmierćelności kaźni.
 Jak nad te, co na pańskim siedzą maiestacie,
 Rzekł ktoś wiek pędzi wieśniak bezpieczniejszy
 w chacie.*

*Ktoreż mieysce? czas który? możniejszym be-
 spieczny?*

*Jch życie: niebezpieczność, boiaźń, kłopot wie-
 czny.*

XIX. Początki panowania Bolesława po Oycu, (ktoremu dochowane w małżeństwie z Kunegundą S., Krola Węgierskiego Bely Corką, panieństwo, wsty-
 dliwego potym przyśwoiło imię) był

G 3

domo-

domowych zamieszai pełne: Henryk brodaty Wrocławski, y Konrad Mazowiecki, Xiążęta, niedorosłego Bolesława Opiekę, a z nią państwa rządow, dochodzący bronią, wzajemnie na przeciw sobie przyniesioną: Szczęście za Konradem, dwiema potyczkami zwyciężonym, zkażoło: Henryk ten zdradą w Spytkowicach na Sieroku poimał, y tak, nie przychodząc krwi dalszego rozlania, za mądrą Jadwigę Świętę, Henryka żony, radą, dostał pod opiekę Konrada Bolesław, przez niego wraz z Matką, nie iak Synowiec, ale raczej iak więzień, długo w Czersku trzymany: a ztamtąd do Siciechowa przyniesiony. Aż też z laty wzrastająca dojrzałość rady, y więzienia smutek, podał Grzymisławie y Bolesławowi sposob, umiarkowania z pod straży Konradowych, y szukania u Henryka obrony: Ale y tam, nie tak panowanie swe zmocnił, iak na innego Bolesława przeniósł. Henryk ten albowiem, nie Opiekunem się Bolesława piśał, ale Rządcą y Monarchą Polski. Śmierć dopiero Henrykowa na rok 1238 przypadająca, Bolesławowe utwierdziła panowanie,

nie, y to, Woiewodztw dwu; Krakowskiego, y Sandomierskiego, zszczuplone granicami. Ale gdy przed potęgą Tatarów, mieczem y ogniem Polskę pustoszących, przymuszony został Bolesław do ucieczki z Polski: Nayprzed Bolesław Izyfy, Syn Henryka pobożnego do rządow był przyzwany: a potym zwycięzca jegoż Konrad Mazowieckie Xiąże wdart się na państwo mocą: y lubo wkrótce przez Witydliwego Bolesława został pogromiony, atoli zamieszai nie prędzey uczynił koniec, aż y życia. W roku 1247 w Płocku pochowany. Pod tę panowania Bolesława Opiekunow wyniosłością zamieszane czasy, Tatarzy wpadły w Lubelską Ziemię, swoje aż do Zawichosturozciągneli łupieztwa, y złożywszy łupy, wtorym zawrotem do Polski wpadli, zatrzymać, nie tak zwycięztwa, iako frogie Kraiu spustoszenia y zaboie, chciało, zebrać Krakowskiego y Sandomierskiego, Woiewodztw, Rycerstwo, ale po ich porażce pod Szydłowcem, swoje Tatarzy powiękżyli okrucieństwa, y Krakow spaliwszy, aż do Śląska frogosć miecza przeniósł

Henryk pobożny, z Polski, z Prus, z Niemiec, mocne zebrał wojsko, które iedną czwartę wojsk Tatarskich częścią żołnierza nie dosiagało, zwiędzona z nim, na polu dobrym, rzezonym, między Lignicą a Nisłą bitwa, ale niefortunna była, mocno nacierających na liczniejszego nieprzyjaciela przymierzonych wojsk naszych mełstwo: Henryk pobożny: Bolesław Syn Xiążęcia Morawy Pompo Mistrz Krzyżacki, Klimunt Wojewoda Głogowski, y wielu z Panow Rycerzy w tey potyczce legło, y tak znaczna poniesiona kłęka, że uchami, podobnym od głowy odciętemi, dziewięć wojowrow napełnili Tatarzy, którzy też do skutku woiowania użyć mieli czarostwa: Wszak że iednak zwycięstwo to, wiele Tatarow kosztowało, y liczbą tyło a Czarami przemogli roku 1243. Woyny Monarcha tenże prowadził, po zakończonych Tatarskich: Z Konradem nayprzod, którego liczniejsze wojska u suchego dołu wsi poraził: Wzajem od niegoż, innego roku pod Jaruszowem wsią porazoni: Z Prusakami powtore, których zwyciężką bro-

nią

nią uskromił roku 1246. Z Jadzwingami daley, które w roku 1264 tak pogromił, że pamiątka ich tyło u Dzieciopisow została: Z Rusią ieszcze, wraz z Tatarami, którzy przez Piotra Wojewodę Krakowskiego zniósł, y rozproszył w dzień SS. Gerwazego y Protazego roku 1265. y Woiwa ich Swarnowa z resztą niedobitką przymusił do ucieczki: Dokonał życia Bolesław roku Chrystusa 1279. Pan życia wstrzemięzliwego, cichego umysłu: a przytym niefortunny: panowania 52: pochowany w Krakowie, u WW. XX. Franciszkánów, których on Kościół y Kłasztor wymurował: Panowanie Monarchy tego kłęskami Polski pamiętne: gdyż, nie zagraniczne tyło, ale y domowe woyny na iey zniszczenie, zdały się iakoby powszecnie przymierzyć: Litwa, Ruś, Tatarzy, Jadzwingowie, Prussacy, Pomorzanie, Brandeburczycy woiowali naprzeciw nam: a też Xiążęta Polskie y Śląskie krwi Piastowey, miasto spolney Kraiu obrony, bronią naprzeciw sobie wzajem podniesioną swoje wzajem osłabiali siły, y uczynili do niazdow Polski mocniejsze ieyże

nieprzy-

nieprzyjacioly: Za niego, Wrocławian
pomocy u Ottokara Czeskiego Krola
kaiąc, naprzeciw Bolesławowi Łysemu
ktory ich Xiążęcia Henryka zdradą
poimał, Glackie Hrabstwo iemuż pod
dy do czasu wypuścili. Wszakże pa
wanie Bolesława wstydlwego, nie sąmen
Polski niezczęściami pamiętne: Pod iego
czasy: Zupy solne Wielickie otworzone,
modlitwą Kunegundy S. Bolesława niepa
ruszoney Małzonki: Stanisław Szczepa
nowski Biskup Krakowski Chrystusow
Męczennik uoczyście w poczet SS. Bo
żych zaliczony: Kunegunda y Jey Siostra
Jolenta, ta Bolesława Kaliskiego Xiążęcia,
tanta Wstydlwego, Zony, Jadwiga Hen
ryka pobożnego małzonka, Salomea Kro
łowa Halická Kolomana Zona święto
bliwości chwałą ozdobiły Polskę, y try
umfami czystości, ktore też wszystkie o
wdowiawszy, Bogu się na służbę wieczną
poświęciły, rożnych Klasztorow fczzo
drobliwe Fundatorki: Kunegunda w Są
czu: Jolenta w Gnieźnie: Jadwiga w Trze
bnicy: Salomea nayprzed w Zawicho
ście, potom w Skale, y u S. Jędrzeia w
Kra-

Krakowie, gdzie pochowana. Za tegoż
Monarchy czasow Jacek S. Odrowążow
rodu, Zakonu S. Dominika, świętobliwo
ścią życia y cudami sływał. Za niegoż Sen
domierz Męczennikow krwią przez Ta
tary wylaną, a między wielą Zakonnikow
S. Dominika 40. zplawiony. Za niegoż,
Litewska, Hálicka, Połocka, y Kiiowska,
Prowincye, (iako Sárnicki świadczy w o
pisie dzieiow tegoż Monarchy) Krolow
godnością zaszczycone były: z kąd, gdyby
starożytnych Krolestw dziedzictwem che
pć się Polákom przyszło, Krol Polski, pią
ciu Krolestw teraz władzą y rządy trzy
ma, ponieważ Kráie te wszystkie, w ie
dno teraz Rzeczypospolitey Polskiej zpo
ione ciało: Z kłesk Polski, a też miánowicie
Krakówá, zcierá y to, że Bolesław, Krakow
práwem Mágdeburskim obwárował, a Ko
ściół Krakowski wielkimi wolnościami
nádał: Biskupa też Krakowskiego wypu
ścił z powinności wszystkich, krom dá
waniá raz w rok podwoy, kiedy mu się
trafiło iechać przez Biskupie imienie. S.
Marká w Krakowie, y inny w Krzyżano
wie Kláštór założył, w tych Polski oba
linach hoyny Fundator. Tata-

Tatarow, gdy rząd trzyma Bolesław wstydy
 Polskę w popiele pogrzebł miecz niesprawiedliwy
 Kraków spuścił szon ogniem: y co sięga Odry,
 Z ziemią zrównał Tatarzyn w krwi szasną
 szczodry.

Ujździł Monarcha w Węgrow zagraniczne
 ny.

Nie znajdując sił tyle znagła do obrony,
 Dzwignął z ziemi Stanisławie zwłoki twoje
 ciała;

Sprawił że cię moc Rzymska, w poczt Świętej
 wpisała.

Zachował przy panieństwie nieskażone wiano,
 Zonie miłośnik łowów twych czysta Dyano.
 Otworzył w Bochni solne y w Wiel. czce Zępy,
 Gdzie, które czynił Tatar, dotąd płaci tupy.

XX. Leszek, przezwiskiem, Czarny, obrany Xiążęciem Polskim po zeyściu Bolesława wstydlwego, którego też On, iefzcze za żywota swego przybrał był sobie za Następcę, do Narodu rządow najwyższych, iako Synowcá swego po Bracie swym Strylecznym Kázimierzu, dzielnicy Konrada Mazowieckiego. Leszek ten początki panowania swiegozařczycił zwycięstwem nad Rusią y Tatarami odebránym przy Sendomierzu w roku 1280, przez Warfza herbu Rawicz Kasztelana Krakowskiego, Piotra, herbu Szreniáwá Krakowskiego, y Janufza herbu Janina, Sendomirskiego

mierskiego, Woiewodow: gdzie na plácu ośm tysięcy legło, 2000 poimáno nieprzyiációl: y aż pod Lwow ścigano: Henryká także Wrocláwskie Xiąże przymuszał, o reżem do uwolnienia z więzienia Przemysława Xiążęcia Wielkopolskiego, y dwu Henrykow: Lignickiego y Głogowskiego, Xiążąt: Ale Henryk wolał widzieć swe Xięstwo w pożarze, niż Xiążęta na wolności, którą iednak otrzymali w pewne potym zakłady. W roku także 1282 Litwey ośiatki Jadzwingow od Wiary S. odpadłych, z łupami wracaiących do swego Kraiu, za Lublinem znioss, polożywfzy na plácu 15000, y zagarnáwfzy tyleż w niewolą: przy pomocy S. Michała Archanioła, który Leszkowi przez ten zwycięztwo przepowiedział: którego też, zawdzięczaiąc dobrodzieystwo, postawiony w Lublinie Kościól, zářczycił imieniem y obroną. Też tryumfy ponowił Leszek nád Litwą, gdy w roku 1283 znowu Polskę naiechali: Miiam domowe iego z Konradem Xiążęciem Mazowieckim potyczki, gdy tego Pánowie niektorzy, wypowiedaiący Leszkowi posłuszeństwo do rządow Polski wezwa-

110

wezwał. Umarł Lefzek roku 1289. dnia
30. Września, z smutku dla różnych nie-
szczęść, które się nań y na Polskę, niby
przez nagłą grobli przerwę, razem wylały
Gołtyńska przez Kazimierza, Płocką y
Sochaczewska Ziemie, przez Władysława
Xiążęta krwi iedneyż Piastowey, ienna
wydarte: Dobrzyń przez Pruffaki spalony.
Sieradzanie y Mázury łupiący się wzaiem,
y złupieni: Tatarzy znowu plądrujący Pol-
kę z plonem samych Pánien 21000, á nay-
bárdziej wkorzenione głęboko Lefzka z
Konradem Mazowieckim niesnáski, zesłży
się razem na umártwienie tego Paná, zostá-
wującego w osobie swoiey dwoiaki do-
wod, że, y nieszczęścia poiedynczą nie cho-
dzą nigdy, y że z pamięci szczęścia poprze-
dzającego, koniec nieszczęśliwy duzo zcie-
ra: Pochowany w Kościele S. Troycy u
WW.XX. Dominikánow: szczęśliwy Mo-
nárcha, gdyby były ostátki pánowania
wyrownaly początkom. Za czasów Xią-
żęcia tego, Swiátopelkowie Xiążęta Po-
morskie, prawa do ziem Pomorskich bez-
práwnie sobie przy swoionego ustapili
Krzyżákom: które prawa, przez nie na

Krzy-

111

Krzyżáki zlanie, Pofel Papiiezki Filip (iá-
ko w Księdze 6. Rozdziale 21 Sarnicki
świadczy) za niewázne ofádził, iáko iest,
dziedzictwa cudzego, dárowanie.

*Jak liczne, gdy to pisze, gromady y zgraje,
Szarańczy wiatr napędził w nasze Polskie Kraie.
Tak gromadne za Lefzka Tatarskich woysk kupy,
Do nas wtargnęły dawne w dwoy zwiększaiąc
łupy.*

*Tym On ustąpił raz ten ieden, zaś zwycięztwa,
Bierze z innych, Wodz peten y szczęścia y mę-
stwa.*

*Ruś wyniosła z woysk mnoztwa, y z Wodza Le-
ona,*

*Od małej ludu iego garstki porażona.
Tak, Litwy y Jadziwingow ukrocil potęgi,
Ze poślednich chowaią tylko pamięć Księgi.
Wiodł różne z Chrześciany, dalekie od chwały
Woyny, nad tę, że iego woyska zwycięzaly.*

XXI. Lefzka Czárneho bezpoto-
mność, y śmierć, nowych w Polsce zanię-
fzek przyczyniły. Bolesław Płockie Xią-
żę wezwány náypzod do rządów, ále
przez Henryka tym imieniem czwartego
Wrocławskiego Xiążęcia rugowany: Ten
znowu przez Władysława Łokietka Brá-
tarodzonego Lefzka czárneho, zwycięzce
nad Henrykiem w Siewierzu, ruszony z
Państwa, y mocą do niegoż przywrocony
wkrotce. Ale mocą nábytym pánowa-
niem

niem nie długo się cieszył, śmierć mu wczesna z życiem wydarła: Przed którą ostatniey swey woli zapisem Przemysław Wielkopolskiego Xiążęcia Xięstwa Krokowskiego uczynił Dziedzicem: Ten też Przemysławowi, Mszczuy Syn Swatopelkow, ostatni y bezpotomny, Pomorską Ziemię spuścił.

Miasto, które dzierżący, rząd brali Narodu, Oddał był Leszek Mężom Teutońskiego rodu, Ci nocą zdradę tając, pod noc miasto dali, Henrykowi, toremu ta emnie sprzyiali, Zprzecznym był Stan Rycerski, zprzecznym Senatem,

Gdyż znajdował Dziedzica tron oferowały, Wiarołomni wygrali: rząd bierze: A toli, Nie trwał dan za Henrykiem wyrok zdradney woli.

Jak wieść: truciznę dał mu Ślązakowie śmieli, Ze imię pobożnego, nie dziecka w nim mieli, Tak, który lubił zdradę, y z tej, Tron wziął rady, Też samy słuźnie zginął wynalazkiem zdrady

XXII. Przemysława Xiążę Wielkopolskie, y Henryk Wrocławskiego, y Mszczugusza Pomorskiego, Xiążąt, ostatnie woli zapisy, ktorymi państwa swoje imiu zapiszczali, y krwi zpádek, do najwyższych Polski wyznaczały rządow: Jażkoż iednostaynym głosem, z pospolitą ludu

du radością w roku 1295 namaszczony na Krolestwo Polskie, pod czas Seymu w Gnieźnie złożonego przez Jakoba Swinkę Arcy-Biskupá Gnieźnieńskiego, y w obecności, Poznańskiego, Wrocławskiego, Płockiego, Lubeckiego, Biskupow, uwieńczony koroną: Wraz z Żoną Rysłą, Krola Szwedzkiego Corą. Monarcha ten pieczęci wielkiej Krolewskiej używał, na ktorej z iedney strony orzeł był wyrzeżany, na drugiej Osoba Krolewska na maieście siedząca, dzierżąca w prawey ręce berło; w lewey iáblko z krzyżykiem: Napisy, iedna strona następujący miała; *Sigillum Præmisłai Regis, Ducis Pomerania,* druga takowy: *Reddidit ipse suis victricia signa Polonis.* Tenże, niby wieńczym duchem przeczuwając następujące przez Krzyżaków niewdzięcznych Kraiu Polskiego niażdy y łupy, Gdańsk zmocnił, chwalebny dalszym zamysłom śmierć przeskodziła, którą mu zadali (swoią czyli przenaieętą ręką, wątpliwosc dzieiopifaryze czynią) Siostrzeńcy jegoż własni, Margrabiowie Brandeburfcy, w siódmym po obiećciu państwa mieściącu, w dzień ostatni

Mięsopustu, nic się takowego nie spodziewającemu, lubo długo z małą ludu swego garstką mężny dającemu odpor: Chowany w Poznaniu. Piszą niektórzy, że zaboy ten iego, skutkiem był zemsty Bożey, kárzącey w nim nielitościwy uczynek, żonie swey pierwzey Ludgierdzicki i Xiążąt Serbskich, wyrządzony, którą potajemnie Pannom ieyże udawicę kazał. Zostawił z Ryfey ośmletnią Coreczkę, Zonę potom Wacława Czeskiego Krola: Godzien lat życia dłuższych, gdyby ich był nie zkrocił swey małżonce.

*Koronę, którą zniósł zbrodnia Bolesława,
Wrocil Przemysław światło Narodu y sława.
Wielkim był, który godność ot. zymał tę Chrobry,
Który wrocil, był rownie wielmożny y dobry,
Starożytnych Rycerzy w swey zmiescił o sobie,
Cnoty, które zbior czynią ku Mężow ozdobie.
Śmierć mu w mięsopustu ręce zdradzieckie zaąły,
Zazdrość y śmierć tak sama sprawia wielkość
chwały.*

*Ostrożnie bieśadował Pan ma y z boiaźnią,
Dzień bieśiadny nie jeden życia kończy każnią.
Ten Filipa: ten Cyra, z Macedonem ściele,
Ten Troie Greckim ogniem pogrzebał w popiele.*

XXII. Władysław, dla niskiego wzrostu Łokietek nazwany, na Seymie w Poznaniu mianym roku 1296. zgodnie wybra-

wybrány, ile że uważali wszyscy, iako z rozszarpanego na różne Xięstwa, państwa, korzyści żadney nie mając, wybraniem iego, mogli toż państwo połączyć w iedność: ponieważ Kuiawskie, Łęczyckie, Sieradzkie, y Sandomierskie Xięstwa do niego należały: Wszakże dziedzica naziwisko sobie przybrał, nie Krola, z iakiey przyczyny, nie wiadomo; podobno w przeyrzeniach Boskich rzecz ta okazywała, łatwieysze iegoż z Państwa wyzucie. Pomorzany ten y Siężaki, Czelkiem Krolowi przychylnieysze niż sobie, mocą do posłuszeństwa przywiodł. Ale wrociwszy z tamąd, na roskoszy się cały y swą ołową wylał, y publicznego dobra cale zaniedbał starań: Złożony zątym z państwa roku Chrystusa 1300, do panowania, osmey w Polsce Familii otworzył wrota: Nieszczęśliwością tą swoią do szczęśliwszego potym rządow Poliki sprawowania wycwiczony, y ocucony z gnusności.

VIII.

Wacław Krol Czeski przyzwany do Tronu, z Państwem wziął razem

Zonę Ryflę, albo Helzbię, Corkę Przemysławia Krola, koronowany w Gnieźnie lata pańskiego 1300: Ten poofadzawia odebrane Lokietkowi zamki y Ziemi Czechami swemi y Słężakami, wrocil do Czech, gdzie w roku 1305 dług śmierci ności wypłacił, y uczynił miejsce dziewięty Rzadców Polskich odmianie, przez wroczenie tronu Polskiego w dom rodopci męskiej Piastów: Za panowania Monarchy tego, pod jegoż w Polsce niebytność, Ruś z Litwą y Tatarsi, która im wracającym z plonem na pomoc przyegnęła, pod Lublinem Sandomierzanie y Krakowianie zebrani razem, porazili, y resztę ich z miastem Lublinem, w którym się po porażce uchodząc zamknęli, do poddania się przymufili, y do powrocenia Polsce Lublina, który lat 50 w swej dziężyli mocy. Bielski (y z niego podobno Janicki) pisze, że za Wacławą grosze najpierwey do Polski wniesione, y że przed tym skorek popielczych, albo groności, miało pieniędzy używano. Ale się błęd ten jego ukáže, y zbię indziej.

*Inney monety Przędkom nad pieniądź skorzany,
Za czasow był Wacława szacunek nie znany.*

*Skorę za pieniądź miały Sauromackie Kraie,
Zdartą z Zwierząt nazwaną, przez nas
groności.*

*Co ia gdy mówię skępcy: Co złoto ukrywa,
W skrzyniach, za wsze ubogi, z tym się on odzywia
Tożby w ten czas butwiały pieniądź? zła dola,
Zie czas! w nich się rodzić byłaby niewola,
Dzieńś Bożeżem w czasie tym się zrodził, który,
Szczyci się złotem, srebrem, Swiec sam chowa
skory.*

*Co iezli Bog zawroci wiek tak zły, tak tani,
Zyczyłbym sobie w ten czas być w postawie kani,*

§ IX.

I. **W**ładystaw Lokietek niezczęściami y poteraniem w cudzych ziemiach upomniony, y w dawnych poprawiony gnusnościach, iezcze przed Wacławą śmiercią, w Krakowskim y Sandomierskim Xięstwach, niektore iuż był odzyskał zamki: Smierć Wacławowa ziemi więcej, bez użycia broni, iemu przyczyniła: Przyimowano go tym chętniey wzędzie, im się rządy Narodu przez obce Czechy Rodakom prawnym być ochydliwize zdawały: Mało-Polska najpierwsza iemu się poddała: Poznanianie y Kaliszanie długo się zbraniali przyiąć go za Pana, czyli że ie od niego odrážała, dawnych jegoż

występkow pamięć: Czyli że sie lekko
 żeby władzy nie użył na zemstę y kár-
 tych, co go przedtym złożyli z Panstwa
 Henryka a sobie Głogoskie Xiążę Konrada
 wego Syna, a Przemyslawowego Siostrzeń-
 ca, przybrali do rządow: Wszakże Rycer-
 stwo Wielko-Polskie widząc szkody swo-
 ie, y praw swych przez Henryka gwałty
 na Seymie w Gnieźnie złożonym, podda-
 się Łokietkowi, y bitwę z Bibersteynem
 Hetmanem Henryka, który Mieczysław
 zdradą odebrał był Poznań, ztoczywszy
 zwycięstwem nad nimże otrzymanym,
 y pokaraniem zdraycow, Łokietkowi
 ztwierdziło panowanie, którego też czasu
 (iak gdyby niezczęście z szczęściem pano-
 wania Łokietkowego szalą przeważały
 wzajem) Woyt Krakowski z swoią radą
 przyzwał do Krakowa Bolesława Opolskie-
 go Xiążęcia, z ktorego ustąpił tenże, za nad-
 ciągnięciem Władysława woysk: Aż też
 domowym zamieszkom uczyniło koniec,
 w roku 1320 wraz z Jadwigą Krolową Ło-
 kietka żoną, uroczyście jegoż koroną uwień-
 czenie, w Krakowie przez Janisława Ar-
 cyBiskupa Gnieźnieńskiego, za szafowni-
 czym

czym tey godności (w czym powsze-
 chnieysza Kronikarzy zachodzi powieść)
 Jana XXII Rzymskiego Biskupa zezwole-
 niem: Miał woyny Monarcha ten, tym
 swoim do rządow zawrotem, w prawdzie
 iak gdyby trzecim, (że zamilczę wyprá-
 wy iego naprzeciw Henrykowi Głogo-
 skiemu Xiążęciu. mieysc niektórych spu-
 stofzeniem zakończoney) z Margrabiami
 Brandeburskimi nappierwszą: Margra-
 biowie ci, za zdradą Piotra Szwancy sie-
 dmiu Pomorskich zamkow Starosty, Po-
 morze (które do posufzeństwa przywro-
 cone wypuścił był Łokietek pod rząd
 Przemyslawowi y Kazimierzowi Syno-
 wcom swym, Zemomyśla Synom) naie-
 chali, y sobie mocą przyswoiłi całe, krom
 Gdańskiego zamku. Na ktorego obronę,
 po wziętym mieście, Bogusz Starosta,
 Mąż waleczny, y Panu wierny, z przyzwo-
 leniem Łokietka, na pomoc przyzwał
 Krzyżakow, do dania iey chętnego tylą
 dobrodzieystwy obowiązanych Polscze:
 Jak oż posiłkował naszych Henryk, rodem
 Sas, Krzyżacki Mistrz, pod obietnicą wo-
 iennych wydatkow nadgrody: Ale Krzy-
 żacy

żacy wpuszczeni do zamku, tak się sta-
 zmocnili, że ich potędze, rugowany
 swych Pomorzan małym poczem Starost
 ustąpić musiał; zostawiając w nim już nie
 przyjaciół Polski, których za pomocą
 ki wpuścił do zamku, ku jegoż obronie
 spolney. I ten ci początek jest dżugich
 Krzyżakami wojen. Na zieżdzie w Kri-
 iowicach blisko Radzieiowa miącym, ogre-
 dżając swoy postępek Mistrz Krzyżacki
 Henryk, obiecał Gdańsk oddać pod zakła-
 dem nadgrody kosztow wojennych: Za-
 łożył zaś sto tysięcy grzywien groszy Cze-
 skich, których pieniędzy, nad możność,
 więkzych, gdy nie płaci Łokietek; iako
 nie dawno wiarolomcy ci panowaniachci-
 wi, Michałowką odzierzżyli Ziemię, zapo-
 życzeniem przez ieyże zastaw trzechset
 grzywien Pruskich, Lefzkowi Xiążęciu Ku-
 łańskiemu, poimánemu w Węgrzech przez
 Wacława Czeskiego, (lubo ten wczesnie
 podług uczynioney umowy, kładł na wy-
 kupno pieniądze) tak teraz, gdy Łokietek
 wojnami domowemi z Henrykiem Gło-
 gowskim był zatrudniony, w tey niewy-
 płaconey, niesprawiedliwie zaś razem ná-

łożo-

łożoney summie: Gdańsk, Swiecie, Tczew
 w dżierzawę wzięli: á gdy na zieżdzie
 w Brześciu Kuiawickim, Pomorskich Ziem
 zprzedac się im Łokietek y Polska Rada
 zbrania: Łatwo Mistrzowie ich kupili ie
 za dzieście tysięcy grzywien groszy fzero-
 kich od Margrabiow Brandeburskich, do
 których zprzedania prawa y za grosz nie
 mieli. Wytoczona do sądu Papiezkiego
 Polaków z Krzyżakami sprawa, ále tam
 wygrawszy Polacy, prawá swiego do Po-
 morza przeciw Krzyżakom, przymuszeni
 byli dochodzić mieczem: Jakoż sprawie-
 dliwości zaszczyconey stronie, y ich bro-
 ni poszczęścily Nieba: Łokietek procz
 Polaków, z Rufi, z Litwy, z Połowcow, po-
 siłkami wsparty, znaczne nad niemi pod
 Dobrzymem w roku 1326. w Kuiawach
 roku 1328. odebrał zwycięztwa, á miano-
 wicie pod Radzieiowem, gdzie Krzyżá-
 kow według świadectwa Miechowskiego
 40000 legło na plácu, á według Długosza
 20000. Zwycięztwa te, á miánowicie o-
 statnie, iak były Łokietkowi chwalebne,
 takby zakończone podobno były mocy
 Krzyżackiey obáleniem, ále korzyść tych
 wojen

woien całą, Czechowie y Słęczacy w
darli, y nowych zamiejszek początkie
czas dali Krzyżakom, do dzwignien
f wych ruin, y zmocnienia się na przeci
Polsce: Brzeście ciy Gniew wydarli Ł
kietkowi, gdy ten na odpadające od Po
ski, a Czeskiemu Krolowi Janowi pod
iące się Xiążęta Śląskie, od Pruffku Śląsko
wi wyciągnął z woyskiem. Gdzie to
zamki niektore odebrawszy Czechom,
niektore zpaliwszy, gdy do Polski wrocil,
dokonał życia roku pańskiego 1333. po
nowania 28, pochowany w Krakowie. Mo
narcha ten umysłu wspaniałego, ludzko
ścią w domu, męstwem na woynach, sta
wny. Szczęśliwym rzeczy swych powo
dzeniem nayprzod zdradzony, umięiący
dobrze użyć nieszczęścia, chwałą zwy
cięztw, szczupłość wzrostu, s owicie nad
grodził.

*Ciała wzrosłem, y kształtem mało nad Łokietkowy,
Ubieg! męstwem olbrzymy umysł Łokietkowy,
Pruffow y Czechow kleskę, moia mowa minie,
Opusci y porażkę twoią Giedyminie.
Szczęście samo zwalczyłem, z którym długie
swary,*

*Wiodłem po zkładzie Leszka na śmiertelne mary
Trzykróć mię z tronu Nemez zkładala, a żywiołsze
Wraca do rządow myśli przynosiłem za wsze?*

*Sercem wielkim Meżowie szczyć się nie ciaty,
Maję: nie zwałczy! Dawid Golataż maty?
Olbrzyma złamał Uliś, w męstwo nie w wzrost
hojny.*

Człkiem ten był, wygratem z Boginią ia woyny.

II. Kazimierz Wielki tym imieniem
trzeci, Syn Łokietka na ofierociaty po
Oycu tron iednostayną zgodą wyniesiony:
Koronowany wraz z żoną, imieniem An
ną Cerką Gedymina Xiążęcia Litewskiego,
przez Janisława Arcy-Biskupa Gnie
źnieńskiego roku pańskiego 1333. Mo
narcha ten pokoiu bardziey niż woien
miłośnik, zawarł z Krzyżakami ugodę
imię Polskie mniej zdobiąca: ktorey, prze
to Panowie Polscy nie pochwalili, a rá
czyey spor z nimi o Ziemię sobie wydarte
na Sąd Rzymiskiey Stolicy zdali, w dłu
gich á ustawicznych utęskniwszy woyn
nach: Wyznaczeni do tey sprawy z Rzy
mu Sędziowie: Pomorze, Micháłow, Kuia
wy, Dobrzyń, żeby Krzyżacy oddali Pol
sce, wyrok dali, pod zagrożeniem klątwy:
nad to, żeby w nádgrode szkod Krolowi
poczynionych wyliczyli 190000 y puł
piętey grzywny, przekazali, zaś za nakład
práwny 1600 grzywien. Ale Krzyżakow
uporu

uporu, ani wyroku Papieskiego potę-
 ani klątwy pogrozka nie złamały: Nie-
 wiedliwie Polakom odjęte dzierżeli-
 mie: Wszakże gdy z iedney strony
 wnych Polski granic utrzymywać zam-
 biał Kazimierz, rozprzestrzenił ie z de-
 giej: gdy Tatarzy y Litwę rugowa w szy
 Ziemi Ruskich, nayprzod Lwow, Włoda-
 mierz, Halicz, Sanok, Bełz, Chełm, Lubo-
 czow, Trebowł, a potym Wołyń y Po-
 lesie, y resztę Rusi czerwoney do Polki
 przyłączył. W Śląsku także nad Czecha-
 mi zwycięztwa odnioss, y odbrana od
 Woiewodztwa Poznańskiego przez Hen-
 ryka Zegańskiego Xiążę, Wnukowi iego tak-
 że Henrykowi odebrał Wschowską Zie-
 mię, y pod dąwny Narodu Polskiego rząd
 zwrocil: Xiążęta też Mazowieckie Piastó-
 wey krwi Kazimierzowi się poddały w
 Maństwo, z przyrzeczeniem wzajemnym:
 że ie, y Kazimierz przy wszystkich dą-
 wnych dzierżawach z daru swego zatrzy-
 ma: y oni posłuszeństwo y spólną Narodu
 obronę naprzeciw nieprzyaciołom za-
 chowywać będą, y ani woien nie podno-
 sic żadnych, ani zawierać ugod, krom
 wiedzy

wiedzy Krola. Maństwo to zaszło w Ka-
 lizfu: roku 1355. przez Zemowita Mazo-
 wieckiego Xiążęcia ztwierdzone przyię-
 gą, y przez Jęgo Radne Pany. Monar-
 cha ten pierwszy prawami zaszczycił Pol-
 skę. (o czym indziej) Twierdzami y
 zamkami ozdobił także, y zmocnił. Biel-
 ski na karcie 239 liczy blisko sześćdziesiąt
 albo obwiedzionych murami miast, y
 twierdz, albo na nowo wystawionych.
 Kościołow tamże y Klasztorow kładzie
 wiele; Jęgo szcudroblowości y darowpá-
 miątkę nieśmiertelną, a razem y pokuty
 za grzechy: Zgoła cokolwiek Polka má
 zdawna murowanego, to wszystko wię-
 kszą swą połowicą, Kazimierza W. dziełem
 jest. Wnauce też swoiey Elżbiecie Corze
 Bogusławá y Elżbiety swey Corki wypra-
 wił wesele z Karolem Cesarzem; tą w spá-
 niałością, ktora y Krola Gospodarza, y
 Małżonkow Cesarzy, y w dziewossaby a
 gościnę przyzwanych, Ludwika Węgie-
 rskiego, Zygmunta Duńskiego, Piotra Cy-
 pryjskiego, Krolow: Ottona Bawarskie-
 go, Semowita Mazowieckiego, Bolesława
 Swidnickiego, Władysławá Opolskiego
 Xiążąt,

Xiążąt, y innych wiele Hrabioy y Pano-
godności y żacności wystarczała: Pomo-
żył wesela tego uroczystą okazałość, O-
wateł ieden Krakowski, który Gości ty-
wszystkich w gościnę do siebie zapro-
y godnemi tak znamienitych Pánowu-
minkami obdárzył. Ofiarować miał Pa-
swemu nayprzed czerwonych złotych
tyfięcy. Obywátel ten Krakowski Do-
Wierzynek był, herbu Łágodá: Wielki
go. Monárchy chwále hołdujący pod-
ny. Powodzenia Kázimierzowe przepi-
táne bywały: iuż porażką w oysk náfzy-
w lesie, Płonina náfwanym przez Wolo-
szą, ktorzy na zwálczenie náfzych zdrad-
użyli, nie męstwa: Ustępując álbowiem
przed natarczywością náfzych lasa pomie-
nionego drzewa, ponadrzynali na puł,
táak drzewo iedno walące się na drugie żo-
nierze Polskie za nieprzyiácielem w po-
goni zapędzone, álbo w obálinach swoich
pogrzebło, álbo ku poimaniu przez nie-
przyiáciela zatrzymało. Już odpádnie-
niem. od Polski ostatka Śląska. Bolesław á-
bowiem Swidnickie Xiążę, Karolowi Ce-
sarzowi y Krolowi razem Czeskiemu, pań-
stwo

stwo to umierając odkazał. Umárł Ka-
zimierz ten przyiáwwszy Święte Sakramen-
ta na zamku Krakowskim Roku pańskie-
go 1370. Zyciá 60, pánováníá 37. Máf-
żeńskie śluby trzykrotnie powtarzał: Pier-
wszą miał żonę: Annę Corkę Gedymina
Xiążęcia Litewskiego, y zniá Corę El-
żbietę Xiążęcia Szczecinskiego Bogusława
Zonę, Matkę Elżbiety záslubioney Karo-
lowi Cesarzowi, y Kazimierzá Xiążęcia po-
Oycu Szczecinskiego, z którym teź iáko
y z Brácią iegoż Bárwinem y Wráciśławem
naprzeciw káżdemu nieprzyiácielowi, mia-
nowicie náprzeciw Krzyżákom wieczne
zawał w ten czas przymierze. Drugim zre-
kowaniem przybrał sobie za żonę Adleidę,
Corkę Landgráfia Hassyi, z ktorą nie długo
żył w zgodzie, odraziło go od niey życie
bárdziey nierządne, niż urody niekzftałt. Z
trzeciá, po śmierci Adleidy, Jadwigá Xiężni-
czką Głogowską zostawił Cory 2. Annę y
Jádwigę: A zaś z nierządnego z żydówką
łożá, Synow dwu: Nimirza y Pełkę: Pan-
ten, ieżeli wyłączyz życia na roskosze
wylánego swáwołą, y zżwárte z Krzyża-
kámí, nie z chwálą y bez pożytku ugody,
wyro-

wyrownął znakomitego Monárchy
stoieństwu. Był wzrostu nie mátego, w
sow gestych, kędzierzawych, brody
giey, szeptenił trochę. W domu okaza
upolstronnych sławny, szczęśliwy sło
Kazimierz ten ostatnim woli zápisem W
kowi swemu Szczecin: kiemu Xiążęciu
zimierzowi odkazał: Sierádzką, Lę
cką, Dobrzyńską, Ziemię, y cztery Zam
Bidgoski, Kruszwicki, Złotow; y Wal
ktorą dárowizną pod Ludwikiem za
ważną uznana, y inlza z nim zasła ugo
Bielski f. 243.

*Nad wszystkie Kroten ieden s nietny y wspanie
Wszystkie sprawy gdy zważyse y życia b
cdy.*

*Prawem uzbroit Polskę: y miła wesoło,
Wolność za iego czasow sine podniosła czoko
Murami ztwierdził m asta, które pod wzrok ob
Buczuego podpadaia, iak Polska szeroka.
Trzech Krolow, Duńskie, Węgrow, y Cypria
rody,*

*Zostal, gdy Karoluz Wnuczka sprawia gó
Pobożny y bogaty y w potyczkach zwaowy,
Sama mu: iele z piękney Wenus zciera sławy,
Zwać go wielkim dla Polski jest krzywda
mala,*

Zego cnota, naywiększych, nazwiskom zrownala

§ X

§ X.
LUDWIK.

Kazimierz Wielki, widząc się iefzcze za
życia, bez nádziei plci męskiey prá
wego Łoża, á smiercią swoią ofieroco
ny tron Polski zostawić w zamieszaniu
nie chcąc, z przyzwoleniem Rady polskiey
y Panow, nayprzod Karola Węgierskiego
Krola, á gdy ten dług śmiertelności wy
placił wkrótce, Syna iego Ludwika, tam
tego Siostrzeńca, tego po Siostrze Wnu
ka, wyznaczył był na państwo po sobie:
pominawszy Xiążęta Mazowieckie y Ślą
skie, tamte iuż Polsce hołdujące, á te do
Czechow rządu od niey odpadłe.

Ludwik tedy (ktory do Krolestwa Pol
skiego, prawazlanie odebrał za życia Kazi
mierza w roku 1339. Krol Węgierski, wynie
siony jest do Polskiego tronu roku 1370. w
Listopadzie, (Bielski w Kronice(a) rok 1371
kładzie) y przez Jarosława Gnieźnieńskie
go Arcy-Biskupa Koronowany w Krako
wie, gdy przody od Kazimierza Szczecin
skiego Xiążęcia, Kazimierzowego Wnu
ka, postużenstwa y wierności odebrał
przyjęę, pod pewnym ustąpionych
I fobie

Tobie ziem zakładem: O czym Bielski w Kronice na karcie 243. Krol ten, w swoim w Krakowie na Krolestwo uwiecznieniu, Gniezno y Poznań odwiedziwszy rząd Polski Matce Elżbiecie zlecił, y z Krakowa, zabrawszy koronę y berło, do Węgier zjechał: Jego odiażdż rożnych zamieszek Polski był przyczyną: Wielko-Polskie najprzod; gdy im Krolowa, ruszywszy Przędzława Gofuchowskiego, Woiewodę Kaliskiego) z Starostwa Wielkiej-Polski wsiadziła na toż Starostwo Pileckiego, nie mającego osiadłości w Wielkiej-Polsce, (co było przeciw prawu) przyzwali do rządów z Dywionu Władysława Mnicha, Łokietkowego Synowcá, ale ten, po nie ktorych Zamkow opanowaniu w Kuiawách, zwyciężony, ustąpił z rządów, y nie prawnie przyjętych, y nie umiejętnie sprawowanych, a potom od Krola Ludwika Opactwo wziął bogate w Węgrzech, zdawszy swe prawa do Kuiaw na niegoż: Litwa też, pod niebytność Ludwikową Polskę naiechała, y rożne pobrała zamki y miastá: Na ktorych poskromienie wyprawił się Ludwik z Węgier, iedno z Polaków, drugie z Wę-

grew, dość mocne mając woyska. Jakoż wyprawa ta szczęśliwie zakończona odbieraniem, Chełmá, Bełżu, y mieysc innych. Ale gdy Kraie tę Węgrami Krol osadza, a nad to Władysławowi Opolskiemu Xiążęciu, wiele zamkow y Krai dzierżącemu na Rusi, Dobrzyńską, Bidgońską, Ziemię: Inowrocław, Gniewkow, Złotoryą, w zamiany ziem Ruskich daie, rożne ztąd, iuż podeyrzenia na Krola wynikły: iakoby Ruś przyłączyć do Węgier zamysłał, iuż zamieszkania ztąd pochodzące y rozruchy. Na Seymach, w Wislicy, y Gnieźnie mianych, uradzono, áżeby nie był przypuszczony Władysław Opolski ani do Krai Kuiawskich, ani do hamiestniczych za Krola Polski rządów: ktore, na Seymie w Budzie, czyli Budzynie, mianym, trzem Senatorow polecil Krol: Zawiszy Krakowskiemu Biskupowi: Dobiesławowi Krakowskiemu Kasztelanowi, y Sędziwołowi Kaliskiemu Woiewodzie: Ale y tych rząd ku uskromieniu domowych zamieszek nie dopomogli. Koniec im przyniosła śmierć Ludwika. Dokonał on roku pańskiego 1382. 11. Września: życia 56. pa-

nowania w Węgrzech 14, a iak Pistorius p-
 ize 40. (b) w Polsce na 12, pochowany w
 Jagrodzie Krolewskim. Pan ten urody by
 szredniej, oczu wesołych, ludzi uczonych
 miłośnik: Niebytność jego potrzebami
 dziedzicznego Narodu, y obroną wymy-
 szona, przyczyną była ruin Krolestwa
 przez los powinowactwa otrzymanego.

Atoli winien Jemu stan Rycerski-
 swych (c) wolności y swobod pomnożenie
 Umnieyszenie podatku, Poradnie nazwane
 go; przediego bowiem czasy, z stanu każdego
 szlachta y duchowni płacili groszy Pra-
 skich 12, y żyta, a owśa po korcu: która
 on dań zmnieyszył do groszy dwu: A to
 uczynił w nadzieję, y pod zakładem tym,
 żeby, z dwu Corek, Polskie iedna, Wę-
 gierkie drugą, odzierzyła państwo: to iest
 żeby się dostały Gwilhelmowi Arcy-Xią-
 żeciu Rakuskiemu z młodszą Corą swą Ja-
 dwigą Węgry, a zaś z starszą swą Corą
 Maryą Zygmuntowi Brandeburskiemu
 Margrabi, iegoż Margrabstwu przyległa
 Polska. Ale inaczey, zameściami te, y z nim
 ośiadłość państw, rozrządzily Nieba, nim
 ustanowiono na ziemi. Marya Zygmun-
 towi

towi się za życia ieszcze Oyca dostała, a
 po nim y Węgry. Jadwiga Gwilhelmowi
 obiecana, y od niego w przyjaźni dożywo-
 tnią szukana była; Ale ten znalazzy przy-
 chylność ku sobie Krolewny, nie zna-
 lażł rownego ku sobie ferc Panow Pol-
 skich przychylenia: Semowitowi ci na
 Seymie w Sieradzu zgromadzonym Ma-
 zowieckiemu Xiążęciu, y Krolewnę za
 Małżonkę dać chcieli, y Krolestwo Pol-
 skie, ale y tych żądania nie wzięły skutku,
 bo lubo Arcybiskup Gnieźnieński Bodzę-
 ta, na Seymie w Sieradzu miącym Semo-
 wita Krolewem Polskim obwołał, ale Panow
 część większa z Krolową Elżbietą, y iey
 Corą Jadwigą temu się zprzeciwiła: Aż
 też z Węgier do Polski wprowadzona Kro-
 lewna, y naszczęście dania Polsce Krola, (d)
 sobie Męża, koronowana w Krakowie w
 dzień S. Jadwigi roku 1384: y tam za Sta-
 now Polskich zgodą; wydana za Władys-
 sława Jagellona Xiążęcia Litewskiego, ie-
 denastey z panujących w Polsce Familyi,
 swym zameściami początek dała, z połą-
 czeniem w iedno ciało, nie tylo domow-
 Piastowego y Jagellonow, ale y dwu Na-
 rodow, Polskiego z Litwą.

(a) Bielski w Kronice f. 244 (b) Ten
 Źef. 256. In Gen. Reg. Pol. (c) Vol. Leg. t. 1. f. 50
 Nie iak gdyby Niewieściuch lub był zbyt okrutny
 Rządów tego dla Polski cały ciąg był smutny.
 Lecz gdy nad miar rodaki swe lubi Pannony,
 O wczarnią Polską puścił wilkom bez obrony,
 Kto wie, co czynić na dal lud zwykt polspolity,
 Mianowicie gdy w dobroć Pan, nie w gniew sowy.
 Ten widzi, iakie krzywdy Pasterza twarz ma,
 Od nas umkniona naszym Kraiom uczyniła.
 Pod jego rządem, polskich praw władza wzro-
 gata.

Za jegoż panowania obalona cała,
 Gdy prawa nikt nie broni, na przeciw zło-
 walce.

Nie są silniejszy nad przedzę paieczą na balce.

§ XI.

KROLOWIE JAGELLONOW RODU

I. Jagello, Wielkie Litewskie Xiążę,
 Władysławem na Chrzcicie S. na-
 zwany, Jadwigę Ludwiká Polskiego y
 Węgierskiego Krola Corę, iuz drogiemi
 podarunkami, iuz obietnicą złączenia Li-
 twy z Polską w iedno Rzeczypospolitey
 ciało, iuz mianowicie uczynioną nadzieią
 przągnięcia Narodu tego, w ten czas ie-
 szcze w ciemnościach niedowiarstwa zła-
 błakánego, w iedno z Polską, Chrystusof-
 we iarzmo, szczęśliwie ujętą, za Zonę po-

iąwfszy, obwieńczony za Króla, y koron-
 nowany roku Chrystufa 1386. dnia 12. Lu-
 tego przez Bodzantę Arcy-Biskupá Gnie-
 źnieńskiego. Monárchá ten po swoim na-
 tron wyniesieniu, Narod swoy ziednoczył
 z Polskim, y wkrótce náyprzod do Wiel-
 kiej-Polski iachał, y tám uspokoiwszy ro-
 zruchoy wszystkie, wraz z żoną, w towa-
 rzystwie Arcy-Biskupa Gnieńńskiego,
 y Káplánow wielu dla Chrzczenia Litwy,
 iako też w gronie Panow niektorych Pol-
 skich, iachał do Wilna, y tám przyzwa-
 wszy ná Seym Xiążąt y Panow Litewskich,
 iátwo wszystkie, nie tylko iako Krol przy-
 kładem, ále prawie iako Narodu swego A-
 postoł wymową gorliwą, Chrystusowi po-
 zyskał: Wyuczeni prawideł wiary, chrzest
 Pánowie przyieli: á za tych przykładem
 lud polspolity tym chętniey ubiegał się do
 przyięcia chrztu Świętego, że kádemuz
 polspolstwa suknie, biáse sukienne Krol
 szczodroblivy rozdawać kazał: I żeby im
 umknął powáby wszystkie záwrotu do
 Bálwochwálstwá, zborzyszcza ich popálił,
 iáfy powycináł, węże ktore czcili pobíł,
 ogień święty, niezágászany zalał. I ná tym

miejscu gdzie go poganiństwo chowało. Kościół S. Stanisława postawił: Biskup Wileński postanowił, czterech Przetow, y ośmiu Xieży ná prebendzie, Plebanii siedm, y wiele innych Kościołow.

Miał woyny domowe: z Witoldem Stryiecznym, y (a) Skirgellonem rodzonym Bratem, którzy tylekroć przednieńmi wchodziłi spiski. Witold náprzed urażonym się być rozumiał, gdy z Litwy odieżdżając Władysława, Xieźwa rząd Skirgellonowi zlecał: ktoremu gdy rząd tenże Litwy odebrał Jagello, y na Witolda go przeniósł, władzy tey przeniesienie, nie mniej urażonym iak przedtym Witold, przyjął Skirgellona Sercem, y do Krzyżaków się udawszy, mocy ich do kleski Narodu użył. Krom tych domowemi zatarg: Prowadził pierwszą z Xieźciem Opolskim postronną woynę Władysława: Woyny tey przyczyną była, iako nieprawnie nabyta, tak z tymże nieprawem Dobrzyńska Ziemia wypuszczona w zastaw Krzyżakom za złotych 40000, zakończona ta wyprawa woenna: Wileńskiey Ziemi, Olsztynu, Krzepic, Bobo-

lic,

lic, Brzezniczy, (b) Ostrzeszowa, Grabowa, Częstochowy, zawroceciem do rządu Polskiego dawnych Panow y współ-Rodakow. Gwałtowniejsza była, którą zapoczęli Krzyżacy, y więkzemi Polsce zagrożająca niebezpieczeństwami, woyna: Król odawcow Ci swoich Panami być chcieli, zaczęli się też piścić, nie Krzyżakami, ale Panami Krzyża: Znosił natarczywość ich długo Jagello, y swoją dobrocią arcycierpliwą chciał mieć ich upomnianych w zapędach swoiey hardości: Ale z powiękzaniem łaskawości Krola, ich zuchwałość wzrost brała. Przyšlo do tego, że, nie tak krzywd swoich nadgrody, iak raczey ocalenia refzty y ubezpieczenia, Narod Polski z Litewskim ziednoczony, spólną náprzeciw spólnemu nieprzyjacielowi broń podniósł. Potężniejszemi w lud y zbroią Krzyżacy byli, nazych sprawiedliwość sprawy bronila, y przyrodzone Narodom tym męstwo uczyniło filniejszych, uszykowane pod Grunwaldem woyska nazew obecności Krola Jagella y Brata Jego Witolda, którym Mistrz Krzyżacki dwa miecze posłał, na wzgardę iak on rozumiał,

miał, a iak rozporządzały Nieba, na foz
 sliwą wieszczbę zwycięstwa zgotowa
 go Jagellowi nad Krzyżakami: Jakoż
 datek ten woyny z piękney odwagi oświe
 czeniem Władysław przyjął: Ze mu w
 cey, oświadcziąc się, przybyło miecz
 na karki nieprzyjacielskie. Tym czasy
 gdy Krol nasz Mfzy S. słucha, woyna
 Krzyżackie zaczęły naszych, o czy
 przestrzeżony Władysław, nie przody w
 iachał do boiu y na plac, aż do słuchawki
 Mfzy S. Bitwę tę w początkach swoich
 długo wątpliwą zakończył zwycięstwem
 znakomitym Władysław Krol: Legło tru
 pem na placu około 50000 nieprzyjacie
 lskiego żołnierza z Konradem a Tunginger
 Mistrzem, y nayprzednieyszemi Wodzami
 y Xiążęty Niemieckimi, z reszty niedo
 bitkow, y ktorzy życia ocálenia w ucieczce
 nie znaleźli, jedni, z Pisarzy, niewolnikali
 cza, na 40000 osob, na 14000, inni. (c) Zga
 dzaią się zaś wszyscy, że gdyby nie Wi
 told, Państwa obietnicami przerobiony
 na Krzyżacką stronę, y obłudnie czynio
 ne przez Krzyżaków w obietnicách wspa
 niałych ugody; Krzyżacka moc, iuzby by
 ła

ła w ten czas do szczętu obalona: (d) Ale u
 pokorzonemi zostali tylko w ten czas, na
 ukáranie wyniosłości swey zbytney: Nie
 z gruntu wyniszczeni, żeby mieli pole dal
 sze Polacy do okazania męstwa, y w szczę
 ściu oręza swego nie zasypiali. Upoko
 rzeni tą swą przegraną Krzyżacy zawie
 rali wielokrotnie z Władysławem ugody,
 y też wielekrotnie targali. Ponowione
 przez naszych nad nimi tryumfy pod Ko
 ronowem nayprzod, gdzie nasi około
 10000 Krzyżaków trupem położyli. Pod
 Tucholą potym, gdzie polski Niemieckie
 zniešione: ięszcze y pod Golubem: Gdy
 jednak Cesarz Zygmunt Scibora z wo
 yskiem z Siedmigrodzan, Słowakow, Cze
 chow, Rakuzanow zebrany, naprze
 ciw Polakom wysłał, zawarta z Krzyżaká
 mi ugoda roku 1411, przez którą Prussacy
 utrzymali się przy Prussach, Witoldowi
 Zmudz dana, a Pelsce Dobrzyńska Ziemia:
 y 200000 złotych groszy Praskich: (e)
 który jednak pokoy nie długo trwał, ale
 często zrywany bywał, y gdy znowu bro
 ni polskicy nagliła boiaźń, z prózbami po
 nawiany. Zygmunt też Cesarz pogodził
 się z Krolew Władysławem, y Ziemię Spi

140
ska z Miast trzynastu złożoną, Krol
remuz przez zastaw puścił za 80000
praskich, iako Bielski świadczy, (Sarm
iakiem wyżej napisał 40000 Kładzie)
cił także wywiezione niegdyś z Po
Krolewskie znamiona: to jest korone
ło, iabłko złote y miecz Bolesława Ch
brego. (f) Mieli Polacy za tegoż Krola
z Witoldem, ktoremu Cesarz koronę pr
obietcił, z obwiezczeniem iegoż za K
ła Litewskiego, y przeięte są Zygmun
we do Witolda listy, w których się zaw
rało: Węgrow, Pruffow, Inflanow, y l
rwy [ziednoczenie. Ale się temu mocn
zprzeciwili Polacy, y Krolowi duzo n
stronę Witolda naklonionemu przekł
li przed oczy, że rzecz ta nie tylkoby o
zdoby im nie przyniosła, ale Polsce wrac
z Litwą y hańbę y zgubę. gdyż Cesarz y
Krzyżacy nie mieli innego w swych za
daniach zamierzenia, tylko ażeby dwa te
Narody powadziwszy, mocniejszymi się
stali na obydwu Narodow kęskę. Smierć
Witoldowa sporom tym uczyniła koniec
w roku 1430. Po śmierci tego, Swidry
gello uczyniony Xiążęciem wielkim Lite-

wskim.

141
wskim, wicherzył w Narodzie, a Krola z
niektoremi Polskimi Pany prawie w a
refzcie mając, domagał się Podola y Ka
mienca: Zebrali się na obronę y Krola y
Podola Polacy, y poraziwszy kilkakro
tnie woyska Swidrygellowe, przywiedli
Władysława, że złożył z Xięstwa Lite
wskiego Swidrygella, a Wielkim Xiążę
ciem na mieyscu iego uczynił wiernego y
jemu y Polsce, Zygmunta Witoldowego
Brata. Za panowania Monarchy tego:
Smoleńsk, Mściślaw, Połock y cała prá
wie Ruś biała podbita, y do Litwy przy
łączona: Tatarzy kilkakrotnie porażeni,
y jedna ich Orda z żonami y dziećmi ofa
dzona w Litwie, y dane im w dzierzawę
Ziemie około Waki rzeki, takiak niegdyś
Niemcow Kazimierz Wielki, czyli iak Biel
ski w Kronice pisze, Bolesław Chrobry
zprowadził y osadził na Podgorzu. Wo
jewództwo też Wołoski Władus poddał się
pod moc y obronę Władysławowi Krolu
łowi roku 1390: (g) Jakoż y iego Nastę
pcy, Alexander w roku 1415. a po nim Syn
tego Stefan roku 1333. Zastawił Monar
cha ten Sniatyn, Kolomyią, y całe Poku
cie

cie Alexandrowi: Ale ie Stefan' wroc
 Na co są listy w skarbie: Wszakże
 ścił potym Krol Stefanowi Alexandra
 nowi Chocim, Ciekani, y Chmielow: O
 brawszy od niego przysięgę wierno
 Onarowana Krolowi temuż przez Huff
 ty Czechy Czeska korona, iako też y W
 toldowi, ale prawowierni Panowie, Pan
 mi tych nie chcieli być, ktorzy Bogu y K
 sciołowi wypowiedzieli posufzeństw
 Akademią w Krakowie wystawił teni
 Monarcha, nie tylo woiennych dzieł, z
 y pokoiowych chwały Miłośnik. Za ca
 fów też Jego, pierwszy raz Seymiki p
 Woiewodztwach złożone, y z nich Po
 stowie wysłani do ułożenia podatków na
 wykupno Dobrzyńskiey Ziemi. Płacił
 dawniey Szlachta z łanu Krolowi 12. gro
 szy Prąckich: Dań tę Ludwik darował Szla
 chcie, y do groszy dwu zmniejszył: Dla
 potrzeby Oyczyzny postąpiono na ten raz
 w ten czas, na Seymie w Korczynie mi
 nym do groszy 10. y złożono wszystkich
 pieniędzy 100000 grzywien roku 1404
 (h) Umarł Władysław Jagello w Gro
 dku, Syn Olgarda, Wnuk Gedymina roku
 Chry-

Chrystusa Pána 1434. 29. Maia, panowa
 nia 48. pochowany w Krakowie z wiel
 kim wszystkich żalem. Mażeńskie zwią
 zki cztery razy ponawiał: Pierwszy raz z
 Jadwigą Corką młodszą Ludwika: Z tey
 miał Elźbietę Bonifacyą Corę, która odro
 dzona ze Chrztu S. żyć przestała roku
 1399. a po niey Mátka we trzy dni. Dru
 gi raz z Anną Gwilhelma Cylii Hrabi Co
 rą, Wnuczką Kazimierza W. którą pojął
 w roku 1401 uwięnczył 1402, a utracił
 przez śmierć 1416. Tey Anny Corka Ja
 dwiga zaślubiona Fryderykowi Brande
 burkiemu, przed zawarciem ślubu umarla:
 3ci raz z Elźbietą Pilecką, Wdowę po Gra
 nowskim Nakielskim Kasztelanie, Ottona
 z Pilcy Woiewody Sandomirskiego Corę:
 z którą iuż podeślą lat trzy tylo żył bez
 potomnie: Czwarty raz z Maryą corką
 Xiążęcia Kiiowskiego, Witoldową Sio
 strzenicą roku 1422, uwięnczoną roku
 1424, zeszlą roku 1461. Z ktorey miał El
 źbietę Zonę Henryka Szczecinskiego ná
 Pomorzu Xiążęcia. Władysław Polskie
 go po Oycu Krola. Narodził się ten roku
 1424. 29. Października y ieszcze za życia
 Oycá

Oycá ná Semyie w Sieradzu ná Krolestwu
 po Oycu zgodnie naznaczony roku 1427
 (i) Kazimierza który narodzony 1427
 Maia. Umart 1427. 2 Marca, Kazimier
 nar: 1427. 27 Listopada, który po Brá
 Władysławie Jagellończyku nastąpił
 Krolestwo Polskie. Władysław Jagell
 był Pan urody mierney, twarzy szczupły
 długiey, iák teź y głowy, y szyi, uszu wie
 kich, głosu miápszego, oczu czarnych
 niespokoynych: przywykły do niewcz
 sów, do woien niesk wápliwyy, ále szczę
 wy na nich, miłofierny, hoyny, szczodr
 bliwy, wstrzemiężliwy w napoiu i iedzi
 skromny w szat używaniu, Miłosińnik swy
 Litwy y ich wiáry Rodzic.

(a) Bielski w Kronice f. 257. 258. (b) f.
 280. (c) f. 298. (d) f. 305. (e) f. 310. (f) f. 313
 (g) ff. 316. 317. 318. 345. (h) f. 286. (i) f. 347

Ten z Litwy nam zaiasniał, z batwochwálstwa
 nocy,

Máź pelen przy dostatku, y cnoty y mocy.
 Ten pierwszy w Chrztu Świętego wodzie odbr
 dzony,

Niebu daie swych Ziomek niezliczone plony.
 A tak Krolestwo polskie w sli cznym wianie bierze,
 I zawiera swych ozdób z polskimi przynierze
 Pamiętną tenże bitwą poskromił Krzyżaki,
 Częstemi teź tryumfy dał się Getom w znaki.

Jak wiele dzieł polozył wśmiertelney chwály,
 Krakowska szkola powie, by inne miłczaly.
 A teź innych nad Litwę domieszczoną Nieba,
 Nad Wnuka Kazimierza świadkow nam nie
 trzeba.

II. Władysław, tym imieniem
 trzeci, Jagellończyk, po Oycu, przez
 Stany polskie wyadzony do tronu, y w
 dzień S. Jakoba, przez Woyciecha Jastrzę
 bca Gnieźnieńskiego Arcy-Biskupa koro
 nowany roku Pańskiego 1424. Dopiero
 jednak roku 1438, á to z przyczyny nie
 doyrzałości lat, zachowanie praw y wol
 ności polskich przyięgá ztwierdził: Do
 ktorego teź roku, pod rządem Dozorcow,
 dobra Krolewskie zostawały. Roku 1439
 do Krolestwa Węgierskiego rządow we
 zwany, obiął ie, y uwięzion był Wę
 gierską koroną w następnym roku 1440.

Otrzymał Monarcha ten, lat młodość,
 nadgradzający męstwem, zwycięztwa: Piet
 wsze; nietak w przywodzeniu woysk swą
 osobą do potyczki, iák rączey, pod swoie
 go y imienia y szczęścia zaszczytem, y
 wiefzczbą, nad Skirgiellonem Stryem z
 Krzyżakami, y Infantami razem, których
 potęga cáła obálona: Mistrz ich naywyż-

fzy poległ, y Komendorow wiele, tak
 Inflandzkie zamki długo zostawały po-
 bez żołnierza. w roku 1435. W Prus
 doświadczoną swej broni szczęśliwe
 przeniósł Jagellończyk ten, iuż w sw
 włásney ofobie, wojsk swoich Wodz
 Macedonii, gdzie złączony z Janem H
 niadem Xiążęciem Siedmigrodzkim, ro
 1440 znacznie korzytał, y tryumfy sw
 ie rozprzeszczerzył nad Amuratem Tur
 ckim Cesarzem, y osiągnął, krom Wo
 fzczyzny, Bułgarię, Bosnią, Serbię y D
 macyą. Ale w lat potym cztery, B
 Woiownik tenże, z tymże zwoiowanym
 przez siebie Amuratem, pokoy na lat
 zawarty targa: y batalyą przegrywa p
 Warną, y nabyte państwa, y życie tra
 Świadczą Dzieiopisarze, że Amuratom
 strona iuż bliższa przegranej była, kied
 wspomniawszy sobie na ugodę poprzybył
 głą przez Władysława: O Boże Chrześci
 ański, zawołał Amurat, leżeliś iest Bo
 prawdziwy (iakoż ia ledwie nierozumiem
 tego o Tobie) zemści że się dziś nad
 Chrześciany swemi, tego, coć wiarę swą
 złamali, y imię twe święte nadaremno
 wzięli

wzięli. Wszakże wygrana ta Amurata,
 iegoż wiele kosztowała, utracił swoich o-
 koło 30000, gdy z strony Władysława nie
 więcej nad 9000 legło. Śmierć tego Pa-
 na zasłuciła Europę, tym ciężey, im dłuż-
 szego dla niey szczęścia niosł wieszczbę,
 wiek Jagellończyka młody, tryumfować
 wczesnie przywykły. Wszakże upomnieć
 się tu Xiążęta y Panowie mają, żeby, daney
 bądź niewiernemu: dochowywali wiary:
 Stało się to roku 1444.

*Dla Oycza zasług Ciebie na tron Władysławie,
 Dzwignęta Polska, wrożąc, że wyrównasz sławie,
 Walecznego Rodzica: Ciebie Węgrzy razem,
 Przyzwali, tufsząc że ich krzywd nie puścisz pła-
 zem.*

*Ktore Turczyn powiększał: iakoż znaczne plony,
 Dał Węgrom, twoim męstwem Turczyn zwy-
 ciężony.*

*I, iak Ociec zwycięstwa bierał nad Krzyżaki,
 Nieprzyjaciolom Krzyża dał się on we znaki.
 Wszakże zawarte z tymże gdy tamie przymie-
 rza,*

*Śmierć weń oszczep na zemstę wiarołomstwa
 zmierza.*

*Tak zaprzatniony chucią czci zwycięstwa mar-
 na,*

Uczynił koniec życiu y woynom pod Warną.

III. Kazimierz, tym imieniem czwar-
 ty, młodszy Jagellończyka Brat, na Cze-

148
Kie Krolestwo wybrany w roku 1431
gdy niebezpiecznych w jego ośiągnięciu
odstępnie przedsięwzięć, Litwie w roku
1440 za Wielkiego Xiążęcia dany, dla
się, po rozeszłej wieści o zgubie Władysława
flawa y porażce pod Warną, zgromadzone
nym w Sieradzu na Sejm opierał stan
dopiero gdy w roku 1446, Bolesława
zowieckiego Xiążęcia Stany w Piotrkowie
wie na Sejm zebrane, wezwwały do
dow Polski; złożył się na żądania Pol
kow, y zagnał do Krakowa zbiegł, tam
przez Wincentego Arcy-Biskupa Gnie
źnieńskiego uwięziony koroną, roku
1447. 26 Czerwca. Monarcha ten nap
przed Multanow y Wołochow posłuzze
stwo y wierność wypowiadających Pol
sce, pod Soczową roku 1450 zwyciężył
Tatarow potym, koło Lucka y Oleśna
kray Polski pustoszących przez Hetmana
swych woysk Pana Łaskiego czy Łaszcz
na głowę zniósł. I tychże znowu, Ruś y
Podole naieżdżających, o dzieścię tyfity
trupem na placu położył. Gdy zaś Prus
sacy przez swe Posły poddając się Kazi
mierzowi, profili jegoż, a żeby ich od

rzma

149
zma Krzyżackiego wyzwolił, dzieło to
woyną przed lat czternaście wiedzioną,
w pierwiastkach, szczęściem obojętnym,
tryumfami w iej końcu zaszczyconą, do
konane w roku 1466. Kiedy z Krzyżakami
ugoda pod tym zakładem stanęła, którą
czytafz in Volumine Legum t. 1. à fol. 172.
Chełmińska, Pomorska, Malborska, Mi
chałowska, Dobrzyńska, Ziemie, Toruń,
Elbląg, Gdańsk, w iedno Rzeczypospolitey
Polskiej zpolone ciało, przy zatrzyma
nych sobie praw, y dawnych wolności
zaszczytach. Reszta Pruss, które dotąd
Xiążęciami zowiemy, Krzyżakom pod hoł
dem Polsce y maństwem, zostawiona. Mo
narcha tenże Oświęcimskie, Zatorskie,
Xiełstwa roku 1457. Ziemię Bełzką roku
1462 przyłączył wiecznie do Polski: Od
Biskupa Warmińskiego roku 1478 wier
ności przęsię odebrał: Jako też w roku
1485. od Multańskiego y Wołoskiego Woie
wodow, o czym czytafz obszerniey tomo 1.
Voluminis Legum. Za panowania tego Krola,
miánowanie na Biskupstwa odiete Kapitu
łom, a na Krola przeniesione. O czym Łu
bieński pod tymże Krolestem. Umarł Kazi
mierz

K 3

mierz

mierz roku Chrystufa Pana 1492. 7. C
 wca; życia 64. panowania 45. Miał
 nę Elżbietę, Corkę Alberta Austrii Xi
 cja, Rzymskiego Węgierskiego y C
 skiego Krola, pojętą w roku 1454, zab
 ną z światą 1505, z ktorey zostawił pot
 stwo liczne: I. Władysław narodzone
 roku 1456. 1. dnia Marca, wybranego
 Krolestwo Czeskie 25 Maia, roku 1471
 tegoż roku w miesiącu Sierpniu koron
 wanego. A zaś ogłoszonego Krolem W
 gierskim roku 1490, y po chwalebny
 dwóch tych Krolestw sprawowaniu w
 datego obydwom, śmiercią roku 1516.
 dnia Márcá, życia roku 61 zaszła: ktore
 potomstwo: Anna Corka, dana Ferdyn
 dowi Cesarzowi, y Syn Ludwik Miaz
 ryi Filippa z Austriakow Hiszpańskie
 Krola Cory, w Dom Austriacki Krolest
 te wniósł. II. Jadwigę narodzoną 1451,
 nę Jerzego Bawarskiego Xiążęcia. III. K
 zimierza, między Święte od Kościoła B
 żego uroczyście zaliczonego Wyznawc
 IV. Alberta. V. Alexandra: VI. Zygmunt
 ta o których będzie niżej zaraz, w dal
 czym tym Krolow polskich wypisie. VII
 Zofia

Zofią narodzoną roku 1454 Zonę Fryde
 ryka Margrabi Brandeburskiego. VIII. El
 żbietę narodzoną 1465 we dwa lata zabra
 ną z świata. IX. Fryderyka narodzonego
 1468. Kardynała tytułu S. Lucy Arcy
 Biskupa Gnieźnieńskiego, y Krakowskie
 go Biskupa, zabranego 1503. X. Elżbietę
 wtora, ktorey śmierć rownie niewczesna,
 iako y pierwszey. XI. Annę narodzoną
 roku 1476 Zonę Bogusława Xiążęcia
 Szczecińskiego. XII. Barbarę narodzoną
 1478. Zonę Jerzego Xiążęcia Saskiego y
 Margrabi Mizni. XIII. Elżbietę Xiężnę
 Lignicką. Był Kazimierz wzrostu wyso
 kiego, młłego, długiey á suchey twarzy,
 łyfy, szeplunił trochę, trzeźwy, pracy, zi
 mna y słońca nader cierpliwý, Qycu Já
 gellowi podobien.

*Kazimierz, po Bracie ktory od Turczyzna pada,
 Mężny Mściciel hrzywd najszycy tron polski osiada.
 Osiadł przez Krzyżaki Jemu się poddały,
 Miasła, strasznym zkazaniem ktory Nieba daly.
 Za niego na duchownych przeciwne wyroki,
 Wypadły, tam gdzie Wisła swe pędzi potoki.
 Malborka ten darami dostaić nie walnym,
 Szturmem, zamkiem ten Mistrzow Krzyża był
 mieszkalnym!*

*Tegoż się mocy nie bez swoyich straty, dostaić,
 Choynica, y tę ktore w okoł leżą Kraie.*

152
Reszta życia gdy pędzi w szczęściu, śmierć
Przyciężemu nam Panu życia ukrocila.

IV. Jan Olbracht Syn Kazimierza
y Elżbiety Austriackiej narodzony 14
27 Grudnia, zwycięstw nad Tatarami
dwakroć otrzymanemi, zalecony, wybrany,
naprzeciw Bratu Władysławowi Węgierskim
Królem roku 1490, ale do niego niedopuszczony,
Saganu y Głogowa Xiążęciem podniesiony
napanstwo Polskie roku 1491 w Sierpniu,
a w Wrześniu dnia 20 odbiony koroną przez
Zbigniewa Oleśnickiego Arcy-Biskupa Gnieźnieńskiego
y Kardynała Kościoła Rzymskiego. (Sarnicki
na rok 1493. Krola tego uwieszczenie zklada.)
Za czasow Monarchy tego, po Januszu Xiążęciu
Płockim toż Xięstwem Mazowieckie dzierżył:
Woynę ten podniesioną na Turki, zagnęła
naprzeciw Stefanowi Wołoskiemu Woiewodzie
obrocil, nie dotrzymującemu uczynionego przy-
mierza w szafunku żywności dla woyłk:
Mężnie ta zapoczęta: Ale gdy po nowey z
Stefanem, Jana Alberza ugodzie, woyłko
do Kraiu wraca, w lesie zdawna Go-
dziec

153
dziec, teraz Bukowina nazwanym, gdy
go nasi przebywaią, uderzył na nie wiaro-
tomny Stefan, y niemalą w woyłku y w
cieżarach uczynił szkodę, gdy jednak nasi
do sprawy przyzli, większą swą klęską
odparty Wołoszyn. Turcy też naiechali
Polskę: Ale nieba za nią woiowały, fro-
gie zimna y mrozy ludu Tureckiego o
40000 wyniszczyły. Resztę zaś, (swoie
w polskie suknie przestroiwszy, żeby
potym nienawiści od Turkow uszedł) po-
razil Woiewoda Wołoski Stefan: Monar-
cha tenże w roku 1501 na Seymie (w Pio-
trkowie do pięciu lat przymierze uczynil
z Turkiem: Zawarł też zprzyięzenie z
Carem Zawolgskim Sachmatą naprzeciw
Moskwie y Ordzie Przekopskiej; którą
też Sachmata ten porazil. Umarł Jan
Olbracht roku 1501, życia 41, panowania 9.
pochowany w Krakowie: Pan urody wy-
sokiey, płci czarniawey; dowcipny, wy-
mowny, śmiały, wielkomyślny, w po-
czatkach panowania mniey szczęśliwy,
acz przed śmiercią szczęście mu wierniey
służyć zaczęło.

Jana

Jana ten y Olbrachta zaszczycon Imiony,
 Polskie wraz y Węgierskie miał zaspadać tro-
 Ten na zemstę krwi Stryia zwiędziony pro-
 Daki,
 Wyprowadził na Turka znaczne woysk swo-
 znaki,

Ale Wołoszyn zdraadny nie dotrzymał wiary,
 I żeby sprawiedliwej uszedł Krola kary,
 Zdrade zdradą potwierdził: lesie Bukowina,
 Nazwany, nietus pierusza klesk naszych nowina,
 Tamże też Daki w czasiech niegdyś Kazimierza,
 Z naszą kleską ztargali zawarte przymierza,
 Nieszczęśliwy Polskiemu Narodowi gain,
 Godzien iestś siekiery na zemstę zdraad Krain.

V. Alexander, Jána Olbrachta Brat,
 narodzony 1462. 5. Sierpniá: zaraz od
 śmierci Oycá, Wielki Litewski Xiążę, na
 Seymie zgromadzonym w Piotrkowie o-
 brány za Krola, y w Krakowie przez Fry-
 deryka Brata Arcy-Biskupa Gnieźnień-
 skiego namaszczony na państwo, y koro-
 nowany: Żonie iego honor korony nie
 pozwolony dla tego, że się wyrzec od-
 fczepieństwa Greckiego nie chciała. Mo-
 narcha ten miał wojny z Stefanem Wo-
 łewodą Multańskim, Pokucie sobie przy-
 właszczaiącym, á po iego śmierci z Bo-
 gdanem Synem, y rządow Wołoskich y
 wojny Następcą, którzy z Pokucia zwy-
 ciężkim

ciężkim orężem rugowani: Tatarzy za
 iegoż panowania Inaiechali Litwę: Ale
 tych, Polaków y Litwy zebrane woyska
 pokromiły swawolą, y plon zagarnionego
 w niewolą ludu odebrały. Gliniskiemu,
 który w tey wyprawie był Wodzem, ná
 wielkicy był pomocy do otrzymania zwy-
 cięztwa Sędziwoy Czarnkowski Syn Wo-
 łewody Poznańskiego: Poległych bitwą Ta-
 tarow liczbę do dwudziestu tysięcy wy-
 noszą nafi Pisarze. O fczczęśliwym tym
 Tatarow pogromieniu, co tylo Krolowi
 doniesiono, wniószy ten y oczy y ręce w
 Niebo, dokonał życia, roku Pańskiego 1506
 19 Sierpnia, życia 45, pánowania 5. pocho-
 wany w Wilnie: Z Heleny Zony Corki
 Janusza Moskiewskiego Xiążęcia, żadne-
 go nie zostawiwszy potomstwa. Był Ale-
 xander fzedniego wzrostu, twarzy przy-
 dłuższej, włośow śniadych, kościsty, rá-
 mion fzerokich, silniejszy, niż dowcipnicy-
 szy, ludzi Rycerskich, y w muzyce bie-
 głych miłośnik, w szafunku darow
 poczytany od wszystkich za utratnego
 raczey, á niżeli za fczczodrego.

Temu różne y wojen y zwycięztw pochwały,
 Różne Dziecia-Pisarzy świadectwa dawaly.

Nieprzyjaciela mściwą On szablą gdy siega
 Nie była mu do bitew ani Zima tego.
 Ani upał przeszkoda: pokromił Muhlany,
 Jegoż mocą zwyciężką Tatar zwojowany,
 Jegoż mocą zwyciężką Tatar zwojowany,
 Podniesioną też woyną przeciw nam Moskale,
 Jego zwycięstwom, iegoż zholdowani chwale,
 I nie tylko zwycięstwem zaszczycił Ojczyznę,
 Prawami dość powiększył Jey pożytki zryznę,
 I dopełnił wymiaru tego Krolow chwaly,
 Ze z iego maiestatem cnoły też zrownały.

V. Zygmunt, tym imieniem pierwszy,
 Syn Kazimierza Jagellończyka najmłod-
 szy, narodzony roku Chrystusa Pana 1647
 dnia 1 Stycznia Xiążęciem Głogowskimy
 Opawskim z łaski Janá Alberta Brata u-
 czyniony roku 1500: Wielkim zaś Lite-
 wskim Xiążęciem po śmierci Alexandra,
 y w krotce, to jest roku 1506. 8. Grudnia,
 iednostaynie przez Stány na Seym w Piotrkowie
 zgromadzone Krolom polskim wy-
 krzykniony: Następującego roku 1507. 25
 Stycznia odebrał koronę w Krakowie z
 rąk Jędrzeia Roży Arcy-Biskupa Gnie-
 źnieńskiego: Pod ktore to Krola uwień-
 ezanie korona, spor zaszedł między Lwo-
 wskim Arcy-Biskupem y Biskupem Krá-
 kowskim, o prowadzenie Krola po prawey
 ręce do Kościoła, który rozstrzygniony
 od

od Krola dającego prawą rękę Biskupowi
 Krakowskiemu, iako Pasterzowi w swym
 Kościele.

Monarcha ten po objęciu rządów
 Polski, najpierwsze przedsięwziął starania
 goić wewnętrzne ciała Rzeczypospolitey
 rany, y rozszafowaniem dobr Krolewskich,
 wycieńczony Krolestwa skarb do swoiey
 zawrócić pory: Dla czego uchwalony po-
 bor, 12 groszy z łanu, tak na Szlacheckie
 poddane, iako na duchowne. Miał woyny
 Monarcha ten, z Tatarami pierwszą,
 ktorych Jan Kamieniecki Pilawczyk z pło-
 nem wracających poraził u Woromowa,
 y więźnie z łupami szablą zwyciężką od-
 bił. Za tegoż Zygmunta panowania Mi-
 chał Głiński, y dzieł wołennych za Ale-
 xandra powodzeniem, y Bazylego Mo-
 skiewskiego Cara pomocą, y Zamkow w
 Litwie obzernym dzierżeniem hardy, a
 domowym zayściem z Janem Zabrzezin-
 skim obrażony, nowe w Litwie zapoczął
 rozruchy. Possuszeństwo ten Krolowi
 wypowiedział: y w pewną z Bazyłym
 naprzeciw Polsce ugode, zamki, kto-
 rych wiele dzierzył, Bazylemu w moc

podał, z Smoleńskiem y innemi miastami
 Za przywodem Mikołaja Firleia Lubo-
 skiego Woiewody y Woysk Polskich
 tmana y Stańsława Kifzki, porowione
 Moskalami zwycięztwa, y ugoda do czasu
 zawarta z nimiż, im nieco udzieliła poko-
 iu, nazzey zaś broni utarczki przeniósł
 do Wołoch.

Bogdan Woiewoda Wołoski Kra-
 ie nazze naiechał z Woyskiem, ale szcze-
 śliwie odparty, łupieztw y ruin tych w
 swym Kraiu doznał od Polskich woysk,
 ktore w Kraiach nazzych poczynił. Za-
 warta z Bogdanem ugoda w dosyć łaskawy
 zakład: Ale lud ten wiárołomny nieśluz-
 sznie podniesionej woyny, y łupieztw
 Krzju nazzego, przyplacił, stawszy się ofi-
 rą iedną Miecza woiowniczego Tatarow.
 Moskwa, Wołosza, Tatarzy, odwroczone
 zwycięzkim orężem odnowili Kraiowna-
 zzych niazdy: Ale że Monarchy tego
 zwycięztwa krotko zawrę: Ponowione
 nad Moskwą zwycięztwa: pod Orszą, gdzie
 w bitwie roku 1514 zwiedzioney, pod przy-
 wodem Konstantyna Xiążęcia, legło bli-
 sko 40000 nieprzyjaciół: y klęska taż ich,
 powtó-

powtorzona pod Starodubem. Rozszerzo-
 ne Monarchy tegoż tryumfy na wschod,
 gdzie Jan Tarnowski pod Obertynem na
 Pokuciu, Wołoszy z Turkami y Węgra-
 mi złączonych około 60000 na placu po-
 łożyl. W tym że famym czasie zafły
 znaczne Tatarow porażki, pod Buskiem,
 Kamieńcem, Trębowlą, Podhaycami, Mie-
 dzyborzem. Albert też Brandeburski,
 Mistrz Wielki Krzyżacki, chorągiew Mań-
 stwa Pruss od tegoż Krola odebrał. Za
 tegoż panowania Xięstwo Mazowieckie
 zawroczone do Polski, roku 1526. Zdrada
 zaś Glinickiego, Smoleńsk y Nowogrodek
 y wiele Kraiu Litwie podległego dostało się
 pod Moskiewskie iarzmo. Umarł Zy-
 gmunt lat y chwaly pełen roku pańskiego
 1548. życia 81 y miesięcy trzy, panowania
 41 y miesięcy 3. pochowany w Krakowie
 na zamku z takowym nadgrobkim: *Di-
 vus Sigismundus Jagellonius Poloniae Rex,
 Lithvaniae Magnus Dux, Scythicus, Valachi-
 cus, Moschoviticus, Prussicus Victor ac Tri-
 umphator, Patriae Pater, in hoc monumentum
 à se magnificentissime erectum illatus requie-
 scit.* Krol ten pierwszyni zwłazkiem, miał

za sobą Barbarę Corkę Stefana Hrabi-
 żu Woiewody Siedmigródzkiego po-
 w małżeństwo 1512, wniesioną do grobu
 1515, y z niey miał Corci dwie: Jadwigę
 rodzoną w Poznaniu roku 1513. 25 Marc
 Zonę potym Brandeburfskiego Margra-
 y Annę narodzoną 1515. 2. Lipca. W
 tym związku roku 1518, złączył się z
 nią Janá Gáleacyfza Xiążęcia Medyola-
 nskiego y Jzabelly Aragónskiej Corka,
 niey zostawił Jzabellę, Zonę Jana Woie-
 wody Siedmigródzkiego, potym Węgier-
 skiego Krola: Drugą Zoną, żonę Henryka
 młodszego Xiążęcia Brunszwickiego. Trze-
 cią Katarzynę, Zonę Jana Xiążęcia Fi-
 landyi Szwedzkiego potym Krola. Czwar-
 tą Annę, która po śmierci Brata, dana w
 małżeństwo Stefanowi Batoremu wraz z
 Krolestwem: y Syna Zygmunta Augusta,
 którym niżej. Zygmunt urody był kra-
 sney, siły wielkiej, w mowie baczny, nie-
 co gniewliwy, ale umięący gniew tacić,
 trzeźwy, mierny, do woien nie skwapli-
 wy, y chyba na zemstę krzywdy wielkiej,
 á zátym też na nich z Bożego daru szczę-
 śliwy.

*Moskiewska, gdy przez naszych zwalczona po-
 tega,*

*J gdy wierność Ojczyźnie Gliniski poprzysięga,
 W ten czas po śmierci Brata Alexandra, cała
 Polska Zygmunta zgodnie do tronu przyzwała.
 Jakoż Jemu rownego w kczbie Panow Męża,
 Nie było ktoregoby y chwalał oręża,
 Trady y pokoiu nie zwycięzał: w gronie,
 Cnot, sprawiedliwość, litość z nim siadły na tro-
 nie.*

*On ieden był z Jagella Władysława Domu
 Nie ustępujący zwycięztw zaszczytem nikomu.
 Zwoiował Moskwę boiem, y zwyciężką bronią,
 Inne strachem; dobrocią inne y cnot woią.
 Jak się go nieprzyiaźne Narody leżały,
 Tak Krolowie postronni, tak lud kochał cały.*

VII. Zygmunt August narodzony
 roku 1520. w Sierpniu, iefzcze za życia Oy-
 ca przybrány za towarzysza na państwo, y
 za zgodą stánów kořonowany w Krako-
 wie w roku 1530, przez Jana Łaskiego Ar-
 cy-Biskupa Gnieźnińskiego, pod zakia-
 dem, aby im, do lat przyszedłszy, prawa po-
 przyściął, rządy zupełne Polski po Oycu
 objął. Miał woyny Monarcha ten; z Fur-
 sztembergiuszem Mistrzem Infianskim,
 który samym szabli polskiej postrachem
 zwoiowany, o pokoy prosił, y tenże od Ła-
 skawego Monarchy otrzymał w roku
 1557. która Krola łaskawość powodem by-

ła Inflantczykom y ich Mistrzowi Ke-
 rowi, że ci, y przez Moskwę, y przez
 Szwedy woiowani, pomocy y obrony
 przeciw nieprzyjaciołom już dużo za-
 onionym, (gdyż Derpt y Narwę Mosk-
 im wzięli) u Krola szukając, Inflantcy
 poddali: Ketlerowi Kurlandya prawe-
 maństwa zostawiona, refzta Kraiu Inflan-
 skiego przyłączona do Polski, a potym
 trzy Woiewodztwa podzielona. To
 stant do Polski przyłączenie w roku 1558
 y poddanie się ichże pod obronę Pol-
 rząd: Mistrz Inflantski Ketler, Arcy-
 skup Rygski, Brat rodzony Oibrychta Xi-
 żęcia Pruskiego, Zygmunta Augusta Krola
 Cioteczny, a na Biskupstwo Rygkie
 adjutor Krysztof Xiążę Mekielburskie, y
 Stany Inflantskie zgromadzone ztwierdzi-
 ły. Co wojen długich z Szwedem y Mo-
 skwą zrzodłem było. Szwedow Rewla-
 nie przyzwali, y miasto imże w moc dali,
 ktorzy też Miast wiele innych wzięli w ofia-
 dłość: Atoli Krysztofa Mekleburczyka Na-
 stępcyna Arcy-Biskupstwo Rygkie, ktorzy
 do Szweda przeszli, poimaniem, y Szwed-
 dow pod Memlem porażką, dzwignęli

ny

ny stan rzeczy Polskich w Inflanciech.
 Nad to Parnawy odzyskaniem: Moskwa
 naieźnicza y Litwy y Inflant, Radziwi-
 ła, Chodkiewicza, Sieniawskiego, Sangu-
 szka y Paca meństwem zbita, z kilkakro-
 tnym nad nimiż tryumfow ponawianiem,
 ktore iednak zwycięztwa ugodami poko-
 iu bywały przerywane. Monarcha tenże
 dwie rzeczy naypamiętnieysze uczynił.
 Pierwszą, że złączenia Litwy z Polską za-
 poczęte dzieło przez Władysława Jagella,
 utrzymywane przez Kazimierza, Alberta,
 Alexandra, y Zygmunta pierwizego, zu-
 pełnie staraniem Jego zostało dokonane
 na Seymie Lubelskim. Gdzie: Wołyń, Po-
 dole, Podlasie, Kiiow, za Prowincye Pol-
 skie uznane. Seymowych obrad, monety,
 ugod, posilkow, spólność umowiona, Se-
 natorom y Posłom Litewskim między Pol-
 skiemi naznaczone mieysce. Rowne na
 tymże Seymie Pruss Krolewskich z Polską
 zaszło ziednoczenie, y Narody te, w ie-
 dno Rzeczypospolitey ciało spoione, z tą
 różnicą: że Prussy uczynione częścią Pro-
 wincyi Wielko-Polskiej, Litwa zaś trze-
 cią Krolestwa tego zklada Prowincyą. Pa-

L2

mie-

mięne wtore pod Monarchą tym
ustanowionego woyska kwarcianego
tey przyczyny tak nazwanego, że
woysku temu postanowiona, była wy
rana z czwartey części dochodow z
lewskich dobr, do czego umiarkowa
wyfadeni Komissarze 1553. Umarł
narcha ten roku 1572 23 Lipca, życia
panowania liczył lat 24, miesięcy 6, y
23. Miał Żonę pierwszym związkiem
żbietę Corkę Ferdynanda pierwszego
sarza, umarła ta 1545. 15 Czerwca. W
rym związkiem Barbarę, Corkę Jerzego
Radziwiła Kasztelana Wileńskiego, um
ła ta 12 Maia roku 1551. Trzecim zwią
kiem rodzoną Siostrę Elżbiety pierwszej
żony, umarła 28 Lutego 1572, ze wsz
stkami bezdzietny, z ostatnią mniey zgo
dnie, á to niby na zemstę przez Dom Au
stryacki Barskiego Xięstwa odjętego sobie,
ktore na niego po Matce Bonie spadało,
wraz y z skąrbami wielą. Monarze temu
z wielumiar zaleconemu przyganianią ztąd
drudzy, że dobrocią zbytnią y przegład
waniem zbrodni, uczynił wstęp do Pol
Kacerstwom, Luterikiemu, Kalwinskiemu
y Ary-

y Aryańskiemu. Przyczynę rozszerzenia
błędow tych, zkladaiają niektorzy na Studen
tow Akademii Krakowskiej Uczniow, kto
rzy sądząc, że iednemu z nich ranionemu u
czyniona krzywda, nie była przez sąd zu
pełnie nadgrodzona, Szkoły porzuciwszy
po różnych Prowincyach Niemieckich
rozbiegli się, á tam różnych się napiwszy
błędow, do Polski wrocili, y nimiż Roda
ki swoje zarazili: Był Zygmunt August
mądry, rozsądny, trzeźwy, ludzki, naro
wem młodości przy Matce ztrawioney,
do pokoiu y wygod, niż do prac wojen
nych skłonnieyszy, ále y w tym rzemie
śle biegły, y szczęśliwy.

*Monarcha ten Instancy Miecznikow zakonow,
Holdownikami czyni y Polski y tronu.
Wypowiedzieli oni poslušzeństwo wierze,
Chrystusa, ty ie dajesz w moc Krola Ketterze.
I tak stodkie y lekkie gdy im iarżmo cięży,
Na podział, Polskich, Szwedzkich, Moskiewskich
oreży.*

*Idą: za iegoż rządow ziednoczenie Litwy,
Zaszło, y zbior kwarcianych żołnierzy do bitwy
Był trzeźwy, ludzki, w darow szafunku zby
hoyny,*

*Z wychowania pokoiu miłośnik, nie wojny.
Skarb Krolewski za niego darami zniszczony,
Był skąpy w iednym daniu Dziedzica Korony. 1*

HENRYK WALEZY.

Smierć Zygmunta bezpotomna dwunasty Famiłi do trzymania rządow Polskich otworzyła wrota. Lubo razem różne wprowadziła zamieszki, ktorým chcę Polacy zabiec, po umowie mianey w mieścieczku, Kaska, Woiewodztwa Rawskiego w dzień szofsty Stycznia roku 1573. w Warszawie Seymowi *Convocationis* naznaczyli mieysce, na ktorým Powaga Prymasowska pod *interregnum* ztwierdzona, Posłowi Xiążęcia Brandeburskiego domawiającemu się *suffragium* dania w wybieraniu Krola, odmowiono, proźbę Jego do woli przyszłego Krola odkładając. Dzień 5. Kwietnia pod Kamienną wybraniu Krola przyszłego naznaczony, od dawania *suffragium* odrzucony Kurlandczyk. Trzech było wespół się dopraszających Korony: Ernest Arcy-Xiāże Austrii, Syn Maxymiliana: Henryk Xiāże Andegaweńskie, Brat Karola dziewiątego Francyi Krola: Jan Krol Szwedzki z Synem Zygmuntem: Obrany Xiāże Andegaweńskie w Maiu; ugody, *pačta Conventa* nazwane w

ten czas, albo iāk drudzy mowią *Articulz Henriciani*, przez Posły Jego poprzyjęzone, ktoremi się Krol obowięzywał cztery tyśiące Waskonow, swoim kofztem na Moskwę trzymać, y na utrzymanie żeglugi y władzy morza, okręt woienny, y Port jwe Francyi dla Kupcow Polskich: dług przez Augusta zaciągniony wypłacić, y corocznie do skarbu Rzeczypospolitey 450000 złotych wnosić. Adam Konarski Poznański Biskup, y z nim inni do Francyi do Krola wyflani, 19 Sierpnia tam stāneli, przyjęę od Henryka y Brata Jego Karola na *pačta conventa* odebrali, wyrok, czyli iāk mowiemy, *Electionis diploma* 13. Września, w parlamencie oddali: Na początku Grudnia Henryk z Francyi ruszył, w Miedzyrzyczu stanął 15 Stycznia, w Krakowie 18 Lutego, koronowany 21 Lutego: Początki szczęśliwe panowania znagła zostały pomieszane: W Czerwcu odebrał Krol listy o śmierci Brata Karola, zaczym 19 tegoż miesiąca, sześciu tylo drogi Towarzystow przybrawszy, á zostawiwszy listy do Senatu w powszechności, y niektórych Senatow w szczegulności, wymawiające, swoy

skryty odiazd, y Posłow za sobą ohojga Stanow prozające, uiechał z Polzki. Wyflani na nim Jan Tęczyński Kafztelan Woynicki, y Mikołay Zebrzydowski: ale Henryk nie wzruszony do powrotu namową Tęczyńskiego, y listami Senatorow, w Paryżu stanął: Prymas Uchański na dzień 24. Siepnia Seym w Warszawie złożył, na którym 12 dzień Maia roku 1575 Krolowi do powrotu naznaczony, pod zagrozeniem utraty Tronu, y Posłowie do niego z listem od wszystkich Stanow wyflani. Ale Krol na czas naznaczony nie stanął. W poluzatym pod Steżycą, gdzie się Polacy ziechali, 26 Maia Henryk od Korony odsądzony, lubo w przychylonych ku sobie fercach, zdanie to, zprzeciwienie znalazło: trudności iednak w powrocie Henryka zasze, w rządow Polzki od niego przeniesieniu na osobę inną, przemogły.

*Gdy nam ostatni snopek Jagettow zabrata,
Smierć, z nim pol Polzkich cała zabrana nam
chwała.*

*Sam się kół kacerzki rozkrzewiał, y kary,
Nie czując: prawowierney wzrost zattomiad,
wiary.*

*W ten czas nas Walezyjskich lilyi woń słiczna,
Dofzła, y twych Henryku dzieł y cnot wieść liczna,*

Irze-

*I rzekliśmy nie będzie nasza lepsza dola,
Jak, gdy te przyozdobią kwiaty, polskie pola.
Jakoż ozdobnie swoje zakazała skronie,
Polzka, w witey, z tychże lilyi Koronie.
Ale iak bywał Kwiatow zwykła krotka pora,
Rano te wschodzą, często wiecnieją z wieczora.
Tak krotkie zostawaty y rządy Henryka,
Gdy y z tronu y z granic, kryjomo umyka.*

§ XIII.

STEFAN BATORT.

Wyzuty z Państwa Henryk, w niepodobności Jegoż dzierzenia wraz z Francuskim, na trzynastą Familią przeniośł rządy Polzkiego Państwa. Po nieiakim bowiem oczekiwaniu na powrot swego Monarchy, gdy ten bez nadziei tegoż powrotu upłynął, miány iest Seym *Convocationis* w Warszawie 3. dnia Pazdziernika, na nim dzień 9 Listopada Seymowi wybierniczemu Krola naznaczony. Ten gdy nadzedeł, część iedna z Arcy-Biskupem dnia 12 Grudnia Maximiliana za Krola ogłosiła: Druga, ktora przody na obranię Piasta, to iest Polzkiego Rodaka zprzymierzyla się, y dwoch Woiewodow, Jana Kofkę Sandomierskiego, y Jędrzeiá Tęczyńskiego

skiego Bełzkiego, godnych korony by
 łądziła, odmieniwszy zdanie, na Annę Kró-
 lewnę Polską, swoje do tronu za-
 nia przenieśli: za Męża Jey Stefana Siedm-
 grodzkiego Woiewodę naznaczając. Dnia
 tedy 14 Grudnia, od Sieninśkiego, który
 potem był Arcy-Biskupem Lwowskiem,
 (gdyż wszyscy Biskupi na stronie przeci-
 wney byli) Stefan Batory y Anna za polskie
 Krole obwieszczeni. Napisanie ugody, na
 ktoreby, iako y na zakłady dane Henry-
 kowi (*Henricianus articulos* zowiemy)
 Krol przyślą. Naznaczony dzień 10
 Stycznia, y miejsce pod Jędrzeiowem zia-
 zdowi na ztwierdzenie wybrania Krola.
 Posłowie do Batorego wysłani, z zaprasza-
 niem iegoż do Korony. Jakoż Batory, wy-
 pełniwszy przyśięgę w mieście Meggyes,
 22. Kwietnia w Krakowie stanął. 1. Maia
 koronowany z Anną, od Biskupa Kuia-
 wskiego Stanisława Karnkowskiego, kto-
 ry ieszcze na Jędrzeiowskiem zieżdzie do
 ich strony przystąpił 1576. Maximiliana
 wybranie Uchański *Primas* nakazanym
 dwoiakiem ziazdem, w. Łowiczu iednym,
 na dzień ostatni Lutego: Drugim, na dzień

9 Kwie-

9 Kwietnia w Warszawie, obiema bez sku-
 tku, chciał wesprzeć, ale sam nakoniec
 zwątpiwszy o powodzie zamysłów swey
 strony, do Warszawy, do Stefana z uznaniem
 iegoż za Pana przyjechał: gdzie też procz
 Senatorów Polskich wielu, Litwa przez
 Posły, Stefana za Krola uznała, Prussy w
 Toruniu wierności przyśięgę oddały,
 krom Gdańszczanów, na których Krol
 woynę iak na nieprzyjacioły podniósł, y
 zniósłszy ich kilka tysięcy pod Tczewem,
 miasto obległ. Które się też mocy y łasce
 Krola poddało, pod pewnemi zakładami w
 Malborku, za włożeniem się w to Niemie-
 ckich Xiążąt, którego miasta, y początek
 zamieszkania wynikły z rozdwoiego przez
 Kacerstwa urzędu y ludu, y skutek wy-
 powiedzenia posuszeństwa Zwierzchno-
 ści y Panom, y koniec pełny w ten czas
 upokorzenia iegoż, daie przykład owo-
 ców, które kacerstwo gdziekolwiek za-
 szczepione rodzi. Miasto to bowiem w
 ten czas mocą do dawney powolności za-
 wroczone: Wszakże Zwycięzca Krol suro-
 wością ie oręża zwyciężywszy, zwycię-
 żył y dobrocią. Spor o koronę z Maxi-
 milianem

miliánem, śmierć tegoż Maximiliana w roku 1577. zakończyła. Roku 1578. Jerzego Fryderyka który Opiekunem był Alberta Fryderyka, chorego, na Pruskie Maństwo podniósł Batory na Seymie, gdzie gdy Półkowie Elektora Brandeburskiego chorągwi się dotykali, iakgdyby y do nich prawdy wyzwolenia na toż maństwo należało, Stan się Rycerski temu sprzeciwił: Za Monarchy tego rządów: Trybunał Koronny najprzód postanowiony, w Litwie zaś dopiero później: Wojna przeciwko Moskwie uchwalona y podniesiona, na ktorey 1579 Połocko, Turowla, Sokala, Suia; 1580 Uświata, Wieliz, Wielkoludzki, Nowela, Jezierzyska, Zawolocz, Moślewic, odebrane, y znaczne nad nimi otrzymane zwycięstwa; Wojnę tę zakończyła ugoda za wstawieniem się Grzegorza XIII Papieża, przez X. Possewina S.J. przez którą Krol Moskwy wrocil zamki w Moskwie zawoioowane. Car rownie, co przedtym w Inflantach trzymał, Krolowi oddał, Połock y inne osiadłości w Litwie nabyte, temuż Xięstwu powroczone. Sliczna woyny y zwycięstwa korzyść, gdy by rownym Następców Maństwa

Stwem zatrzymaną była, iak odebraną od Przodków. Pokoy na lat 10 zawarty. Umarł Monarcha ten roku Chrystusa Pana 1586. 12 Grudnia życia 54. pañowania II. z Anny Zony, Siostry Zygmuntá Augusta, żadnego nie zolitawifszy potomstwa. Stefan ten Batory był Synem Stefana y Katarzyny Telędyi Woiewodów Siedmigródzkich: Braci miał dwu rodzonych Jędrzeia y Krzysztofa, Następcę po sobie na Woiewodztwo Siedmigródzkie: Rycerski Mąż, mądry, między ludzmi zrosły, Łacinskogo ięzyka umiętyny: Szczęściá y nieszczęścia doświadczenie maiący, y oboygá umiętący użyć, wielkich zamysłów pełen: Urody wysokiey y krasney, twarzy posięgley, płci rumiano czarney, czarnego też włosa, á zębów ná podziw biáłych, nosa w zakrzywieniu Artylei (iak tam tego z Prokopiusza malują pospolicie,) podobnego: Godzien zgoła á żeby był dla chwały imienia polskiego; y tegoż Krolestwa, iuz ubezpieczenia, iuz rozszerzenia granic, całé nieśmiertelnym.

*Tego nam dał Siedmigród, walecznego Pana,
Ktorego dziwnym męstwem Moskwę zwoiowana.
Z Gdań.*

Z Gdańszczanow, gdy to miasto postuśażę
złada:
O czterdzieści tysięcy w boiu trupem pada
Szczęściem Krola zwalczonych: na miejscu gda
potym,

Na krzyżu z drzewa kazal charakterem złoty
Krol wyrzyc: tey wygraney cała chwala Pana
Niechay sie Imieniowi twoiemu dosłanie.
Zakończyl mądrze z Turkiem y Wotofszaswan
Pokromil swoiey broni postrachem Tatury.
Do wiekszych dziel y zwycięzt w gdy zbiera Z
nierze,
Godnego wiekow Krola śmierć ci Polsko biera

§ XIV.

ZYGMUNT III y JEGO FAMILIA.

PANOWANIE czternaſtey w Polsce Fami-
li zapoczał Zygmunt, tym imie-
niem trzeci. Syn Jana Xiążęcia nayprzod
Finlandyi, Szwedzkiego potym Krola, y
Katarzyny Corki Zygmunta I. Rodu Ja-
gellonow. Obrany ten roku 1587. 19 Sier-
pnia, y na Seymie w Warszawie mianym
przez Stanisława Karnkowskiego Arcy-
Biskupa Gnieźnieńskiego obwieszczony
za Krola, naprzeciw Maximilyanowi Ar-
cy-Xiążęciu Austryi, Rudolfa drugiego
Bratu, którego z Panow Polskich niekto-
rzy wyfadzali do tronu, y przez Woronie-
ckiego

ckiego Kiiowskiego Biskupa ogłaszałi: Ale
możniejszy Panow przy Zygmuncie ob-
stawiających strona, Maxymilyanową prze-
mogła: Zniesiony ten pod Byczyną, y w
Zamku Krasnoſtawskim zatrzymany, y po
swoim ztamtąd oswobodzeniu na Cefar-
stwo wyniesiony, dał przykład w Osobie
swoiey, iak dziwnie Krol Nieba, koronami
Ziemskimi rozporządza. Zładza z tronow;
y na wyższe podług upodobania wſadza.

Roku 1587 Zygmunt wykonał przy-
sięgę dochowania wiernie ugody y zakła-
dow pod ktoremi warowane mu państwo
9. Grudnia, a 27 tegoż Miesiąca nama-
szczony y uwięczony koroną w Krako-
wie przez ręce Arcy-Biskupa tegoż Gnie-
źnieńskiego; późniey zaś Maxymilyan, to
ieſt roku 1589 wszelkiego się do korony
zrzekł prawa, y do nazwiſka polskiego
Krola.

Monarcha ten, po śmierci Jana Oy-
ca ſwoiego, na dziedziczne Szwedzkie Kro-
ieſtwo wezwany, y w Sztokolmie na nież
namaszczony y uwięczony Koroną, Pań-
stwa tegoż rządu pod niebytność ſwoię
ipuścił na Stryia ſwoiego Karola, ale ten
zgwał-

zgwałciwszy wiare winną Bogu y Kości-
 ółowi, przez przyjęte Lutra kacerstwo,
 dochował wierności Synowcowi popre-
 siężoney: Rząd sobie naywyższy przyw-
 szczył, y na Seymie za Krola się obwi-
 ścił, y koronować kazał: z wydziedzic-
 niem od niego Zygimuntowym. Woyn-
 ztąd nowey wynikiło zródło. Wyniosł
 Karolowey powinowactwo y kacerstwa
 Infantczykami uczyniło powáb, do Krai-
 tego swoiemu rządowi przywłászczeni-
 Zapoczęta przez Karola w Infanciach
 woyna w roku 1600 Finnii y Estonii za-
 woiowaniem, krom Rewla, ále wkrót-
 Zamoykiego zwycięzką bronią rugowan-
 Szwed, ponowiane nad ninżę przez Cho-
 kiewiczza tryumfy, y iakoby się szczęście
 ręża polskiego z Szwedzkim pafowało,
 iuż Karol niekiedy pod moc swoię niektó-
 re Infantckie odbierał zamki, iuż z nich
 zaraz od polskich woysk rugowany ze-
 stawał: Aż też Gustaw Szwedzki Krol u-
 patrzywszy pogodę woiowania Infant-
 gdy Polacy z Turczynem dość zabawy
 mieli, w roku 1621 Rygę odebrał, á gdy o-
 brony Infant zláli się zasypiać Polacy, Me-
 mel,

Miel, Elbląg, Malborg wziął, nie tak bro-
 nią, iak raczey obywatelów zdradą, kto-
 rzy radzi się widzieć chcieli w towarzy-
 stwie rządu Szwedzkiego, widząc się być
 towarzyszami ichże kacerstwa: Spiknio-
 ne na zgubę Polski niezczęścia, woyny,
 głodu, y moru, sprawiły, że ugodą do sze-
 ściu lat z Szwedami zawartą w roku 1629.
 Elbląg, Brunsberga, Infanty, przy Szwe-
 dzie się w ten czas zostały.

Krom Szwedzkich, miał y inne, ro-
 żnym szczęściem wiedzione Monarcha
 ten woyny: Z Moskwą, potyczki w roku
 1605 zapoczęte z tey przyczyny: Ziáwił
 się w Polsce Demetryusz czyniący się tronu
 Moskiewkiego Następcą, ten wśparty
 znacznym ludu poczem od Woiewody
 Sandomierskiego Mniszcha sobie danym, w
 nadzieię, że wyniesiony do tronu Deme-
 tryusz, zaślubi sobie tegoż Woiewody Co-
 rę, po śmierci Borysa Cara uznany
 za dziedzica tronu, rząd Moskwy objął, y
 z Polski zrękową sobie Oblubienicę o-
 kazałością dziwną sprowadził, y przyjął na
 Stolicy, roku 1605. 16 Maia: Ale iak zwy-
 czajnie źle nabyte szczęście nie bywa

trwał, wesołe panowania Demetriusza
 wego początku, iegoż zabiciem zakończono.
 ne. Wszakże wznowił się inny znomy
 pierwszym podobny Demetriusz, od Moskwy
 szkowny za Męza, y od Polaków za pa-
 wego Moskiewskiego tronu Dziedzicą
 znany. Wojna ztąd uchwalona na Mosk-
 wkę, y tym szczęściem prowadzona z
 woyskom Polskim zwyciężkim pod Zo-
 kiewskiego rządem, Stolica się Mosk-
 wska z całą Radą y Pany poddała, a Szuy-
 skiego z Bracią y z Jwanem, Kniazie naye-
 bliższe tronu, za niewolniki oddawszy (po-
 nieważ już zabity był powtorny Demetr-
 od Tataru) profili, żeby im Syn Zygmun-
 tow Władysław za Cara był dany: Jako-
 pod rząd Krolewica Polskiego tak obzer-
 ne Narody dostałyby się w ten czas: Ale
 gdy się Zygmunt na dobywaniu Smoleń-
 ska (ktorego też po dwu latach obleżenia
 dobył) bawi, gdy przyjazd swoy na Sto-
 licę Moskiewską odwłacza Władysław,
 odmieniła się pogoda tak możnego pań-
 stwa nabycia: Przymuszeni nasi ustąpić z
 Moskwy, gdy się posłkow doczekać nie
 mogą, dali sposob Moskwie y czas do wy-
 brania

brania innego Cara, y zniocnienia iegoż,
 Michała Federowicza. Namysłil się pra-
 wda do przyięcia rządow Moskiewskich
 Władysław, ale nie umiejącemu szanować
 szczęścia, toż umknione: Chce fortuna
 albowiem gdy wielkie rzeczy osiaruie, a-
 żeby iey dary przyimowano z chęcią: a
 tych co się ociągają, niby wzgardzona na
 teyże zemstę wzgardy, odrzuca. Zakoń-
 czona wyprawa Władysława do Moskwy
 pokojem z niemiż do lat 14 zawartym, bo
 lubo już pod Stolicę Krolewic z Woyska-
 mi był przyciągnął, ale woysk tych obro-
 ny, naprzeciw Tatarom y Turkom potrze-
 bująca Oyczyzna, w fałnym zapędzie zwy-
 cięztw, naprzeciw tymże zwyciężką broń
 przenieść przymuszona została: Ugodą tą:
 Siewierz, Nowogrod, Smoleńsk, Czerni-
 chow, przy Polsce zostawione.
 Roku 1620 rozgniewany Turczyn, o da-
 ne przez Polaków posilki Ferdynandowi
 Cesarzowi naprzeciw Betlemowi Siedmi-
 grodzkiemu Woiewódzie; Skinderbasę, z
 znaczniemi z Turkow y Tatarow woyska-
 mi do Multan posłał, ktoremu Zolkiewski
 Hetman mochy z początku dał odpor, ale
 M2 gdy się

Gdy się w woysku niezgody wszczęły, przy-
muszony uchodzić, od pogoni Tureckiej opo-
obskoczony, a od swoich po części opo-
szczony, mężnie się potykając, poległ. Po-
czątek woyny młey szczęśliwy, wesełszy
miał koniec: Gdy bowiem Osman Cesa-
nadciągnął z trzemkroć sto tysięcy Tur-
kow, 80000 Tatarow, y 12000 Jancza-
row, żebyśmy wiedzieli, że nie w liczbie
żołnierza zwycięztwa zaległy, ale w mo-
cy Zastępów Pana. Woyska Polskie nie
licząc Mężow więcey do boiu nad 35000,
pod sprawą Chodkiewicza, y innych 16000
ktore z sobą przyprowadził Władysław
Krolewic, y Kozakow Zaporowickich
80000, tak się Turczynowi we znaki da-
ły, że ten utraciłszy przeszło 60000 Mę-
żow od polskiey szabli, a nierownie wię-
cey przez choroby, wrocil do swiego
Kraiu. Uczyniłszy pokoy, ktorego mo-
cą Wołosza y Multany ustąpione Jemuż
I nie same tylo postronne woyny toczyła
pod Zygmuntem Polska. Cięższe te były,
ktore wewnątrz dolegały. Niespokoynt
niektorzy Obywatele, wziąwszy na pę-
gor niedochowanie przez Krola *pastorunt*

conventorum (w rzeczy, Spisek ten ich kar-
niły kacerstwa) rokofz nań podnieśli, y
jak zle łatwo wzmagą, liczne zebrali wo-
ska, ale wierney Krolowi stronie Nieba da-
ły zwycięztwo w kilkakrotnie zwiedzio-
nych bitwach: a też krom oręza, z Roko-
szanow wielu Krol zwykłą tryumfował
łaskawością. Miałm mnieysze z Tata-
row, z Kozakow, z Siedmigrodzan, z Mul-
tan, y Wołoszy odniesione zwycięztwa.
Jako też, frogi y godny wiecznego zbrzyd-
zenia y niepamięci, Piekarskiego naprze-
ciw Krolowi postępek, podniesionego na
Krola czekanu. Za pánowania Monarchy
tego Sądy Seymowe (a) roku 1588. Try-
bunały skarbowe roku 1613: Ordynacye:
Ostrogska, y Olycka roku 1589. Pincze-
wska 1601. (o czym w prawie pod temiż
rokami,) postanowione. Summa Neapoli-
tańska, y zysk z bicia monety, darowane.
Rzeczypospolitey: O czym niżej na swo-
ich mieyscach. Umarł Zygmunt 3 roku
1632 dnia 30 Kwietnia, życia 66. pano-
wania 45. Miał pierwszą Zonę Annę, Cor-
kę Karola Arcy-Xiążęcia Austryi, poiętą
y Małżeństwo roku 1592. Koronowaną

na Krolestwo Polskie w Krakowie przez
Biskupa Kuiawskiego, dla choroby Arcy-
Biskupa roku tegoż dnia 30 Maia: a za-
na Szwedzkie wraz z Mężem, zabraną z
Świata 1598. dnia 10 Lutego, y z nią miał
Syna Władysława, tym imieniem czwarte-
tego Polskiego Krola. Drugą żonę po
śmierci Anny pojął Konstancją pierwszą
Siostrę roku 1605, y ukoronował roku te-
goż przez Tylickiego Biskupa Kuiawskie-
go dnia 2 Grudnia, ponieważ Maciejowski
dopiero był na Arcy-Biskupstwo miano-
wany, a ieszcze z Rzymu potwierdzenia
nie otrzymał. Z nią zostawił Jana Kaz-
mierza, o korym będzie niżej. Jana Woy-
ciecha Biskupa Krakowskiego: Karola Fer-
dynanda Biskupa Wrocławskiego: Ale-
xandra Karola młodo zabranego z Świata
w roku 1635, y Corkę Annę Katarynę w
roku 1642 wydaną w Małżeństwo za Fi-
lipa Wilhelma Syna Woiewody Renu-
Monarchy tego pamięć nieśmiertelną,
krom wielkich innych czynow zatrzymu-
je Kościół S. Piotra w Krakowie, Krole-
wskiej wspaniałości y hojności dzieło, Za-
konowi Soc: Jesu przez niego wystawio-
ny.

ny. Pomnożyło Monarchy tegoż chwa-
łę, wojsko, Liłowczykami nazwane, kto-
re on, pod rządem Lisowskiego, Ferdynan-
dowi Cesarzowi wysłał przeciw Betlemo-
wi Siedmigródzkicmu Woiewodzie: kto-
re przywykłe do zwycięstw nad Moskwą
wiele w Węgrzech dokazało przeciw te-
mu Betlemowi y Rakoczym, y w Czechach
naprzeciw Czechom odpadłym od wiary:
y sławne znacznymi zwycięstwami uczyni-
ło Lissowczykow imię.

*Tego, Matka Szwedzkiego Krola Jana Zona,
Pochodząca z Zygmunta, ze krwi Jagellona.
Wychowała w tej wierze pobożna Niewiasta,
Ktorą przyjął do Polski Mieczysław prawnik Pia-
sta.*

*A to w nadzieję tronu który wierny wierze,
Chrystusa, a nie Kacerz u Polakow bierze.
Jakoż państwo gdy Stefan śmiercią ofieraca,
Zal On Indu swym na tron wyniesieniem zkraca.
Wszakże Szwed posuszeństwa odmówił Krolowi,
Wypowiedziawszy nayprzod służbę Chrystusow,
Szczęśliwsza iednak Matka zostaje z swej strony
Choć mu Szwedzkiej dla wieczney umknęła ko-
rony.*

II. Po śmierci Zygmunta III. Seym
Convocationis, naznaczony przez Wężyka
Arcy-Biskupa Gnieźnieńskiego na dzień
3, Czerwca. Z tego zaś Seymu rozporza-
dzenia

dzenia, innemu do wybierania Krola prze-
 pisany dzien 27 Wrzesnia, y miejsce naj-
 dziey Wolą y Warszawą: Zgodną Stanow-
 iła wybrány na Krolestwo Władysław, syn
 ią wybrány Krol Polski: (lubo za-
 ńmieniem czwarty Krol Polski: (lubo za-
 czaigc w Krolow Polskich poczet Włady-
 sławá Hermáná, piątym by liczony by-
 miał) *Pača conventu* poprzyfiągł przez swe
 Posly roku 1632, á zaś po odprawionym
 Zygmuntá Oyca pogrzebie w miesiacu
 Styczniu roku 1633. koronowány w Lu-
 tym przez Arcy-Biskupa Gnieźnińskiego.
 go. Seym, zwykle miánowany *Coronatio-*
nis Krola, aż do Marca odłożony dla woj-
 ny Moskiewskiey. Wojnę tę z Moskwą
 sprawiedliwie zaczęta, mężnie prowadzo-
 na, zakończył Władysław, y zwycięstw-
 chwala, y ziem znamientnych korzyścią:
 Ugoda álbowiem z Cărem Moskiewskim
 zawarta, Smoleńskie, Siewierskie, Czer-
 niechowskie, Xięstwa, ták są zostawione
 Polsce, że też wieczne ich się zrzeczenie
 od Moskwy zaszło: Od Moskwy do woio-
 wania Turkow broń zwycięzka Włady-
 sław przeniósł, na zemstę posiłkowány
 przez nich Moskwy, ále ci, máiąc przed o-
 czymá

czymá porażki tych swoich posiłkowych
 woysk, y reszty ich fromotną ucieczkę. po-
 koy, ktorego się wcześniej dopraszáli, zawa-
 rli z Polską, przez ofiarę Bafzy, wazącgo się
 w granicę Polskie wkroczyć, bez wiedzy
 Porty. Tryumfował Monárcha tenże ná-
 Tátarami y Kozákami, ktorych zniószy
 przez swe Hetmány, granice polskie aż do
 czarnego morza rozszerzył roku 1637.
 Tego też rázem czásu z Szwedami ná lát
 26 zawarłta ugodá, ktorey mocą, z całych
 Pruff ustępowáli Szwedzi: Infanty zaś zá-
 Dzwina rzeką zadržymywáli sobie.

Umárl Władysław roku Chrystusa
 Pána 1648 dnia 20 Máia: życia 52, páno-
 wania 17. Miál pierwszym związkiem zá-
 Zonę Cecylią Renátę Ferdynáda drugie-
 go Cesarza Corkę, poiętą w Máłżeństwo
 1637, y tegoż roku przez uroczyste obrzą-
 dki wyniešoná do dostoięństwa korony;
 Zábraná y z tronu y z swiatá 1644. 10
 Máia. Z iey spóteczeństwa Syn Zygmunt
 Kázimierz národzony roku 1640: y Cor-
 ká roku 1643 wydaná ná swiat, w pier-
 wszych latach wniešeni przed Oycem do
 grobu. Powtorzonym związkiem zláczył
 się

fię Władysław z Ludowiką Maryą, Kar-
 lą Xiążęcią Mantui Corą, roku 1646.
 dnia Lipca, koronowaną roku tegoż. Ma-
 narcha ten y woyny y pokoju chwalebne
 czynił sobie własciwizą: Za iego panowa-
 nia poczty publiczne do listow przesy-
 lnia ustanowione: Cto morskie ułożo-
 szeńciu kroc sto tysięcy złotych, kto-
 rzy Gdańszczanie mieli wypłacać do skarbu
 Rzeczypospolitey, która jednak miałtate-
 go dań, częścią dla przeszkod od Duńczy-
 ków, częścią że się Polakom ten pieniąd-
 z wymiarać zdał być szczupły, nie przypro-
 wadzoną do skutku.

*Życia Ojca przez Moskwę wybrany
 Za Krola: Nam po Ojcu za Monarchę dany,
 I w tym tylo naganny że rządow nie bierze,
 Ktoremu Polski z Moskwą dawato przymierze,
 Wszakże chociaż muberta Moskiewskieg chwala
 Umkniona, taż atoli rozkazow szukała.
 Szabli iego zwycięzkiy, przez co Władysław
 Imieniowi tryumfow wyrównata sława,
 Szwed, Moskal, Turczyn, W ołoch iuz pienezny
 dani.*

*Postapili, iuz Kraiow: Mieczem zholdowani,
 Tak stawney zwycięztwami polskicy postrach sza-
 bli,*

Nach dowiecznych soiuszow nieprzyjazne nagli.
 III. Jan Kazimierz Syn Zygmun-
 ta III Władysława Brat, narodzony roku

1610, wybrany roku 1548. dnia 20 Listo-
 pada, w Wárszawie, a następującego 1649
 dnia 17 Stycznia koronowany w Krako-
 wie przez Macieia Ł. ibieńskiego Arcy-Bi-
 skupá Gnieźnieńskiego. Panowanie Ka-
 zimierza różnemi woynami y powsze-
 chnym prawie Sądiedzkich Narodow ná-
 zgubę Polki zprzymierzeniem pamiętne:
 Náyprzod zbuntowani pod Wodzem
 Chmielnickim Kozacy, ktorym też Tata-
 rzy niekiedy przybywali na pomoc, woynę
 zapoczęli. Prowadzoná tá różnym
 szczęściem, y lubo znacznemi nád nimi
 Polaków zwycięztwami bywały porážki
 nášzych przeplátane, y upokarzany
 Chmielnicki, wierność Krolowi y Rze-
 czypospolitey poprzysegął, atoli Wiaro-
 lomcá ten nie dochował iey nigdy, y tym
 Polsce strasznieyszym był, im go sily ná-
 przeciw Polák om złączonez Moskwą czy-
 niły zuchwalszym. Moskwa Smoleńsk
 wzięła, Wilno y całą prawie w roku 1655
 posiadła Litwę: Chmielnicki aż ku Wiśle
 Kráy zniszczył Potok niefortunności kto-
 ry ná Polkę zprowadził odpadły od po-
 stulzeństwa Chmielnicki z Kozákami,
 śmierc

śmierć jegoż przerwała w roku 1657. Ożbrani przez Kozaków za Wodza Wywielki przychylny Polakom, z nimiż szczerwie zawarł pokoy pod Chadziakiem, to 1658 dnia 16 Września, (a) na Seymie mowym roku 1659. w Warszawie, ztwierdzy uroczyscie: Jakoż wspomniony Zaporozki Kozaków Hetman, Woiewoda Kiońskim uczyniony, szczęśliwe z Tatarami Polsce czynił posługi, y Kray Moskiewski aż ku Stolicy zpuszczył. Nim jeszcze ugoda z Kozakami zaszła, Krol Szwedzki, widząc, Moskiewską, y Kozacką woynami, zaprzętą Polskę, wtargnął do niejże z woyskiem roku 1655. y nieznalazłszy nigdzie odporu, miasta y zamki niby pożarem brał. Wielko-Polska mu się nayprzed poddała, a potym ledwie nie cała Polska mocą oręża tego zastraszona: Krol za granicą bezpieczeństwa dla siebie przymuszony szukać; Częstochowa, opieką bardiżey Matki Bożey, niż żołnierzem obroniona: pod ktorey też wielowładną mocy siebie y Państwo Kazimierz oddał, y skutek ukazał, że w pomocy Jey pokładana nadzieja, nie chybia. Jakoż, związek

Okazek Woiewodztwa Lubelskiego Tyfzowiecki, wkrotce y Wielko-Polaków zprzyjęcie, zmierzenie się do obrony Krola y Oyczyzny, Koniecpolskiego z woyskami kwarcianemi od Szweda odpadnienie, 16000 woyska Kazimierzowi przyflane od Cesarza, wsparły upadający stan Krolestwa y Krola. Zawarta przytym z Cesarzem, Kroliem Duńskim, y z Kurfirstem JM Cią Brandeburskim ugoda, (b) jostabiła potęgę Szwedą; Czarnecki do Danii naprzeciw Szwedowi posłany, pamiętne odwagi y męstwa dał dowody: Aż też nakoniec zawarty z Szwedami w Oliwie pokoy, ktorego mocą Kazimierz Krol zrzekł się prawa do Szwecyi, Eltonii, Osteyi, ustąpił Jnslant za Dzwina: ktorych iednak południowa część przy Polsce zostawiona, Kurlandya także y Semgalya, y te Kraie ktore w Prusiech y w Polsce trzymał Szwed, wrocone: (c) wiele innych ugoda ta zakładow ma.

Przed zawarciem, ugody tey z Szwedami do powiększenia ruin Polki przyjął się Rakoczy Siedmigrodzkie Xiążę w 50000 ludu, z Węgrow, Siedmigrodzanow, y Wołoszy zebranego, ale niefortunego

sznego niazdu Kraiow cudzych, płacił utratę swoich: Kráy iego spuścizny przez woyska Polskie pod Lubomirskim: On sam potym od Turka złożył z Xięstwa Siedmiogrodzkiego, a od Czara z dziedzicznych dobr wyzuty: Woyska też iego, gdy z Poliki wraca, obfokozne, y musiał złotem okupować Rakocypokoy y wolność, które wojować by przyzedł: Wszakże polikuiący Polakoy Tatarzy nie uwadżając na ugode, frogawoysku Jego uczynili rzeźnicę.

Naybárdziey przedłużona była Moskwa, od innych wcześnię zaczętoy woyna: Zbuntowani przez Szeremeta Moskiewskiego Wodza Kozacy w roku 1660, w stu tysięcy się ludu z Szeremeta złączyli pod Wodzami Chmielnickim y Cieciorą: Zwiedziona z nimi pod Krownowem bitwa, y zakończona zwycięstwem przez naszych otrzymanym: Chmielnicki po Oycu także Chmielnickim Hetman Kozacki poddał się, y posłuszeństwo poprzyśiągł: Moskwa od Tatarow do szczętu wycięta, y ieden z rzeźników zostawiony do opowiedzenia kłósk

I byłaby

byłaby w ten czas zakończona z korzyścią dla Polski Moskiewska woyna, ośobliwie gdy pod Połockiem nad Moskwą, ktorey 20000 Chowański prowadził, ponowione zwycięztwo, z poleganiem na placu Moskwy 17000. Ale oboygá Narodow woyska związek uczyniły, y posłuszeństwa się Krolowi y Hetmanom zrzękły, y w tey naprzeciw Oyczyźnie zaciętości dwa lata trwały. Odnowiony związek tenże w roku 1665 y zaszła z Krolow waśnią Jerzego Lubomirskiego Marszałka W. K. powiększone Oyczyzny nieszczęścia. I przyšlo pod Montwami w Kuliawach do potyczki: Ale dalszym Narodu ruinom zabiegł Trzebicki Biskup, y przywiodł obydwie strony do ugody pod Łagonicami nad Pilicą zawartey, którą też Seym potym ztwierdził: (d)

Do nieszczęśliwości Narodu ieszcze przypadło y to, że y Tatarzy, y odpadli znowu od posłuszeństwa Kozacy, broń swoią na Polikę podnieśli. Wyprawiony przeciwko nim Machowski z 6000 Mężow, y znieiony pod nieszczęśliwym dla Polaków Bätowem, gdzie przed lat 16 poległ

legł Kalinowski Hetmán, y woysko za-
 cił: Z ktoremi iednák w roku 1667.
 Sobieski Hetman Wielki Koronny szc-
 śliwiey pod Podhaycami bitwę ztoczył
 porażką ich woysk, á potym y pokoy
 zakończoną: (e) Roku tegoż 1667.
 Andruszowie z Moskwą zawarty, á rok
 potym 1686. dnia 6 Miesiáca Máia od-
 wiony pokoy w Czartoiuńszczyznym Wó-
 kim Grodzie: (f) ktorego mocą, Smoleńsk,
 Siewierz, Czerniechow, Kliow, y inne
 Ziemie ustąpione Moskwie: Połockie z
 y Witepskie Woiewodztwa, y Inflanckie
 ludniowe zadržymáne przy Polsce.

Tak pełne niesnásek y zamieszani-
 rzády państwa przykrzyły się Jánowi Ka-
 zimierzowi, dla czego ná Seymie roku
 1668 dnia 27 Sierpnia zaczęty, tronu y
 Krolestwa uroczyście uczynił zrzeczenie
 się, w dniu 16 Wrześniá. (g) Naznaczono
 mu do śmierci dochodu rocznego 350000
 złotych. Ten był koniec żalu y łez pelen-
 ńowania Jana Kazimierza, ktory w
 swym życiu, y w swey osobie, uczynił zna-
 mienitych odmian wizerunek: Syn Kro-
 ńa, Więzień we Francyi, Jezuita, Kardy-
 ńa,

ńa, Krol, prywatny dáley, á na koniec S.
 Germaná Opat we Francyi: Panował lat
 20: Umarł w Niwerne 1672 zyciá 63.
 Ciało do Polski przeniesione, pochowane
 w Krakowie w grobie przez siebie zgot-
 wány: Serce w Kościele Opatwa S.
 Germana, gdzie wspaniały widzieć się daie
 nadgrobek: Miał żonę Ludwikę Maryá,
 Wdowę po Władysławie Bracie, ktora
 przed Mężem roku 1667 10 Máia umarła:
 dla starań, przez ktore dla Kondeuszow
 Krolestwa po mężu zpadek przerobić chcia-
 ńa, mnieysze swey osoby śmiercią zabrá-
 ney zostawiwszy pragnienie.

- (a) Vol. Leg. t. 4. ãf. 637. ad 658.
- (b) Ibid. ff. 515, 516. (c) Vol. Leg. t. 4.
 ãf. 735. ad 761. (d) Ibid. f. 914. (e) Łu-
 bienski w Xiędze, Swiát cały: f. 321. (f) Vol.
 Leg. f. 1039. f. Ponieważ Vol. leg. t. 6. ãf.
 145 ad 169. (g) Vol. Leg. t. 4. ãf. 1016.

Jakim gwałtem swe nurty po zerwaney tamie,
 Peździ Neptun: zalewa pola, drzewa łamie.
 Temu rowny za rządow Jana Kazimierza,
 Mars wyjwart, dawne z Polską ztargawszy przy-
 mierza.

Czernia ludu na ten czas zhardziate Kosaki,
 Daty się Naródowi pod Chmielnickim w znaki.

N Swzed

Szwed y Moskal, y zgola wszystkie od pulce
 Na nasze się zoknęły zgube, ni fczeszć mogą
 Z nieprzyjaciółmi też się naszego Narodu
 Na iegoż kleskę złączył Xiążę Siedmiogrodu
 Ale iak Ociec karze dziecie ku poprawie
 Bog miłościw za grzechy tak nas karał pro
 Gdy się Krol w Czestochowie korzy, modli, pr
 Koniec powodzi woien Oliwa przynęsi.

§ XV.

MICHAŁ KORYBUT.

I. PO wrzeczaniu się Krolestwa przez
 Kazimierza, Sejm przedwybiorny
 Krola, czyli *Convocationis* zaczęty dnia
 5. Listopada roku 1668. y na nim dzień
 2gi Maiaroku następnego wybieraniu Krola
 naznaczony: Ten gdy nadszedł, roz
 zdwoione stany, czas sześciodzielnny
 Seymu, zmarnotrawiły na kłotniach: Gdy
 iedni, Filippa Wilhelma Neoburskiego Xią
 żęcia: Drudzy Karola Xiąże Lotaryńskiego
 wybierali, Kondcusza inni, aż też, rozro
 znionych tych żądań, zagnęła odiniana za
 szła. Stańslaw Krzycki Podkomorzy Ka
 liński Piastą w swym Woiewodztwie mia
 nował, y całe za nim Kaliskie Woiewodzt
 two na Michała Wisniowieckie Xiąże
 rodu

rodu Korybuta rodzzonego Brata Krola Ja
 gelli. Miánowanie to tak się wkrotce
 po Woiewodztwach rozeszło, że wszy
 stkie Michała za Krola wykrzyneły, na pie
 tnastą Familią rząd Krolestwa przenosząc;
 czemu lubo się Arcy-Biskup Gnieźnień
 ski y Panowie niektorzy zprzeciwili, y do
 miasta z pod szopy poszli, widząc, że zprze
 ciwieniem swoim naprzeciw Woiewodztw
 powszechney zgodzie nie przemogą, wro
 cili na swe mieyscá; y podług zwyczaju,
 Arcy-Biskup Michała Krolom ogłosił. *Pa
 eta conventa* poprzyściągł dnia 2. Lipca. Ko
 ronowany w dzień S. Michała roku 1669,
 przez Mikołaiia Prażmowskiego Arcy-Bi
 skupa. Woynę za panowania Monarchy
 tego Turczyn na Polskę podniósł, z przy
 czyny Kozakow, ktorych część z Doro
 szem Wodzem na stronę Turczyna, y pod
 iegoż opiekę przeszła. Polacy, miásto o
 bronny Kráiu, wzáiem się kłócili, y dwa
 sobie przeciwne uczynione związki, czyli
 iák prawo mowi, konfedaracye, Gołębio
 ska przy Krolu, Łowicka przy Prymasie
 naprzeciw Krolowi: ktore iednak niezgo
 dy na Seymie miánym w roku 1673. fczę
 śliwie

Wiwie umorzone: y dziecie á pismá wia-
 kákie z rozroznionych umyſłow wyde-
 uſtawą Seymową znieſione (a) ſą. W
 na naprzeciw Turkom uchwalona, y wo-
 powiększenie. Nim iednák, Seym te-
 zaſzedł, Turcy Kámieniec wzięli, á Lwów
 po mężney obronie okupił ſię 100000.
 lerow bitych: Wszakże Jan Sobieſki He-
 tman zebrał woſka pod Kámieniec
 ciągnął: A za nim Król ſam poſpolite
 ſzenie prowadził: Ale go we Lwowie
 śmierć zaſkoczyła, w który to ſim czas
 Krolewſkiey śmierci, woſka ſię naſze z
 nieprzyjacielem potykały, y położyły
 Turkow trupem o 60000: y byłby ku
 Konſtantynopolowi Turki uchodzące So-
 bieſki ſciągał, ale wieść śmierci Króla zwy-
 ciężtwa iego zatrzymała: Zaſzła ta dnia 19
 Liſtopada w roku 1673. życia Michała 35
 panowania 5. Był Michał Synem Jeremi-
 aſza Woiewody Ruſkiego walecznego Ry-
 terza, y który dla dobra Oyczyzny uczy-
 nił ſwych dobr ofiarę, przez ich znaczne
 w przyſługach Oyczyźnie czynionych
 naruſzenie. Miał Król ten żonę Eleono-
 rę Leopolda Ceſarza Sioſtre, zaślubioną
 w Czę-

w Częſtochowie roku 1670, koronowa-
 ną w Warszawie tegoż roku dnia 9. Wrze-
 śniá, na Seymie, na którym też oprawa
 Jeyże naznaczona. (b) Za tego Króla or-
 trzymała Litwa, á żeby co trzeci Seym w
 Cirodnie zkładany bywał. (c)

(a) Vol. Leg. t. 5. f. 87. ad 91. (b)

Ibid. f. 50. y f. 56. (c) Ibid. f. 108. I Seym.

Ten z krwi idzie Jagella przez młodszego Brata
 Panowania liczący kłopotliwe lata.

Kłopoty te naybardziej zazdrość sprawowała,
 Ze ſię Jem., nie innym godność ta doſtala.

Pomógł ją też Turczyn ſiarcznik Podola,

Ktorego ſą tameczne hańby pełne pola.

I łupy odebrane przez Jęgo Hetmana,

Tronu potym Naſtępcę Sobieſkiego Jana.

Wszakże w czas tenże, w którym, Turczyn zwy-

ciężony,

Król Michał między zwykłe zabran śmierci pla-

ny.

Poſpolite ruſzenie Szlachty ku pomocy,

Polſki; Ję Króla, śmierci nie wydarło moſz-

Potężniejsza nad Króla ná woſka ię ſiła,
 Ktoregoż Bohatyra woſk moc obroniła?

§ XVI.

JAN SOBIEſKI.

I. PO śmierci Michała Króla, Kazimierz
 Floryan na Klewauiu Czartory-
 ſki, Biſkup Kuiáwſki y Pomorſki, á na

N₃

Arcey

Arcy-Biskupstwo Gnieźnieńskie miąd-
wany, Sejm *Convocationis*, na dzień 15 Sty-
cznia roku 1674 wyznaczył, na którym
po ustanowieniu rzeczy do obrony, rzę-
dy sprawiedliwości domowej należących
dzień Sejmowi obierania nowego Krola
20 Miesiąca Kwietniá wyznaczony. Ten
gdy nadzedł, lubo wielkich w Europie
Xiążąt zachodziły do tronu zalecenia, że
potrzeba Rzeczypospolitey, widok niebe-
spieczeństw od Turczyzna, świeża zwycię-
ztwa nad nimi otrzymanego chwala, do-
dział rycerskich sprawność dobrze wiado-
ma wszystkim, sprawiły, że tamtych po-
minawczy, iednostaynemi wolnemi głosi
obrony za Krola Jan Sobieski Márzalek
W.K. y rázem Hetmán. Jakoż Zwycię-
cy nad Turkámi mieczem, przy pomocy
tychże zwycięztw chwaly, łatwo było w
sercach swoich rodakow tryumfować cu-
dnych przymiotow zaletą. Stańisław Já-
błonowski Woiewoda Ruski y Maxymily-
an Fredro Kasztelan Przemyński wykrzy-
kneli go Krolem pierwsim, przykładem tych
Woiewodztwo Ruskie, za temi inne: A też
obfzernych nie trzeba było námow, żeby
tey

tey ręce powierzyć berło, która powie-
rzoney sobie na Turka szabli umiała użyć
ku tegoż berła ocáleniu. Jędrzy Trzebi-
cki Krakowski Biskup (gdyż Czartoryski
Arcy-Biskup śmiercią swą Arcy-Biskupią
godność już był ofiercił) a po nim obo-
ga Narodu Marzałkowie, ku chwale Jmie-
nia Bożkiego, ku sławie Narodu Polskie-
go Jegoż ogłosili za Krola. Przepisane so-
bie od Stánow zakładnicze ugody, czyli
Paśta conventa, przysięgą ztwierdził, dnia
5. Czerwca w Kościele S. Jana w War-
szawie.

Koronacya Jana dla następującej
Tureckiej wojny odłożona: pozwolo-
na tymczasem Krolowi pokojowa pieczęć,
ktoreyby zażywał w Wiciach na pospo-
lite ruszenie, w pismach na Seymiki y Sey-
my przyzywających Stány, w poselstwach
do poszronnych, prócz Cara Moskiewskie-
go, do ktorego listy, pieczęcią Litewską,
miały być pieczętowane: Po swoim na-
państwo wybraniu udał się Jan, tym imie-
niem Krol trzeci, przeciw Turkom y Ta-
tarom, y częścią pod swoim, częścią pod
swoich Hetmanow przywodem, znioższy
ich.

ich, pod Złoczowem, Podhaycami, Trebowlą, Soczawą, y indziey, do Krakowa wrocil, gdzie w roku 1676 dnia 2. Lutego koronowany przez Jędrzeia Olszowkiewicza Prymasa. Po Koronacyi ponowionej Turkiem woyny, y nad nimże zwycięztwa, wraz y nad Tatarami: Aż, też upokorzony Turczyn o pokoy prosil, y on w zakłady pewne otrzymal. Pokoy ten jednak Tatarow do Polski wtargnieniem przelamany, y harda. Pospolom polskim odpowiedz Bissurmaniska, gdy sie uskarzali na Tatary, dajaca na wolą, zgodę trzymac, lub odrzucac, przyczyna byla, że Jan III. ugode zawarł z Leopoldem Cesarzem, ku ziednoczeniu sil naprzeciw Turczynowi, y ku spolney obronie roku 1683: Mocą tey ugody, dług za posilki Janowi Kazimierzowi naprzeciw Szwedom przyslane, umorzony: y pilno ktorym sie obowięzywali Polacy Krola w Domu Austryackim szukac, zgaszone. Jakoż zprzymierzenie Cesarza z Krolestwem Polskim w samczas nappotrzebnieyszy zaszło: Wkrotce Wezyr Wielki Turecki z Augusta Janeczarskim pod Belgrad przybył, y

potym

potym oblegl Wiedeń: Przystapil Wiedniowi na odsiecz Krol Jan z wybornym woyskiem, y zlaczywszy sie z woyskami Xiążat Rzeszy Niemieckiey, ztoczył z Turkami bitwe, tą walecznoscia y Mestwem, że lubo nierownie wieksze byly Tureckie sily, (liczył bowiem nieprzyaciel przeszło 300000 żołnierza) Oboz wziął, Namiot sie Wezyrski ze skarbami Krolowi dostal, z Choragwią Mahometa, którą Krol do Rzymu poslal: Legło na placu y w ucieczce trupa Tureckiego 70000, z strony zprzymierzonych sześć tyścy kilkaset: Zdobycz niezmierna dostala sie Chrześcianom: Namiotow 100000, Kartanow y pul Kartanow 126. Armat Spilzowych 116. pomijam wiele. Po uwolnieniu Wiednia, dnia 5 Krol Jan ruszył z woyskiem do Węgier: I lubo pod Parkanami zamkiem, gdy w malym poczcie nacierał na liczne nieprzyaciol woysko, utracil Krol 5000 meynych żołnierzy: Ale sie nazaiutr tey straty pod Strygonem zemscil: gdzie na placu položyl trupem 34000 Turkow, procz tych ktorzy, po zruynowanym armatami moście, w plaw Dunay przeby-

przebywając potoneli, taką liczbą, że w trupach na drugą stronę rzeki przechodziło. Strygoń potem, Parkan, Gran, Zecim, Preszow, Hafzow, Eperuesz, Halman, fortecę wziął, y pod Temezwarem, uderzył wzy na Tekielego, który tam obozował w 30000 Węgrow zbuntowanych na Cesarza, wojłka iego rozproszył, y 16 tysięcy położył trupem: I tak mieysca te oddawszy w moc Austryakom, pełen zwycięstwa chwiał y plonu do Krakowa wrócił, y tam Święta Bożego Narodzenia z wefelem obchodził.

I te są laury ktore w Niemieckiej y Węgierskiej, ziemiach zakwitły Janowi: dzieła ubłogosławionego od Bogalannowego Męstwa. Ale nie ten był koniec walecznego Monarchy zwycięstw: Lata: 1685. 1688. 1689. 1691. 1692. 1693. 1696. Turków, Wołoszy, y Tatarów porażkami sławne: Ale tych wielkość Wiedeńska gasi. Umął Krol Jan III. roku Chrystusa Paná 1696, 7. dnia Czerwca, panowania iegoż na tron wybrania liczyć lata będziemy 23, życia 72. Ta zaś osobliwzey zdá się być rzecz godna uwagi,

gi, że y życia początkowi, y dziełom iego chwały osobliwzey pełnym, y przejściu z czasu do wieczności, albo dzień poprzedni, wigilyą zowiemy, albo sam dzień Troycy S. z wyrokow opatrności Boskiej, bardziej niż z trefunku wyznaczony. Urodził się w Wigilyą S. Troycy roku 1624 dnia 2 Czerwca: Hetmanem został w dzień S. Troycy roku 1667. W tenże Turków pod Chocimem zniósł, 60000 ich trupem na placu położywszy roku 1673. Tegoż zbił Tatarów pod Zwańcem: w Wigilyą S. Troycy przymierze z Cesarzem JMcią Leopoldem przeciwko Turkom zawarł: y w tenże życia dokonał w Willanowie. Miał Jan III. za Żonę Kaziimirę Ludwikę, Margrabi de Arquier Corę Wdowę po Zamoyskim Woiewodzie Sandomierskim, koronowaną wraz z Mężem, y z niey zostawił trzech Synów, Jakobá, Alexandra, y Konstantyna, y Corkę Teresę Kunegundę z którą w posagu dał Krol Elektorowi Bawarskiemu 500000 talarow bitych y kleynoty znaczne. Umął Máryá Kázimirá roku 1716 dnia 30 Stycznia we Francyi: Za panowania Monarchy

chy tego: z Moskwą zawarły pokoy roku 1686: Za niegoż zafzedł pierwszy przykład zerwanego Seymu w Grodnie, iefzcze przed przyftąpieniem do wybierania Mafozalka: Kozacy za niegoż od opieki y obrony Turka, pod obronę y opiekę Polfką przyięci: Wofofa także pod nie dluogotrwały hold y rząd náywyższy Polfiką przymuszona mieczem. Był Ian III. okazywał y cudnie wfpániały urody, ogromney twárzy, wielkiego y mężnego ferfa, nieustrafzony, procz Oyczyftego ięzyka, w Łacinfkim y Francufkim biegly, náwoynách wáleczny, mądry, przytomny fobie zawfze, y fzezęśliwy, Obrońca Europy, Zbáwca Austriy y Węgier, wybawiciel zgoła (iákie mu Kárdynał de Estre w obecności y zgromádeniu Kárdynałów przy Oycu S. dáł názwifko) Chrzefciáfstwa, Pogromiciel Turkow.

*Po Michale ná Polski tron Jan wýfadzony,
Ktory bronit przed Turkym godnieyfy korony.
Lubo tá aż w dwie lécie fwoe skronie ozdabia,
Zwalczonego gdy przody Turczyzna oflabia.
Woyne ten za Michata wjrzeze ná Polaki,
Podniofł, zgromion Hetmana zwycięzkami znaki
I odnowił po niegoż dzwignieniu do tronu.
Ale niefzczęfliwego, doznał bitew zgonu*

W. t. 1713

*W ten czas Polka purpura piękniyfzą fieftala,
Gdy fie krwią Bifurmanfką cała zrumieniála,
Zwycięzca Turka w Polfcę y Rakuzę broni.
Przenieftieniem zwycięzkuy aż pod Wiedeń broni.
Tam potęgę gdy cała lamie Bifurmana.
Ukazał, że nikt wlecfzym nie porftał nad Jand.*

§ XVII.

Drugi y trzeci AUGUSTOWIE.

I. PO śmierci Jana III. nastąpił Seym Convocationis dnia 28 Sierpnia roku 1696. Ale Seym ten pierwszym przykładem zerwany przez Horodyńfkiego Czerniechowskiego Pofta: Wszakże związek, czyli, iák prawo mowi, *Konfederacya Generalna* wftyftkich Stanow Koronnych y W. Xięftwa Litewfkiego, uftanowiła warunki niektore przyfzłego Krola wybierania Seym ubefpieczyące, y wzajemną obronę praw y wolności: Dzień 15 Maia roku 1697 Seymowi *Eledionis* wyznaczony, ktory iednak nim nadfzedł, woýfka boyga Narodow do związku poftly; z przyczynty zatrzymaney fobie zapłaty, a teź podobno z naprawy y natchnienia Krolowy Maryi Kazimiry, y Krolowicow. Gdy dzień Obieraniu Krola wyznaczony nadfzedł,

zedeł, zaczęty Sejm, y po długich swarach do Laſki Marſzałkowſkiey wyſadzony Kazimierz Ludwik Bieliński Podkomorz Koronny. Dopraszali ſię tronu: Jakub Sobieſki Krolewic naytaſrzy, Xiążę Burboński de Conti, Xiążę Karol Neoburſki, Odeſchalki, Xiążę Badeński, Leopold Xiążę Lotaryński, Bawarſki, y Xiążę Elektor Saſki: Ale gdy ci, co Jakobowi Krolewiciwi zprzyiali widzą, że naprzeciw powſzechnieyſzey Krolowy nienawiſci od Narodu, ſakomą za życia Męża, iak niektorzy piſzą, urzędow przedażą obrażonego, nie przemogą ich zprzyiania Krola Jana Potomkom, za Auguſtem Saſkim Xiążęciami, przeciwko Kondeuſza wybiernikom oſwiadczyli ſię. Stańſław zatym Dąbski Kuiawſki Biſkup Auguſta tegoż ogłoſił za Krola, y przyſzłemu Jegoż koroną uwieſzczeniu dzień 15 Wrzeſnia wyznaczył. Arcy-Biſkup y Kardynał Radzeiowſki mianował Xiążęcia Burbońskiego de Conty, y poparcie wybrania iegoż złożył na dzień 26 Sierpnia, ale wynikię ztąd niezgody y podnieſione Rokofze, powrot Kondeuſza do Francyi, z przyczyny porozumianych

we Gdańſku, gdzie był morzem ſtaął, ſwey ſtrony ſił ſłabych, y czas ſam umorzyl. Reſzcie roztyrkow Sejm ugodny w roku 1699 dnia 16 Czerwca złożony, uczynił pożądaný koniec.

Auguſt tym imieniem wtory koroną w Krakowie zaſzczycony przeż tegoż Kuiawſkiego Biſkupa Dąbskiego w czasie Seymowi *Coronationis* wyznaczonym: Poprzeciżła uroczyſtość tę, nayprzód przez Graffa Fleminga, a pótym przez Samego Krola, we wſi Piekary nazwaney, przyſięga na *Pacta Conventa*, gdzie też iemu, przywiliy, *Diploma* zówiemy, ſwoięgo do tronu wybrania, oddany, podpifaми y pieczęciami Biſkupa Kuiawſkiego y Kaſztelana Krakowſkiego Stańſława Jabłońdwoſkiego utwierdzony: ktory też, na ugodnym Seymie Arcy-Biſkup y Humiecki związku naprzeciw Auguſtowi uczynionego Marſzałek, podpifałi. Poczátki panowania Monarchy tego ſławne ſą, zawártym z Turkami w Karłowicach, a Rzeczypoſpolitą Polſką, wiecznym pokoiem, ktorego oni mocą, Kamieńca, Podola, y uroſzczonego do całej Ukrainy prawa uſtępowaw

li w roku 1699. (a) W tych też August
 rządu zamieszanych pierwiastkach, Elbląg
 się 1698 roku Prusakowi poddał, powro-
 cony wkrótce przez niegoż, przy dany-
 kleynotow pewnych zastawie. (b) Ta-
 tarów też, woyska Polskie, które Felix Po-
 tocki Hetman polny y Woiewoda Krako-
 wski przywoził, przed doysciem Karlo-
 wickiey ugody, poraziły znacznie, lubo
 Potocki nie liczył więcey nad 6000 Me-
 żów do boiu, naprzeciw 60000 Ordy.
 Tak wesołe początki panowania Augusta
 podniesiona przez niegoż naprzeciw Szwed-
 dowi w Inflanciech woyna, nowych y
 długich zamieszani Polski początkiem się
 stała.

August Krol ugodą swęgc wybiera-
 nia, obowiązał się był Polsce do odzyskania
 Kraiów od nieyże oderwanych. Z przy-
 czyny tey, woynę do Inflant przeniósł, na
 ich wrocenie pod rząd Polski, y woyny
 tey zapoczęciem z swych siedlisk, na Ziemi
 tych zatrzymanie wywabił Szweida: Sa-
 som w początkach woyny marsowe przy-
 iało szczęście, niektóre ich siły y meztwu
 ustąpiły zamki, y pod moc Salską dostały
 się.

się. Ale powodzenia te nie były trwałe:
 Karol XII. Krol Szwedzki nadeiagnęwszy
 z woyskiem, Zamki pobrane przez Sa-
 slow, znowu imże odebrał, y część ich nad
 Dzwina poraził: Proszony o pokoy przez
 wysłane z Rady senatorskiey Polscy, in-
 czey go nie ofiarował, tylko żeby Polacy
 Augusta złożywszy z tronu, innego sobie
 obrali Krola: ktorego niesłusznego całej
 prawu y przyśędze wierności, y wybier-
 nym Krola ugodom przeciwnego zakładu
 (c) gdy nie przyimują Polacy: Z Inflant
 do Polski woynę Krol Szwedzki przeniósł.
 Jakoż gdy temu Krola Szwedzkiego zamy-
 słowi tajemnie Prymas z Pany niektore-
 mi zpryia, korony nadzieią uwiezione-
 mi, wyszły od Karola Szwedzkiego Kro-
 la upewnaiące listy że poty z Polski nie-
 ustąpi, poki ta nowego Krola nie wybie-
 rze, y nie uwieńczy. Za tym obwiezcie-
 niem, gdy nastąpiły zwycięstwa przez
 Szwedow nad Sarami otrzymane, y nad
 Polakami razem, ktorzy związkiem w K. r-
 czynie uczynionym z swą się przy Krolu
 Augustcie wiernością zakazali, iedno pod
 Kiszowem dnia 19. Lipca w roku 1702. pod
 Pultuskim drugie dnia 1. Maia w roku

210
1703, po dobytciu przez Szwedow
ga y Torunia: Na zieżdzie przez Arcy
Biskupa Gnieźnieńskiego w Warszawie
rok 1704 dzień Stycznia 24 nakazany
August złożony z Państwa: I gdy Jakub
Sobieski, niby podeyrzany w staraniach
tron zachwycony był od Safow, y w Kie
kfsteynie osadzony, tenże Prymas, ogło
sił *interregnum* dnia drugiego Maia; y no
wego Krola wybierniczemu Seymowi w
Warszawie dzień 19 Czerwca naznaczył
Związkowi Korczyńscy, potym od miey
sca do ktorego się przenieśli Sandomier
scy, zprzeciwili się tym Prymasa stanowie
niom: Jegoż z swemi wfszystkiemi pople
cznikami, za Oyczyzny nieprzyiacioly, y
za winowayce obrażonego maieftatu ob
wieszczaiąc. Atoli mocą Szwedzką w spar
ty przemogł Prymas: Ziazd nastąpił, y na
nim przeciw Prymasa jednak woli, który
Lubomirskiego Kasztelana Krakowskiego
chciał do rządow Państwa wysadzić. Sta
niław Leszczyński Woiewoda Poznański
od Władysława Bronikowskiego, Posła z
Woiewodztwa Poznańskiego, mianowa
ny, y gdy Woiewodztwa imie, które się

211
na Seymie tym w Warszawie znaydowa
ny, mianowanie to swą zgodą pochwalily,
dnia 12 Lipca roku tegoż 1704 ogłoszo
ny za Krola Stanisław, y od Krola Szwed.
kiego ofobiście powitany. (ktore Stani
sław wybranie związek Sandomierski za
nieważne osądzał) Tamże y tegoż roku
dnia 8 Września nowo wyrobione berło
y koronę, y znamiona Krolestwa przez rę
cę Konstantyna Zielińskiego Arcy-Bisku
pa Lwowskiego odebrał Stanisław: I lubo
Szwedow pod Kaliszem poraził August,
y z nim zprzymierzoną Polaków część:
Atoli gdy Karol Szwedzki Krol do Saxo
nii z woyskami wtargnął, y tam luy nie
zmiernie czynił, uwalniając dziedziczny
Kray od nieźnośnych zdzierstw y ruin,
list siebie na krolestwo wybierny, czyli
diploma oddał Krol August roku 1706. A
tak roki 1707, 1708, 1709, przy potędze
Szweda, łupami Saxonii zbożaconego, rzą
dy Stanisława Krola przedłużyły: ktorých
kręsem był Pułtusk, Szweda Kainny, gdzie
cała moc Szwedzka zniszczona dnia 8 Li
pca roku 1709. tak dalece, że Krol Szwed
zki ledwie w 800 koni, do Oczaków

nayprzod, a z tamtąd do Benderu uciek-
Przymuszony zatym Stanisław opuszcza-
Polskę, znaydując w niej zprzymierze-
nych naprzeciw sobie, Cara Moskiewskie-
go y Augusta Krola, wchodzących w
warzystwo obrony spólney naprzeciw
Szwedom z Krolem Duńskim: zaczyn-
Generałem Szwedzkim Kraffaw, y z resztą
woysk do Pomeranii Szwedowi podległych
dnia 19 Września roku 1709: A z tamtędy
wyciągnął daley, aż też MARYI Corki Impe-
ratorskiego w roku 1725 Krolowi Fran-
cuzkiemu Ludwikowi XV. Szczęście ie-
go w pomyslnieysze zamieniło, z którego
po lat kilkunastu, znowu go na ten sam
niezależny widok wyprowadziło prze-
znaczenie Boskie, y też samę osobę ukazy-
wać kazało.

August II po Pułtuskiej Karola prze-
grány, z woyskiem Saskim do Polski wro-
cił, Toruń y Elbląg wziął, na Wielkiem
w Warszawie złożoney radzie roku 1710
zaczętey dnia 4 Lutego, dzieie Seymu pod-
łaską Piotra Jakuba Bronisza Starosty
Pyzdrowskiego: wybranie y Koronowanie
Stanisława, y inne dzieie, y ugody z Szwec-
dem

dem zawarte osądzone za nieważne: Zwią-
zek Sandomierski utwierdzony przeci-
wnie: (d) Ugody czyli *Pacta Conventa*
między Augustem Krolem a Rzeczpospo-
litą odnowione: Zawarte z Moskwą So-
jusze w roku 1686 y 1704 uroczyście po-
chwalone: ktorych mocą Białocerkiew y
cała Ukraina z Kozakami przed Nieprskie-
mi powrocona Polsce, y 200000 rubli wy-
liczone na polskie woyska, y inne zakła-
dy poczynione. I iuz pokoju dosyć srod-
kiego zażywała Polska aż do roku 1715:
kiedy Woiewodztwa y woyska koronne
do związku poszły w Tarnogrodzie, y in-
dziey przeciw Sandom; który, gdy Sasi usta-
pili z Polki, rozwiązany ugodą zaszlą, w
Warszawie roku 1716 3. Listopada, a ztwier-
dzoną na ugodnym Seymie czyli *Pacificati-
onis* w roku 1717 złożonym w Warszawie
na zakończeniu Konfederacyi Tarnogro-
dzkiej: Od ktorego też czasu stały Na-
rodowi przywrocon pokoy. Za panowa-
nia Augusta domowa w Litwie wojna
była: Między Sapietami z iedney, a mię-
dzy Wiśniowieckimi y Ogińskimi z
drugiey strony, porażką Sapietow náy-
przod,

przod, y przeciw danemu słowu Michała Sapięhy Koniuszego, Litewskiego zabójcą ręką rozjuszonego żołnierza, zakończona ugodą. Za niegoż pierwszy stanął przykład (e) Seymu 5 Kwietnia zaczętego w Warszawie roku 1712, że był oddzielony na dzień 31 Grudnia roku tegoż, pod tąż łaską, y temiż Postami, znowu odnowiony, lubo w dniu 14 miesiąca Lutego roku 1713. zerwany, którego przykład naśladowały roki 1718 y 1726. Tumult za niegoż od Lutrow na Katoliki wzniecony w Toruniu roku 1724. 17. Lipca, w roku 1726. w Grudniu ukarany przykładnie. Dług śmiertelności wypłacił Krol August w Warszawie roku 1733. dnia 1. Lutego pod czas Seymu, panowania 36. życia 63. Miał Zonę Chrystynę Eberhardynę Corkę Chrystyana Ernesta Margrabi Bareuth, ktora przed mężem szedłszy roku 1727. 5. Września, zostawiła mu Syna iednego. Fryderyka Augusta o którym zaraz. Był August w oboiey fortunie mężny y wielki, ktoremu co do obyczayności, łaskawości, wspaniałości umysłu, męstwa, y przedziwney sily, y co do

do innych cnót, wylączywszy niektóre występki, ktore się z wyfokiemi tronami zwykły niekiedy łączyć, nic rownego wieki nasze nie widziały.

(a) Vol. Leg. t. 6. ff. 62. 66. tt. Mięjsce, Relacya. (b) Vol. leg. t. 6. f. 56. (c) Pałta Conv. Michaelis Vol. Leg. t. 5. f. 13 tit. In materia abdicationis. (d) Ibid. t. 6. à f. 137 ad 168. (e) Ibid. t. 6. ff. 223. (f) Ibid. ff. 394. 398.

*Po walecznym y mężnym Woioowniku Janie,
Zkłonita swoje chęci na tego wybranie.
Polski część większa: iakoz tron Polski 'gdę biera*

*rze,
Kamieniec y Podole Turczyn przez przymierze
Powraca Polsce: Wszakże Krol ten 'gdę przysięgi,*

*Dochowując woysk Saskich używa potęgi.
Na zwrocenie do Polski Instant: wywabiony,
Do Instantskiego Kraiu Szwed zbiega obrony,
Iuż Panowy różnica, iuż moc woysk Karola.
Daie Polsce innego Stanisława Krola.
Wszakże iak prawu kaze, by Krol od Korony,
Chyba śmierci wyrokiem nie był odsądzony.
Wrocon do tronu August: w tey szczęśliwy mie*

*rze,
Ze z doczesnym, do wiecznych Krolestw prawa bierze.*

II. Śmierć Augusta drugiego do powych zamieszkań otworzyła wrota: In-

tekregnum przez Arcy-Biskupa Gnieźnieńskiego Teodora Potockiego ogłoszone: Seym Convocationis na dniu 27 Kwietnia roku tegoż zaczęty. Na którym, co ku publicznemu dobru y ubezpieczeniu wolnego Krola wybierania ustanowiono czytay w prawie. (a) Przyszłemu wybierania Krola Seymowi wyznaczony dzień 25 Sierpnia roku 1733. Ten gdy nadszedł, obrany Marzałkiem Franciszek Radziewiki Podkomorzy Poznański: Ale zgoda ta niebyła trwała: Część nieiaka Senatorow, z niektoremi Woiewodztwy odłączyła się od pola wybieraniu Krola wyznaczonogo, y obrady swoje na drugą stronę Wisły przeniosła. W tym stanow Rzeczypospolitey rozdwoieniu: Pozostała z Prymašem Senatorow y Woiewodztw część wybrała za Krola Stanisława Leszczyńskiego Teścia Krola Francuskiego: Dał się im widzieć w Kościele S. Krzyża: Miánowany przez Arcy-Biskupa dnia 17. Września, dnia 19. w Kościele na *Palta Conventa* przyśiągł. Przeciwna tym częśm strona na Pradze pod łaską Poninskiego (ktory potym Woiewodą Poznańskim był)

był) nie nakłoniwszy się do zgody, do ktorey ią tamta wzywala, okrzyknęła za Krola Fryderyka Augusta III: Ogłoszony ten przez Hozyusza Biskupa Poznańskiego dnia 5 Pazdziernika: ktoremu gdy woyska iegoż przetorowały do Krakowa drogę: I gdy Stanisław przed potęgą Moskiewską obstawiającą za Augustem, z Panami przednieyszemi ustąpił do Gdańska.

August tenże Fryderyk narodzony roku 1696 dnia 7 Pazdziernika Elektor Xiążę Saskie od dnia 4 Lutego w roku 1733. Kawaler Orderu złotego runa od roku 1722 dnia 10 Kwietnia: Koronowany w Krakowie dnia 17 Stycznia roku 1734. przez Jana Lipskiego Biskupa Krakowskiego, S. potym Rzymskiego Kościoła Kardynała: Strona dość mocna y liczna przy Stanisławie stoiąca, po iegoż z Gdańska tajemnym unknieniu, nayprzed do Kwidzyny, a ztamtąd na Szczecin do Francyi potym, duze osłabiona, po wielokrotnych z swoiemi Konfederatami Dzikowskiemi z iedney, z Moskwą y z stroną Augusta z drugiey utarczkach, nakoniec nakłoniona do pokoju. Jakoż łaskawość szczerobliwość,

wość, wspaniałość Augusta III ponęta była, że cała Polska za Króla go swego uznała. Ugoda zaś między Cesarzem a Francją zaszła, za pośrednictwem Anglii i Holandyi warowała dla Stanisława króla Polskiego y Xiążęcia Litewskiego y Jemuż Xięstwo Lotaryńskie w dzierżawę dożywotnią dane, y Xiążęca godność, zaś Uchwałą Seymową wolne iemu dobieżących w Polsce dane rozporządzenie. (b) Sporom domowym, y Kraiu, przez Polnie, Saskie, y Moskiewskie woyska y najazdy spustoszeniu, koniec przyniosł Seym ugodny, czyli *Pacificationis* w roku 1736 dnia 25 Mieląca Czerwca zaczęty w Warszawie, y szczęśliwie doszły: Gdzie się czytać daią dzieie *interregni: Pacta Conventa* Augusta III. *Diploma electionis, Litere Regis de praestito juramento. Tarnomonti in Silesia.* (c)

Za panowania Monarchy tego publiczna w Warszawie otworzona Biblioteka czyli Księgarnia, staraniem y nakładem: Kanclerza W.K. a potem Biskupa Krakowskiego, Sekretarza Koronnego W. y Referendarza K. a teraz Biskupa Kińskiego.

Wskiego, Załuskich rodzonych Braci, dzieło nieśmiertelnej chwały pełne, roku 1746. Za niegoż z Cesarzem, Moskwą y Turkami roku 1737 zagaiona ugoda spólna w Niemirowie, lubo ta w ten czas rozeszła się bez skutku. Za niego przykład widziany pierwszy Trybunału Koronnego niedoszłego, a zerwanego w pierwszych początkach przysegi, roku 1749. Liczy, gdy to piszę Król August III. życia lat 67. panowania 29. Zona jego Marya Jozefa z Domu Austriackiego, Jozefa i Cesarza Corka n. d. 8. Grudnia roku 1699. Zaślubiona dnia 20 Sierpnia 1719. Zabrana z Swiata w Dreźnie dnia 17 Listopada roku 1757. Pełna cnot wielkich y zasług przed Bogiem y ludźmi Pani, ktore Jey pamięć czynią nieśmiertelną. Z nią dane od Boga następujące Potomstwo. I. Fryderyk Chrystyan Leopold, Krolewicz najstarszy Xiążę Elektor n. 5. Września 1722. Zona jego Marya Antonina Corka Karola VII. Cesarza n. 18. Lipca 1724. Zaślubiona dnia 13 Czerwca 1747. II. Xawier August n. 25 Sierpnia roku 1730 w Dreźnie. III. Karol Chrystyan Xiążę Kurlandzkie nar. 29 Lipca

Lipca 1733. IV. Albrycht Kazimierz n. r.
 Lipca roku 1738. V. Klemens Wacław n.
 28 Września 1739. VI. Marya Amelya
 Krolowa Sycylijska á Hiszpańska potym
 n. 24 List: 1724. zaślubiona dnia 19. Czer-
 wca 1738, zabrana 27 Września roku 1760.
 VII. Marya Anna Elektorowa Bawarska
 n. 24 Sierpnia 1728. zaślubiona 13 Czer-
 1747. VIII. Marya Jozefa Delfinowa n. 4.
 List. 1731. zaślubiona 10 Stycznia roku 1747.
 IX. Marya Chrystyna n. 12 Lutego 1735.
 X. Marya Elżbieta n. 6. Lut: r. 1739. XI.
 Marya Kunegunda n. 20. Listopadar. 1740.
 Miłościwy ten Pan niech iak nay-
 długoletniey nam panuie.

(a) Vol. Leg. t. 6. à f. 1736. (b) Vol.
 Leg. t. 6. f. 666. tit. Dobra Leszno y inne. (c)
 Ibid. pod rokiem 1736. à f. 620.
 Z krwi Jagellow Ten idzie polsk em Barbary,
 I z krwi Piaśta, ktoremu Polsko twoie dary.
 Berto, Korone, datas: po Augustie drugim,
 Niech iak zaczął panuie lat szeregim długim.
 August trzeci, drugiego Syn Następca chwaly,
 Ktory się na Ouczyszny wydat dobro cały.
 I ktorego miłości ku nam, wojen sja,
 W Szkim Kraiu wywarta nic nie ostabila,
 Krew On ktora z Cesarzy Krolow Xiążąt bierze
 Przez zawarte z Hiszpanem z Francuzem przy-
 mierze.

Mat. zeiskie, y z Bawarem, niech tak Koronami,
 Dzieli z tamtemi, wiekowal zeby z Polakami.

KRONIKA ZEBRANA
 MONARCHOW XIĄŻĄT
 Y KROLOW POLSKICH

Zacz:		Pa- lat:
Pano:	Lech I. XIĄZE.	
R. 550	Wizimir, y insi Lecha Potomkowie.	
	XII. Woiewodow.	
700.	Krakus.	
	Lech II.	
750.	Wanda Krolowa.	
	* XII. Woiew: powiet:	
760.	Przemysl: lub Leszek I.	
804.	Leszek II.	6.
810.	Leszek III.	5.
815.	Popiel I. - - -	15.
830.	Popiel II. - - -	10.
842.	Piaśt - - -	19
861.	Ziemowit - - -	31
892.	Leszek IV.	21.
913.	Ziemonyst - - -	51
964.	Mieczysław. I. przyjął Wiarę Chrześciańską.	35

222	
999.	Bolesław Chrabry, I. Krol Mieczysław II. 26.
1025.	Kazimierz I. 9.
1041	Bolesław II. Śmiały, 17.
1058	stracił tytuł KRÓLA. Władysław I. Herman, 13.
1082.	XIAZE. czy KROL rożnią pisarze. 20.
1102.	Bolesł: III Krzywousty. 27.
1140.	Władysław II. 6.
1147	Bolesł: IV. Kędzierza: 26.
1174	Mieczysław Stary. 4.
1178.	Kazim: II. Sprawied. 16.
1194	Leszek V. Biały, 6.
1200.	* Mieczysł. Stary, powt: * Leszek Biały, powt:
1202	* Mieczysł Stary, po trz:
1203	Władysł: III. Łaskono: 3.
1206.	* Leszek Biały, po trz: 21.
1227.	Bolesław V. Wstydlivy 52.
1279.	Leszek VI Czarny. 10.
1295.	Przemysław, przywro- o/m cił tytuł KRÓLA. M.
1296.	Władysł I. Łokietek: 4.
1300.	Wacław Krol Czeski. 6.
1306.	Wład: Łokiet: powt: 27.
1333.	Kazim: III. Wielki, 37. ostat: z Famil: Piaśta.

223	
1370.	Ludwik Krol Węgier: 12.
1386.	Władysł: II. Jagello Wiel: Xiążę Litew: 10.
1434.	Wład: III. Syn Iego Krol Węgierski. 45.
1447.	Każ IV. 2 Syn Jagel: 9.
1493.	Jan Alb. Syn Kazim: 5.
1501.	Alexand: 2. Syn Kazim: 41.
1507	Zygm: I. 3 Syn Kazim: 24.
1548.	Zyg: Aug. Syn Zyg. I.
1574.	Henryk i Wależ: potym pięć Krol Francuski. M.
1576.	Stefan Batory, Xiążę Siedmiogrogzki 10.
1587.	Zygm. III. Kr: Szw: 44.
1632.	Wład IV. Syn Zyg. III. 17.
1648.	Jan Kaz. 2 Syn Zyg. III. 21.
1669.	Michał Koryb: Wiśn: 4.
1674.	Jan III. Sobieski. 22.
1697.	Fryd: August II. Xiążę Elektor Saski. 35.
1733.	AUGUST III. szcze- śliwie nam, day BOŻE! w iak naydluższe lata panujący.

mniej, y na większe: Imieniem mniey-
 szych rozumiemy te, które mniey czasu
 zabierały, y z mnieyszym Narodu zamie-
 szaniem złączone były: Naprzykład gdy
 po Piaście Ziemowit; albo później, gdy po
 Zygmuncie pierwszym, Syn jego August
 I. odbierał rządy. Imieniem większych
 przychodzą te, które y więcej czasu za-
 bierały, y zawierały zamieszek więcej-
 I takowych 12 do czasow wybrania Kro-
 la Jana III. na państwo Hartnoch liczy-
 I. Po zeszłym Lecha rodzie. (d) II. Po
 Wandzie. III. Po Przemysłu czyli Leszku
 pierwszym. IV. Po Popielu drugim. V. Po
 Mieczysławie drugim. VI. Po Kazimie-
 rzu Wielkim. VII. Po Ludwiku Polskim
 y Węgierskim Krolu: VIII. Po Zygmun-
 cie Augustcie. IX. Po Henryka Waleze-
 go usłapieniu do Francyi. X. Po śmierci
 Stefana Batorego. XI. Po zrzeczeniu się
 Krolestwa przez Jana Kazimierza. XII.
 Po Michale Korybucie Wiszniowieckim.
 IV. Nie widzę iednak przyczyny, czemu-
 by w tym porządku następujących nie za-
 warł: Nayprzod które zaszło po śmierci
 Leszka Czarnego. aż do Przemysława
 Krola

Krola, gdyż to lat wiele trwało, (e) A
 drugie potym które przyniosła Polseże po-
 rażka y śmierć Władysława Jagellończy-
 ka III. pod Warną, które przedłużone do
 lat blisko trzech, y ledwie nie było zakoń-
 czone przeniesieniem, od Domu Jagelloń-
 skiego do Piastow Xiążąt Mazowieckich,
 Polskiego rządu. (f) Od czasow śmierci
 Krola Jana y po nim Następcy Fryderyka
 Augusta II. dwa *interregna* większe licze-
 my: Następne po tych, w późne lata, na-
 znaczą Krolow Krolu Boże.

(a) Cromerus l. II. tit. Vlad. Leśt.
 f. 577. (b) Zalasowski L. 1. tit. 7. à f. 195.
 (c) Vol. Leg. t. 4. à f. 1016. (d) Lib. 1. c.
 2. à f. 102. (e) Cromerns lib. 10 tit. Inter-
 regnum f. 671. (f) Id. Ib. Lib. 22. f. 718.

§ II.

Co to jest *Interregnum*? Który y co jego za urząd?

Odp: I Imieniem ten *Interregnum*, rozu-
 mie się Rządca Krolestwa, czyli w
 jegoż niektóre rządy Następca po śmierci
 Krola. II: *Interregnum* tym Arcy-Biskup
 Gnieźnieński jest, Xiążę pierwsze Polskie

ztąd nazwany. (a) Gdyby zaś Arcy-
 skupia Stolica ofierocona była przez śmie-
 Pasterza, albo ten mianowany tylo b
 przez Krola na Arcy-Biskupstwo, a od Pa-
 pieża ieszcze utwierdzenia swojego nie
 trzymał, (b) albo też od urzędu te
 sprawowania zatrzymany był chorob
 tedy na Biskupa Kuiawskiego urząd te
 spada. (c) Tak po śmierci Michała Kro-
 la, Floryan Kazimierz Czartoryiski urza-
 Interreia sprawował, pod imieniem Kui-
 wskiego Biskupa, a mianowanego Arcy-
 Biskupa Gnieźnieńskiego: ponieważ ó
 Michała Krola był tylo mianowany, a ie-
 szcze nie potwierdzony od Papieża: (d)
 Gdy też Uchański Arcy-Biskup stronę Ma-
 ximiliana pó Walezyusza utrzymywał,
 Stefana Batorego uwieńczył Koroną Kar-
 kowski Kuiawski Biskup. (e) Konstar-
 cya także Zygmunta III. Zonę koronował
 Piotr Tylicki Biskup Kuiawski, a nie Be-
 nard Maciejewski Kardynał y Biskup Kra-
 kowski, y iuz mianowany Arcy-Biskup
 Gnieźnieński, ale ieszcze nie mający po-
 twierdzenia z Rzymu. (f) Mianowanym
 albowiem, a ieszcze przez Papieża nie po-

twier-

twierdzonym Biskupom, urzędu tegoż za-
 kazane sprawowanie pòty, pòki nieztwier-
 dzi Papież mianowania Krolewskiego:
 Zkąd gdy wspomnionemu wzywz Flory-
 anowi Czartoryiskiemu nadzedeł, list
 ztwierdzenia Jegoż na Arcy-Biskupstwo,
 tą dostoięństw pełnością uczczony od Sta-
 now, na związku przyzwany czyli na *Con-
 vocaticnis* Seymie. Co iezeliby Polscze po za-
 szley. Krola śmierci y na Arcy-Biskupa
 Gnieźnieńskiego, y na Kuiawskiego Bi-
 skupa Prałatach zeszło, albo też tych pra-
 wne inne przyczyny od urzędu tego
 sprawowania wymawiały, tedy Interreia
 urząd na Biskupow Wielko-Polskich spa-
 da: o czym czytay Fredra y (g) Zawadz-
 kiego (h) Może iednak Kuławski Biskup
 godności tey Interreia ustąpić innemu z
 Biskupow wyższych, a to, do uroczyste-
 go albo obwiezczenia, albo namaszczenia.
 Krola: Czego przykłady znajdziesz ro-
 zliczne (i). IV. Interreia urzędy są. Nay-
 przod, iak tylko, o śmierci Krola wiado-
 mość odbierze pewną do Warszawy, ie-
 żeli się tam nie znajduie pospieszyć, y tam-
 że radę z przytomnemi Senatorami złoży-

P3

wfy,

wszy, Stany Polskie o śmierci Krola ob-
wieścić: Trybunały y Komissye. Seym-
ki przedprzyzywne, czyli *anteconvocatio-*
nis, nakazać, y dzień wyznaczyć Seym-
wi *Convocationis*. (k) Maciey Lubieński-
śmierci Władysława IV. Radę miał w Lu-
wiczu. Floryan Kazimierz Czartory-
ski Radę w Warszawie złożył, a listy w
Smarzewicach wsi Biskupstwa Krako-
wskiego rozpisywał po śmierci Micha-
Krola. (l) Do tegoż Interreia należy, w
radach przodkować, listy od postronnych
przyimować, mnieysze sprawy przez sie-
bie uspokaiac, do Seymu odkładać więk-
Zgola należy do niego opatrywać wszy-
tko, co do bezpieczeństwa granic, do nie-
naruszonego swobod y wolności zatrzy-
mania, do powszechnego Oyczyzny dobra
zciaga się opatrzenia. (m) V. Obwieszczenie
o śmierci Krola, (n) ktore też podpisani
Senatorow y pieczęcią Arcy-Biskupią
Zygmunta Augusta prożno do siebie prze-
ciągał Marszałek Koronny) sprawuie ten
skutek: że Ziemskie, Grodzkie, Trybu-
nalskie, Skarbowe, zadworne Assessorskie,
y Re-

y *Relationum* Sądy, ustawaia. Grody iednak
y Ziemstwa otwarte do czynienia zapisow
y spraw od sądenia rożnych. Sądy ro-
wnie mieyskie nie zawieszaią się, lubo wy-
zywania od nich aż do nowego Krola ko-
ronacyi bywaią odkładane. (o) Zeby ie-
dnak *interregnum* niesprawiedliwościom
nie otworzyło drogi, na mieysce Grodz-
kich, Ziemskich, Trybunalskich Sądow,
Sąd Kapturowy ustanawiany bywa: O
ktorym da Bog niżej w Księdze czwartej,
gdy pisac będziemy o Sądach. Te zaś
Sądy nie przedzey ustawać maią, chochy
zkađ inąd Sędziowie wiadomość mieli o
śmierci Krola, aż od Interreia wiadomość
Sędziowie wezmą. Czego widziany przy-
kład w Lublinie po śmierci Zygmunta III.
1632 kiedy lubo dnia drugiego uwiado-
miony był Trybunał o śmierci Krola, są-
dził iednak aż do dnia 8, w ktory listy
Prymasowskie nadeszły. I owszem tych
co nowinę tę rozfiawali wziąć kazano pod
arefzt. (p)

(a) *Vol. Leg. t. I. ff. III. 172. Vol. Leg.*
t. 2. f. 854. tit. Wtore oznaymienie Krola. (b)
Karnkowski Lib. 3. Epist. 61. (c) *Zalesza-*
wski

wski Jur. Reg. Pol. L. 1. tit. 19. f. 536. & 557.
(d) Piaſecki, Lubieński u Zalaſzowskiego
(e) Karnkowieſki t. Epi. 3. Ep. 61. (f) H
bieński L. 1. de motu Civili f. 39. (g) H
Henr. p. 15. (h) Diarii Elect. Mich. C
Zalaſzowski L. c. f. 557. (k) Przytuſki p
p. 19. u Lengnichal. 2. c. 3. ff. 2 & 3. ff. 66. 67.
(l) Vol. Leg. t. 4. f. 148. y t. 5. f. 199. (m)
Lengnich. L. c. (n) Id. l. c. y Vol. Leg. t.
tekroć (o) Id. Ib. ff. 9. (p) Hartnoch. L. 2.
c. 1. f. 259.

ROZDZIAŁ II.

DE SEYME CONVOCATIONIS.

§ I.

KTory nazwiſka Convocationis Seymu
początek? mieyſce? Oſoby Seymują-
ce? Odp: Seym Convocationis nazwiſko
ſwoie bierze, od łaciniſkiego ſłowa Con-
voco. zwoływam, przyzywam, ktore lubo
każdemu Seymowi właſciwie ſłuży, temu
jednak Seymowi, ktory ſię po śmierci Kro-
lewſkiej odprawia, zwyczaj ie przywła-
ſzczył: iakich Seymow początek liczy ſię
od roku 1573. Lubo w prawie Seym w

ten

ten czas złożony, nazwiſko nie Convocati-
onis, ale Confederationis, y ziazdu, zatrzy-
muie, (a) ktory mu iednak prawa późniey-
ſze daia. (b) II. Mieyſce Seymu tego War-
ſzawa, ani w zkładaniu tam iego przemia-
na z Grodnem zachodzi. (c) III. Oſoby
Seymujące ſą: Prymas z Senatem DUCHO-
wnym y Swieckim: y Poſtowie z Woie-
wodztw y Ziem tych wſzyſtkich, ktore też
na inne Seymy wyſyłaia Poſlow, w teyże
ſamey liczbie wyſadzeni.

(a) Vol. Leg. t. 2. f. 841. (b) Ibid.
ff. 1078. 1080. (c) Vol. Leg. t. 5. f. 108. tit.
Seym trzeci.

§ II.

Wiaki ſię ſpofob zaczyna Seym Con-
vocationis? Odp: Początek tego Sey-
mu bierze ſię. iak w innych od Nabożeń-
ſtw, Mſzy S, Kazania, Pieśni: Veni Crea-
tor Spiritus. Interey w Senatorſkiej z Se-
natem zaſiada Izbie, ktoremu ſię w ſrzed-
ku ich wyſtawia krzeſſo. Radzieiowski
Kardynał, baldachim ſobie wyſtawić ka-
zał, ale go za naleganiem Rycerſtwa odiał:
Lubo w Koſciele zaſiadał pod nim. (a)
Poſto-

234

Posłowie Ziemiańscy w swej Izbie zagali-
w zwykły sposób swe obrady. I te zaczę-
cia od obierania Marszałka z Prowincyi
na którą porządku wybierania ięgoż ko-
pada. Roku 1573. (b.) żaden nie obierany
Marszałek, ale każdego dnia, głosow y
władzy Marszałkowskiej szafunek trzy-
mał ieden z Posłow, tym następowania
po sobie porządkiem, który w pierwszeń-
stwie mów y mieysc zachowują Woie-
wodztwa. Na Seymie w roku 1696, gdy
záchodziła niezgoda w obieraniu Marszał-
ka, Szczuka Referendarz Koronny radził,
ażęby albo Marszałek był obrany, nie z-
chowując zwyczajney kolei, która mię-
dzy Prowincyami trzema zachowywana
bywa, albo żeby, nie przychodząc, do wy-
bierania Marszałka, Izba się Poselska, z Se-
natorską złączyła. Odrzucone to zdanie,
obranym Marszałkiem Stefan Humiecki Wo-
iewoda potym Podolski, y na tymże Sey-
mie widziany pierwszy przykład, nie do-
szłego, *Convocationis* Seymu: Zerwał go
Horodyski Czerniechowski Posel, y w
tym Rzeczypospolitey feroctwie y zostá-
wieniu bez rady, obronę Kraiu zgróma-
dzona.

235

dzone przedsięwzięły Stany, pod nazwi-
skiem, Konfederacyi Generalney pewne
władzy obręby sobie kładącey (d) która
czytana przez Prymasowskiego Kanclerza,
od Posłow podpisana, krom Marszałka Hu-
mieckiego, y Posłow Krakowskich: lubo
niektorzy pod pewnemi zakładami pod-
pisy kładli.

(a) *Lengnich Jur. publ. l. 2. c. 3. § 15*
(b) *Id. Ibid. c. 15.* (c) *Vol. Leg. t. 5. §*
f. 835.

§ III.

Jaki dalszy powód, y tryb Seymu *Con-
vocationis*? *Odp:* Po obraniu Marszał-
ka, Stan Rycerski Posłow trzech, iednego
z Prowincyi każdey, wysłał do Senatu, z
obwieszczeniem szczęśliwego Marszałka
wybrania. Posłowie ci do Senatu przy-
puszczeni, że w roku 1696 stojąc rzecz
mieli, obraziło to Rycerski stan, w czym
winę całą na Marszałka Wielkiego Koron-
nego, Senat wymawiając się złożył. Przez
tyłuż Woiewodow, w tymże roku Stano-
wi Rycerskiemu złożył Senat powinzo-
wanie Marszałka, y do złączenia Senator-
skiej

skiey Izby z Poselską, wzywał. II. Potym Seymu zagaieniu, y pomyslnych początkach, następuje Senatorskiey y Poselskiey Izb złączenie. Wchodzących Posłow Marszałek Wielki Koronny, albo wniebytncści jego Nadworny wprowadza. Mowa daley ma Marszałek Seymowy, na którą odpowiada Prymas: y tenże rzecz całą, o ktorey się Stany naradzać mają, wykładz który Rzecznika do stanów urząd zastępował za Prymasa w roku 1648. Sekretarz Wielki Koronny: A w roku 1587. Prymas dla zdrowia słabości nieprzytomny, rzecz całą, do naradzania się o niej wyznaczoną, Stanom na piśmie podał. (a) III. Zwyczaj naradzania się y sposob tenże sam zachowywany bywa, który y na innych Seymach: W roku 1696. Senat profzony, mow prawa ustąpił, warowałszy sobie wolność przymowienia się do głosow Rycerskiego Stanu, jeżeli y gdzie? zdać im się będzie. (b) IV. Na tymże Convocationis Seymie, jeżeli się znajduią od przeszłego Krola wywyższeni do Senátu, a ieszcze nie przysięgli, zwykłą przed Senatem wykonywają przysięgę. (c) Tamże się

się dzień y miejsce przyźlemu Krola wybieraniu wyznacza, y cokolwiek do ubezpieczenia wolności y dobrego rządu należy, stanowi tamże. Wyznaczani także bywają z Senatu y z Rycerstwa niektorzy Interreiovi dla rady, iako też do strážy ciała zmarłego Krola, (d) do przeyrzenia Skárbu y Księgarni Rzeczypospolitey, do Krolewskich Ekonomiy y intrat, y do innych rzeczy. Listy od Pánow postronnych czytaią, y na nie odpisują:

(a) *Załużski Ep. t. 2. ff. 77. 78. (b)*

Ib. f. 8r. (c) Vol. Const. t. 6. f. 54. (d) Vol. Leg. t. 3. ff. 730. 731.

§ IV.

JAKIE są osobliwości y zwyczaję dokonienia Seymu Convocationis? Odp: Seym ten, iak y inne niedziel sześć zwyczajnie trwa, niekiedy zkracaną bywa do niedziel dwu: Po śmierci Zygmunta III. trzyniedzielny Seym złożony: dwuniedzielny po Władysławie: pięcniedzielny blisko po Janie Kazimierzu. II. Uchwały Seymu tego nazwisko *Confederationis* mają, czyli związku, obowięzują się tu albowim Stany pod

pod wiarą, czcią y sumieniem naprzeciw buntownikom y Oyczyzny pokoy mieżaiącym. Zowie się też Sejm ten Kaptur, czyli to na znak żalu powszechnego, iak rozumie Piasiecki. (a) Czyli że iak Kaptur zaffiania od deszczu y burzy, tak związek ten Stanow Rzeczypospolitey Giało ubezpiecza. (b) III. Podpisują Kaptur, Prymas, po nim Senatorowie inni, Marszałek potym Seymowy, (c) a po Marszałku Posłowie wszyscy: Kaptur, po zrzeczeniu się Krolestwa przez Jana Kazimierza, podpisały Miasta: Kraków, Wilno, Lwow: Poznań, nakoniec Sekretarz J. K. MCi (d) IV. Ztwierdzony podpisami Kaptur do Grodu Warszawskiego podany bywa przez Marszałka, a potym do druku, y z niego na Seymiki *relationum* rozsyłany: Masz dzieje związkow tych y uchwały w prawie: V. Po skończonym tym Seymie następują po Woiewodztwach Seymiki, *relationum*, ztąd nazwane, że na nich sprawę Posłowie dają dzieiow Seymu *Convocationis*. Na nich się też o przyszłym obieraniu Krola, naradzają obierają Posłowie, y pewne dla nich układają się przepisy. Dziei

tych

tych Seymikow wyznacza się na Seymie: ktory gdy był zerwany w roku 1696: tedy w podpisach związku uczynionego, warowali sobie Posłowie czas tych Seymikow, różni, różny: Niektorzy brali to do woli Braci y rozporządzenia swych Woiewodztw. (e)

(a) *Zalasz. Lib. 1. tit. 7. ff. 117. 118.*
 (b) *Id. Ibia.* (c) *Vol. Leg. t. 3. a f. 737.* (d)
Vol. Leg. t. 4. w roku 1568. (e) *Vol. Leg. t. 5. f. 860.*

ROZDZIAŁ III.

O SEYMIE Obierania KROLA.

§ I.

W iaki się sposob Seym obierania Krola odprawić? iak długo? y na którym miejscu? *Odp. I.* Sposob Seymu tego nie tak prawem opisany jest, iak raczej zwyczajem się miarkuje: Zamyślają wielkroć Stany pewne Seymu tego obrządku przepisać, ale tego nie dopuściła boiaźń, ażeby obrębem prawa nie była naruszona piefzczona w Krolow obieraniu wolność:

(a) Znáydziesz iednak w prawie ustaw wiele

wiele porządek obierania y bezpieczeństwa warujących, (b) y występkom różnym różne wymierzających kary. II. Czas Seymu obierania Krola wyznaczaią Stany na Seymie *Convocationis*: między ktoremi Seymami czasu przeciąg nie jest opisany prawem: Po śmierci Krola Jana III. skonczył się Sejm *Convocationis* dnia 28 Września: a Sejm obierania Krola dnia 15 Maią zaczęty. (c) III. Seymowi temu sześć niedziel wyznacza prawo; (d) iednakże czasu (e) tego prawie zawsze przyczyniano. August III. dnia ostatniego Seymu obrány. W roku 1674. czas Seymu obierania Krola do niedziel trzech skrocony. (f) IV. Mieysce Seymu obierania Krola jest pole między Warszawą a Wolą: ktore się mieysce wyraża w składanych po Stefanie związkách. (g) Henryk Walezy y August III. obráni są za Wisłą w polu między Warszawą a Kamienną położonym: wszakże Sejm ugodny miány w roku 1736. obieraniu Krola warował mieysce między Warszawą a Wolą. (h) Mieysce to otoczone jest walem y fossą: trzy do niego bramy wstęp otwierają: iedna od wscho-

du dla Wielkopolskiej: Druga od południa dla Małopolskiej: Trzecią od zachodu dla Prowincyi Litewskiej. Woiewodztwu każdemu mieysca Marszałkowie (i) wyznaczaią, na ktore się pod namioty gromadzi Rycerstwo: Szopa zaś wystawiona bywa dla Senatorow osobnie: y blisko szopy okryślone przez nichże koło dla Posłow od Woiewodztw wysadzonych, ktorzy sami Seymowe składają obrady z Senatem: Inni tylko należą do dania w obieraniu Krola swoiego przyzwolenia czyli *Suffragium*. (k) Staranie bram y wałow do Marszałkow należy. (l)

(a) *Vol. Leg. t. 2. f. 884. y f. 1090.* (b) *Ib. à f. 843. y także Vol. Leg. t. 3. à f. 753. tit. Porządek na Seymie walnym Elekcyi y w rokach 1648. 1674.* (c) *Vol. Leg. t. 5.* (d) *Vol. Leg. t. 6. f. 728. n. 26. upatrując:* (e) *Vol. Leg. t. 5. f. 207 § upatrując.* (f) *Vol. Leg. t. 5. f. 728. n. 27.* (g) *Vol. Leg. 6. f. 659. tt. Prerogatywy.* (h) *Zalaszowski l. 1. tit. 9. ff. 192: 193. y Vol. Leg. t. 3. L. supra c.* (i) *Vol. Leg. t. 9. w roku 1996.* (k) *Vol. Leg. t. 3. f. 728. n. 27. y indziocy.*

§ II.

KTorzy należą? y ktorzy nie należą? do dania *Suffragium* w obieraniu Krola. *Odp.* Obierają Krola Senatorowie Szlachta z trzech Narodow zgromadzeni Wielko-Polski z Mało-Polski y Litwy. (a) Na Henryka Walezego dopiero po jego obwiezczeniu przez Polakow przyzwolila Litwa, ktorey iednak warowano w ten czas y tylekroć, prawo wybierania Krola y (b) Zygmunt III. obrany bez Litwy, ktora go dopiero po jego uwieńczeniu za Krola uznala. (c) Michał y Jan III. przody od Polakow wybrani, tuż od Litwy: ale Krolew nie przody ogłoszeni. (d) Zygmunt August na Krolestwo za życia Oycy wstąpił bez wiedzy Pruskiakow, ale tenże Zygmunt (e) iako y po nim Stefan bez nich równie wybrany. Prawo wybierania Krola nienaruszone dla nich warowali (f) II. Miasta też niektore zaszczycone są dania *Suffragium* honorem: Krakow, Poznań, Wilno, (g) Lwow: Michał Krola ugodne zakłady czyli *pacta conventa* podpisali wysadzeni na to od miasta

Wars

Warszawy: (h) y Uchwała Seymu ugodnego w roku 1636 zaszczycającego miasta przywileiu wolnego Krola wybierania, okazanie przywileiu wolnego Krola wybierania, okazanie przepisu. (i) Wzywa sie także na to Krola wybieranie Związek miast w roku 1632. (k) Miasta Pruskie: Toruń, Elbląg, Gdańsk, iako składają część Stanow Pruskich, tak z nimiż razem należą do obierania Krola. Jakoż obranie Jana Kazimierza pod Woiewodztwem Chełmińskim, też miasta podpisały: (w druku omyłka zachodzi, gdzie się czyta, miasto: *Civitates Prussiae majores*, słowo *minores*. (l) I tychże Miast więkzych imieniem podpisał wybranie Krola Jana III. Stefan Wyżga Warmiński Biskup. (m) III Xiążęta Pruskie, prawa tegoż domagały się na Seymach obierania Krolow: Zygmunt III. Władysław, nawet po swoim z praw Lenności uwolnieniu, Jana Kazimierza y Jana III. ale niedopuszczone nigdy od Stanow, ani się czyta y znajduje w zbiorze prawa (n) ofiarowane na piśmie przez Posłow, iakie *Suffragium*. IV. Xiążęta Pomorskie y Kurlandzkie domagały

Q 2

galy

gali się na Seymie obierania Henryka z
 szczytu tegoż, ale im odmowiony (o) Ro-
 ku 1632, zaszczytu tegoż dla siebie szuka-
 ło woysko ale nie otrzymało. (p) Mowa
 jednak żołnierz każdy, Szlachcic, nie ma
 Rzeczypolpolitey fluga, ale iak obywatel
 votum swoje na Krola dawac: ktorego, na
 tymże Seymie domagający się Kozacy, ob-
 rzuceni. (q)

(a) Vol. Leg. t. 5. y t. 6. upatrując
 Na związkach 1696. 1733. (b) Lengnich. L. 1.
 c. 4. § 12. (c) Id. l. c. (d) Id. L. c. (e) Id. l.
 c. [f] Id. l. c. (g) Vol. Leg. t. 5. ff. 284, 285,
 286, 300. (h) Ibid. f. 36. (i) Vol. Leg. t. 6. f.
 584 n. upatrując. f. 583. (k) Vol. Leg. t. 3. f.
 728. n. 26. (l) Vol. Leg. t. 4. f. 250. (m) Vol.
 Leg. t. 5. f. 322. (n) Lengnich l. 2. c. 4. § 8.
 (o) Bielski w Kronice na karcie 694. 695.
 (p) Vol. Lig. t. 3. f. 733, n. 46: (q) Piłs-
 ki u Lengnich L. c.

§ III.

Jaki początek Seymu obierania Krola y
 nayprzed obrania na nim Marzalka
 Odp. I. Za nadejsciem dnia, do zapoczęcia
 Seymu obierania Krola wyznaczónego
 idą

gdą wszyscy, do Kościoła S. Jęży w Mie-
 ście: Tam Mszą o Duchu S. Pofel Papie-
 zki, albo z Arcy-Biskupow lub Biskupow
 ktory, y Kazanie ma na to z wyfadzonych
 jeden: II. Ztamtąd w pole wychodzą:
 Wojewodztw Obywatela na wymierzone
 sobie przez Marzalkow stanowiska: Se-
 natorówie pod Szopę: Posłowie z Wole-
 wodztw y Ziem do określonego scbie
 Koła. III. W kole Rycerskim Posłow,
 następie nayprzed obranie Marzalka. Na
 Seymie obierania Augusta II wszystko Ry-
 cerstwo, nad dawny zwyczaj, a nie sami
 Posłowie kreskowali się na Marzalka kre-
 sek tych zbieranie zabrało czasu dni 14.
 I lubo prawa są dawne obierania Marzalk-
 ka w dniu pierwszym Seymowania, (a)
 atoli w roku 1669 dopiero dnia dwunaste-
 go, a w roku 1697 aż w miesiąc Marzalk-
 kowie obrani. Na Seymie obierania Hen-
 ryka, Niesiecki Czarnkowskiego kładzie,
 co w wątpliwosc podaje Lengnich. [b]
 Na Seymach obierania Zygmunta III. y
 Augusta III. dwu Marzalkow było. Tam
 Gaspar Dębinski y Pawał Orzechowski:
 Tu Franciszek Radzewski y Antoni Po-
 ninski.

ninski, dla podzielonych na dwie części
Krola obierających Stanow. Ostatniego
związku uchwała obieranie Marszałka
Woiewodztwom, Ziemiom y Powiatom
zlecała, z dokładem ułożenia sposobu te-
goż obierania y z warunkiem przyspiesze-
nia czasu w tymże obieraniu (c) lubo ten
siódmego dopiero dnia obrany. III. Mar-
szałek po swoim wybraniu przyśiega: Za-
poczęty przyśiegania zwyczaj w roku
1669. a zaś przyśięgi kształtniejszy inny
warunek ułożony w roku 1678. (d) IV.
Obranie Marszałka Rycerstwo donosi Se-
natowi przez trzech Posłów, z każdej Pro-
wincyi po jednym wyśadzonych: I przez
tyluż Senatorow od Senatu Stan Rycerstwa
powiniszowanie odbiera; y zapraszanie do
złączenia obrad swoich z Senatem. V. W ro-
ku 1697 przed obraniem Marszałka Bisku-
pi dwaj miánowani od przeszlego Krola,
wierności przyśięgę wykonali. (e)

(a) Vol. Leg. t. 5. f. 546. tit. Iurament.
(b) Lib. 2. c. 4. § 16. f. 104. (c) Vol. Leg. t. 6. f. 584. tit. obieranie
(d) Vol. Leg. t. 5. f. 546. tit. Iurament. (e) Lengnich l. 2. c. 4. §. 18. f. 105.

§ IV.

O czym się nayprzod zwykły naradzać
Stány po złączeniu Posłów z Sená-
tem? Odp. I. Sądy nayprzod Kapturowe
ustanawiane bywają: Q których niżej w
Księdze 4. II. Następnie naprawa (prawa
zowią, Exorbitancyami) tego wszystkiego,
co z kluby praw wypadło. (a) III. Do
ułożenia daley zakładow ugodynych czyli
Paſtorum Conventorum z Krolem, ktorego
stanowią wybierać, przyśiępią seymią-
ce Stány. [b] IV. Zakłady te ugodne Kro-
low: *Paſta Conventa* zowiemy: Henryko-
wi przed wybraniem iegoż [c] Stefano-
wi y Michałowi, po ichże wybraniu (d)
Zygmuntowi III. Władysławowi IV. y Ja-
nowi Kaźmierzowi po ichże wybraniu,
ale przed obwiezczeniem ichże za Kro-
low pisane uchwały rokow 1668. 1696.
wprawiáne do kluby praw tego, co z o-
brębu prawá wypadło, łączyć kają, uło-
żenia przedugodne Krolow z Stanami,
przed záysciem uroczyſtego Krolow tych-
że obwiezczenia.

(a) Vol. Leg. t. 2. f. 1058. n. 10. y indziocy
[b]

§ V.

CO się znaczy imieniem, *Paſta Conventu Regum*, w prawie nazwanych: ktery ich początek? y zapisywania zwyczaj? Odp. I. *Paſta Conventa* Krolow. iak prawo mowi, nieco innego są, tylko ugody niektore między Krolom obieranych a Rzeczpospolitą, Krola wybierającą zaſzle, y uroczystey przyſiegi przytwierdzone warunkiem. II. Początek, takowych zakładnych z Krolami ugod, liczy się od roku 1573. od Seymu obierania Henryka Walezyszka, lubo y dawnieyszemi czasy, iezeli nie imię, *Paſtorum Conventorum*, tedy rzecz sama tych ugod zachodziła w wyſądzeniu Fanow wybranych do tronu: Tak, że dawnieysze czasy pominę, gdy Władysława Jagiełła Litewskie Xiążę Krolom obierali Polacy, nie przody to uczynili, aż niektore na siebie obowiązki przyjął: iakie, z przednieyszych były, żeby Wiarę S. Katolicką przyjął, y do teyże wiary, swoy Narod przywiódł: Zeby Jádwigę Krolewnę Polską

Polską za Zonę pojął y żeby Litwę w iedno Rzeczypoſpolitey ciął, iak prawa mowią wcielił: Mamy w Kronikach w Ludwika Węgierskiego razem Krola obieraniu, zakładow podobnych wyraźną pamięć: Nazwiſka *Paſtorum Conventorum* nie znajdujemy, a teź, ugoda Stánow z Wálezym Krolom, o tron, ukazuje tytuł: *Articuli Paſtorum Conventorum*: (a) Ugody te Krolow wybranych, z Rzeczypoſpolitą wybierającą zacząwszy od Henryka mową Łacinską wypisano: Władysława IV. y następujących Krolow ięzyka Polskiego rodowitość zaſzczyciła. (b)

(a) Vol. Leg. t. 2. à f. 859. (b) Vol. Leg. pod temiż Krolami.

§ VI.

KTorzy, swiego do Korony obierania mają sobie pozwolony honor? y ktery są, o tey, ich obierania wolności prawa? Odp. Wybierani byc mogą do Korony y Narodu całego naywyższych rządow, znamienici zdawná y rodowłci Rycerze y Szlachta Polska: Lubo znajduią się niektorych Związkow warunki zakazujące

zuiące wybieranie Piaſta: tym bowiem imieniem (b) Ziomkow do wybierania ichże za Krole oznacza prawo, względnie jednak w wybieraniu Krola na Synow Krolewskich zawsze Polacy mieli, y że Jana III. Synow doſtoyność ta minęła, zofia wuię to w tajemnicach woli w ten czas feymuiących. Ktore też nie zagradza Cudzoziemcom do Korony y rządow paſtwa przyſtępu, ale iák támtych, gdy przypuſzcza, tak tych w pewnym zakłádow obrębie zatrzymanych mieć chce: III. Odzywali ſię z prágnięciami wynieſienia ſwoiego na tron Polſki, rożnych Narodow Xiążęta, y ich nie ſą odrzucone żądze, lubo ſkutek żądż zanieſionych niektore tylko odebrały: Szukáli dla ſiebie honoru tego po Zygmuncie Auguſcie: Francuz, Siedmigrodzánin, Szwed, Piaſtowie, Sas, y otrzymáli: Szukało wielu innych, y albo odrzuceni, albo opuſzczeni od ſzczęſcia, dawali rożne odmiány Narodu całego powodem. IV. Wszakże Krolew Polſkim niemoże nikt być, tylko Kátolik prawowierny, y Związkow niektorych uchwały dodają (c) *Romanus Catholicus*. V. Ci wszyscy

wſzyſcy ktorzy ſię ſtaraią o ſwoje do tronu wynieſienie, znáydownać ſię nie powinni w polu do obierania Krola wymierzonym. Przytomność Władyſława IV. w Warszawie obraziła Stány y prawu zakazuiącemu tey bytności pochob dała. (d) Michała y Jana przytomnych na Seymie obierania Krola przykład ma wymowkę, żaden bowiem z nich przynaymniey iáwnie, nie zabiegał o tron. VI. Ponieważ tedy ſtaraiący ſię o koronę przytomni być nie mogą ſami na Seymie wybierniczym Krola, ſprawę wybrania ſwoiego przez Poſſow utrzymuią. Za Władyſławem IV. y Janem Kazimierzem krom wſtáwiánia ſię Cudzoziemskich Poſſow, urząd poſelski ſprawowali niektórzy z Senatu y Rycerſtwa uproſzeni.

(a) *Vol. Leg. t. 5. f. 8. tit. Oznamienie: y f. 256.* (b) *Vol. Leg. t. 5. f. 837. tit. Więc iako.* (c) *Ibiđ. f. 836. tit. Pro fundamento tauże f. 13. tit. Rex Catholicus* (d) *Vol. Leg. t. 3. f. 775. tit. Candidatus.*

§ VII.

KTore ſą prawa Cudzoziemskich Poſſow

Now tyczące się? ich zprowadzania czasu? sposob? porządek? sprawowanie poselstwa? przyimowanie? miejsce? y Listow świadectwo czyniących? ich poselstwa napisy? mowy? odpowiedzi? odprawa? y inne nakoniec tyczące się teyże rzeczy: zwy-
Odp. I. I zwyczaj dawny, y prawa, nie tylo od pola wybieraniu Krolow wymierzonego, ale y od Warszawy dalekimi mieć chcą Cudzoziemskich Posłow: (a) Ktore też Szlachcie na służbie Cudzoziemskich Posłow zostaiącey, nakazuia, żeby się od ich służby uwolnili jeżeli prawa *Suffragii* utracić niechcą. II. Dzień y godzinę przyimowania Posłow, nie sam tylo, iak dawniey był zwyczaj, wyznacza Senat, ale dokład w tym zachodzi Rycerskiego stanu: O czym się uwladomiaia Posłowie (b) III. W przyimowaniu Posłow porządek się ten zatrzymuje: Najpierwsze daje się miejsce Posłowi Papieskiemu, Cesarzowskiemu potom, Francuskiemu daley: Na Seymie obierania Henryka, Hiszpański Posel niechciał swojego poselstwa sprawować, że był od Francuskiego uprzedzony. Szwedzki rownie na Sey-

mie obierania Zygmunta III. urażliwie to przyiał, gdy go Moskiewski Posel w sprawowaniu Poselstwa dniami trzema uprzedził. Na Seymie obierania Michała po zakończonych od Cesarza y Krolow poselstwach: Brandeburkiemu nayprzod, po nim Woiewody Renu: y gdy się Lotaryńczyk opoznił Xiążęcią Kurlandyi: daley Haná Tatarskiego, po tych Lotaryńczyka Posłowie sluchali. Może iednak Posel wyższego Monarchy, późniejszy sobie do sprawowania poselstwa czas z przyczyny iakiey warować: tak na tymże Seymie Posłowie Krola Szwedzkiego dopiero po Lotaryńczyku rzecz mieli. Na Seymie wybierania Stefana gdy Posel iegoż Jerzy Blándrata zachorzał w drodze, towarzyszył iego Marcin Berzewicz poselstwo swoje przez list do Senatu posłany sprawował. Na Seymie też wybierania Zygmunta III. Cesarzowski, Hiszpański y Arcy-Xiążęcia Austryi Posłowie poselstwo swoje razem sprawowali. IV. Sposob przyimowania Posłow, nie zawcze y nie względem każdego Posła iednakowy. Na Seymie obierania Walezego Biskupi trzy tyleż Swieckich Senate-

254
Senatorów y wielu z Rycerstwa Papi-
skiego Posła zapraszali y prowadzili. Na
Seymie obierania Michała dway Biskupi
sześciu Woiewodow y tyluż Posłow ur-
ząd ten zprowadzania Papieskigo Posła
sprawowali: Na Seymie obierania Augu-
sta II. dwu Biskupow iednego Woiewode
y trzech z Rycerstwa na tegoż Posła Pa-
pieskiego przyięcie wysyłało. Do Ce-
sarzkigo Posła przyięcia wysydzani bywa-
ją z Senatu tylo Swieckiego, y z Rycer-
stwa y w ich wysydzaniu zachowuje się
Narodow trzech porządek: W zprowa-
dzaniu innych Krolow y Xiążąt Posłow,
nie iednakowa zachodzi uroczystość,
miarkowana ta bywa uwagą godności
Panow, od ktorych się poselstwo sprawuje:
A niekiedy y o sob sprawujących; tak gdy
od Władysława IV. poselstwo sprawowa-
li Bracia tegoż, Krolewicowie y Biskup Ku-
iawski ie wprowadzał: y pierwsi oni słu-
chani od Stanow. V Poslowie Cudzo-
ziemscy przyimowani bywają od Marszał-
kow, Obojga Narodu; Posła Xiążęcia Kur-
landzkigo Marszałek Seymowy przy-
mował, na Seymie obierania Michała Kro-
la.

255
Ia. Naprzeciw wchodzącym do koła po-
selkiego (gdzie teraz od Władysława IV.
czasow słucają Posłow, gdy ich przedtem
w Szopie Senatorckiey przyimowano)
Władysława IV Posłom, między ktoremi
tegoż Bracia byli: Prymas z Senatem do
Bramy koła tegoż drogę zaszedł. Naprze-
ciw Papieskiemu Posłowi, krokow kilka
z mieysca swego wychodzi Prymas. VI.
Mieysce w kole Papieskiemu Posłowi da-
je się między Gnieźnienskim y Lwo-
wskim Arcy-Biskupami: Krolewicom od
Władysława Posłow po lewey Prymasa
stronie: Jnnych Monarchow Rzecz-po-
spolitych y Xiążąt Posłowie między Mar-
szalkami Koronnym y Litewskim zasiada-
ją. Na Seymie wybierania Michała, Xią-
żęcia Kurlandzkigo Posłom dane miey-
sca za kołem w stanowisku Woiewodztw
Pruskich: I na tymże Hana Tatarskiego
Posłowi miasto kobierca pozwolony sto-
łek. VII. Zasiadliż mieysca swoje Posło-
wie listy świadectwa oddawają, od czasow
Michała Krola dwa: Senatowi ieden, kto-
ry Sekretarz albo Referendarz czyta. Dru-
gi Rycerckiemu Stanowi, ktore czyta
Mar-

Marzałek Seymowy. Papieski list na Sejmie wybierania Krola Michała, stojący, y odkrytą głową czytał Marzałek Seymowy: VIII. Na obieraniach Jáná Kázimierza y Michała, dany tytuł Rzeczypospolitey Nayiasnieyszey: Nawet y od Posła Cesarzkiego w mowie, ktorego że list Cesarzki w nádpisie nie zawierał, nie jest oddany tenże. IX. Po oddányim świádectwa listie Posłowie mowią po łacinie, z zaleceniem Osob, ktorých do tronu wyniesienia staranie, imże polecone, y język ten według prawa Narodowi publiczny jest. Rozenberg Cesarzki Posel na Sejmie obierania Henryká Krola miał swoje po Czesku mowe: Ján Kázimierz za Bratem Władysławem rodowitą Polką mową: Są przykłády podáványch Starom iuż na piśmie iuż w druku, tłumáczeni, żądzy Monárchow, ktorých przywiedzenie do skutku, swym ciż sami zlecali Posłom. X. Posłom od czałow obierania Władysława Prymas, iáko też y Marzałek Seymowy po łacinie odpowiadá. Po odebráney odpowiedzi z Posłami rázem powstaie Senat, powitania wzajemne następuią,

następuią, y po tych dokończeniu tąż samą uroczystością obrządkow zachowaną, powracią Posłowie. Bywa, że króm zalecania do tronu osob pewnych czynionego przez Posły, Senatorowie też sami, zalety do korony Panow tych czynią, ktorým zprzysięgá. (c)

(a) *Konfederacye 1668 § A iż supplicamus 1674. 1696. § Mieysce Elekcyi 1633. §. O oddaleniu się (b) Lengnich Hartnoch tit. de Elect. Reg. (c) Ibid.*

§ VIII.

Jaki się zachowuie porządek w samym wybieraniu Krola? tryb kreśkowania się? Obwieszczenie Krola wielokrotne? y od kogo? *Odp:* Dnia wyznaczonego obieraniu Krola, Senatorowie y Posłowie ziemscy w kole stawiają. Rycerstwo inne w polu na koniach pod chorągwiámi ná Woiewodztwa y Ziemie podzielone: Interrey po krotkiej przemowie, klekający zaczyna pienie: *Veni Creator Spiritus*, y za nim inni: Po prześpiewanym himnie dawszy błogosławieństwo, Senatorow y Posłow do Woiewodztw własných rozpu-

R

scza

Tzcza: Sąm z Marzałkiem Seymowym
 zostaie w kole. Woiewodztw też tych
 Senatorowie y Posłowie, z których się
 Szlachta na Seym obierania Krola nie zie
 chała, do koła y pod szope się gromadzi
 Tak na Seymie obierania Michała Krola
 Litwa, Bełzkie, Wołyńskie, Ruskie, Woie
 wodztwa naradzały się w kole: Woie
 wodztwo Malborskie w szopie. (a) II.
 Kreskowanie od czałow obierania Wła
 dysława IV, (gdyż przedtym inny iego był
 obyczaj) w ten się odprawia sposob: naj
 pierwey w każdym Woiewodztwie Sena
 tor głos zabiera: y tego, ktoremu krolo
 wania honoru życzy, zaleca, y wszystkich
 do iednomyślności y zgody zachęca; kto
 ra gdy zachodzi, (á prawa ią (b) nakazu
 ją) Senatorowie y Posłowie kreski zbier
 aią od Szlachty swojego Woiewodztwa y
 Ziem: zebrane potym zanoszą do koła, y
 za namienieniem Woiewodztwa przez
 Seymowego Marzałka, porządkiem czy
 tają. III. Po przeczytaniu kresek, Inter
 rey na koniu obiedzka koło, y trzykro
 tnie pyta, czyli iednostayna wszystkich,
 na osobę, którą do tronu mianuie, zacho
 dzi

dzi zgoda, (c) y gdy żaden nie przeczy,
 obwieszca Krola: Prawo to obwieszczania
 Krola Prymasowi waruia różne Sey
 mow ustawy: (d) Wszakże Michała ob
 wieszczal Poznański Biskup, gdy Biskupi,
 Kuiawski y Krakowski z Prymasem ba
 wili w Mieście, á Rycerstwo do iego ob
 wieszczenia nagliło. Jáná IV obwieszczal
 Krakowski Biskup w przytomności Po
 znańskiego, gdyż Prymasa śmierć zabra
 ła, á Kuiawski ieszcze był z Rzymu nie
 odebrał swojego potwierdzenia, za rozpo
 rządzeniem Stanów: Stefana obwieszczal
 Jan Sieninski ieszcze na ten czas, nie wy
 niesiony na godność Arcy-Biskupią Lwo
 wską, którą dopiero ozdobiony poźniey,
 gdyż na stronie wybierających iego, żaden
 z Biskupów nie był. Augusta II. Kuiawski:
 á Augusta III. Poznański, Biskupi obwie
 szczali, ponieważ Arcy-Biskupi utrzymy
 wali y ogłaszali innych. (e) IV. Mar
 łek W. K. á w niebytności iego z Marzał
 kow inny, obwieszczenie toż Krola powta
 rza przy trzech koła bramach. (f) Urząd
 ten dla niebytności Marzałków na Sey
 mie obierania Zygmunta III. sprawował
 Zamoy-

Zamoycki Kanclerz W.K. V. Po obieraniu Krola: Hymn *Te Deum laudamus* przy trąb, kotłow, armat, y ręczneych trąb, by ogłofach, z Prymafem kłęczący w śpiewnią wszyscy. VI. Niekiedy Stany na dwie części podzielone, miaſto iednego dwu obierają. Czego przykłady widzimy Seymy obierania: Stefana y Maxymiliana. Zygmunta III. y także Maxymiliana Augusta II y Kondeufza: Augusta III. y Stanisława Leszczyńskiego. Po zrzeczeniu się Kroleſtwa przez Jana Kazimierza, gdy niezgodne były wybierających głosy, Krzycki Podkomorzy Kaliski wykrzyknął w ſwym kole Michała Wiſniowieckiego, który głos tą zgodą inne przyjął, że też od wszystkich powitany za Krola: Taż w obieraniu niezgoda, gdy iedni Neoburgu Woiewody Syna, Xiążęcia Lotaryńskiego utrzymują drudzy, zgodnych z Janem Sobieſkim głosow, początkiem była.

(a) Lengnich L. 2. c. 4: f. 42. (b) Vol. Leg. w Konfederacyach: 1587. f. My razdy 1632 f. A między temi: 1648. f. A ktoby 1668. f. Nayprzod 1624. f. I nie pierwszy 1690. f. Pr

f. Pro fundamento. 1733. f. Iako zawſze- (c) Vol. Leg. t. 4. f. 1026. f. Nayprzod. (d) Vol. Leg. t. 6. f. 659. tit. Prerogatywy Prymacyalné. (e) Załuski, Piaſecky, u Lengnicha L. c. (f) Ibid. f. 150.

§ IX.

Jaki porządek dalszy Seymu obierania Krola po iegoż obwieſzczeniu? Odpowiedz. Nayprzod z obranym Krolem ieżeli w Warszawie przytomny, a w niebytności iego, z iegoż Poſłami, idą Stany do Kościoła S. Jana: Michał Krol dla opóźnionego czasu proſto na zamek prowadzony: Jan III. że ieſzcze daleko było do wieczora do Kościoła ſzedł przody: Tam hymn: *Te Deum laudamus*, bywa śpiewany. Przed Krolem, gdy ten przytomny, Marſzałkowie laſki nioſą, ale nachylone: Przed Michałem wybranym Krolem laſkę nioſł Kanclerz. (a) II. Od czasow Michała Krola, ugody między Krolem obranym, a Rzeczpospolitą, piſywane bywała iuż po obraniu Krola; gdy przedtym w trzecim Seymowania tygodniu układać ie nakazywało prawo. (b) Do piſania tych ugod, wyſtadzanych

dzanych bywa przez Prymasa Senatorow
6. y przez Marszałka Posłow 12, z kądżej
Prowincyi czterech; Ci zaś układają je
w przytomności Ministrów obojga Naro-
du na zamku w Warszawie: (c) Augusta
II. układane w kole, iako ich podpis. ukła-
danie [d] Wyfadeni z Senatu y z koła do
układania tych ugod, przyśięgę nienaru-
szania praw y wolności czynią. [e] Uło-
żona ugoda Stanom okazana bywa, ku ich
pochwaleniu lub poprawie, y podpisami
zawierana, nie tych tylo co ją układa-
li, ale y innych: Między temi podpisami
znajdują się y Miast: Krakowa, Wilna,
Poznania, Lwowa, Warszawy, podpisy;
iako się daie czytać w konfederacyach od
czasów Michała Krola, y co osobliwość
czyni, *Pacta Conventa* Augusta II. Krakow
y Lwowa podpifali Posłowie tychże Miast,
iako *Deputati ad Pacta Conventa*. (f) III.
Na zakłady, te ugodne przyśięgają Krolow
nieprzytomnych Posłowie: Henryka, Ste-
fana, Władysława y Jána Kazimierza Po-
słowie wykonali przyśięgę w kole: Zy-
gmunt III. w polu: Augustow II. y III. w Ko-
ściele: Znajdująey się zaś w granicach pań-
stwa

stwa Krolowie wykonywaią przyśięgę w
Warszawie w Kościele Świętego Jána, y
czytali ją Władysławowi IV. Kanclerze:
W. K. y Ł. Jánowi Kazimierzowi Kan-
clerz W. K. Michałowi Arcy-Biskup Gnie-
źnieński. (g) IV. Po wykonaney przy-
śiędze, obranemu Krolowi oddawane by-
wa iegoż obraniá świadectwo uroczyste,
Diploma Electionis zowie prawo: Odda-
wał je Władysławowi IV. Prymas. Já-
nowi Kazimierzowi Kanclerz W. K. Já-
nowi III. Biskup Krakowski: *Diploma* to
podpisy z Senatorow y z Rycerstwa wie-
lu miewa: Augusta II. Arcy-Biskup Gnie-
źnieński Radzieiowski y Kazimierz Bie-
liński Podkomorzy Koronny Marszałek
Seymu obierania Krola podpifali: [i] Po
oddaniu *Diplomatis*, powinšzowania nastę-
pują Krolowi: obwiešzczaniá Stanom przez
Marszałkow, że Polska już ma Krola, y zwy-
kłym Ambrożego S. pieniem dziekczynie
Bogu. V. Co ieżeli Krol Cudzoziemiec
obraný, Posłowie do niego wysyłani by-
waią; ktorzyby go obwiešzczali o swoim
na tron obraniu: Na *pacta conventa* odbie-
rali przyśięgę: y Jemuż *Electionis Diploma*
odda-

oddawali. Przysięgą *Paſſa conventa*: Henryk Walezy w Paryżu w Kościele P. Maryi. Stefan Batory w Mieście Medgies Zygmunt III. w Oliwie: August II. w Piekarach, August III. w Tarnomonicie oddawali. *Diploma* zaś czyli obrania swego uroczyſte liſtowe ſwiadectwo: Henryk Walezy w Parlamencie Paryſkim, Zygmunt III. we Gdańsku w Kościele W.W.XX. Dominikanow: August III. pod Krakowem w pałacu, odbierali: Ponieważ zaś, August II. y III. uprzywilejowanym tym ichże wybierania liſtom, Prymaſowie y Panow część wielka przeciwna była, dla czego ciż Krolowie, na Seymach ugodnych, odbierali *diploma* drugie ichże podpisane, ztwierdzone, iako mozeſz czytać w prawie w rokach 1699, y 1736.

a *Lengnich. L. c. b. Konfederacye Interregnorum. c. Konfed. 1696. f. Upatrujcie d. Vol. Leg. t. 6. f. 46. e. Vol. Leg. t. 6. ff. II. y 16. f. Ibid. f. 45. g. Konf. rokow. 1632. 1648. 1669. 1674. h. Vol. leg. t. 6. f. 649. i. indziej i Ibid. f. 50.*

§ X.

§ X.

W jaki ſpoſob zachodzi dokończenie Seymu obierania Krola? Odp. I. Po ſzczęſliwie obranym y obwieſzczonym Krolu, Szlachta do Domu wraca: Senat y Poſlowie wyſadzeni z Woiewodztw y Ziem obrady ſwoje kończą: wyznaczaniem dnia pogrzebu przeſzłego Krola, uwieńczania nowego, y Seymikow przedſeymowych Seymu tegoż *Coronationis*: II. Niekiedy, gdy w obieraniu Krola zachodzi niezgoda iaka, nowy powſzechny zjazd nakazany bywa, pod nazwiſkiem, Poparcia obierania Krola. Czego przykłać ukazują: Jędrzeiowski przy wybraniu Stefana: Wiſlicki po wybraniu Zygmunta III, y poźniey, nakazywane y zkiadane ziazdy. III. To wſzyſtko zaś co ſię na Seymie obierania Krola ſtanowi, iako też obwieſzczenie czyli oznáymienie Krola obranego: *Paſſa Conventa*: Przyſięga obranego Krola: do druku ſię podaje, y między prawami mieyſce: W ktorzych wypiſie, nie w każdym Seymu wybierania Krola wydaniu z druku, znáydzieſz wſzyſtkie

stkie wybierających nazwiska: A między temi, co ie położyli warunki y zakłady wyczytafz różne: kończy się Seym wybierania Krola zwykłym Ambrożego pieniem: Po którym następuje wałów, bram, szop y fossow rozrzucenie. *Härtnoch, Zola, zowski. Lengnich.*

ROZDZIAŁ IV.

o Koronacyi czyli uwieńczeniu nowo obranego Krola; iegoż na państwo Namaszczeniu; Pogrzebie przeszłego Krola: y o Seymie iaki prawo mowi, Coronationis.

§ I.

Kiedy? y gdzie, Krolow się Koronacya odprawia? y iaki iey skutek? *Odpow.* Stány na Seymie obierania Krola, wyznaczają dzień ku iegoż uroczystemu uwieńczeniu y namaszczeniu na Państwo. I między Seymami obierania Krola y iegoż poświęcenia miesiący kilka upływa. Henryk Walezy wybrany roku 1573 dnia XIX Maia, koronowany roku 1574 w Kwietniu; Jan III. ozdobiony koroną do-
piero

piero w miesiącu 21 od swojego wybrania: Czas ten wyznaczony na Seymie wybranym Krola, bywa niekiedy, z przyczyn szustnych odmieniany y przedłużany; Odmiana ta zaś iego, zachodziła w rokach 1576 y 1587. od Rad duchownych y Swieckich, także y Poslom Ziemskich na akt koronacyi Pana obranego zgromadzonych. *a* II. Mieysce Koronacyi Krola od czasow Władysława Łokietka, Krakow: *b* III. Skutki koronacyi Krola są te: Nayprzod że od niej dopiero władzy Krolewskiej zażywać zaczyna: y iuż mu Stány Krola nazwisko dają, bez przydatku, wybranego: Od nieyże lata panowania swojego, Krolowie liczą, y prawa władzy Krolewskiej używają. Taż koniec Kapturowi czyni: Krolowi Janowi pozwolili Stány na Seymie iegoż obierania; Woynę prowadzić: Koronacyą od czasu naznaczonego odłożyć na inny. Seym *Coronationis* dwu niedzieiny do sześciu niedziel przedłużyć. Listy y wici na pospolite ruszenie, gdyby tego wyciągała potrzeba, pod pieczęcią pokoiową rozsyłać: Do Caza zaś Moskiewskiego pod pieczęcią W.
X.L.

X. L. á zaś w piśaniu do innych Xie
pokoiowey pieczęci używać: Nowe
Arcybiskupamiánować, y iezeliby odfo
nie koronacyi nakazywała potrzeba, czy
leyże inny wyznaczyć. c Zkąd też Jan
III. od swiego wybrania, liczył pánowie
niá látá.

a Vol. Leg. t. 2. f. 890. także f. 709.
b Ibid. f. 647. n. 5. także f. 770 n. 4. c Vol.
Leg. t. 5. f. 256. tit. Oznáymienie, także f. 329
n. 4.

§ II.

Czas pogrzebu przeszłego Krola? Miey
sce? obrządki? y inne okoliczności?
Odp. I. Po wieździe Krola do Krakowa,
ktory koronacyą iegoż poprzedza, nastę
puie pogrzeb Przodka Krola: ktory zwy
czay upomnioné Monarchy mieć chce, że
by sprawniąc rząd Narodu, pomnieli na to,
że lubo Panami są, nie przestają być iednak
śmiertelnemi. Zygmunt August zma dniami
przed Henryka przyiazdem do Krakowa po
grzebány w przytomności iegoż Posłow. Ja
na Kazimierza wraz z Michałem, y Jana III.
wraz z Augustem II. pogrzeby odprawione
dniera

niem przed koronacyą tam Janá III. tu
Augusta III. a II. Mieysce pogrzebu Kro
low, od czasów Władysława Łokietka Kra
kow jest: Ludwik iednak w Węgrzech:
Władysław Jagellończyk pod Warną,
gdzie w bitwie poległ: Alexander w Wil
nie: Walezy we Francyi pochowani. Zmar
łych gdzie indziej nie w Krakowie Kro
low ciała zprowadzają: Jana Kazimierza
aż z Francyi zprowadzone. Nim zaś po
grzebu czas nadeydzie, w Warszawskim
Zamku Krolow zwłoki zkładáne bywają.
Stáranie około nich Prymás má z Senato
rámi przytomnemi, aż do Seymu *Convo
cationis*, na którym z Senatu y z Rycer
stwa wysadzani bywają do straży y oká
załości przedpogrzebnych obrządkw. b
III. Nakłady, na ochędostwo Krolewskie
go pogrzebu, Podskarbiowie Wielcy, Ko
ronny y Litewski, opatrują z dobr Stołu
Krolewskiego. c Ktoremu wydatkowi ko
niec uwieńczenie Krola przynosi. d IV.
Zwłokow pogrzeb, w te się uroczyffe od
prawia obrządki. Ciała zmarłych Krolow
na wozie ośm konnym prowadzone by
wają, Miásta Krakowá Obywátele, Rada y
Cechy,

270
Cechy, Zakony, Akademia y wszystkie
Duchowieństwo woz poprzedza: Woie-
wodztw, Powiatow, y Ziem Chorążowie
z chorągwiami na koniach się przytomni
znaydować powinni: e Przodek trzymią
Chorągiew Koronna, po niej W. X. L. po
tych inne: Miecz niesie Krolewski ieden
ostrzem ku pierhom wymierzony. Inni
chorągiew ku ziemi zniżoną, Tarczą ko-
pią, dzidy. Jąbłko; berło; koronę Senato-
rowie: Otaczają wóz Dworzanie całunu
woz okrywającego utrzymujący końce.
Stan Rycerski następuje pieśzo: Za trunną-
dzie od mieysca blisko zamku leżącego Krol
obraný, przed nim Marszałkowie z laskami
zniżonemi: Posłowie Monarchow,
Senatorowie, za Krolew: Krolowa czą-
sem y Damy Polskie. Przyimuie ciało Ar-
ey-Biskup, albo w niebytności jego Krá-
kowski Biskup: Mszą tenże śpiewa: á ieden
z Biskupow pogrzebną Krola ma po-
chwale. Potym Marszałkowie laski, Kan-
clerze pieczęcie, inni Chorągiew łamią y
kopią: Miecz przy trunnie rzuca inny,
á Senatorowie, iąbłko, berło y koronę na
ołtarzu zkládają. f Krol nowy wyższą

część

271
część, złománego od chorągwi żelazca
p. dnośi z ziemi: Na pogrzebie Kazimie-
rza, iako też Jana III. y Augusta II. Cho-
ragwie Woiewodztw łamane były. g

a Zaluszowski Jur. Reg. Pol. L. 1.
tit. 10. ff. 394. 395. b Konfed. rok. 1632. f.
Iako dotąd, y 1648. 1674. 1696. f. f. Iako do-
tąd. 1733. f. Consulendo dignitati. c Kon-
fed. 1632. 1648. f. Strzegąc dignittm 1674
1733. f. Consulendo d Tamże: l. c. e Kon-
fed. 1632. 1638. f. Porządek Elekcji y in-
dziej. f Gvagnin. Pol. rer. t. 2. tit. Sigif-
mundus Augustus à f. 368. in corpore histo-
rie g Bielski w Kronice na kar. 587. Anon:
Arch. Gnesn. f. 105. y Hist. inaug. Aug. 3. f.
41.

§ III.

K Tóre są poczátki y które obrządki u-
wieńczenia Krola? Odp. Nazaiutrz
po odprawionym pogrzebie Przodka Krola,
nawiedza Krol obrány Kościół S. Sta-
nista wa Biskupa y Męczennika na Skálce
pieśzo: Władysław kareta iáchal, nay-
przed do Kościoła tegoż Polski Patroná
przed Bramą: á ztamtąd do innego w Kro-
lewskim

lewskim zamku położonego pieczo, gdzie z rąk Arcy-Biskupa Najswiętszego Chrystusowego Ciała przyjął śalemnice. a II. Następnie innego dnia uroczyste Krola koroną uwienczenie, w ten obrządek. Krol z Zamku do Kościoła S. Stanisława blisko zamku położonego pieczo idzie: Marzałkowie poprzedzają Krola z zniżonemicku ziemi laskami. Chorągwie y Miecze Krolstwa y W. X. L. Chorażowie y Miecznikowie Koronni y Litewscy: Koronę, berło, iabłko, Senatorowie niosą, y tamci trzymają je w ręku, ci zkładają na Oltarzu. II. W Kościele Krol zasiada na tronie naprzeciw Oltarzowi wielkiemu położonym: III. Mszą śpiewa Arcy-Biskup Gnieźniński, do ktorego według prawa dawnego, b. uwienczenia Krolow dostojienstwo należy: Lubo Stefana y Augusta II. Kuiawski, a Augusta III. Krakowski, Biskupi, uwienczali: z przyczyny rozdwoionych w obieraniu Krola Stanow. IV. Szrodkiem potym, między Krakowskim y Kuiawskim, Biskupami, z tronu do Oltarza przystępuje Krol: I tam do obrony się Wiary Katolickiey, obowięzuie przyśięgą,

y do

y do chowania praw Narodu. Na Seymie Coronationis Krola Zygmuntá I. wszczął się spor, między Arcy-Biskupem Lwowkim y Biskupem Krakowskim, któryby w prowadzeniu Krola do Kościoła prawą trzymał stronę, różstrzygniony przez Krola, przez naznaczenie prawey strony Biskupowi Krakowskiemu, iako Pasterzowi w swym Kościele. (d) V. Po wykonaney przyśiędze, Krol Oleiem S. boku prawego, lewego ramienia, y czoła namaszczenie bierze. Idzie dalej tą co do Kościoła obrządkow uroczystością, do káplicy fundacyi Zadzikow, y tam namaszczeniu Krolow przyzwoity ubior wdziawa: *Sandały, Humerat, Manipularz, Stołg, Dalmatykę, y kapę*: I ztamtąd nayprzod do tronu, a ztamtąd przed wielki Oltarz wraca: Gdzie go Mieczem Arcy-Biskup odpasuje, (e) którym też trzy razy na krzyż Krol z pochw dobytym macha, y znowu go do tychże chowa. Koronę mu potym na głowę, w ręce berło, y iabłko fczeroszłote, szkarłat na bárki kładzie: Pod który sam czas, Miecznik Koronny miecz odpasuje od Krola boku, Krolowi go da-

S

ie,

ie, y z rąk iegoż odbiera: Podobnież chorągwią czyni Choraży. VI. W tym postawie w puł Kościoła na wyższe miejsce wstępuje Krol, prowadzony przez Arcy-Biskupa Gnieźnieńskiego, y Krakowskiego Biskupa, przy zpuszczonych ieszcze laskach, chorągwiach, y mieczach gdzie mu Arcy-Biskup w rząd oddaie Polskę. Następnie śpiewanie himnu Ambrożego, po ktorego dokonczeniu, Prymas trzykrotnie ogłasza: *Vivat Rex*, y toż lud wszystek powtarza. VII. Wraca daley Krol do Ołtarza, pieniądze na jałmużnę daie, zklada potym, koronę y berło, y do stołu pańskiego przystępuje: y znowu na tron wraca w koronie, ktorego zdrowie zaleciwszy P. Bogu, albo samże Prymas, albo Marszałek W. K. trzykrotnie znowu powtarza: *Vivat Rex*: I po tyleżkróć wizytacy życzenia też pogłaszaią, przy tręb, kołofów, y dział odgłosach. Z Kościoła do Zamku wraca, z podniesionemi laskami, y Chorągwiemi, mieczami, y przy rzucaniu na lud pospolity przez Podskarbiów złotych. (f) Obrządki koronowania Krola wypisane Gwagnin *Pol. Re: ff. 370 ad 379. in Corpore histor.*

(a) *Piaśceki f. 458.* (b) *Przytułski Stat. f. 22. Vol. Leg. t. 2. f. 593. y 594. n. 5. Vol. Leg. t. 6. w roku 1736. p. 94. tit. Prerogatywy.* (c) *Vol. Leg. pod rokami 1633. 1694. 1670. 1676. 1697. 1736.* (d) *Bielski w Kronice f. 505.* (e) *Długosz L. II. f. 667.* (f) *Hartnoch, Zalaszcowski, Lengnich.*

§ IV.

KTory jest czas? Mieysce ktore uwieńczenia Krolowy? y kto ją uwieńcza?
Odp. I. Czas uwieńczenia Krolowy wyznacza Krol, ktory się za nią o honor ten do Stánów wstawia, y ją prowadzi. (a) Z Krolami razem ozdobione są koroną: Władysława Łokietka, Kazimierza. W, Jána III. y Augusta III. Zony. II. Mieyscem koronacyi Krolowych, Krakow jest. (b) Cecylia Renata Zona Władysława IV. y Eleonora Zona Michała Krola, koronowanie w Warszawie: Wszakże po uwieńczeniu Cecylii w roku 1637 roku następującego wyszła uchwała, którą warowały Stany Krakow dla koronacyi Krolowych: (c) A w tym też prawie wyraźne potym uczyniły Stany wyłączenie Eleonory, y

jak mówią dyspensę, (d) na ten szczególny raz. III. Obrządek koronowania Krolowy, iako y Krola do Arcy-Biskupa Gnieźnieńskiego należy. (e) IV. Nie może zaś korony dostoięństwa Krolowa brać, tylko wiary będąc Rzymskiej prawowierney: (f)

(a) *Zalasowski z Krömera L. 1. tit. 12. f. 425.* (b) *Ibid.* (c) *Vol. Leg. t. 3. f. 945. tit. Koronacya.* (d) *Vol. Leg. t. 5. f. 50. tit. Koronacya.* (e) *Vol. Leg. t. 1. 112. §. Quantum ad Coronationem.* (f) *Vol. Leg. t. 5. f. 13. tit. Rex Catholicus y indziey.*

§ V.

Jaki jest obrządek odbierania przez Krola przyięgi wierności od Krakowa miasta, y od innych? *Odp.* I. Nazajutrz po koronacyi, Krol konno z zamku do Miasta iedzie: przed nim Urzędnicy znamiona Krölewskie noszą. Stanawizy w rynku, nayprzod na Ratusz się udaie: gdzie po Krölewsku przybrány, wyższe, wyszedłszy, zafiada w rynku wystawione *theatrum*. Senatowicze go otaczają. Tam wierność przy-

przyięge od Miasta Krakowa y innych bierze. Tamże Szlachtę nową, uderzeniem miecza Koronnego y Litewkiego stanowi: klucze do Bram miejskich odbiera, y zaraz oddaie. Nakoniec złożywszy z siebie w ratuszu odzienię uroczytę Krola, tąż do zamku okazałością, którą przyięchał, wraca. (a) II. Do większych Miast Pruskich wysyła Krol Kanclerza albo Senatora innego, który, ich przyięgi, wierności Krola imieniem słuca. (b) II. Dawnymi czasy, Krolowie wraz ukoronowane Krolowe z sobą wprowadzali na wystawione w rynku *theatrum*; lubo im żadna wierności przyięga nie była oddawana: (c) co iuż z zwyczaju wyzło.

(a) *Gwagnin Pol. rer. t. 2. f. 379. tit. Tunc Rex.* (b) *Lengnich L. 2. c. 5. §. 16. f. 197.* (c) *Zalasowski L. 1. tit. 12. f. 425. tit. Inauguratio.*

§ VI.

Korona, Berło, Jabłko, znamiona Krölewskie którą starożytność mają? gdzie bywają ehowane? y od którego czasu? pod czyiem chowane kluczem? *Odp.*

Bolesław Chrobry, pierwszy (iako się wy-
żey mowilo) miał honor odebrania uro-
czystego, korony, berła, y iablka przez re-
ce Gaudencyusza Arey-Biskupa Gnie-
źnieńskiego: Ale Ryxa Mieczysława II.
Zona, z kleynotami y z Skarbami wiel-
kiemi, korony te dwie dla Krola, y Kro-
lowy, wywiozła z Polski: Henryk
Krol Rzymski, za naleganiem Kázimierza
y Posłow Polskich, wrocil ie: (a) Ale
Elzbieta Ludwika Krola Matka: Znamio-
na te Krolewskie z soba, po ukoronowa-
niu Ludwika do Węgier, zabrala: Zygmunt
ie iednak Cesarz y razem Węgierski Krol
wrocil Władysławowi Jagellonowi;
wszakże iż wrocenie to dopiero zaszlo o-
koło roku 1412, dla czego nową koroną
tenże koronowany Władysław. (b) II.
Znamiona te Krolow godności, w Gnie-
źnie niegdys zklad zwyczajny miały: te-
raz, zwykłym chowania ich miejscem
Krakowski jest zamek. III. Straż y cho-
wanie tych korony kleynotow pod oso-
bnymi kluczami y pieczęciami polecily pra-
wa, krom Podskarbiech, Kasztelanowi y
Woiwodzie Krakowskiemu, Poznań-
skiemu

skiemu, Wileńskiemu, Sandomierskiemu,
Kaliskiemu, y Trockiemu, (c) Woiwo-
dom: Uchwala Seymu mianego w roku
1732. Kasztelana nie wspomina, ani Pod-
skarbiego, a przyłącza innych z warun-
kiem, aby do skarbca, w którym są zło-
żone, bez wiadomości wszystkich powsze-
chney przystępu nie miał z nich żaden w
szczegulności osoby. (d) Dla czego też
Panow tych w Krakowie obecność, tygo-
dnem przody nim Krola koronacya ná-
stapi, nakazują też prawa. (e) Dzieie Kro-
lestwa ukazują czasy y przykłady (f)
wywiezionych tajemnie, y koron, y be-
rel: lubo z ichże znowu powrotem.

- (a) Długosz L. 3. f. apud me: 215.
(b) Bielski w Kronice ff. 272 y 313. (c)
Vol. Leg. t. 2. f. 920 n. 14. tit. Korona Pol-
ska. (d) Vol. Leg. t. 3. f. 1730. n. 34 y in-
dziey pod rokami 1648. 1674. 1733. (e) Tam-
że: f. Vol. Leg. t. 6. f. 663. tit. Kleynoty.

§ VII.

Kiedy się zaczyna Seym Coronacji
Krola? ktore iego miejsce? ktorzy
go

280
go składaia? iakie zaczeie? porządek dal-
szy? y przednieysze zabawy? uroczystości
na nim Krola? Jego? zgoła przedłużenie
lub zkrocenie? y dokonanie nakoniec? *Odp.*
Do zaczeia Seymu tego wyznacza się
dzień na Seymie obierania Krola, o czym
wyżej dopiero. II. Zkładany Sejm ten bywa
w Krakowie, a nie gdzie indziej. *a* III. Zkła-
daia go Izby 2: Senatorska z Krolem, y Po-
felska: Posłowie wybierani bywaią po Wo-
iewodztwach y Ziemiach, na Seymikach,
ktore na iednychże, iak zwyczaj dawny.
seymikowania, bywaią zkładanemięscach,
ale nie iednego zawze czasu; iak ukazuia
przykłady: Naprzykład w roku 1648. Sey-
mikom tym w koronie naznaczony dzień
17. Grudnia: Tenże Generałowi Pruskie-
mu: Mazowieckiemu dzień 4. Stycznia:
A W. Xięstwa Litewskiego Seymikom *b*
dzień 22. Grudnia. IV. Na Seymie tym, lub
też przed iego poczeiem, wierności przy-
siege Krolowi Senatorowie przytomni od-
dawaią *c* y Rycerstwo: Senatorowie nie-
przytomni uwieńczeniu Krola, wykony-
wali na różnych mieyscach, y w różnych
czasiech przysege tę: Po Zygmunta III.
uko-

281
ukoronowaniu, Senatorom (wylaczy-
wszy Biskupow y Woiewodow do kto-
rych Sekretarze wyflani) Urzednikom o-
boysza Narodu, Rycerstwu, y skarbowym,
nakazana wierności przysega w Niedziel
cztery w Grodzie przyległym, a w Pru-
siech przed Woiewodami. (*d*) V. Na Sey-
mie tym, Prawa, wolności, swobody, Na-
rodu Krol ztwierdza: Oznaymienie uko-
ronowanego Krola wychodzi: y iuz Gro-
dzkich, iuz Ziemskich, iuz Głownych oboys-
za Narodu Sadow zaczeie wolne, y zgoła
Kapturu się czyni koniec, y ogłasza: iako
czytać mozesz w prawie na kartach, kon-
stytucye Seymow walnych koronacy
Krolewskiej poprzedzaiących. (*e*) Micha-
ła oznaymienie y ztwierdzenie przez nie-
goż praw Polskich y wolności masz indziej.
(*f*) Augusta III. w wypisach Seymu ugo-
dnego. (*g*) VI. Na Seymie tym zaczyna
zażywać Krol pieczęci Koronney y Lite-
wskiej, ktore nowe Kanclerzom y Pod-
kanclerzom oboysza Narodu Krol daie.
Na tymże, po złączeniu Poselskiej Izby z
Senatem, Krol od Marszałka Poselskiego
koła powinzowanie bierze: Po powin-
szowaniu

szowaniu Stan Rycerski przyłępuje z Mar-
szałkiem do pocałowania Krolewskiej re-
ki: który honor na Seymie Coronationis
Augusta II. miały Miasta: Krakow, War-
szawa, Poznań, Lublin, przez Seymowego Marszał-
ka: (h) VII. Następnie potym dzieiow
interregni czytanie, y ztwierdzenie: A te
niekiedy zamilczane też bywaią (i) albo
po części tylo pochwałone. (k) Niekiedy
biorą Stány naprawę tego co wypadło, z
prawa kluby: *Exorbitantias* zowie prawo,
á dzieło to poprawy, odkłada niekiedy na
inny Seym (l) IX. Pod czas Seymu tego
iuz się niesądzi kaptur, ále odprawiaią się
zwykłe Seymowe Sądy: Pozwy wychodzą
pod imieniem Krola obranego, á pieczęcią
Ziemską: Lubo (m) dla różnych przyczyn
Sądy te opuszczane bywaią. (n) X. Seym
ten przedłużany bywa czasem do dwu do-
czterech niekiedy lub sześciu niedziel. (o)
II. y III. Augustow, zamieszania Oyczy-
zny przykrociły. (p) XI. Zerwanego Co-
ronationis Seymu przykład pierwszy wi-
dziány w roku 1669. XII. Seym ten koń-
czy się zwykłemi Seymom innym obrząd-

kami

kami y Nabożeństwem; y iuz poprzedzą,
iuz się z tym Seymem łączy, iuz po iego
dokończeniu następuje, Posłow wyzná-
czenie y wyprawa do postronnych Naro-
dow z listami wiadomości ukoronowane-
go Krola.

(a) *Vol. Leg. pod rokami 1564. 1569.*
1638. (b) *Vol. Leg. t. 4. f. 188. tit. Oznay-*
mienie Krola, (c) *Vol. Leg. t. 3. f. 866. n.*
margin. 229. (d) *Ibid. f. 1226. n. m. 473.* (e)
Tamże à f. 1201. ad 1026. y indziey (f) *Vol.*
Leg. t. 5. à f. 40. (g) *Vol. Leg. t. 6. à f. 642.*
(h) *Załuski Epist. t. 2. f. 442.* (i) *Leng-*
nich Iu: publ. L. 2. e. 5. §. XX. (k) *Id:*
Ibid. (l) *Vol. Leg. pod rokami 1632. 1648.*
y indziey. (m) *Vol. Leg. t. 5. f. 8. n. m. 9.*
(n) *Lengnich Jur. Pol. L. 2. c. 5. §. 22. ff.*
206. §. 207. (o) *Vol. Leg. pod rokami*
1648. 1669. 1624: (p) *Seym, toż ugodny 1736.*
ukazuje.

KSIE-

K S I E G I
W T O R E Y,
T O M U
P I E R W S Z E G O,
C Z E S C T R Z E C I A

Część ta, o Nazwiskach, dostojności
Krola, Herbicy pieczęci, Stolicy, Dwor-
rze, Dochodach, Prawach iuż tych, ktore
Stary Krolom, iuż tych ktore Krolom S-
non, obowięzuia, rozdziałami dwiema, nauczy.

R O Z D Z I A Ł I.

Rozdział ten: O Nazwiskach y Maje-
cie Krola: Dworze, Gwarayi, Pieczęci,
dochodach: tyluż paragrafami nauczy.

§ I.

Ktore się dają Krolom Polskim tytuły,
czyli napisy dostoięństwa? Odp: Kro-
lowie Polscy nie iednego zawfze używali
tytułu: Władysław Herman w liście do
Mnichow Opactwa S. Jdziego we Francyi

pod-

podpisał się: Władysław z Bożey Łaski
Król Polski. (a) Władysław Łokietek
tak się pisał: Władysław z Bożey Łaski
Krol Polski, y Ziem: Krakowskiej, Sen-
domierskiej, Sieradzkiej, Łęczyckiej,
Kuiawskiej Pan y Dziedzic. (b) Obfer-
nieyszego tytułu zażywali inni Krolowie,
który wedlug przyłączenia Ziem niekto-
rych do Polski, lub ichże odpadnienia, iuż
powiększany, iuż zmnieyszany bywał.
Maz Krolow wfzystkich tytułow wypi-
sy w prawie, (c) zacząwszy od Kazimie-
rza Wielkiego. Teraźnieyszego taki czy-
tam (d) August III. z Bożey łaski Krol
Polski, Wielki Xiąże Litewski, Ruski, Pru-
ski, Mazowiecki, Zumdski, Kiiowski,
Wołhyński, Podolski, Pódlański, Inflancki,
Smoleński, Siewierski, Czerniechowski. A
Dziedziczny Xiąże Saski y Elektor. Atoli
w listach do Dworu Moskiewskiego nie
kładą się podpisy (e) Kiiowa, Smoleń-
ska, Siewierza, y Czerniechowa.

(a) Kadłubek Hist. Pol. L. 2. Epist. 23.
f. apud me 668. [b] Bielski w Kronicef. 209
t Vol. Leg. t. 1. ff. 2, 55, 66. 114, 203, 240.
285, 257, tom. 2. f. 591, 862, y 863, 910, 1201,

1594.

286
1594 tom. 3. f. 776. tom. 4. f. 258. tom. 5.
43. f. 338. t. 6. f. 1. d. Vol. Leg. t. 6. f. 6.
e Tamże ff. 146. 165.

§ II.

KTora jest powaga Maieſtatu Krolow
Polskich? *Odp.* I. Powaga Maieſtatu
Krola Polskiego nie mnieyſza nad inſze
Krole: Na weſelu Jana Albrychta Xiążę-
cia Mekleburſkiego z Anną Zofią Co-
albrychta Xiążęcia Pruskiego y Margra-
w Swerynie, Duńczykowie z Poſtem Kro-
la Polskiego Piotrem Bąrzyem herbu Kor-
czak, Kaſztelanem pótym Przemyſkim
poſwaſek o mieyſce uczynili, ktore że wy-
ſze polskiemu dano, uſłapił Duński. (a)
Gdy Ceſarz Rzymski z Turkiem zawiera-
li ugodę, od mieyſcá Karłowicką nazwa-
ną, poſwary o mieyſce, Polskiego y Mo-
ſkiewſkiego Poſſow, zakończzone, oſwiad-
czeniem Poſſow Ceſarskich, że rowne o-
bydwóm dają mieyſcá. (b) II. Poſtronni
Krolowie dają Krolowi *Majeſtatis*, nazwi-
ſko: krom Ceſarza y Fráncuſkiego Krola
ktorzý tytuł mu *Serenitatis* kładą. I lu-
bo Iędrzeiowi Olszowskiemu Biſkupowi
Cheł-

287

Chelminskiemu y Podkanclerzemu, w da-
niu tytułu *Majeſtatis* łatwość oſwiadczył
Dwor Wiedeński, gdy tenże poſełstwo tam
ſprawował. (c) Atoli tytuł *Serenitatis* liſty
poźnieyſze ukazywać maia: Leopold Ceſarz
w prywatnym do Jana III. liſcie, daie mu
Majeſtatis veſtræ nazwiſko. (d) III. Rzecz
nowa była, y z obrazą Senátu, gdy w ro-
ka 1689 Poſeł Fráncuſki liſt ſwiadectwa
(*credenciales literas* zówiemy, ukazywał z
nápiſem: *Celiſſimi Excellentiffimi Principis*,
y oſadzano, áżeby ſprawowanie poſełstwa
Poſłowi temu nie było dozwolone. Ale
ſię inaczey Dworowi podobáło (e)

(a) Bielski w *Kronice* f. 600. (b) Za-
łuſki *Ep.* t. 2. ff. 677. 685. 690. (c) *Id.* t. 1. ff.
212. 267. (d) *Lengnich L. c.* 6. §. 3. (e) Za-
łuſki *Epist.* t. 1. p. 2. f. 1143.

§ III.

KTora Krolow Stolica? ktorzý Dwo-
rzanie? y ktore o nich prawa? *Odp.*
Zámek Krácowſki Stolicą był dawniey y
mieſzkaniem Krolow. Zygmunt III. zá-
mek wyſtáwiwszy w Warszawie, tamże
ſwoie mieſzkánie przeniósł, y dzie też Zy-
gmunt

gmunt August y Batory przemierzkiwał
 często. II. Jmienem Dworzan Krolewskich rozumieją się ci, którzy posługują
 różne na dworze Krolewskim sprawują, y są różni od Urzędników Koronnych y Litewskich Senatorskiego y Rycerskiego Stanu: I tych podział dwoiaki jest: lednych, którzy wyższe przy dworze urzędy sprawują, Dworzan, iak mowi prawo: (a) Officyerow, aż do Paziow y odzwiernych, którzy z Polski y Litwy Stanu Szlacheckiego być mają. Drugich, którzy niższe posługi sprawują, y ci być mogą, koregożkolwiek Stánu y Narodu. Liczbą tych; zatrzymanie przy Dworze lub odprawa; od woli Krola zawisła: Zapłata na nie idzie z dóbr stołu Krolewskiego y intrat. III. Dworzanie ci wszyscy podlegają władzy y Sądom Marszałkow, Koronnego, jeżeli w koronie Krol: a jeżeli sie w Litwie znajdują, Litwskiego. (b) IV. Augustowi II. y III. pozwolono mieć Salkę Kancellaryą z Osob sześciu złożoną, pod warunkiem, áżeby się w żadne rady, sprawy, pokojowe, wojskowe y gospodarskie y zalety Osob wdawać nie ważyła.
 Cze-

Czego straż zlecona oboygá Narodu Pieczętárzom (c)

(a) Vol. Leg. t. 2 ff. 862. 1099. n. 12. Vol. Leg. t. 3. f. 765. n. 47. Vol. Leg. t. 6. f. 23. tit. Dwor stanowi. (b) Paśta Conventu Władystawa IV. Jana Kazimierza: Michała, Jana III. tit. Dwor stanowi: Augusta II. tit. także Gwardye. (c) Vol. Leg. t. 6. f. 51. tit. Bepieczestwo n. 4. także f. 625. tit. Gwardye: także f. 237. § 5. Krom tego.

§ VI.

GWardy, czyli Żołnierzy do strážy boku y Maiestatu Krola, iaka starożytność? z iakiego ta Narodu ludzi składać się má? Ich Pułkownik ktorego równie być má rodu? y iak przysięgły? ich liczba? y płaca zkąd? Odp. I. Z Dzieiopisárzy nászych ukazuje się, że zdawna Krolowie nasi, mieli halabártnikow (a) kónnych, o piéchocie Przyłufki świadczy. (b) II. Gwardyacy ci wszyscy rodowici być zdawna byli winni, z Polski y Litwy, y Kraiow do nich należących. (c) III. Ugoda w Warszawie zawarta (d) pozwała, áże-

by Gwardya ta J. K. M. Ci z żołnierzy Naro-
 rodu Saskiego, częścią konnych, częścią
 piezych, ułożona była. IV. Pułkownik
 tey Gwardyi, dawniey Polak y rodowity
 Szlachcić być był powinien. (e) Ugoda
 Warszawska pozwalająca werbunku Ssa-
 low, nic nie namienia o ich Pułkowniku,
 czyli rownie być może z Saskiego, lub in-
 nego rodu. (f) V. Pułkownik tey Gwar-
 dyi przysięga: że Rzeczypospolitey wier-
 nym będzie: liczby żołnierzy nie przy-
 czyni, y podług praw napisanych, zwierz-
 chności K. lub L. Marszałkow podlega-
 nie należyte zachowá. (g) VI. Liczba Gwar-
 dyakow wynosić nie ma więcej nad 1200
 żołnierzy. (h) VII. Płaca dla nich idzie
 z skárbu stołu Krolewskiego. (i) VIII.
 Sąd o krzywdy, gdyby ie gdzie czynić
 mieli, y o inne występki przed Pułkowni-
 kiem zwodzony być má, álbo przed Ná-
 miestnikami iego Officyerami, gdzie iete-
 liby sprawiedliwość odmowiona była, stro-
 na ukrzywdzona ma wolne wyzywanie
 do Marszałkow oboygá Narodow.

(a) *Cromerus in Corp. Hist. Pol. f.*
105. L. de situ Pol. (b) Statut. f. 204. (c)
Vol.

Vol. Leg. t. 6. f. 23. tit. Także Gwardya
Także Pačta Conventa Krolow: Władysław
IV. Jana Kazimierza, Michała, Jana III.
tit. Dwor stanowi. (d) Vol. Leg. t. 6. f.
238. tit. Aby Gwardya. (e) L. supra c.
(f) L. s. c. (g) Ibid. (h) Vol. Leg. t.
6. f. 51. Także Seymy w rokach 1646. y 1669.
(i) Vol. Leg. t. 6. f. 238. tit. Gwardya. Także
Pačta Conventa Augusta III. § Gwardye, y
Vol. Leg. t. 6. f. 576. tit. Ze zař.

§ V.

Pieczć Krola iak wieloraka? y o kaźdey
 w szczegulności co máią prawa? lub
 zwyczaj? Odp. I. Pieczęci Krolow ta iest
 wielorakość: Maiestatowa; Koronna y Li-
 tewska więkzse: Koronna y Litewska
 mnieysze, Pokoiowa, y Sygnetowa. II.
 Pieczęci maiestatowey wizerunek ten iest:
 Krol na Maieście zasiadaiący, koroną,
 berłem, iablkiem, zaszczycony, iaki się
 widzieć daie u Bielskiego w kronice
 pod Przemyśławem Krolom: Lubo pie-
 częci tę, iuż swoje w rysunkách swoich
 pomnożone ozdoby ukazuią: (a) III. Wi-
 zerunek Pieczęci Koronnych, więkzsey
 y mniey-

y mnieyszey takowy jest. Wyrażają ob-
 dwie orla polskiego, na którego pierśiach
 herb panującego Krola własny. Nad cheł-
 mem korona, Tarczą na ktorey Orzeł
 W. X. L. Pruff, Woiewodztw innych y
 Ziem otaczają herby. Nad brzegami czy-
 tą się Imię y tytuł Krola. Nie różnią się
 zaś pieczęcie te obydwie, tylko samą wiel-
 kością: różnicy zaś tej początek ukrył
 czas. Pieczęć większa y mnieysza Lite-
 wską wyraża W. X. L. herb, z mitrą nad
 chełmem, wyżej Orzeł się widzieć polski
 daie, na tarczy pod koroną; po brzegach
 Imię y tytuł Krola; Po bokach między
 zbrojni z tarczą, na ktorey herb panują-
 cego Monárchy: y nie różnią się obydwie
 te pieczęcie tylko wielkością, iak Koron-
 ne. Staránie zaś o pieczęciach tych, wię-
 kszey, Koronney do Koronnego, Lite-
 wskiej do Litewkiego, Kanclerzów:
 Mnieyszey, do Podkanclerzych, należy. Ani
 ich komu inżemu powierzać ciż nie miał
 ktore gdy Janowi III Radzeiowski przestał,
 iakie ztąd zaszło nieukonferowanie, czy-
 tają u Załuskiego: (b) Dla czego też le-
 den z Pieczętarzy ma się znajdować tam
 gdzie

gdzie znajduje y Krol, ktorego obowię-
 zuie prawo do nie używania innych pie-
 częci, tylko Koronney w koronie, Li-
 tewskiej w Litwie, nawet za granicą, do
 spraw publicznych Polskich: (c) a też do
 spraw Infant się tyczących obojga Narodu
 pieczęci przyłożenia wyciąga prawo pod
 ichże nieważnością. d Mnieysza przyłożo-
 na pieczęć ma równą, co większa ważność.
 IV. Pieczęć pokoiowa Krola dzieli się na
 cztery tarczy pola: w pierwszym y ostat-
 nim, koronny; w drugim y trzecim Lite-
 wski, herb: We środku tarcza z herbem
 panującego Krola: nad brzegami Imię y
 tytuł Krola, do koła binda orderu Orła
 białego, na wierzchu korona. Zażywa
 Krol tej pieczęci w sprawach Ekonomii
 y siebie samego tyczących, a nie w sprá-
 wach Rzeczypospolitey: I straż iey przy
 Sekretarzu jest pokoiowym Krolá. (e)
 Sygnetowa pieczęć samym się swym
 zmniejszeniem od pokoiowey różni. U-
 żywa iey zaś Krol w listach interessu Osó-
 by swoiey tyczących: zakazane iey uży-
 wanie w publicznych. (f) Co się wy-
 ży o Krolu Janie III. powiedziało, to się
 stało

stało z szczególnego iegoż wyłączenia na Seymie, od powłzeczego (g) prawa.
 (a) *W Kronice f. 202.* (b) *Ept. i. p. 2. f. 1101.* (c) *Vol. Leg. t. 2. f. 899. n. 8. staże f. 1666. f. O niewydaniu przywilejow.*
 (d) *Lib. II.* (e) *Zaluskit. i. p. 670.* (f) *Pa-
 śta Conv. Reg. f. Pieczęci* (g) *Vol. Leg. t. 5. f. 258. n. 10. tit. Oznaymienie Krola.*

§ VI.

DOchody Krolow iákie y zkad były dawno? *Odp. I.* Dáwne poborow rodzáie wylicza Kromer, y następujące kładzie: Podradlne, Przewod, Powoz, Stroża, Stań, Powołowe, Tárkowe, Krowá, Podworowe, Opolie; ktore dawno ustały. Ludwik w roku 1347. od wszystkich tych dani Polskę uwolnił. [b] Oprocz dwu groszy z káżdego morgu, ktoreby Jemużná S. Márcin bywały wypłáćne, y to, [iáko znać z przywileju Władysłáwá Jágełła [c] od samych kmieci. Wszakże dań ta, Krolestwem zwana, pieniądźmi bieg zwykły w Polsce mająćcami oddáwáć się miáła. I toż

toż poradlne, podymnym potym názwáne wiecznemi czasy dárował (d) Władysław IV. A zátym žádných Krolowie innych z poborow nie mieli intrat, tylko z dobr iedyne y dzierżaw, ktore zaište zdawna arcywielkie były, y Xiążętom Polskim po Krywouście podzielonym do utrzymaniá powági Xiążęcey wystarczaiące: Ziemskie y duchowne wyłączywży dobra, reszta kraiu Krolow była dzierżawá. Atoli darowiznami, zastawami, puśczeniámi dzierżaw tych pod dożywotcie, dochody Krolow tak zostały zmniejszone, iż trzeba było potok szczodroblivosti Krolow prawámi, niby groblá, zastánáwiáć. [e] Fredro w mowie przez Konárskiego Biskupá Poznańskiego do Wálezego miáney dochody Krolow támtęgo czásu, wynosi do trzech millyonow złotych, (f) to iest: (gdyż na ten czas złoty ieden y groszy 24 czynił czerwony złoty ieden) do pułtora milliona czerwonych złotych.

(a) *Martinus Cromerus Lib. de situ Pol. in Corpore Hist. pol. t. 1. f. 37.* (b) *Vol. Leg. t. 1. f. 56. f. 206. f. 202.* (c) *Ibid. f. 84.*
 (d)

296
(d) Ibi. t. 3. f. 767. tit. Podymne. (e) Vol.
Leg. t. 1. f. 142. f. 231. f. 298. t. 2. f. 633.
612.

§ VII.

DOchody Krolow iakie? y zkąd są te
raz? *Odpow.* Uchwały, Seymow
1589 y 1590 rokow, wyznaczają niektore
dobra, z których intrata na stoł Krolewski
idzie, (a) dlaczego się też dobrami stołu
Krolewskiego zowią: Są zaś: I. W Koron-
nie następujące. 1. Zupy Krakowskie a te
troiakię: Wielickie z żupą Lubomirskich
Kunigunda nazwaną we wsi Swiercz, (za
ktore Domowi temu warowana (b) nad-
gróda) y Boheńskie: 2 Zupy Olkuskie, nie
solne iuż, ale srebrne w Krakowskim Wo-
iewodztwie położone przy miasteczku
Olkusz: Z tych znaczne Krolowie mieli
dochody: Ale tę wydarła, ich ruina y po-
top, zalecány tylekroć nie znajdujące,
(c) naprawy. 3. Cła Koronne y Ruskie, z
których intrata szła dawno cała podobno
Monarchom polskim, część teraz pewną
do skárbu Krolewskiego wnoszona: z nich
bywa. (d) 4. Zupy Ruskie solne: alho-
wiem

297
wiem procz żup Krakowskich ziemnych,
są w Przemysskiej y Halickiej ziemiach,
wody, z których sol warzą. 5. Stáro-
stwo Sandomierskie, ktore z zařtawu ode-
brał Kazimierz III. Zygmunt I. znou je za-
řtawił, Syn iego iuż zwrocil do dawnego
řtanu, iuż wypuřcił zaraz. (e) 6. Staro-
stwo Samborskie z Oziminą, y Medenica-
mi. 7. Ekonomia Malborska, Tzczew w
Pomorskiej Ziemi, y Rogożno w Cheł-
minskim Woiewodztwie leżące maięno-
ści. 8. Wielkorządy Krakowskie: kto-
re że wielkie były, z Długosza znać: (f)
teraz intrata wielkorządow dużo zmniej-
szona. 9. Funtczoł, Gdański y Elblągski,
to jest dań od towarow morzem do tych
Miařt przychodzących: y inna, podług u-
mowy Miařt tychże, czasami wypłacaná.
Dań Funtczołu od Rygi miařta z iegoż o-
derwaniem ustała: 10. Intraty z monety
bicia, y z prawem do niegoż ustąpił Rze-
czypospolitey Zygmunt III. (g) y po nim
Syniego Władysław IV. A zaś intrata pod-
wodowa, na porządne poczt publicznych
ustanowienie obrocona. (h) II. W Li-
twie dobra stołu Krolewskiego te kładzie
prawo:

prawo: 1. Grodno ze wszystkim: 2. Szwa-
wle ze wszystkim. 3. Brześć z Kobrynią
od ktorey Ekonomii, Krynki y Nowolubie
ki w kluczu Rzeczyckim leżące wiośni-
wypuszczone są przez Jana III. w ofia-
dłość do czasu: (i) 4. Mohilow ze wszyst-
tkim. 5. Olita ze wszystkim, y myta szta-
re: 6. Do dobr tych miały przyłączyć
Dorpat z przyległościami, za zawroceniem
Infant pod rząd polski.

- (a) Vol. Leg. t. 2. ff. 1285. y 1334.
(b) Vol. Leg. t. 6. f. 629. tit. Rekompensje (c)
Vol. Leg. t. 6. f. 33. tit. Zabiegaiąc. (d) Dwu-
gosz L. 6. f. 658. [e] Lengnich L. 2. c. 10.
§ 10. f. 253. (f) L. c. f. 1107. (g) Vol.
Leg. t. 3. f. 709. tit. Opatrzanie. (h) Vol.
Leg. t. 4. f. 108. tit. Ordynacya poczty. (i)
Vol. Leg. t. 6. f. 27.

§ VIII.

Jakie są prawa o Ekonomiach y dobrach
stołu Krolewskiego? á miánowicie komu
ich dozór puszczony być może? y iaka
ich wolność? álbo iák dostátanie z nich
że dochody? *Odpo:* Prawa te, co się ty-
cze pytania pierwszego, zdają się zatrzy-
mywać

mywać w gránicy, áni o zmnieysza-
niu, áni o powiękzaniu przez Krole dobr
tychże Krolewskiego stołu. (a) A ie-
żeli się staie uyma iáká w dochodach
Krola z dobr stołu iegoż, zmnieysze-
nie to intrat Krola, nadgrodzone być
powinno, z publicznych Rzeczypospo-
litye dochodow: (b) Zaczem przy-
kupno, dla siebie, lub rodu Krolewskiego,
dobr, w Kráiu zakazane jest Krolom, chy-
bá z wiedzą Stanow, [c] iákiego dobr y przy-
kupna y dzierżenia przykład dzieie Jana
III. Krola ukazują. Ktoremu też Starostwa y
Krolewsczyczny przed swoim na tron wy-
niesieniem od niegoż dzierżone, po Jegoż
wyniesieniu na tron, zachowane, co do
wolnego intrat używania. (d) II. Dobra
te Krolewskiego stołu puszczone być nie
powinny tylko Szlachcie osiadłej: Na Cu-
dzoziemce nie Szlachte y Zydy kára usta-
nowiona, y ugod z nimi zawieranych nie-
ważność. (e) III. Po śmierci Krola, Pod-
skarbiowie WW. Koronny w koronie, Li-
wski w Litwie, dobr stołu Krolewskiego
dozór mają, procz Gdańska y Elblągá,
ktore Krolowi Następcy dochody odda-
wają.

300
wają. IV. Dobra te od wszystkich
tł. owy /) ciężarów są wolne, y sam
Sejm włożyć na nie może ciężar
który też wyładzą niekiedy Deputow
weyrzenia w skarb, y doniesienia Rzecz
pospolitey o dobr tychże stanie. (g)

(a) Vol. Leg. t. 2. f. 1334. tit. Ral
nes. (b) Co się powtarza w rokach 1638
1635. 1638. y in partis Conventis Krolow
Ekonomii. (c) L. s. c. P. C. Augusti 2. f. 21
Vol. Leg. t. 6. f. 622. f. Dobr żadnych. [d]
Vol. Leg. t. 5. f. 274. f. Warujemy y f. 356.
tit. Starostwa y f. 622. tit. Wykupno y 564.
tit. Konsens. e. P. C. Krolow. f. Const. 1673
tit. Ekonomie 1703. tit. Konserwacya. g. Kon
Gener. 1632, 1648. 1668. 1674. 1696. 1733.

ROZDZIAŁ II.

TO co Krolow wielmożność ukazuje
naybardziej, jest osob wyadzanie do
godności, y szafunek dostoięstw y dobra.
O tym Krola prawie w rozdziale następu
jącym się mowi, tym porządkiem. I. Já
kie są prawa Krola w szafunku urzędow
y dobr w powzeczności? II. Jákie legoż

301
sa prawa w rozdawaniu mianowcie Bi
skupstw? III. Opáctw? IV. W Zalecaniu
Papieżowi do dostoiności Kardynalskiej?
V. *Protectoris Poloniae*. VI. Szafunku Ka
nonii y Probstw. VII. Urzędow Sen
natorskich Woiewodztwa y Káztelanii?
VIII. *Ministeriorum* IX. Urzędow Kó
ronnych y Litewskich? X. Urzędow
ziemskich? XI. Starostw Grodowych?
XII. Starostw nie Grodowych? Krole
lewszczyn y Dzierżaw? XIII. Orderu Or
ła białego? XIV. Jákie są prawa Krola
względem Sejmow? XV. Senatu rad?
XVI. Sądow sprawowania? XVII. Wy
prawyposelstw? XVIII. Względem woys
ka y woien? XIX. Przywileiow *Servito
riatus* y *Nobilitatis*? XX. W obowięzy
waniu Senatorow do przytomności przy
swym boku? XXI. Do wyjazdu za grani
ce? XXII. Do odzyskiwania Ziem utra
conych? XXIII. Qdzyśkania Sum Neá
politáńskich? XXIV. Jáką na koniec reli
gią obowięzany Krol do chowania praw
Narodu. Paragrafami tylaż.

JAkie są prawa Krola w szafunku urzędow y dobr w powszeczności? *O* Urzędy dwoiákie są: Duchowne y Świeckie: á te pokoiowe iedne, woyskowe drugie: Z pokoiowych Senatorские iedne drugie nie Senatorские: Dobra rownie Krolewskie, ktorých wolny szafunek Krola ma: Są Starostwa grodowe, y nie grodowe: Woystwa: Dzierżawy: Krolewskie mi się ztąd zowią, bo wszystkie przedtym do Krola należały. *O* szafunku urzędow tych y dobr, te w powszeczności są Krola prawa: *I.* Urzędy wszystkie y Starostwa grodowe dawane być mają Ziemia- nom, Rodakom, Szlachcie, dobra tamże mającym ziemskie, dziedziczne, gdzie ciż urząd lub Starostwo biorą. *a* Byli iednak dawniej z Rodzicow nie Ziemia now, y nie Szlachty zrodzeni Biskupami Warmińskimi. *b* *II.* Záfzczyceni nie dawno Szlácheństwem albo indygenátem, áż w trzecim pokoleniu przypuszczani bywają do godności; *c* chyba że záslugi znaczne położą. *d* *III.* Xiążętom (iákiemi dawniej Mazowieckie y

Pomor(skie Xiążęta były) nie godziło się Urzędow y dobr Krolewskich dawać. *e* Zygmunta III. Synowie otrzymáli: Jan Albert Wárminskie, á potym K rákowskie Biskupstwo, y Karol Ferdynand Opáństwo Ty- nieckie y Czerwińskie z wiedzą Stanow y przyzwoleniem *f* *IV.* Urzędy y dobra Krolewskie mogą być káżdego czasu rozdawane w niedziel náydáley szęść, iak się Krol o ich zaproźnowaniu dowie: Co ię- żeli Seym nádchodzi, zaraz przed wszystkiemi innemi spráwami rozdane być po- winny. *g* *O* có się Stan Rycerski má do- pominąć, y nie przystępować do niczego. *V.* Nie może zaś Urzędow y dobr rozda- wać Krol za gránicą, chyba duchowne y woyskowe. *h* *VII.* Nie mają też być za pieniądze rozdawane urzędy y dobra: *i* áni obiecywane w nadgrode usług na Sey- mie obierania Krola. *k* Urzędy też te y Sta- rostwa Grodowe tylko prawowiernym Katolikom rozdawane być mają, według Uchwály 1736. ktora májący in ie, ichże iednak nie odbiera. *l* Nie mogą także rozdawane być wczesnie, przez oczekiwa- nie. *m* Proźne też y z okienkami przy- wileie

wileie wydawane być nie powinny
Ani dwa na jeden urząd. o VIII. Le
zās Krol ma władzę szafunku urzędow
dobr, nie ma mocy ogolocania z nadane
komu, chyba sądem dla występku. p Mi
gą iednák za dozwoleciem Krola złożyć
urząd, tenże piastuiący. q.

a Vol. Leg. t. 1. f. 57. t. 2. f. 900
Urzędy. Pacta Conventa Regum Vladislai
Casimiri, Michaelis, Augusti II y III. tit. We
kancye. b Lengnich Jur. publ. L. 2. II. f.
280. c P. C. Michała y Następców. § Cudzo
ziemcow ani nikogo. d Vol. Leg. Tem
że y nad to: Vol. Leg. t. 5. ff. 400. § seq.
Vol. Leg. t. 1. f. 57. f Vol. Leg. t. 3. f. 333
tit. Konsens. Także f. 791. tit. Konsens. g
P. C. Władysława y innych Krolow tit. We
kancye. h Vol. Leg. t. 6. ff. 240. §. 6. Ni
mniey y 630. § Aponieważ państwo. i Vol.
Leg. t. 6. ff. 30. § Wakanse f. 19. § Za ho
nory f. 634. § Agdy ta iesz. k P. C. Micha
ła y Następców § Zeby iustitia distribua
l Vol. Leg. t. 6. f. 581. § Dissidentibus. m
Tamże f. 628. tit. To też waruiemy że Przy
wileidw. n Tamże f. 241. tit. Przymileiom
o Tamże f. 623. p Vol. Leg. t. 5. ff. 9. 10.
tit.

tit. Deklaracya y f. 16. tit. Starostwa. (q) Len
gnich. Jur. publ. l. 2. c. II. f. §. 40.

§ II.

JAKIE są prawa Krola w rozdawaniu mia
nowicie Biskupstw? Odp. I. Dawniey
szemi czasy w Polsce iuż Papieże stanowi
li Biskupow swą naywyższą władzą: (a)
iuż niekiedy Kapituły, albo zgromadze
nia Kanonikow: (b) iuż bywało że Krol
mianował, y tymże Kapitułom podawał
kilku, ku iednego z nich do tey godności
wyfadzeniu; (c) y iezeli Kapituła obierała
innego, nie z liczby Prałatow podanych
od Krola, tedy swą mocą Krolowie stá
wiáli Biskupow. (d) Co rożnych zamieszzań
y rozterkow przyczyną częstokroć było:
tak w roku 1460 trzech mianowanych Bi
skupow Katedra Krakowska miała: Ie
dnego, ktorego Papież, drugiego, ktorego
Kapituła, trzeciego, ktorego Krol miano
wał, y ten się przy dostojności tey utrzy
mał. (e) Od ktorego też czáfu władza mia
nowania Biskupow przy Krolach została.
f Wszakże Biskupstwo Warmińskie wy
łączo-

306
łączone od tey Krolow w mianowaniu
władzy: (g) pod tym iednak warunkiem
zeby Krol mianował czterech z liczby Kan-
onikow Warmińskich, iak mówią Kan-
dydatow, Ziemianinow Pruskich, z kto-
rychby iednego Kapituła wybierała. Zy-
gmunt 3. Syna swego Jana Alberta zale-
cał Kapitułé, y August III. Stanisława Gra-
bowskiego, lubo obydway nie byli Kan-
nikami Warmińskimi. h II. Mianowa-
ny od Krola Biskup, potwierdzenia swo-
iego szukać u Papieża powinien, y pokł-
go nie otrzyma, w rząd y sprawowanie
Kościoła wdawać się nie może. I są przy-
kłady, mianowanych przez Krola Bisku-
pow, a nie otrzymujących potwierdzenia
od Papieża. i Prussacy po śmierci Zy-
gmunta Augusta wybrali na Generale Bi-
skupa Chelmskiego, ale Krol Następca
innego podał.

(a) Długosz L. 6. f. 594. an. 1203. 1. 167
7. f. 775. y f. 831. L. 9. f. 919. 986. 1087. (b)
Długosz L. 6 f. 609. an. 1209. f. 618. 630
643. 648. Lib. 7. f. 681. Lib. 9. f. 1151. (c) Długosz
L. 10. f. 133. 43. 155. Lib. 11. f. 312. 313
Baroniusz t. 12. ad an. 1162: (d) Długosz L.

307
10. f. 56. f. 14. L. (e) Id. L. 123. f. 49. (f) Bielski w
Kronice f. 428. Zalasowski Jur. Reg. Pol. t. 1.
f. 553. (g) Lengnich Jur. pub. L. 2. c. 11. f. 297.
(h) Id. L. c. (i) Zaluski Epist. t. 2. p. 2. f. 979. 1009.

§ III.

Jakie jest prawo Krola w rozdawaniu O-
pactw? Odp. Dawnych czasow, wol-
ne przy Mnichach zostawało Opatow o-
bieranie; ktorzych iednak potwierdzenie
należało do Krola. a Z czasem w wybie-
ranie Opatow Krolowie się mięszać za-
częli, nie tylo przez obranych iuż utwier-
dzenie, iuż odrzucenie niekiedy; ale też
przez mianowanie Osob niektórych, a
tych nie zawsze z Mnichow porządku, a-
le y z Swieckich Prałatow y Biskupow.
Za rządow Michała Krola, wzczęty po-
swar, gdy Mnisi, dawną obierania wolność
popiérali, y Rzym ich prawu zprzyiał,
dawał Seymowym długo obradom maté-
rya, na ktorych, prawo mianowania na O-
pactwa, przy Krolu utrzymywały Stany:
b Wyssany jest z Seymu w roku 1726. do
Rzymu Jan Tarło Lubelski Woiewoda, a-
zeby Rzym stanowieniem swoim prawo

Krolewskie ztwardził, ale to w ten czas skutku nie wzięło: W roku dopiero 1736. z seymu ugodnego, tenże Jan Tarło lub Sandomierski na ten czas Woiewoda wyznaczony do zakończenia tak długiego powstania, z Kamilem Paulucyuszem Posłem Papięskim w Polsce, w roku tymże dnia 6. Sierpnia uczynił mu koniec: Ugoda, na Senatorckiej radzie w roku 1738. złożony w Schowie, pochwaloną, te Krolewskie Opatwa zostawione z wolnością mianowania Opatów, y stanowią ich iak mowią *per commendam*; Tynieckie, Lublińskie, Płockie WW. XX. Benedyktynow, Wąchockie, Mogilskie, Sulejowski, Wągrowieckie, Jędrzejowski, Paradyckie, Czernińskie WW. XX. Cystersow, Trzemeszyńskie, WW. XX. Kanonikow Laterańskich. Hebdówskie WW. XX. Norbertanow, y Probstwo Miechowski. (c) Dotey iednak, *Juris patronatus* sprzeczki, Oliwskie y Peplinskie Opatwa nie należały: (d) Szlachcicem zaś z Ojca y z Matki być powinien e Opat.

(a) *Vol. Leg. t. 1. ff. 197. 198.* (b) *Zaluzski a. f. 780. ad 883. Vol. Leg. t. 6. f. 58. tit. Jus*

Jus patronatus. (c) *Lengnich Juris publ. Lib. 2. c. 11. f. 303.* (d) *Vol. Leg. l. c. yf. 630. tit. Ordinis Cisterciensium.* (e) *Vol. Leg. t. 1. f. 521. t. 2. f. 599. n. 49. tit. Aby nadania.*

§ IV.

O Prawie Krola w zaleceniu Papięzowi do dostojności Kardynałckiej: Odp: Mają Krolowie prawowierni prawo zalecania Papięzowi, gdy ten stanowi Kardynały, iednego, czyli to Rodaka, czyli Cudzoziemca, do teyz godności: Tak Kazimierz III. zalecił Rudolfa Biskupa Lawentyńskiego, odwdzięczając mu prace w pogodzeniu swoim z Krzyżakami. Za którego też panowania czasow, Zbigniew Oleśnicki Biskup Krakowski pierwszy z Polakow Kardynałką dostojnością uczczony, nie z zalecenia Krola, ale przez wzgląd na niego, y na Krolestwo. Za Stefana Krola zaletą Grzegorz XIII. trzech na tę godność podwyższył: Jerzego Radziwiła Wileńskiego Biskupa: Alberta Bologneta swoiego w Polsce Posła: y Jędrzeia Batorego Synowca Krolewskiego. Jan Kazimierz

mierz zalecał Klemenfowi IX. Piotra Bona-
 zego Biskupa Buttereńskiego; Krola Fran-
 cuskiego Pofla, ale godność tę dopiero dla
 niego otrzymał Michał Krol od Alexan-
 dra VII. tym imieniem Papieża. Jan III.
 kilku zalecał, y dla Hrabi Arkwinu zale-
 cenie tego skutek wzięło. August II. Sa-
 ferna zakonu moiego, włożonym swolę
 ręką biretem Kardynałskim zaszczycił, da-
 lekiego odżadzy tey dostojności: Ugo-
 dy czyli *Pakta Conventa*, z Augustem III. a
 Rzeczpospolitą zawarte, temuż zalecał, te
 go prawa Polskich Krolow, w zalecaniu do
 godności Kardynałskiej, utrzymywanie, y
 skutek tego widziany w ozdobionym Kar-
 dynałską purpurą Janie Lipkim Biskupie
 Krakowskim, nieśmiertelney pamięci go-
 dnym Pralacie. *Lengnich Lib. 2. c. 11. § 23.*

§ V.

O Podawaniu iednemu z Kardynałow
 przez Krola honoru, *Protectoris Po-*
lonia. Odp. Podawa także Krol, iednego
 z mieszkaiących Kardynałow w Rzymie,
 y za wiedzą Senatu wysadza do pieczy y
 obre-

obrony spraw Narodu Polskiego w Rzy-
 mie, pod nazwiskiem *Protectoris Poloniae*,
 którą oni godność do śmierci Krola no-
 szą, y za obieraniem nowego w Polsce
 Krola, nowym też bywał utwierdzani
 swoiego urzędu listownym świadcstwem,
 chyba że na Papieżką godność postąpią.
 Czytay u Załuckiego a iak zagniewał
 Krola Jana III. Kardynał Urfinus *Prote-*
ctor Poloniae, gdy Krola Portugalskiego y
 swoiego Domu rodowitości znamiona,
 przełożył nąd Polskie.

a Tom. 1. ff. 627. 673. 674.

§ VI.

Jakie są prawa Krolewskie w rozdawa-
 niu Pralackich, Kanoniczych, urzę-
 dow. Probstw, y Plebani, w dobrach nie-
 śiedynie Krolewskiego stołu, ale wszystkich
 niegdyś Krolewskich? Odp. Wyrok Kle-
 menfa VII. czyniący odnowę wyroku Le-
 ona swoiego Przodka, te miesiące nazna-
 cza Monarchom Polkim do mianowania
 osob na duchowne te urzędy, których w
 też miesiące zaproznowanie żaydzie: Lu-
 cy, Kwiecień, Czerwiec, Sierpień, Pa-
 dzier-

312
zdziernik, Grudzień. Resztę mieściny
Rzym waruie sobie: *Vol. Leg. t. 1. ff. 449.*
451. 452. Wszakże miánowane być nie
mogą na tę urzędy duchowne y *beneficia*.
Dzieci, Cudzoziemcy, nie mający *juris-*
digenatús, nie Szlachta, krom Kanonii *et*
Doctoratu, *Vol. Leg. t. 5. f. 13. tit.* O Opie-
ctwach y Cudzoziemcach.

§ VII.

JAKIE są prawa Krolewskie w rozdawa-
niu urzędu Senatorskiego, Woiewodow
y Káasztelanow: *Odp.* I. Száfunek dosto-
ieństw Senatorskich do prawa Krolow ná-
leży: Starostę Zmudzkiego, Połockiego,
y Witebskiego, Woiewodow, Rycerstwo
tych Ziem wybiera, á zaś Krol potwier-
dza: (a) Podczas *interregnum* po Henryku,
Woiewodztwo Ruskie, po śmierci Jerze-
go Jazłowieckiego Woiewody Ruskiego,
wybrało na Iego miejsce Hieronima Sie-
niawskiego: Woiewodztwo Lubelskie, po
śmierci Stanisława Słupeckiego Káasztela-
na, wysadziło na tęż dostojność Jędrzeia
Firleia Sandomierskiego Starostę, co Na-
stępca

313
stępca Krol ztwierdził. (b) Prusłacy pod
interregnum po Janie III. Chelminskiego, y
Malborskiego, Woiewodow: Elblągkiego
Káasztelana, postanowili: Ale Następca po
Janie III. Augst II innym godności te od-
dał. (c)

(a) *Zatuski Epist t. 2. f. 638. 639. Vol.*
Leg. t. 6. f. 79. n. 9. § 10. tit. Approbacya.
(b) *Vol. Leg. t. 2. f. 885. Lengnich L. 2. c. 11. §*
25. f. 311.

§ VIII.

JAKIE są prawa Krola w rozdawaniu *Mi-*
nisteriorum, rzędu Senatorskiego? *Odp.*
O Marzałkach WW. KK. y LL. rownie
iak y o Nadwornych, iako też o Podskar-
bich WW. K. y L. wyłączeń od prawa
pospolitego o innych urzędach nie maż
żadnych. Urzędy Pieczętarzy, czyli Kancel-
rzych y Podkanclerzych, Koronnych y
Litewskich, osobliwość tę mają, że rozda-
wane być nie mogą, tylko na Seymach:
Ale o tym; obszerniey indziey w Xiędze
da Bog trzeciey.

§ IX.

§ IX.

Jakie jest Krola prawo w rozdawaniu urzędów nie Senatorkich Koronnych y Litewskich? *Odp.* I. Urzędy Hetmańskie mogą być rozdane (jeżeli niemożność ich rozdania na Seymie pierwszym czasie) krom. Seymu, w innym czasie. II. Urzędy Koronne biorący w koronie: a Litewskie w Litwie, osiadłemi być powinni. b Co iednak w szafunku urzędów Koronnych lub Litewskich duchownych miejsca nie ma.

a *Vol. Leg. t. 6. f. 590. tit. Obiawiając:* b *Tamże f. 241. 242 § Przywilejow.*

§ X.

Jakie jest prawo Krola w podawaniu Urzedników ziemskich po Woiewodztwach? y w Prusiech? *Odp.* Urzędy te wielorakie są, y niektore z nich wybieraniem idą; Co uę tycze urzędów tych co idą wybieraniem: tedy władza wybierania Kandy latow iak mówią, przy Rycerstwie jest Woiewodztw, y czterech zwy-

szayc

szaynie wybierają; Krol zaś iednego z nich utwierdza, y swoim zaszczyca przywilejem: Wszakże urzędów dwu ziemskich, ani ziemskiego wraz z Dworskim, zlecać Krol władzy nie ma, pod nieważnością przywilejow, także urzędy oboygá Narodow, Koronne y Ziemskie, przez ustąpienie chodzić nie mają. a II. Urzędy inne ziemskie Chorążych naprzykład w Koronie od władzy Krola w swym szafunku zawisły: Atoli odbierający te urzędy osiadłemi w tychże Woiewodztwach być mają: III. W Prusiech urząd żaden nie powinien być nikomu dany, tylko zaszczyconemu Indygenatem, który otrzymywany bywa na Generale Pruskim. b IV. Urzędy Infantyckie przez odmianę rozdawane bywają, Polakom, Litwie, y Infantczykom. c I mogą być zaszczycony przywilejem Krolewskim na urząd ziemski, a dopiero tamże dziedzictwa nabyć. d V. Prussacy pod *Interregnum* po śmierci Krola Jana, Podkomorzego, y Chorążego, Malborskich, obrali, ale Krol Następcy innych na tę godność wysadził. e

a *Vol. Leg. t. 5. ff. 15. 14.* b *Vol. Leg. t. 1.*

t. 1. f. 122. P. C. Krolow. y ostatnie Augusty
 III. § Providendo de omnibus juribus. (c)
 Vol. Leg. t. 5. f. 483. tit. Ordynacya Xięstwa
 Inflantjskiego. (d) L. c. (e) Lengnich t. 1. L. 2. f. 312.

§ IX.

JAkie jest prawo Krola w szafunku Starostw Grodowych? *Odp.* W Koronie liczy się Starostw Grodowych z Grodem Latyczewskim do Generała Ziemi Podolskich, z grodem Kalijskim y Przygodkami pięcią, należącemi do Generała Wielkopolskiego, 77. Nie zaliczając Mazowieckich tych, które społem z infzemi chodzą, naprzykład Wiskię z Wąsockim. I tych ci wszystkich Starostw szafunek do praw maiestatu należy. Ogranicza go iednak prawo, y w tym chce mieć obrębie. I. Co się mowiło o prawie Krola w powszechności rozdawania Urzędow, tu się ma ściągać: II. W Koronie Woiewoda ani Kasztelan w swym Woiewodztwie nie może być Starostą razem grodowym: w infzym być może. Krom Woiewodztw Pruskich iak y Litwy; gdzie Woiewodowie są Staro-

Starostami razem. (a) III. Starostwa grodowe dwa, dane być nie mogą iednemu: (b) IV. Na Starostwach grodowych *jus communicativum* nie idzie. W czym porownywa prawo Starostwa graniczne, choć nie grodowe. (c) Ani spuszczone Dzieciom.

(a) Wyżey w Xię: 1. pod każdym Woiewodztwem. (b) Vol. Leg. t. 2. f. 619. tit. O dwoygu Starostwach: [c] Vol. Leg. t. 4. f. 839 tit. Dożywocie: y f. 132. tit. Deklaracya f. 131.

§ XII.

JAkie jest prawo Krola w rozdawaniu Starostw nie grodowych? Krolewskich Dzierżaw y Woytostw? *Odp?* Starostw nie grodowych nazwiskiem, rozumieią się dzierżawy Miałt y Zańków gródu nie mających. Imieniem Dzierżaw wsi niegdys Krolewskie: A zaś Woytostw tytułem, niektórych łak, młynów, karczm, dzierżenie. I Woytostw tych początek się też być zdaie: gdy Xiążęta dawnie place zarosłe pozwalali różnym do oczyszczania, którychby na swoy pżytek pod iakim podatkiem zażywali. Z tych iedne do Starostw

rostw przyłączone, do miast drugie, in-
osobnie chodzą, y złączania ich do Sta-
rostw zakazują prawa. (a) O wszystkich
tych dobr szafunku złożonym na łasce Mo-
narchow polskich maż przednieysze te
prawa. I. Starostwa niegrodowe nie mo-
gą być pufzczane tylko Szlachcie y Zie-
mianom, iako też y Krolewskie dzierżawy.
Woytostwa żołnierzom zaśluzonym za
zaleceniem Hetmanow: Zkąd też, mieści-
ce cztery: Wrzesień, Pazdziernik, Li-
stopad, Grudzień, żołnierskimi się zo-
wią. (b) Wymuią się iednak od tego
prawa, Woytoystwa w Ekonomiach,
albo w Starostwach, na których oprawa
Krolowy zapisana, (c) iako też do Starostw
grodowych, albo miast przyłączone. II.
Nie grodowe Starostwa z grodowemi trzy-
mane być razem mogą, lubo liczbę dzier-
żenia ich prawa ścieśniaią. (d) III. Krole-
wczyn zaś żadnych prawem lennym y
w maństwo, dopieroż w dziedzictwo
Krol puścić nie może. (e)

(a) Vol. Leg. t. 6. f. 623. tit. To też wo-
rujemy: (b) P. C. Augusta 2. Augusta III. y
Żołnierskie miesiące. f. 630. f. Woy-
118

dek. (c) Vol. Leg. t. 4. ff. 844. 845 f. Dekla-
racya. (d) Vol. Leg. t. 6. ff. 19. 20. 623. f. Tak-
że. (e) Inwentarz Ładovskiego tt. Dobra, Sta-
rostwa, summy.

§ XIII.

KTóre jest prawo Krolow? y iego iak
dawny początek? w rozdawaniu Or-
deru Orła białego? y czyli dawni Krolow-
wie orderu którego używali? albo też ra-
zem zaszczycali nim swoy Narod? Odp.
Orderu Orła białego honor zapoczety w
Tykocinie roku 1705 na znak wierności
przy Krolu przez Augusta II. Głową Ka-
walerów Orderu tego Krol, na ktorego
Krzyżu Kawalerskim napis się ten czyta:
Pro fide, lege, & græge. Tenże stanow
Kawalerów, y ordery różdaje: ktore po
śmierci ichże, przez Następcow krwł, lub
przyiaciol, bywaią oddawane. Orderu tego
wizerunek ten jest: Na wstędze niebieskiej,
cztery palce szerokiey, z lewego ramienia
pod prawy bärk ku biodrom, orzeł biały w
koronie, z rozpostartemi skrzydłami zpa-
da. Na lewym zaś boku sukni wyszytą
gwiazda złota, ośmigraniasta, promienną

otoczona, w iey śródku krzyż srebrny na kształt Maltańskiego, z napisem: *Profe de, Rege & Lege*. II. Zafzczyca zaś Krol orderem tym Osoby do swego upodobania, Krole nawet y Xiążęta postronne y Pany: Ozdabia nim y duchowne. y z nich pierwszy honor orderu Orła białego odebrał Jan Lipski, potym Krakówski Biskup y Kościoła Rzymskiego Kardynał, Podkanclerzy na ten czas koronny: Atoli duchowni z tą go różnicą noszą, że wstęga u nich z szyi na pierś spada. Ozdobiły ten Order nimże ozdobione Katarzyna y Anna Samodzierżynie y Imperatorowe, iak mowią, Rosyjskie. III. Władysław IV. Krol ustanowił był, y prawami opisał Order Niepokalanego Nays. Maryi poczęcia; y iegoż z Rzymu potwierdzenie otrzymał: Ale piękne orderu tego zamysły w swych początkach koniec wzięły. IV. Dawni Krolowie różne nosili Ordery: Zygmunt I. złotego runa od Karola V. Cesarza sobie przyślany roku 1525. a Zygmuntowi III. Władysławowi IV. Janowi Kazimierzowi, Michałowi, Augustom, drugiemu y trzeciemu, ofiarowany tenże. Henryk Wa-

lezy

lezy Order S. Michała z sobą z Francyi przywiozł: Zkąd też Janowi III. przysłany Order S. Ducha. August II. nosił także Order Duński słońca: iako y Syn iego August III. ktoremu też Moskiewski S. Jędrzeia order przydany: y z innym S. Henryka, ktorego dla Saxonii August tenże początkiem jest. b.

a Bielski w Kronice na kar. 555. b Za-
łuski Ep. t. I. f. 185, 265. 322. 324.

§ XIV.

JAkie jest prawo Krola względem Seymow? *Odp.* I. Seymy bądź zwyczajne są, y prawem opisane, na nie jednak stany się nie ziędzają, chyba listem powszechnym Krola, uniwersałem pospolicie zowią, wezwane: y władza ta przyzywania Stanow na Seymy starożytna jest, y samym właściwa Krolom. a II. Má równie Krol władzą nakazania Seymu, iak mowią extraordinarynego, to jest nie w czasie opisanym prawami, gdy potrzeba iaka wyciąga: Wszakże Senat przody wezwany, y rzecz, o ktorey się Stany na Seymie naradzać mają, z nimi na radzie u-

W

łożona

322

łożona być ma. *Deliberatoria* na chwilkę
roku wychodzić powinny od Króla, gdy
zwykły prawem nadchodzi Sejm. *b* III.
Od roku 1542. *Historia polska* nie ukazuje
przykładu, żeby kiedy Sejm był od-
prawiany (wylączywszy *interregna*) w nie-
bytności Króla: Zkąd dla choroby Jana
III. Sejm, na który się już Ziemiańscy Posłowie
ziewali byli, nie zaczęty. Jako też dla
choroby Augusta II. Sejm nie złożony, y
Posłowie Ziemiańscy już wybrani ostrzeżeni-
listem, nie ziewali na miejsce iemż zwi-
ykle. *c* Dawnieyszych iednak czasow są
przykłady Sejmow bez Króla mianych,
w przytomności zesłanych od niegoż. Po-
słow. *d* Bytność zaś ta Króla y obecność
na Sejmach, tak się rozumieć ma: żeby
nie pod czas wszystkich obrad znaydował
się przytomny Król. Roku 1652. gdy Jan
Kazimierz w początkach samych Sejmu
na zdrowiu zapadł: Stany się do pałacu,
w którym Król chorobą złożony leżał,
zgrupowały z obranym już Marszałkiem.
Tam na Sali przed pokojem Królewskim
Senat zasiadł, przy którym mowę miał
Marszałek: y Stany uwiadomił Kanclerz,

323

o rzeczach, o których się naradzać miano:
Po tym Stanów obwiezczeniu Sejm się
dalej na zamku odprawiał: y dopiero przed
iegoż dokończeniem znówu się stany na
pałac Królewski zgrupowały, y tam Sey-
mu nastąpił koniec. *e* Są iednak przykła-
dy, że Królowie prośzeni od Stanów, po-
zwalali, áżeby się Posłowie Ziemiańscy z Se-
natem w niebytności Króla naradzali: Tak
Zygmunt August y Zygmunt III. Wiady-
sław IV. prośzeni zezwolili na tę obrad o-
sobność, *f* ktorey iednak Jan III. nie po-
zwolił nigdy. *g* Roku 1668, gdy Król
ztechniwszy sobie długie w noc bawienie,
na samym dokończeniu Sejmu odszedł,
stomaczyły sobie Stany to odeyscie Kró-
la, za zérwanie Sejmu: Dla czego Kró-
lowie na dokonywaniach Sejmow nocy
trawia. Roku 1733. gdy w samym Sejmie
zapoczęciu Król August II. zabrany był z
świata: Smierć iego koniec Sejmowi u-
czyniła, y iegoż się rozeyście. Zkąd się w-
dzi, że prawo żadne nie może być stano-
wioné bez wiedzy dopieroż krom woli
Króla. O czym indziej.

a Bielski f. 555. Vol. Leg. t. 6. f. 280.

tit. *Ciwoli czemu.* b *Tamże.* Także t. 2. f. 899. u. 7. tit. *Seym* t. 3. f. 928. c *Załujski* t. 1. p. 2. f. 1302. d *Długosz* L. II. ff. 489. *Lib.* 12. f. 773. *Bielski w Kronice* f. 376. 577. 583. e *Lengnich: Jur. pub. L.* 12. § 4. f. 336. f *Lengnich Lic. § 5.* g *Załujski Ep. t. 3. f. 420.*

§ XV.

Jakie ma Król prawo do składania Senatu rad? *Senatur consulta* zowiemy. *Odp.:* Co o Seymach, toż się o Senatu radach, rozumieć ma: Maią te bydź składane w obecności Krola: W roku 1594. *Arcey-Biskup* Senat zezwał na przyjęcie *poselstwa* od *Cesarza*, ale w niebytności Krola (który w *Szwecyi* był w ten czas) władzą tę na Seymie mu zlecił Król y *Stany* Za Krola też *Jana III. Arcey-Biskup* Senat do rady wezwał, ale Krola *ścisnionego* od *Turków*, y *Krolestwa* niebezpieczeństwo, y *Krolowy* mocie przy tym nagleganie od *pospolitego* prawa uciechynek ten wyłączały. b W roku 1592 miana iest Senatu rada pod czas Seymu zamknięta drzwiami bez Krola: c II. To co się ma w radach

radach Senatu stanowi, imieniem się Krola zaszczycza. Stany też uchwały Seymow pod Krolami, *Konstytucyami* zowią: A zaś stanowienia swoje na związkach pod *interregna*, *konfederacyi*, albo *kapturu* nazwisko maią: y bywaią, na Seymach *Coronationis* albo *Pacificationis* czytane y ztwierdżane.

a *Vol. Leg. t. 2. f. 1397. tit. o Postach Cudzoziemskich.* b *Załujski Ep. t. 1. f. 662. 690. 691.* c *Lengnich. L. c. §. 6.*

§ XVI.

Jakie iest prawo Krola względem Sądow? *Odp.* Sądy w *Koronie* y *Litwie* pod imieniem Krola bywaią sprawowane, y z tey przyczyny śmierć *Krolewska* koniec im czyni, a Sądy *kapturowe* otwiera. Na Sądach *Seymowych* y *Relationum* Krol osobą swą zasiada, inne imieniem tylo y powagą swą zaszczycza. Ale o tym obszerney w *Xiędze* da *Bog* czwartey.

§ XVII.

Jakie są prawa Krola w wysyłaniu *Posłow*

flow. do posronnych Narodow? Odp. szczegulnych sprawach y od publicznych interesu dalekich, Krol moze wysylac sly, y do siebie przyslane odprawiac. uroczystsze poselstwa nie moga, byc wprawiane, tylko z wiedza y zezwoleniem Stanow. A w gwałtowniejszych Oczekiwaniach, przy najmniey z Serenitatem Rady. Wszakże zawsze Krol ofoby poselstwa sprawowania wysadza, lubo zawsze poselstw ipraw owania rzecz y pisy daie. O czym w Xiedze czwartobfzerniey będzie. A Ci Szlachta bycia dobrze osiadla. Vol. Leg. t. 6. f. 22. To też waruiemy.

§ XVIII.

J Akie jest prawo Krola w wypowiedzeniu wojen? Woyska władzy? toczeniu wojen? zawieraniu Soiuszow? Odp. wszystkim tym niżej będzie; tu namyślami, że Krol w woysku przytomny nad nim naywyższą władzą: a Wyzwolenia też Szlachty na pospolite ruszenie wle dza, zostae przy Krolu. Ktorą mu ia Seymie zlecaia Stany, Konstitucye 1685, 1693, 1697, 1736.

§ XIX.

J Akie jest prawo Krola w szafunku przywileiow, mianowicie Seruitoriatis y Nobilitatis? Odp. Má Krol moc przywileiami swoiemi iuz nowemi niekiedy, iuz ztwierdzaiacemi dawne zaszczycać miasta: zgromadzenia: Ofoby pewne: ale te prawu publicznemu nie maia się przeciwiać, a y iezeli albo przeciw prawu są dane, albo z uymą y krzywdą innych, takowizapozwani do Sądu Kanclerskiego przywilyi wracaią. II. Ma także Krol prawo Seruitoriatis: Prawo to, jest w rzeczy opatrzenie ofoby iakiey przywileiem wymuiącym ia z zwierzchności niższych Sądow, ázeby się tylko przed Krolom lubiego Sądem sprawowala: Mieli też dawno Krolowie moc zaszczycać Szlachectwem, ale późnieysze prawo stánowi, b. ázeby plebei nie byli wysadzani na Szlachectwo, iedno na Sevmie za wiadomością Stanow, Rad, albo w woyszeze dla znacznego w meście swego poczynania y dzielności. III: Dostoieństwa Xiążat, Grafow, Márgrabiow, od Krolow nie bywaią dawane.

Atoli Jan III. Matezylego Lekarza Bononijskiego uczcił, *Marchionis* honorem. c. 14. ko też August II. Alexandra Sallarolego z iegoż Bracią d który Margrabstwa przywiliy, y Krol, y wielu osob z Senatu y Rycerstwa, zacząwszy od Prymasa, przytwierdzili swoiemi podpisami.

a *Vol. Leg. 6. f. 626. tit. Przywilej*
 b *Ibid. t. 2. f. 971. tit. Plebeiorū Nobilitat*
 c *Załużski Ep. t. 1. f. 708. d Tenże t. 3. 500.*

§ XX.

Jakie jest prawo Krola w obowiązku Senatorow do bytności przy boku swoim. *Odp.* Od czasow Henryka Walezego obowiazali się Krolowie nic w rzeczach Rzeczypospolitey tyczących, nie stanowiąc bez rady Senatu: y z tey przyczyny krom Ministrow, wyznaczani bywaią na Seymach (choćby te nie doszły nawet) Senatorowie, ktorzyby Krolowi poki w Krolestwa granicach bawi, przytomni zostawali. Ale o tym obszerniey się mowić będzie w Księdze 3 §. o urządzie Senatorow.

§ XXI.

§ XXI.

Jakie ma prawo Krol do wyiazdu za granice państwa? *Odp.* Dawnemi czasy wyiazdu za granice Krolestwa pozwalali sobie Krolowie według upodobania swiego: Kazimierz W. do Pruffi, y do Węgier iezdził roku 1342. a Ludwik przemieszkał w Węgrzech. (b) Władysław Jagello do Węgier (c) tak wyiezdzał. Zygmunt II. wyiezdziąc do Cesarza Maxymiliana otrzymał przody Rad Koronnych dozwolecie. (d) Gdy Stany wybierały za Krola, Zygmunta III. y Syna iego Władysława, obowięzywali się Krolowie ci w ugodach swiego wybierania, że ieżeli wyciągać będzie potrzeba państwa dziedzicznego Szwedzkiego, iż wyiazd ten nie przody, aż też y Stánow nań zezwolenie nastąpi. (e) Poźniejszy lata wolność Krolow do wyiazdu za granice, mają określoną (f) prawami.

(a) *Bielski w Kronice na karcie 228.*
 (b) *Tenże pod tym Krolew (c) Tenże na kar. 279. (d) Tenże na kar. 529. (e) Vol. Leg. t. 2. f. 1098. (f) Vol. Leg. t. 4. f. 4 §. 0 od-*

330
§ O odiezdzie t. 6. f. 107. It. Pozwolenie. f. 239. § Niemnicy: f. 650 § A poniczwał.

§ XXII.

JAKIE jest Krola prawo, y z którego źrzedła wynikłe? Jegoż obowięzujące do odzyskiwania Ziem utraconych? y co się imieniem tym rozumieć ma? *Odp. I. Imieniem Ziem utraconych rozumieć się mają Ziemie odpadłe od Polski nie prawnie y nie sprawiedliwie: Albo jeżeli ich ustąpienie komu ugodnem i pokoiu zakładami jest warowane, tedy iako się zdaie wracać prawo Narodu Polskiego do ich odzyskania, gdy przeciwna strona ugody tey nie dochowuje, tak też y obowięzek na Krolow zwracać do ich odzyskiwania: Co też oni ugodą swojego wybierania, czyli *passive conventis*, warują zawżez. I tegoż obowięzku mocą August II: Kamieniec y Podole odzyskał ugodą bez broni użycia zakończoną: ktorey gdy użył na odzyskanie Infant od Szweda, szczęście wojenne dało, za Szwedem pierwszemu przeciwny wyrok: y nowych wojen a razem y klęskę Polskiemu, Salskiemu*

331
Salskiemu Narodowi otworzyło pole. II. August III. nam szczęśliwie panujący, w zakładzie przedugodnym swojego wybierania, obowięzek który nań kładły Stany odzyskiwania Ziem utraconych, tak ogranicza: (*Avulsorū recuperationem data occasione justa & legitima mieb na pieczy. będziemy f. 624.*) Ze zaś utracone Ziemie krom woyny odzyskiwane być często nie mogą, woyny zaś Krol, krom wiedzy Stanow podnieść nie może, dla czego przyięga, którą na część tę, *paſtorum Conventorum* Krol czyni, Jegoż nie do czego inzego obowięzywać się zdaie, tylko ażeby Stanom Rzeczypospolitey potrzebę tę woyny przełożył, y Stany też do iey uchwalenia, y potrzebnych na nie nakładow, staraniami swoiemi zklonił.

§ XXIII.

JAKIE jest y z kąd wynika prawo Krola obowięzujące do odzyskiwania pieniędzy summy Neopolitańskiej? *Odp. Summy Neopolitańskiej początek takowy mają, Krolowa Bona Zygmunta I. Zona Corca Jana Galeacyusza Sforeyi Medyolańskiego*

332
skiego Xiążęcia, po śmierci Męta, do
Włoch zkąd rodem była, wrocila y Kro-
lowi Hiszpańskiemu wraz y Neapolitań-
skiemu 430000 czerwonych złotych Ne-
apolitańskich z dochodu rocznego dała
roku 1556. W rok potym umarła Bona za-
czym summy te na Zygmunta Augusta Sy-
na, y cztery iego Siostry dziedzictwem zpa-
dły: August y Anna bezpotomnie zesłała
Katarzyna ich Siostra Jana Szwedzkiego
Krola Zona zostawiła Następcę Zygmun-
ta III. Polskiego y Szwedzkiego Krola:
ktory (iako w ugodzie swojego wybie-
rania był przyślągi,) (a) prawo swoje do
przerzeczoney summy zupełnie na Rzecz-
pospolitą złał, przez dane uroczyście pi-
smo dnia 21 Stycznia roku 1588: Atoli
dochod coroczny od summy tey dla siebie
odbierał: y gdy Anna Krolowa Polska Ste-
fana Batorego Zona á Bony Krolowy Co-
ra, bezdzietnie zesłała: Zygmuntenże czę-
ści summ pomienionych po Ciotce Dzie-
dzie; takowy w roku 1626. ieyże uczynił
podział: żeby połowę rocznego od niey
dochodu brał Władysław Syn: á druga
połowę Zona Zygmunta powtorna Kon-
stancya

333
stancya, y Jey potomstwo: Konstancye
roku 1632 dług śmiertelności wypłaciła,
po ktorey śmierci części dochodow na sie-
bie spadającej Bracia ustąpili Siostrze An-
nie Katarzynie Mążonce Filippa Wilhel-
ma Woiewody Neoburgu, á żeby iey zaży-
wała do śmierci: Mąż zaś Anny Filip nie
tylo dochody ale y sumę samę po śmier-
ci Zony Anny sobie przywłaszczył. Wła-
dysław część swoją trzymał, iako też Na-
stępca iegoż Jan Kazimierz: Lúbo oby-
dwa przyrzekali w ugodach swojego wy-
bierania; (b) na bliskim się Seymie z Stá-
nami o tym naradzić. I owszem Jan Ká-
zimierz (ktoremu Rzeczpospolita była po-
zwoliła używania rocznych od tey sum-
my dochodow aż do śmierci) wspomnio-
ney summy dziedziczką napisał Annę Gon-
zágę Zony swojej Siostrę, y Córkę iey
Annę Kondeuszowi zaślubioną za Córkę
przywłaszczył. Anna ta po śmierci Janá Ka-
zimierza, iako iegoż przywłaszczoną Corá,
gdy iey swego prawa ustąpiła Matka, tych
się pieniędzy dopominała, iako też y Kry-
styna Szwedzka Krolowa krwi zpadkiem:
Dopominał y Michał Krol Imieniem Rze-
czypos-
szypo-

czypospolitey, ktorey prawá swojego ustąpił był Zygmunt III. lubo w używaniu dochodow Jemu y Synom Rzeczpospolita przegłądała: Starania w odzyskaniu wspomnionych summ w rokách: 1686. 1695. 1713. ponowione. Roku z tych ostatniego Krzysztof Szembek Biskup w ten czas Jnflantski potym Primas sprawował do Cesarza poselstwo w ktorego mócy zostawalo Neapolitańskie państwo, dopominając się całej tey summy wypłacenia; ale bez skutku. Familia Kondeuszow odbierała część dochodow od tey summy z wyroku danego od Izby czyli Kámery Neapolitańskiej do roku 1725: to jest czerwonych złotych 11428, bez naruzenia jednak prawa polskiego, ktore warował Cesarz. Dochod tenże roczny odbierali y przedtym Kondeuszowie, nim od Filippa Borboniusza do Karola Austryaka przeszło było Królestwo Neapolitańskie, za którym przeyściem ustawało: Roku 1732 odnowione starania ku przywróceniu tey summy, ale śmierć Krolewska skutkowi warunków tych szczęśliwemu przeszkodziła. August III. odzyskania tey summy obowiązek przyjął, wżakże nowierządow,

Neapolitańskiego Królestwa odmiany z Domu Austryackiego w Dom Borboniuszow, skutek iego przewlekły. (c)

(a) *Vol. Leg. t. 2. f. 1098.* (f) *Ibid. t. 3. f. 767. n. 61. § Summy.* (c) *P. C. Joan. Casim. § A z strony konfed. 1733. § Summy Neapolitańskie P. C. Augusti III. § Windykacya Summ. Factum, jus & status negotii Neapolitani Polonici tempore Comitiorum à 1740 publicatum.*

§ XXIV.

POd którym warunkiem? obowiązany jest Krol chować Obywatelów y całego Narodu prawa? *Odpow:* W ugodzie obierania Henryka Walezyusza znayduie się warunek takowy; żeby z przysegi wierności Krolowi uczynionej y posłuszeństwa Obywatele wólnemi tym samym byli, jeżeliby prawa ich y wolności Krol łamał. (a) Co że się Henrykowi rzecz przyotrzeyszą zdało, tedy Posłowie wysłani na iego do Polski zprowadzenie, tłumaczeni takim surowość, warunku tego miarkowali: że się to rozumieć ma, o gwałceniu praw y wolności Narodu dobrowol-

browolnym, y na praw tych y wolności
wzgardę: y gdyby się od przedsięwzięcia
swego, Prymasa, Senatu, y Stanow napomi-
naniem nie zatrzymywał Krol. (b) Napo-
minanie zaś to ma być powtarzane y ie-
zliby potrzeba wyciągała, na Stany toż ma
Seymie włożyć, á iezliby słuszney przy-
czyny, sprawie tey która będzie wniesio-
na, y postępku w niey, Krolowie nie dół,
y za temi naleganiem uczynić nic nie
chcieli, w ten czas Stany wszystkie mają
się zachować według artykułu: *de non pre-
stanta obedientia*: Czego nie zachowujący
á zbierający woysko na Krola mają być
pozwani y sądzeni na Seymie. (c) Ale
dzieie Narodu nie ukazują przykłádu, że-
by poddani Krolowi kiedy wiárę y posłu-
szęństwo wypowiedzieli. Przykład Zy-
gmunta III. od trzech Senatorow y nie
wielu z Szlachty złożonego nagane po-
wstępną odniósł: Wyzucie też Augusta
II. z Państwa broni Szwedzkiej dziełem
było: y ci co go wyzuwali od związku
Sendomierskiego przez Stany całej Rze-
czypospolitey na walnym ziedzie Wár-
szawskim zgromadzone pochwalonego, za
Oczyzny nieprzyjaciół osądzeni (d)

(a) *Vol. Leg. t. 2. f. 864. 922. tit. Decla-
ratio.* (b) *Ibid. ff. 1634. 1635. tit. Konklu-
zye Seymu.* (c) *Ibid. f. 1660. 1661. tit. De-
klaracya Artykułu.* (d) *Ibid. t. 6. ff. 138,
139. tit. Ubepieczenie:*

K S I E G I
W T O R E Y,
T O M U
P I E R W S Z E G O.

CZĘŚĆ CZWARTA

Część ta Rozdziały dwa zawrze: Pier-
wszy o Krolow: Drugi o Krolowskim
potomstwie y ich prawach uwiadomi.

ROZDZIAŁ I.
O K R O L O W Y.

Rozdział ten: Prawa Krola w obieraniu
Zony: Krolowy religią, miejsce ślubu, y
wzięcia: Dwor, intraty, mieszkanie: po-
grzeb: Kronikę ich nakoniec wytłomaczy y
poda paragrafami tyłk.

§ I.

JAkie są prawa Polskie w obieraniu przez Krola Zony? *Odp.* Po Zygmuncie Augusty który przeciw woli Stanow polski w małżeństwo Radziwiłównę po Gastołdzie Woiewodzie Trockim Wdowę, a po tej śmierci Katarzynę Corkę Ferdynanda I. Cesarza, z którą przeciw Stanow tychże woli rozwodzić się chciał, w ugodzie obierania Stefana Batorego warowano, ażeby Krol żony nie brał bez wiedzy y przyzwolenia Stanow, y żeby bez przyczyn sprawiedliwych od Kościoła Bożego uznanych z nią się nie rozwodził. (a) Toż się poslednieyszych Krolow ugodami wybierania ichże znacnia y ponawia. (b)

(a) *Vol. Leg. t. 2. f. 901. § Aż do małżeństwie.* (b) *P. C. Władysława IV. Jana Kazimierza, Michała J. J. Z strony małżeństwa.*

§ II.

JAkiey religii Krolowa być ma? *Odp.* Krolowa być powinna wiary Rzymskiej

skiej Katolickiej: (a) y historia nasza ukazuje przykłady Krolowych z tey przyczyny nie zażczyconych koroną, że nie były prawowierne; w osobach Alexandra Zony w odzuczeniu Greckim zostająca: y Augusta II. w kacerstwie Lutra.

(a) *Vol. Leg. t. 4. f. 13. tit. Rex Catholicus P. C. Michała: Jana III. Augusta II. § Lubo dawne prawa. Augusta III. § Rady.*

§ III.

KTóre jest miejsce do zawierania małżeństwa? y do uwieńczenia Krolow? *Odp.* I. Miejsce Małżeństwa Krolow nie zawsze iedno jest; ani ieden zawsze, który łączy Biskup. Władysław Jagello pierwszą y drugą żonę brał w Krakowie: w Sanoku trzecią; a czwartą w Nowogrodku. Tę Wileński Biskup tamę Arcy-Biskup Lwowski łączył. Kazimierzowi IV. ślub dawał Krakowski Biskup w przytomności ArcyBiskupa Gnieźnieńskiego w Krakowie. (a) II. Miejsce koronowania Krolowych (b) Krakow jest: Władysława IV y Michała żony w Warszawie

szawie ozdobione koroną za wyrażenie
Stánów pazyzwoleniem (c) III. Hono-
koronowania Krolowy, práwá y zwyczaj
starożytny, Prymałowi waruią. (d) Są
dnak przykłády, iáko Krolow, tak ro-
y Krolowych nie przez Arcy-Biskupa
wieńczonych, dla ich iuż niebytności
iuż choroby; iuż innych przyczyn: (e) iuż
dla choroby Arcy-Biskupa Gnieźnień-
go Biskup Kuiawski koronował y ná-
szczał na krolestwo Annę Zygmunta II
Zonę: Tenże Zygmunta tegoż Barba-
zonę uwieńczył, ponieważ Arcy-Biskup
Gnieźnieński ieszcze z Rzymu swote-
nie odebrał był pótwierdzenia. IV. Przy-
tomna koronacyi Krola Krolowa, wraz z
nimże koronę bierze, y po lewey Krol-
ręce na tronie zasiada.

(a) Bielski, Długosz, u Lengnich L. 2. c. 16. § 5. (b) Vol. Leg. t. 4. f. 94. tit. Koronacya. (c) Tamże t. 4. f. 50. tit. Koronacya. (d) Tamże t. 1. f. 178. (e) Lengnich L. 6.

§ IV.

Z Których się osób składa Dwór Krolowy?

lowy? Odpow: I. Ma Krolowa Marzał-
ka, ktorego Kromer, *Magistrum curie*, zo-
wie: Urząd iego jest laskę przed Krolową
nosić, gdy sama idzie: Bo gdy w towá-
rzyństwie z Krolom, Marzałkowie ią Ko-
ronny y Litewski noszą. II. Ma Kancel-
rza rownie, ktory imieniem iey odpowia-
da y pisze. Zkąd Krolowa osobną swoię
ma pieczęć; na wzor pokoiowey Kro-
la pieczęci: w szrodku tarczą podzielona
na dwie części: na iedney z tych Krola
Męża: na drugiey herb jest prywatny:
Kancelrzem zwyczajnie duchowny by-
wa, lubo Ludowiki Zony Jana Kazimie-
rza Władysław Rey Podskarbi nadworny
był Kancelrzem. III: Ma ieszcze Ochmi-
strzynią z Matron godnością znamienit-
szych, y inne Damy y Dworzany Stánu
Szlacheckiego: Władysław IV. y Brat ie-
go Jan Kazimierz przyrzekali Stanom w
ugodach swoiego wybierania; że gdyby z
Cudzoziemskich Małzonkę brali, tedy o-
sob Cudzoziemek przy niey nie wię-
cey zostawać y mieszkać ma, tylko tak
wiele y tak długo, iako w tym zdanie Se-
natu zaydzie. (a) Czytay w tym późniey-
szych lat stanowienia. [b]

(a) *Vol. Leg. t. 4. f. 196. § Z. Prawo
Małżeństwa Także t. 3. f. 765. § Z. Prawo
Małżeństwa. (b) Vol. Leg. t. 5. f. 14. tit. I
Liczbie Cudzoziemców t. 6. f. 23. § Także
f. 625. §. Także.*

§ V.

IAka jest y żkad intrata Krolowy? Odp. Intrat Krolowa osobnych od Krolarstwa, procz dwu tysięcy czerwonych złotych z żup Krakowskich, ale wszystkie potrzeby Krol opatruie. Ani Krol Krolowy Krolewsczyny nadawać może bez wiedzy Stánow: ktora zachodziła gdz Zygmunť III. żonie Konstancyi (a) Gólskie y Brodnicke Starostwa puszczal Ludowice, Eleonorze, Maryi, Nayiasniejszym Krolowym polskim, także Maryi Jozefie Augusta III. Małżonce warował Stány sto tysięcy wiana, a drugie sto tysięcy przywiánku intraty roczney. (b) III. Po śmierci Krola, Krolowy dożywocie opatrzone bywa: y może Krolowa dobra, na których zapisana ma oprawe z intraty puścić Szlachcie: (c) III. Z dobr tych Krolowy kwarta płaconą być má w Krolarstwie

ronie, a *donativum* w Litwie. (d) IV. Dożywocie to Krolowy samey służy poki krolową polską jest, y poki mieszka w granicach państwa: traci ie, gdy albo, za mąż idzie, iak ie utraciła Eleonora po Michale Wdowa, gdy powtornym małżeństwem za Xiążęcia Lotaryńskiego poszła, albo idzie za granice: chyba żeby na ich dzierżenie zezwolily Stány: iak zezwalaly gdy Marya Jana III. żona iachała za granicę. (e)

(a) *Vol. Leg. t. 3. f. 668. tit. Starostwo Brodnicke. (b) Ibid. t. 6. f. 658. tit. Oprawa Nanyi. Krolowy. (c) Konstytucye rokow. 1581. 1593. 1609. 1638. 1649. 1670. 1678. (d) Vol. Leg. t. 6. L. s. c. (e) Załuski Ep. t. 2. p. 511. Vol. Leg. t. 6. f. 187. tit. Pozwolenie.*

§ VI.

GDzie mieszka Krolowa po śmierci Krola małżonka? y gdzie bywa iey zwłokow pogrzeb? Odp. I. Po śmierci Małżonka Krola może sobie Krolowa zamek obrać do mieszkania w dobrach pod dożywocie podpadłych: Eleonorze Poznań, lub Toruń, albo Grodno, lub inne Miasto,

krom Krakowa do mieszkania pozwol-
ne. [a] Marya Jana III. Zona stałego mies-
sca do mieszkania nie wybrała: Aż teł po
czterech latach, z wiedzą Stánow do Rzy-
mu ie przeniosła. II. Pogrzeb Krolow
w Krakowie bywá. Nakład loży iezeli za-
życiá iego umiera, Krol: iezeli wdowá zcho-
dzi z dobr idzie dozywocia. Jezeli pogrzeb
razem Krola y Krolowý odprawiá się, Rze-
czypospolitey skárb opátruie iegoż potrze-
by, tak żonę Jana III. Maryá wraz chowa-
no z Mężem roku 1724. (b)

(a) Vol. Leg. t. 5. f. 270. (b) Let-
gnich. Ju. Reg. Pol. L. 2. c. 16. § 17.

§ VII.

KRONIKA ZEBRANA
MONARCHIN, XIĘZNYCH y KRO-
LOWYCH Polskich zacząwszy od Piaśta.

Piaśta Zona, Rzepichá. - - - - -
Ziemowitá Zona, - - - - -
Leszka IV. Zona, - - - - -
Ziemomyśła Zona, - - - - -
Mieczysław I. Zona, Dąbrowká, Corka
Bolesława I. Xiążęcia Czeskiego umár-
lá Roku 977. Bolt-

Bolesława I. Chrabrego, Loua, i. Hemmil-
da, Corka Rydaka II. Margrabi Misnii,
z którą się rozwiódł. 2. Judyta, Cor-
ka Geyzy Krola Węgierskiego, z kto-
rą się także rozwiódł. 3. Konilda albo
Erminilda, Corka Dobromira. 4. Odam,
Corka Edwarda II. Margrabi Turynгии
y Misnii.

Mieczysław II. Zona, Ryxa, Corka Eren-
fryda Hrabi Palatyná Rhenu, umarła w
Salfeldzie d. 24 Marca, 1063.

Kazimierza I. Zona, Marya albo Dobro-
gniewa, Corka Włodzimierza Xiążęcia
Ruskiego, umarła R. 1087.

Bolesława II. Smiałego, Wycelstawa, Corka
Izastawa Xiążęcia Ruskiego umarła,
1089.

Władysława I. Hermana, i. Judyta, Cor-
ka Wratysława Xiążęcia Czeskiego, u-
marła 1086. 2. Zofia, Corka Henry-
ka III. Cesarza.

Bolesława III. Krzywoustego, i. Zbista-
wa, Corka Michała, albo Swiatopełka,
Xiążęcia Kiiowskiego, umarła 1108. 2
Salmea, Corka Henryka Starszego Hra-
bi Bergenskiego, umarła d. 24. Lipcá,
1144. Wła-

- Władysława* II. *Zona Adelaida*, *Corka Henryka* IV. *Cesarza*, umarła w *Altemburgu*, 1159.
- Bolesława* IV. *Kędzierzawego*, 1. *Anna* z *z*ya, *Corka* *Włodzimierza* *Xiążęcia* *Halickiego*, umarła R. 1172. 2. *Hilena*, *Corka* *Rościszawa* *Xiążęcia* *Przemyskiego*.
- Mieczysława* *Starego Eudoxya*, *Corka* *Włodzimierza* *Xiążęcia* *Halickiego*, 2. *Gertruda*, *Corka* *Beli* II. *Krola* *Węgierskiego*. 3. *Adelaida*, *Corka* *Godefreda* II. *Hrabi* *Lowañskiego*.
- Kazimierza* II. *Sprawnego*, *Helená*, *Ufewolda* *Xcia* *Bełsk*: *Corka*.
- Leszka* V. *Białego*, *Grzymysława*, *Corka* *Iaroslawa* *Xiążęcia* *Ruskiego*, umarła, R. 1258.
- Władysława* III. *Laskonogiego*.
- Bolesława* V. *Wstydlwego*, *S. Kunegunda*, *Corka* *Beli* IV. *Krola* *Węgierskiego*, umarła w *Klasztorze* *Sąddeckim*, d. 24 *Lipca* 1292.
- Leszka* VI. *Czarnego*, *Krystyna*, *Rościszawa* *Xiążęcia* *Ruskiego*, *Corka*.
- Przemysława*, *Krola*, 1. *Lukarda*, *Mikołaj*.

- ia albo *Henryka* *Xiążęcia* *Windawskiego* *Corka*, zabita. d. 13. *Grudnia*. 1283.
2. *Ryxa*, *Weidemira* I. *Krola* *Szwedzkiego* *Corka*, umarła 1335.
- Władysława* *Lokietka*, *Jadwiga*, *Corka* *Bolesława* *Xiążęcia* *Kaliskiego*, umarła, 1340.
- Wacława* *Krola* *Czeskiego*. 1. *Judyta*, *Corka* *Rudolfa* *Cesarza*, umarła 1297.
2. *Elżbieta*. *Corka* *Przemysława* *Krola* *Polsk*. u. 1307.
- Kazimierza* III. *Wielkiego*, 1. *Aldona*, *Corka* *Gedymina* *Xiążęcia* *Litewskiego*, umarła d. 8 *Czerwca* 1339. 2. *Adelaida*, *Corka* *Henryka* *Grafa* *Halkiego*, umarła 1356. 3. *Jadwiga*, *Corka* *Henryka* V. *Xiążęcia* *Glogowskiego*, u. 1390.
- Ludwika* *Krola* *Węgierskiego*: 1. *Małgorzata*, *Corka* *Karola* IV. *Cesarza*, umarła 1349. 2. *Elżbieta*, *Corka* *Rządcy* *Bośni*, utopiona.
- Władysława* II. *Iagellona*, 1. *Jadwiga* *Corka* *Ludwika* *Krola* *Polskiego* y *Węgier*, umarła 15. *Czerwca*, 1399. 2. *Anna*, *Corka* *Wilhelma* *Hrabi* *Celleienskiego*, umarła, 21 *Marca* 1416. 3. *Elżbieta*, *Corka*.

- Corka Ottona Pileckiego, Woiewody Sandomierskiego, umarła, 1419. 4. Zofia, Corka Andrzeia Iwanowicza Xiążęcia Kiiowskiego, umarła 21. Września 1461.
- Władysław III.* Krol Węgierski, bezżenny zginął pod Warną.
- Kazimierz IV.* Zona, *Elżbieta*, Albrychta II. Xiążęcia Austriackiego Corka, umarła, 1505.
- Jan Albrycht* bezżenny umarł.
- Alexandra* Zona, *Helena*, Corka Iwana Wąsilewicza Cara Moskiewskiego, umarła 31. Stycznia 1494.
- Zygmunt I.* Zona, 1. *Barbára*, Corka Stefana Hrabi Trentskineńskiego y Spiskiego, umarła d. 2. Pazdziernika, 1515. 2. *Bona*, Corka Jana Sforcyi Xiążęcia Medyolańskiego, u. 20. List: 1557.
- Zygmunt Augusta*, Zona, 1. *Elżbieta*, Corka Ferdynanda I. Cesarza, umarła 15. Czerwca 1545. 2. *Barbara*, Corka Ierzego Radziwiła Kafztelana Wileńskiego, umarła 12. Maia, 1551. 3. *Katarzyna*, rodzona Siostra Elżbiety, pierwszej Zony, umarła d. 28. Lut. 1572.

Henryk

- Henryk Walezyusz*, bezżenny panował.
- Stefana Batorego* Zona, *Anna* Zygmunta I. Krola Polskiego Corka, umarła 9. Września, 1596.
- Zygmunt III.* Zona, *Anna*, Corka Karola Arcy-Xiążęcia Austriackiego, umarła 10. Lutego, 1598. 2. *Koastancya*, rodzona Siostra *Anny*, umarła, 10. Lipca, 1631.
- Władysław IV.* Zona 1. *Cecylia Renata*, Corka Ferdynanda II. Cesarza, umarła 24. Marca, 1644. 2. *Ludwika Marya*, Corka Karola Xiążęcia Mantuy.
- Iana Kazimierza* Zona, *Ludwika Marya*, pozostała Wdowa *Władysława IV.* umarła, d. 10. Maia 1667.
- Michał Koryhuta*, *Eleonora*, Corka Ferdynanda III. Cesarza, umarła d. 17. Grudnia, 1697.
- Iana III.* Sobieskiego, *Marya Kazimira de la Grange*, Corka Margrabi d' *Arquien*, u. d. 30. Stycz: 1716.
- Augusta II.* *Chrystyna Eberhardyna*, Corka Chrystiana Ernesta Margrabi Bareuth, u. d. 5. Września 1727.
- AUGUSTA III.* szczęśliwie nam panującego *MARYA JOZEF* Corka *Josefa*

350
zefa Cefarza n. d. 8. Grudnia roku 1699.
zaślubiona d. 20 Sierpnia Roku 1719.
Zabrana z Swiata z powszechnym za-
lem wszystkich 17 Listopada roku 1757.

ROZDZIAŁ II. O KROLEWICACH y KROLEWNACH POLSKICH.

*Rozdział ten o Dochodach y dostoięństwie
Krolewiczow y Krolewien uwiadamia.*

§ I.

IAkie są y z kąd Synow Krolewskich do-
chody? *Odp.* Dawnych czasow, gdy
Krolow dochody znaczniefze były, wy-
starczali Krolowie na wychowanie y do-
statnie Synow y Corek opatrzenie. Gdy
Zygmunt August darowiznami wielkimi
intraty Krolow duzo nadmnieyszyl, Zy-
gmunt III. który Synow miał piąciu y
Corkę; iednę szukał u Rzeczypospolitey
dla nich opatrzenia; I otrzymał dla Wła-
dyfawa naystarszego Kraie odebrane Mo-
fkwie, z częścią intraty ich, (a) także w
|Pru-

351
Prufiech dzierzawy: Ofiek y Meselantz:
Do których uchwała Seymowa pięcdzie-
fiat tysięcy rocznego dochodu z intrat
Państwa przyłączyła. (b) II. Dla Jana tak-
że Kazimierzá otrzymał ténże Zygmunt
III. dzierzawy dwie y Krolewfczyzn ty-
leż: (c) Dla Jana Alberta Warmińskie naj-
przod á potym Krakowskie Biskupstwa.
(d) Dla Karola Ferdynanda Czerwiskie.
(e) Tynieckie (f) Opactwa, y potym
Biskupstwo (g) Płockie. Dla Alexandrá
Károla dzierzawy dwie, (h) á dla Anny
Krolewny, Brodnickie y Golubskie Stá-
roftwa. III. Dla tego zaś w pufzczeniu
dobr tych Krolewicom trzeba było przy-
zwolenia Stánow, bo urodzenia zacnością
przechodzili Szlachtę, y równość z ni-
mi: Szlachcie zaś samey dobra te y urze-
dy dawane wedlug prawa być powinny.
I dla tey przyczyny, Jan Kazimierz y A-
lexander Károl, Krolowi y Rzeczypospo-
lity wierności przyfiegę uczynili; pokiby
dobr zażywali. (h) Jan także Albert y Ka-
rol Ferdynand zwyczajną równie Senator-
ską przyfiegę wykonali, z czego się
ukazuje że Synowie Krolewscy mo-
ga

gą y dobra Krolewskie dzierzyc, y urzędy
 piasłować, ieżeli się do stanu Szlacheckie-
 go zniżą, y poprzyięgą wierność: którą
 iednak przyięgę wierności żeby oddać
 Władysław, lubo otrzymał Krolewskie
 dobra, śladu nie znaydujemy w prawie y
 Narodu dzieiach. IV. Dzierzenie dobr
 tych przez Krolewiczow ograniczało się
 zakładami: iuż płacenia ciężarow Rzeczy-
 pospolitey: (k) iuż spuszczenia tych dobr
 lub urzędow gdyby im się dochody inne
 za granicą dostały: á Anna Krolewna w
 Mążęństwo postanowiona była. V. Jan
 III Synom trzem y Corce znaczne zostá-
 wił dobra, porządki, summy, srebra, y
 kleynoty, że dostoyne z nich powagę
 Krolewiczow utrzymywać mogli: Z Cor-
 ką dał w posagu 500000 talarow bitych.
 Wyciągály od nich Stány wierności
 przyięgi, ále iey żáden nie uczynił. VI.
 Augustowie, II. y III. zkąd y iákcie dla po-
 tomstwa opatrzenie obmyślili, mász w
 prawie. (k)

(a) *Vol. Leg. t. 3. f. 368. tit. Ordynacya.*
 (b) *Ibid. f. 495. cit. Auđia prowizyi.*
 (c) *Ibid. f. 709. tit. Opatrzenie. y t. 4. f.*

54. tit. Prowizya. (d) *Ibid. f. 791.* (e)
Ibid. f. 792. tit. Konsens. (f) *Ibid. f. 853.*
 tit. *Konsens.* (g) *Vol. Leg. t. 4. f. 4. tit.*
Konsens. (h) *Ib. t. 3. ff. 709. y 710.* (i)
Vol. Leg. L. c. (k) *Vol. Leg. t. 6. ff. 30. §.*
Obawiać się 635. §. A gdy tenże.

§ II.

JÁkie iest dostoięństwo Krolewiczow Pol-
 skich? *Odp: I. Krolewiczowie przed-*
 tym następowáli w rządy Narodu po Ro-
 dzicach: Nawet gdy wolne bywało Kro-
 low wybieranie, wzgląd ná nich pierwszy
 miewały Stány. pierwszych Jana III. Sy-
 now honor ten minął. II. Władysławowi
 Zygmunta III. Synowi pozwoliły Stány
 po lewey Oycowkiego tronu stronie za-
 siadać ná Seymie. (a) Toż zasiadał Ja-
 kob ná Senatu radzie, Jana III Syn: kto-
 rego mu ubliżono ná Seymie. [b] III. Woy-
 na teź Moskiewská w rokách 1616. 1632. od
 Stanow Władysławowi zlecona, lubo He-
 tmánŃkiej władzy warunki razem zachodzi-
 ły: Stány zaś mney chętne były, gdy Jákob
 Jána III. Syn, bez ichże wiedzy, część woy-

ka pod Chocim prowadził. (c) IV. Ma-
 ią dostojność tę Krolewiczowie, że w spra-
 wach osobitych nie mogą być pożywan-
 ąni sądzeni tylko przed krolewem y Senato-
 rami na Seymie: Co y Jana Synom wá-
 rowały uchwáły. (d) V. Spráwy wyro-
 kájące, z przyczyny dzierzonych przez
 nie dobr, Sądom zwyczajnym podlegáją
 ktorých też dobr dzierzawcami Szlachta
 być má samá, y ciż z nich w sądziech odpo-
 wiádać máią. (e) VI. Nazwiśko Krole-
 wicom *Serenitatis*, dawane bywá. (f) Lu-
 bo iednák maiestat Oycá czczą w Synach
 Polácy, zwierzchności ich nád sobá zá-
 dney nie przyznáwáią. Michál y Jan Kro-
 lowie rowienność Szlachecká zatrzymy-
 wali dla swych potomkow, żeby rownia
 z innemi mieli do wśzystkiego prawo. [g]
 Takiey dostojności pełne Szlachcicá ná-
 zwisko.

(a) *Lengnich Hist. Pruss. t. 5. p. 544*
 [b] *Piasiecki Chron. p. 300. y Zaluski E-*
pist. t. 1. par. 2. ff. 1042. 1058. 1059. (c)
Ibid: p. 1038. 1091. (d) Paśta Conventu
Vladislai Ń Nayiaśnieyszych Krolewicom.
Augusti II. Ń. A gdyby iaka sprawa: Volz

Leg.

Leg. t. 6. f. 262. Art. 6. (e) Vol. Leg. t.
 6. f. 23. Ń. A w dobrach. (f) P. C. Mi-
 chała y Jana tit. Krewnych. Augusta II. in
 Vol. Leg. t. 6. f. 23. Ń. Linea de Lumbis: Au-
 gusta III. tamże f. 626. Ń. Reassumuiąc.
 (g) P. C. Michała Ń. Reassumuiąc, y Ia-
 na III. Ń. 1. Rady.

PORZA.

PORZĄDEK
 TOMU Pierwzego KSIĘGI Wtorey
 ROZDZIAŁOW y PARAGRAFOW
 CZĘSCI PIERWSZEY.
 ROZDZIAŁU PIERWSZEGO.

- §. I. Jak dawny przodkowie nasi
 rządu y sprawowania swego przez
 Monarchy początek ukazują? Na
 karcie.
- §. II. Jak dawno Monarchowie Polscy
 Krolami się zwac poczęli?
- §. III. Czyli kiedy Krolowie Polscy
 Cefarzy Rzymskich dannikami byli?
- §. IV. Krolowie Polscy czyli wolnym
 Stánow wybieraniem? czyli następ-
 waniem y zpadkiem krwi wstępują
 na państwo?

ROZDZIAŁU DRUGIEGO.
O MONARCHACH POLSKICH
w szczególności.

- §. I. Lech y iego plemię. - - - 18
 Wizimir. - - - 21
- §. II. Woiewodowie. - - - 23
- §. III. Krak y Jego potomstwo. 24
 Lech II. - - - 26
 Wanda. - - - 27

§ IV.

- §. IV. Woiewodowie znowu. - 28
- §. V. Leszek I. - - - 29
- §. VI. Leszek zdradliwy. - - - 31
- §. VII. Leszek II. - - - 33
 Leszek III. - - - 35
 Popiel I. - - - 37
 Popiel II. - - - 38
- §. VIII. Piast y Jego rod. - - - 41
 Seymowit. - - - 43
 Leszek IV. - - - 46
 Ziemomysł. - - - 48
 Mieczysław. - - - 49
 Bolesław Chrobry. - - - 53
 Mieczysław II. - - - 59
 Kázimierz I. - - - 61
 Bolesław Smały. - - - 66
 Władysław Herman. - - - 69
 Bolesław III. Krywousty. - - - 71
 Władysław. - - - 80
 Bolesław IV. Kędzierzawy. - - - 83
 Mieczysław Stary. - - - 87
 Kazimierz II. Sprawiedliwy. - - - 89
 Leszek biały. - - - 93
 Władysław Laskonog. - - - 95
 Leszek Biały znowu. - - - 97
 Bolesław wstydlivy. - - - 101
 Leszek Czarny. - - - 108

Y4

Henryk

Henryk	
Przemysław	111
Władysław Łokietek	112
§ VIII. Wacław Król razem Czeski.	114
§ IX. Władysław znowu Łokietek	115
Kazimierz Wielki.	117
§ X. Ludwik Król razem Węgierski	123
§ XI. Królowie Jagellow krwi: Jagello	129
Władysław Jagellończyk.	134
Kazimierz IV.	145
Jan Olbracht	147
Alexander	152
Zygmunt I.	154
Zygmunt August.	156
§ XII. Henryk Walezy	161
§ XIII. Stefan Batory	166
§ XIV. Zygmunt y Jego Familya.	169
Władysław IV.	174
Jan Kazimierz	183
§ XV. Michał Korybut	186
§ XVI. Jan III. Sobieski.	194
§ XVII. August II.	205
August III.	215
Kronika zebrana Monarchow, Xiążąt,	
y Królów polskich.	221
CZĘŚCI II. ROZDZIAŁU I.	
O INTERREGNUM y O INTERREU.	
§. Co jest interregnum? ktore iego przy-	

czyny? iak wielorakie.	224
§ II. Co jest Interrey? ktory? y co iego	
za urząd?	227
ROZDZIAŁU II O Seymie Convocationis.	
§ I. Ktory nazwiska Seymu Convocati-	
onis początek? mieysce? osoby sey-	
maiące?	232
§ II. W iaki się sposob zaczyna Seym	
Convocationis?	233
§ III. Iaki dalszy powod y tryb Seymu	
Convocationis?	235
§ IV. Iakie są okoliczności y zwyczaje	
Seymu Convocationis dokończenia?	237
ROZDZIAŁU III.	
O SEYMIE obierania KROLA.	
§ I. W iaki się sposob Seym obierania	
Krola odprawia? iak długo? y na kto-	
rym mieyscu.	239
§ II. Ktorzy należą y ktorzy nie należą	
do daniá Suffragium w obieraniu Kro-	
la?	242
§ III. Iaki jest początek Seymu obiera-	
nia Krola? y nayprzed obrania na nim	
Marzałka?	244
§ IV. O czym się nayprzed zwykły na-	
radzać Stany po złączeniu się Posłow	
z Senatem?	247
Y4	§ V.

- § V. Co się znaczy imieniem *Paſta Conventa Regum* w prawie nazwanych? który ich początek y zapifywania zwyczaj? - - - 248
- § VI. Ktorzy ſwego do korony obierania mają ſobie pozwolony honor? y ktore ſą, o tey ich wybierania wolności prawa? - - - 249
- § VII. Ktore ſą prawa Cudzoziemſkich Poſtów tyżące ſię? ich zprowadzenia czas? ſpoſob? porządek ſpráwowanie poſełtwa? przyimowanie? mieyſce? liſtów ſwiádectwo nióſących ich poſełtwa napify iakie? mowy? odpowiedzi? odprawa? y inne nakoniecy. czące ſię teyże rzeczy zwyczaie? 251
- § VIII. Iaki ſię zachowuie porządek w ſamym wybieraniu Krola? tryb kreſkowania? obwieſzczenie Krola wielokrotne? y od kogo. - - - 257
- § IX. Iaki porządek dałszy Seymu obierania Krola po iegoż obwieſzczeniu? 261
- § X. W iaki ſpoſob zachodzi dokonczenie Seymu obierania Krola? 265
- ROZDZIAŁU IV.
- O Koronacyi czyli wwieńczeniu KROLA?
- § I. Kiedy y gdzie Krolow ſię Koronacya

- eya odprawia? y iaki iey ſkutek? 266
- § II. Czas pogrzebu przeſzłego Krola? mieyſce? obrządki? y inne okolicności? - - - 268
- § III. Ktore ſą początki, y ktore obrządki wwieńczenia Krola? - - - 271
- § IV. Ktory ieſt czas? mieyſce ktore wwieńczenia Krolowy? y kto ią wwieńcza? - - - 275
- § V. Iaki ieſt obrządek odbierania przez Krola przyſięgi wierności od Krakowa Miáſta y od innych? - - - 276
- § VI. Korona, berło, iáblko, znamiona Krolewſkie ktora Starożytność mają? gdzie bywają chowane? y od ktorego czaſu? y pod czyim kluczem? 277
- § VII. Kiedy ſię zaczyna Seym *Coronationis* Krola? ktore iego mieyſce? ktory go zkładają? iakie zaczęcie? porządek dałszy? przednieyſze zabawy? uroczyſtości na nim Krola? iegoż zgoła przedłużenie lub zkrocenie? y nakoniec dokonanie? - - - 280

CZĘŚCI TRZECIEJ
ROZDZIAŁU I.

O Nazwiſkach y Maieſtacie Krola, Dworze, Gwardyi, Pieczęci, Dochodach.

- § Ktore ſię dają Krolom Polſkim tytu-

- ly? Czyli napisy dostoięstwa? 284
- § II. Ktora jest powaga maiestatu Krolow
Polskich? - - - 285
- § III. Ktora Krolow Stolica? ktorzy
Dworzanie? y ktore o nich prawa? 286
- § IV. A przez omyłkę VI. Gwardyi czy-
li żołnierzy do straży boku y maiesta-
tu Krola iaka starożytność? z iakie-
go-ta Narodu ludzi zkfadać się ma? Ich
Pułkownik ktorego rownie być ma
rodu? y iak przytęgly? ich liczba? y
płaca zkad? - - - 289
- § V. Pieczęć Krola iak wieloraka? y o
każdey w szczegulności co mają pra-
wa? lub zwyczaj? - - - 291
- § VI. Dochody Krolow iakie? y zkad
były dawnno? - - - 294
- § VII. Dochody Krolow iakie? y zkad są
teraz? - - - 296
- § VIII. Iakie są prawa o Ekonomiach y
dobrach stołu Krolewskiego? á miá-
nowicie komu ich dozor-pufzczony
być może? iaka ichże wolność? y iak
dostatnie z nichże dochody? - - 298

ROZDZIAŁU II.
O Prawach KROLA.

- § I. Iakie są prawa Krola w szafunku u-
rzędow y dobr w powfzechności? 302

- § II. Iakie są prawa Krola w rozdawaniu
miánowicie Biskupstw? - - - 305
- § III. Iakie jest prawo Krola w rozdawa-
niu Opaćw. - - - 307
- § IV. O prawie Krola w zaleceniu Pá-
pieżowi do dostoięności Kardynał-
skiej. - - - 309
- § V. O podawaniu iednemu z Kardyna-
łow przez Krola honoru, *Protectoris*
Poloniae. - - - 310.
- § VI. Iakie są prawa Krolewskie w rozda-
waniu Prałackich, Kanonicznych u-
rzędow, Probostw y Plebanii w do-
brach nie iedynie Krolewskiego sto-
łu, ale wfzytskich niegdyś Krole-
wskich? - - - 311
- § VII. Iakie są prawa Krolewskie w roz-
dawaniu urzędow Senatorskiego Wo-
iewodow y Kafztelanow? - - 312
- § VIII. Iakie są prawa Krola w rozdawa-
niu *Ministeriorum* rzędu Senatorskie-
go? - - - 313
- § IX. Iakie jest prawo Krola w rozdawa-
niu urzędow nie Senatorskich Ko-
ronnych y Litewskich? - - 314
- § X. Iakie jest prawo Krola w podawa-
niu Urzędnikow Ziemskich po Wo-
iewodztwach, y w Prusiech? 314

- § XI. a przez omyłkę IX. Iakie iest prawo Krola w szafunku Starostw grodowych? - - - 316
- § XII. Iakie iest prawo Krola w rozdawaniu Starostw nie grodowych? Krolewskich dzierzaw? y Woytostw? 317
- § XIII. Ktore iest prawo Krolow? y iego iak dawny początek? w rozdawaniu orderu orla białego? y czyli dawni Krolowie orderu ktorego uzywali? albo tez razem zaszczycali nim swoy Narod? - - - 319
- § XIV. Iakie iest prawo Krola względem Seymow? - - - 321
- § XV. Iakie ma Krol prawo do zkladania Senatu rad? - - - 324
- § XVI. Iakie iest prawo Krola względem Sadow? - - - 325
- § XVII. Iakie są prawa Krola w wysylaniu Poslow do postronnych Narodow? - - - 325
- § XVIII. Iakie są prawa Krola w wypowiedzaniu woien? woyska władzy? toczenia woien? zawierania soiuzow? 326
- § XIX. Iakie iest prawo Krola w szafunku przywileiow mianowicie *Servitarius* y *Nobilitatis*? 327

§ XX.

- § XX. Iakie iest prawo Krola w obowiazku Senatorow do bytnosci przy boku swoim? - - - 328
- § XXI. Iakie ma prawo Krol wyjazdu za granice państwa? - - - 329
- § XXII. Iakie iest Krola prawo? y z ktorego zrodła wynikłe tegoz obowiazujące do odzyskiwania Ziemi utraczonych? y co się tym imieniem rozumie? - - - 330
- § XXIII. Iakie iest? y zkad wynika prawo Krola do odzyskiwania pieniędzy summy Neapolitańskiej? - - - 331
- § XXIV. Pod którym warunkiem? obowiazany iest Krol chować Obywatelow y całego Narodu prawa? - - - 335
- XIĘGI W TOREY
TOMU Pierwszego CZĘŚCI Czwartej
ROZDZIAŁU I. O KROLOWY.
- § I. Iakie są prawa polskie w obieraniu przez Krola żony? - - - 337
- § II. Iakiej religii Krolowa być ma? 338
- § III. Ktore iest mieysce do zawierania małżeństwa Krolow? y do uwieńczenia Krolow? - - - 339
- § IV. Z ktorych się Osob zklada Dwor Krolowy? - - - 340
- § V.

§ V. Iaka iest, y zkąd intrata Krolowy? 344

§ VI Gdzie męzka Krolowa po śmierci Krola małżonka? y gdzie bywa Jey zwłokow pogrzeb? - - - 345

§ VII. Kronika zebrana Monarchiń, Xiężnych, y Krolowych Polskich. 344

ROZDZIAŁU II.

O KROLEWICACH y KROLEWNACH

§ I. Iakie są y zkąd Synow y Corek Krolowskich dochody - - - 350

§ II. Iakie iest dostoięństwo Krolowcow Polskich? 353

Na Większą BOGU Chwałę.
Koniec TOMU PIERWSZEGO
KSIĘGI DRUGIEY.

TOMU II.
KSIĘGA TRZECIA y CZWARTA.

Omyłki TOMU I. KSIĘGI II.

Na karcie w	wierszu	miało	czytay
9 - 22	Rzymski	-	Rzymskich
77 - 16	tożyła	-	tożył
94 - 8	dzugi	-	drugi
104 - 1	Polski	-	Polski
106 - 14	Sosta	-	Siostra
108 - 13	przywizkiem	-	przezwizkiem
109 - 25	wypowiadający	-	wypowiadający
120 - 19	Xiążęciu	-	Xiążęciu
- 4	zprzedzać	-	zprzedać
137 - 19	zawrocciem	-	zawroceniem
162 - 11	Instlant.	-	Instlant.
173 - 8	Stafana	-	Stefana
185 - 4	ważącego	-	ważącego.
203 - 13	w Wigilya	-	w Wigilya
221 - 1	Dzieci, żeby wiekował z nami Polakami.		
237 - 15	zkracana	-	zkracany
263 - 21	dziękczynie	-	dziękczynienie
267 - 7	Postow	-	Postow
279 - 16	Coronatonis	-	Coronationis
284 - 13	Gwaracyi	-	Gwardyi
285 - 16	Zumdski	-	Zmudzki
288 - 2	Imienuem	-	Imieniem
- 21	Litwskiego	-	Litewskiego
299 - 24	Liwski	-	Litewski
309 - 11	zalecił	-	zalecił.
311 - 2	nazwiskiem	-	nazwiskiem
318 - 14	Woytoytszwa:	-	Woytoyszwa

